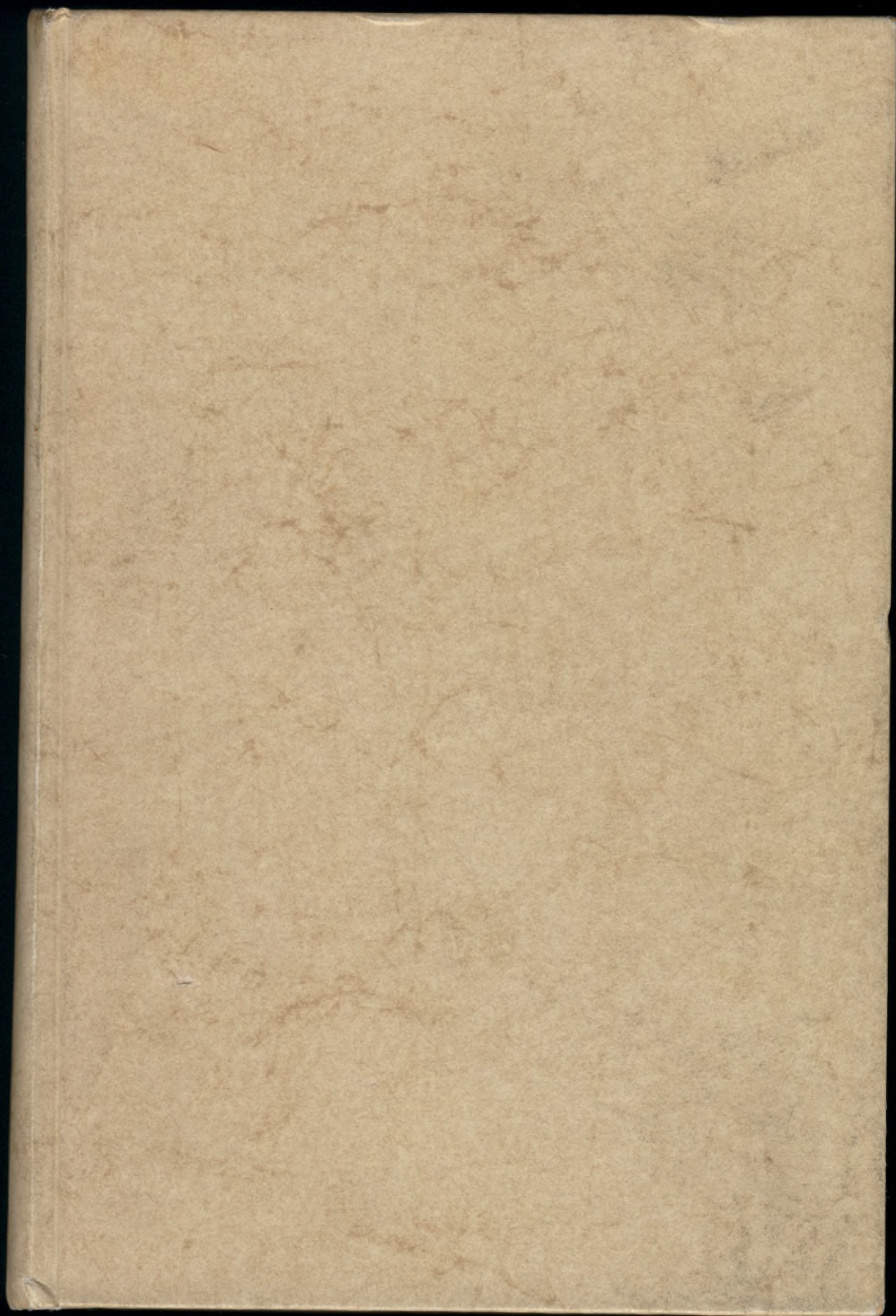

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

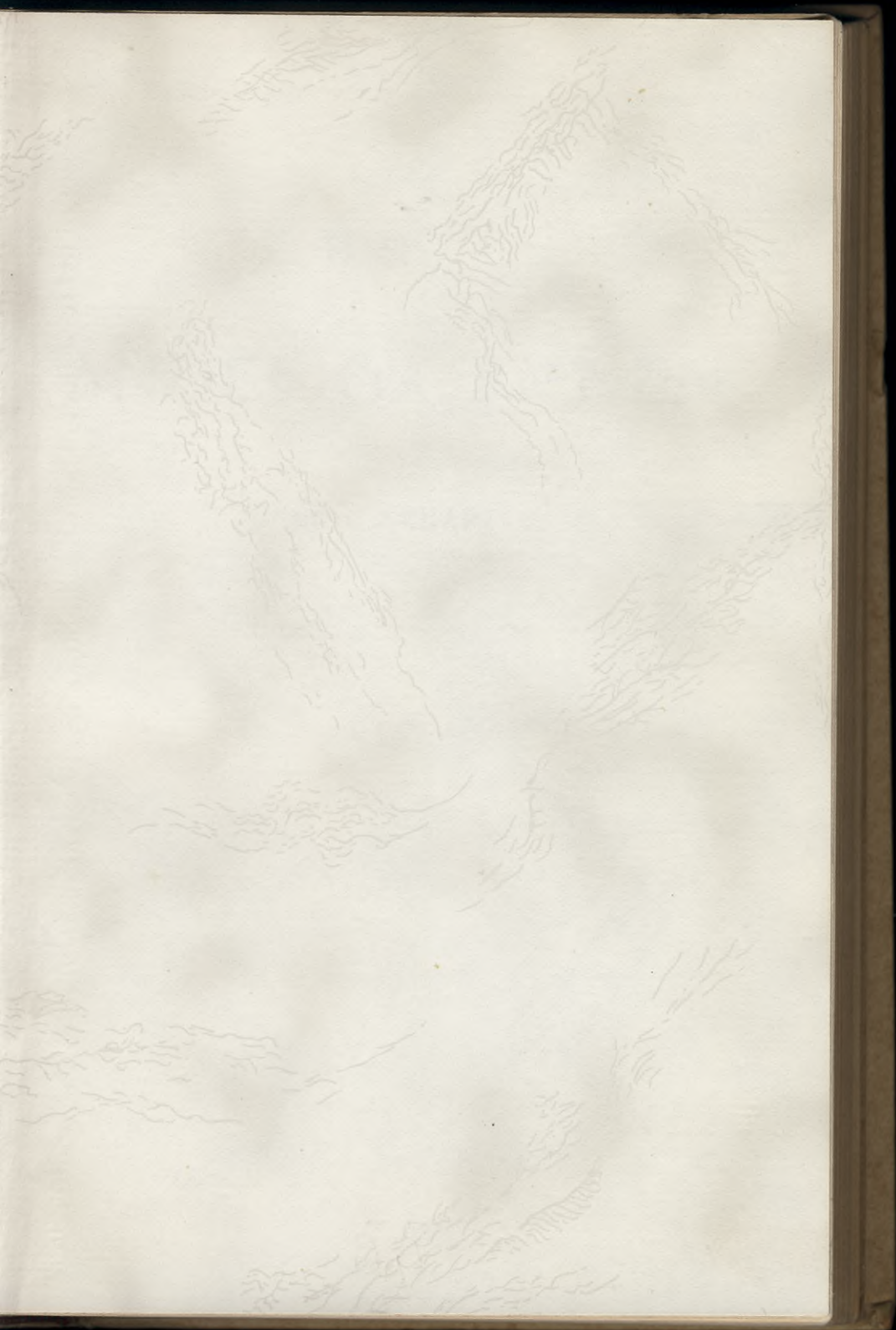

Allmänna Sektionen

Teol.
Sv.
Allm.

NOTES

Teol.
sv.
Allm.

BREF
I
ANDELIGA ÄMNINGEN

AF

HENRIC SCHARTAU

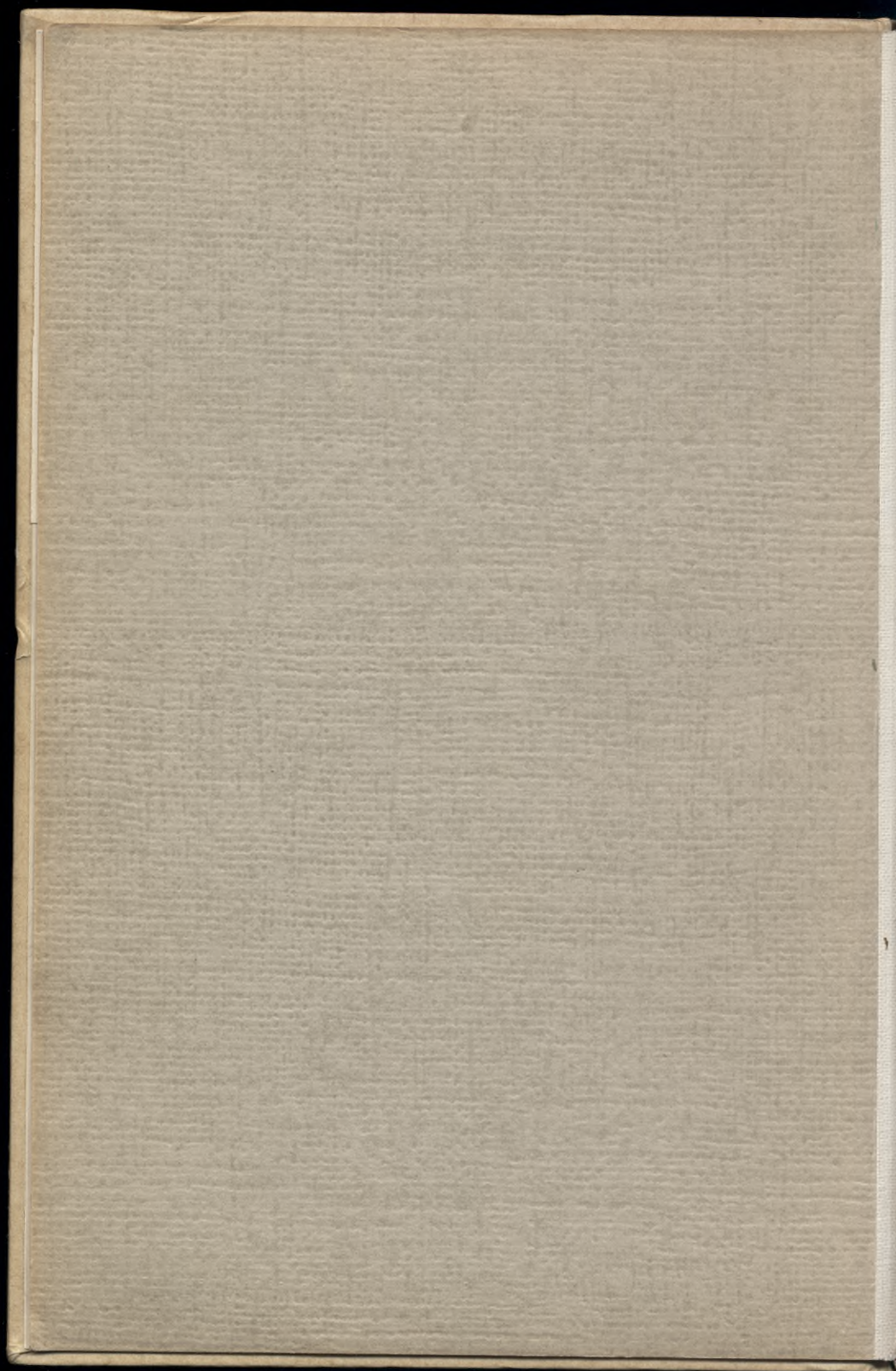
Förste Stadskommisiter i Lund och Kontraktsprost

UTGIFNA EFTER HANS DÖD

FEMTE UPPLAGAN

LUND, C. W. K. GLEERUPS FÖRLAG

BREF
I
ANDELIGA ÄMNEN

AF

HENRIC SCHARTAU

Förste Stadskommisiter i Lund och Kontraktsprost

—
UTGIFNA EFTER HANS DÖD
—

FEMTE UPPLAGAN

LUND, C. W. K. GLEERUPS FÖRLAG

LUND
HÅKAN OHLSSONS BOKTRYCKERI
1925

FÖRORD TILL TREDJE UPPLAGAN.

[Af CARL JOHAN SCHLYTER.]

Bland de handskrifter som författaren kort före sin den 3 Februari 1825 inträffade död skänkte professorn d:r Holmbergson, med tillåtelse för honom att efter Schartaus död bland dessa handskrifter till utgifvande i tryck använda hvad han därtill funne tjänligt *), var äfven en samling af bref i andeliga ämnen till åtskilliga personer, som i sådana mål hade rådfrågat denne verkliga själasörjare. En del af dessa bref, bestående dels af författarens egenhändiga koncepter, dels af afskrifter som han hade låtit göra, hade af författaren blifvit sammanhäftade till en bok (i anmärkningarne vid de sedermera tryckta brefven kallad *brefboken*). Dessutom funnos i denna samling många lösa bref, dels af författaren egenhändigt skrifna, dels i afskrifter, som af honom själf hade blifvit granskade och rättade. Om sommaren 1827 beslöts att denna märkvärdiga brefsamling skulle af trycket utgifvas, och att författarens då lefvande korrespondenter, som hade erhållit dylika bref, skulle genom tidningar underrättas om detta företag, med uppmaning att lämna bidrag till ifrågavarande samling, med uteslutande af namn och annat som ej borde göras allmänt bekant, hvilket ock var uteslutet ur de bref som redan voro att tillgå. Sedan en sådan uppmaning blifvit af Holmbergson utfärdad och införd i flera tidningar, och i anledning däraf åtskilliga bref inkommit, sändes en del af samlingen till Stockholm, där utgifningen besörjdes af samme man, som nu åtagit sig att utgifva denna nya upplaga. Ett häfte, innehållande de 29 första brefven, utkom på boktryckaren Bredbergs förlag i Stockholm 1828, med ett kort förord af Holmbergson, innehållande underrättelse om de begagnade handskrifterna, och ytterligare uppmaning till korrespondenter om brefs meddelande. Sedan i anledning häraf flera bref blifvit insända, utkom andra häftet af samlingen, tryckt i Stockholm 1830, med ett utförligare förord af Holmbergson, hufvudsakligen innehållande svar på åtskilliga mindre välbetänkta anmärkningar, som hade stått att läsa

*) Jämför förordet till Schartaus Predikningar, skrifter-mål och konfirmationstal, Sista samlingen, Lund 1868.

i en tryckt recension af första häftet. Då det syntes vara öfverflödigt att här aftrycka nämnda förord i hela dess vidd, har man dock funnit skäl att meddela följande tvenne stycken däraf:

»Utgifvaren tager sig den frihet påminna därom, att i en skrift, som både till form och innehåll är ett verkligt bref, och icke en i bref-form klädd afhandling, åtskilligt kan komma att blott lösligen vidröras, som, därest det varit från början ämnadt för allmän läsning, skulle blifvit omständligare utredt, än som behöfdes för den eller de personer, till hvilka brefvet skulle afgå; samt att författaren i vissa delar kunnat anse öfverflödigt att på det noggrannaste bestämma och justera uttrycken, då han känner sin korrespondents insikter och förmåga att i alla fall uppfatta det rätta begreppet. Såsom exempel på båda delarna kan här nämnas hvad på 5:e sidan af förra samlingen *) i största kort-het är yttrad om förströelser, sådana som fåfängliga sånger, skämt, sällskaper, dans m. m. Korrespondenten behöfde icke mer än en sådan i förbigående gjord påminnelse. Det var honom till exempel icke okänt, att det funnits och ännu kunde inrättas en sådan dans, d. ä. efter takt afmått kroppsrörelse, som varit och kunde vara både hälsosam och oskyldig, ja, äfven på vissa villkor uppbygglig; och att det skämt som kristnom icke höfves, och hvarpå Luther i sin predikan öfver Episteln på 3:dje Söndagen i Fastan lämnar en riktig beskrifning, är vida skildt ifrån sådant skämt som i Ordspråksbokens 26: 5. omtalas, då man svarar däranom efter hans dårskap, att han icke skall låta sig tycka att han är vis; att man icke må anse deltagandet i hvilket sällskap och samkväm som helst för syndigt, icke en gång med idel världsmänniskor, när nämligen ens kallelse-plikt gör närvaron nödvändig, eller någon familje- eller offentlig fest m. m. fordrar den; och att det äfven kan, utom Psalmboken, gifvas sånger, som vid sina tillfällen utan själaskada både kunna höras och sjungas o. s. v. Men korrespondenten kunde där-jämte förstå, och torde ej heller genom någon själfkallad själasörjares försäkran låtit fråntaga sig den på mångfaldig erfarenhet grundade tanke, att världens nu brukliga dans är både för lekamlig och andelig hälsa menlig; korrespondenten hade sig bekant att, då ändamålet med de vanliga världssällskaperna endast är att lysa med den rikedom man äger eller vill inbilla andra att man äger, att bli buden af andra igen, att med öfverflödiga njutningar tillfredsställa sinnligheten, och att med fåfängliga nöjen fördrifva tiden, och om än där på det hela tillgår ärbart, så vet den kallade, uppväckta eller omvända människan af vida ädlare tidsfördrif, hvilka hon, i den mån hon på den goda vägen låter sig fram-

*) Sidhänvisningarna i förordet afse tredje upplagan. Motsvarande sidor i denna upplaga kunna med tillhjälp af registren uppsökas.

hjälpas, allt mer och mer lärer att värdera; och om hon i stället väljer och onödigtvis söker de andra förströelserna, iakttagert hon icke den vaksamhet och den flit, vid hvilken en ytterligare framgång på denna väg, ja äfven bibehållandet af den plats hon redan kan hafva upphunnit, äro i Guds löften bundna, då det heter: *hvarjom och enom som hafver, skall varda gifvet, och han skall hafva någ; men den som icke hafver, det som han hafver, skall ock tagas ifrån honom*; korrespondenten kunde inse att många i modet varande sånger, om än snillrika och ironiserande emot vissa dårskaper, likväl så oförmärkt inleda i just de samma dårskaper, äfven dem, som inse och förstå ironien; hvilken inre motsägelse emellan insikten och det hemliga deltagandet säkert antyder mörkrets inflytande i slika sångers uppkomst, och i det värde som dem tillägges. Om allt detta var således ej nödigt att här meddela denne korrespondent någon omständlig undervisning; helst författaren ej heller var en af dem, som behöfde vid alla tillfällen säga allt hvad han i ett ämne visste, för att öfvertyga andra att han visste än mer. Andre läsare, som om fåfänglighet och fåfängliga nöjen behöfva närmare underrättelse, kunna få den i denne författares öfriga skrifter, i synnerhet i N:r LVII af de detta år *) hos Herr Bredberg i Stockholm tryckta Predikningar. Sådana skrifter, som framställa Bibelens lära oblandad af mänsklig vishet, och visa läsaren in på denna rätta andeliga vishetskälla, hvarifrån de själfva under Guds Andes ledning äro hämtade. låter ingen som är och vill vara drifven af denne Ande, ryckas ifrån sig, allraminst i utbyte mot sådana som, genom konstelig ord efter människors visdom, sätta denna världens vishet i bredd med, och således förringa, talet om Christi kors och de sanningar som därtill enligt ordet höra.»

»Några läsare torde finna anledning påminna att författaren vid de sidd. 311—313 förekommande anmärkningar om rymden, tiden och talen, ansett t. ex. tvenne oändeliga rymder kunna tänkas, af hvilka den ena är större än den andra; och att de besynnerligheter, som författaren härvid anmärkt, endast uppkommit därigenom, att oändeliga storheter blifvit ansedda att kunna sammanräknas med ändeliga, hvarigenom de begreppsformer, som endast gälla för ändeliga ting, äfven lämpas på de oändeliga. Men författaren hade blott behöft gå ett steg längre, för att visa att de begrepp, hvarmed vi föreställa oss de sinnliga ting, ej kunna användas såsom måttstock på öfversinnliga föremål; hvarigenom det inskränkta människoförståndets domsrätt öfver de ting, som genom Uppenbarelsen äro för människorna kungjorda, på en gång förfaller.»

*) Nämligen 1830. Se förf:s Predikningar till större delen i utförligare utkast, I. Bd. Stockholm 1830, sidd. 397 o. följ.

Sedan denna brefsamling sålunda hade blifvit utgifven i två häften, utkom år 1847 en ny upplaga af första häftet, tryckt i Stockholm hos Bredberg. Detta verk har sedermera länge saknats i bokhandlen, och den upplaga som nu utgifves, innefattande hela samlingen i ett band, har därför utan tvifvel af många varit efterlängtd. Då den nyssnämnda andra upplagan ej innehöll mera än första häftet, så är närvarande upplaga endast af de första 29 breffven den tredje, men af de följande den andra upplagan. Att breffven blifvit troget aftryckta efter första upplagan, behöfver knappt anmärkas. Endast ortografi och kommatering hafva blifvit något ändrade, äfvensom några språkfel blifvit rättade. Några noter hafva i denna nya upplaga måst tilläggas eller ändras (t. ex. sidd. 35, 42*), hvilket så mycket lättare har kunnat ske, som dessa ändringar blifvit gjorda af den samme som författat noterna i första upplagan. De ord som äro tryckta med spärrad stil, voro i handskrifterna understrukna. Tecknet * * * utmärker här, likasom i första upplagan, sådana ställen i breffven, som måst uteslutas. — Vid framdeles möjligtvis utkommande nya upplagor af denna brefsamling, bör närvarande upplaga följas.

I anledning af det som sid. 101 o. följ. förekommer angående Bengels förklaring öfver Uppenbarelsboken, må här anmärkas, hvad den senaste tidens händelser ådagalagt, att det nu mera än någonsin är angeläget att betänka den påminnelse, som läses i kap. 1 v. 3 af nämnda profetiska bok: *salig är den som läser och de som höra denna profetias ord, och håller det däruti skrifvet är, ty tiden är när*. Men hvar och en må ock härvid, enligt vår författares varning sid. 105, akta sig för att på det sättet fördjupa sig i profetian, att han skulle vilja i förtid utgrunda betydelsen af alla där förekommande bilder, eller bestämma tiden för de där förutsagda händelsers inträffande. Då Jesus af sina första lärjungar blef tillfrågad om tiden, då vissa af honom förutsagda viktiga händelser skulle inträffa, fingo de icke, till nyfikenhetens tillfredsställande, ett för dem onödigt besked om dag och stund; men Jesus uppgaf för dem kännetecken, af hvilka de, som kommo att lefva då en närmare underrättelse behöfdes, kunde finna att tiden nalkades. De af Jesus sålunda meddelade underrättelser innefattade en uppmaning till dem som det komme att angå, att akta på den tidens tecken. Också förebrådde Jesus de fientliga fariséerna och sadducéerna att de ej dömde om den dåvarande tidens tecken, af hvilka de hade kunnat finna att den utlofvade Messias var kommen. Äfven Nya testamentets profetiska bok blef icke gifven till den änden, att Jesu trogna skulle fördjupa sig i konstiga uträkningar till bestämmande af de i framtidens mörker förborgade aflägsna tider, då de förutsagda stora händelserna

*) Den förra noten har i föreliggande upplaga kunnat utgå.

skulle komma att inträffa, eller i uttydningar af alla de bilder, hvar-
under särskilda därmed i sammanhang stående omständigheter blifvit
förestälda; och därför hafva försök, som i denna väg blifvit gjorda,
måst misslyckas. Profetian skulle emellertid icke blifva onyttig. De
trogna skulle i alla tider där finna underrättelse om anstalter, som af
fientliga makter skulle göras till förstörande af Christi kyrka; de skulle
ock där finna uppmaning till trohet och ståndaktighet i alla frestelser och
lidanden; de skulle finna en tröstande bekräftelse på Jesu försäkran att
helvetets portar ej skulle varda hans församling öfvermäktiga. Med
hvad de sålunda i denna bok kunde hämta, hade de skäl att vara nöjde,
till dess den yttersta tiden komme, då det större förståndet i profetians
mening skulle behövas och äfven meddelas (Dan. 12: 4.), då nämligen
kyrkans Herre själf skulle i verkligheten bryta bokens inregel inför hela
världens ögon, såsom han i bilder visat detta för Johannes. Men då
tidens tecken numera för hvar uppmärksam åskådare med en alltjämt
tilltagande klarhet visa att de stora och afgörande händelserna äro i
starkt annalkande; då inträffande händelser efter hand tyda allt flera af
profetians gåtor, och profetians ljus ställer händelsernas betydelse i en
allt starkare dag — då må hvar och en som vet hvad hans frid
tillhör, och vill undsätta sin själ, akta på dessa tidstecken innan det
blir för sent. Luc. 19: 42.

FÖRORD TILL FEMTE UPPLAGAN.

Alla i de föregående upplagorna förekommande bref äro i denna upplaga upptagna, likaså de noter, med hvilka de förra vördnadsvärda utgifvarna beledsagat breven. Fyra bref (n:r 44, 46, 56 och 57) hafva nu tillkommit; de hafva emellertid alla förut varit tryckta. Dessutom har yttrandet i n:r 87 samt Bihang I här tillagts. Det tillagdas värde talar för sig själf.

Då breven i de förra upplagorna ej varit ordnade efter en genomförd princip, har en omplacering befunnits lämplig. Då den förste utg. bort dölja, hvilka adressaterna voro (med undantag af några få lefde de, då breven utgåfvos), kan ett omnämmande af hvilka de voro *nu*, 100 å 135 år efter brevens författande ej bli till någon skada, utan i stället i hög grad främja ett bättre förstånd af och ett större intresse för dem. Det har ock varit enligt med förläggarens önskan. Grunderna för omplaceringen kan den tänkande läsaren själf iakttaga i registret. Man bemärke, att inom den stora grupp af bref, som under åren 1820—24 skrifvits till hufvudsakligen prästkandidater och präster, äro breven placerade, där korrespondenterna varit kända, efter deras namn i bokstafsföljd. Hvilka skälen äro till ordningen emellan »yttrandena» i slutet af samlingen framgår af ett aktgifvande på dessas innehåll och placering i de förra upplagorna.

De förklarande *anmärkningarna* hafva på förläggarens önskan till-satts. De vilja hufvudsakligen angifva de grunder, hvarpå utg. stöder sina tankar om hvilka adressaterna äro. Olika stränga kunna fordringarna på dylikt slutsatsdragande vara. Den sakkunnige skall — det är utg:s hopp — finna hans bevisning tillfredsställande; och kanske vilja stryka frågetecknet, där han mer försiktigtvis än af öfvertygelse om dess behöflighet satt ett sådant. — Korrespondenternas antal, som af mången ansetts vara större än 60, öfverstiger nog ej 30. Läsaren ser lätt, i hvilka hufvudgrupper breven uppsamla sig.

Utg. har det hoppet, att sammanförandet af breven under de ifrågavarande korrespondenterna liksom de vidfogade »anmärkningarna» eller noterna i slutet af boken, skola underlätta ett bättre förstående af breven. Må de sålunda bjudna »nycklarna» få öppna ännu mer tillträdet till dessa kamrar med deras stora rikedomar af uppbyggelse, andlig erfarenhet och bidrag till svensk kyrkohistoria! Breven utgöra en af de värdefullaste klenoderna i vår andliga litteratur.

CARL S. LINDBLAD.

1.

[XXXVII] *

Min kära L.!

Det är mig fägningsamt att Ni kunnat få Er till att skriva uppriktigt, fast jag af Ert bref ser att Ni ännu icke sluppit all oreda i det klara och rena evangelium om Jesus Christus, utom hvilken visserligen ingen salighet är att finna. Det vet djäfvulen; därför har han ock i synnerhet sökt att villa själar i detta allraviktigaste hufvudstycket af vår kristendoms-kunskap, i dessa yttersta tider, uti hvilka den högtlofvade Frälsaren af Satans apostlar så underligen vanställes, och den välsignade läran om honom så jämmerligen stympas, att fastän de ropa på Frälsaren, är det likväl icke han, och fast de föra hans blod och sår i munnen, är det likväl ett sådant evangelium som Paulus omtalar i Galaternas 1:sta kapitel ifrån 6:te och till och med 9:de versen. Pauli ord som Ni anført, sannas visserligen, att *talet om korset*, det är en sannfärdig och ostympad föreställning och undervisning om det som Gud och människa Jesus Christus med sin lydnad intill korsens död fullbordade på korset till en betalning för våra synder, och till att förvärfa oss den eviga rättfärdigheten, detta *talet är en galenskap dem som förtappas* [1 Cor. 1: 18.], det vill säga, att villfarelse och oreda i begreppet om detta talet är en början af den vägen som drager till förtappelse, och att de, hvilka anse det för villfarelse och fiendskap emot Frälsaren, som dock är det samma som finnes i Christi och apostlarnes ord och skrifter, sådane människor äro redan på förtappelsens väg.

*) Originalerne till detta och de fyra nästföljande breiven äro meddelade af korrespondenten.

Paulus visste väl annat, men ville icke veta annat än *Jesum Christum*, emedan i dessa tu namnen innefattas allt det som till salighet hörer, och annat ville icke Paulus veta. Han lägger till: *honom korsfäst*; men han säger icke att han icke ville veta annat än Jesu korsfästelse eller Jesu kors. Detta säger han icke; ty endast i själfva korsfästelsen bestod icke vår återlösning, utan i hans gudomlighet, i hans syndlöshet, i hans lydnad, i hans lidande och i hans död, som var korsfäst. En själ, som genom Guds Andes upplysning med lagsens ord fått känna sina synder med en sorg efter Guds sinne, som gör henne af hjärtat hatfull på synden, en sådan har icke allenast lof att se i trone på Jesus, utan den Helige Ande förer henne själf därtill, att se på honom, nämligen i ordet, hvarest står beskrifvet hvad han utstått och gjort för oss. Då blir det ock hans sår, men icke endast hans sår, ej heller endast hans lidande, som en sådan själ af ordet kommer till kunskap om; utan hon lærer ock af honom själf att han kom i världen för att göra Guds vilja gärna, för att fullborda lagen och uppfylla alla rättfärdighet; hvilket är allt en sak tillhoppa, nämligen hans lydnad som begyntes med hans afelse, och slutades med korsens död, hvarom Paulus talar i Brevet till de Philipper 2:dra kap. ifrån 6:te till och med 8:de versen. Däruti ser då en sådan själ hans oändeliga kärlek emot sig; men sitt djupa syndafall har en sådan själ redan sett af lagen, och det finnes icke i hela den heliga Skrift, att man skall komma till sina synders kännedom genom betraktandet af Jesu lidande, utan det heter: *af lagen känner man synden* [Rom. 3: 20]; men när man af lagen känner den, och så af evangelium kommer till att betrakta den kärlek Jesus älskat mig med, då han på korset lät genomstinga sig för mina synders skull; då blir den sorg öfver synderna, som endast lagen kan uppväcka, genom evangelium förökad; och under en sådan bedröfvelse är det, att trones första gnista upptändes i själen, hvarpå man kan se ett exempel i Zacharie 12:te kapitel. En sådan tro är icke något begripande, utan en visshet om det som Gud sagt om sin Son,

och för sin Sons skull lofvat gifva, fastän man icke kan begripa någon af delarne. Så beskrifves tron i Ebreernas 11:te kapitel och 1:sta vers. Jesus kan man icke begripa i sin härlighet, men man kan icke heller begripa honom i hans lidande och död på korset, ty Jesus är Gud både på korset och i härligheten, men Gud kan icke begripas. Dock kan man lära känna Jesus och tro på honom, både som den där hängt på korset, och den där nu lefver i härlighet. Därför har Gud ock i sitt ord uppenbarat för oss mycket om hans härlighet. Detta måtte då höra oss till att lära och tro redan här i detta lifvet, och få vi icke uppskjuta därmed till ett annat lif. I det andra lifvet får man väl större insikt i denna gudaktighetenes hemlighet, än man haft här i lifvet; men den som försummat att söka och taga emot det tillfälle som i detta lifvet gifvits, kommer visst aldrig till den större kännedomen i det andra lifvet. Fast det ej är med Jesu nuvarande härlighet enligt, att kalla honom blodige Frälsare, är det dock icke förbudet, att i sann tro hålla honom hans ord före, däruti han säger att han varit det, och där han lofvar att han vill förlåta, bevisa nåd, frälsa och saliggöra, för det att han i oskyldig helighet och dock i helvetes kval hängt blodig och bortbleknad på korset. Men min kära L., hvaraf kan jag tydeligare och vissare bli öfvertygad därom, att Jesus i sin död frälst min själ, och öfvervunnit min tyrann, utan just därutaf, att Jesus i härlighet gick ned till helvetet, i härlighet uppstod, i härlighet for till himla, och skall så komma i härlighet till att döma världen, som han i härlighet till himla faren är. Ser Ni nu huru oundgängelig Jesu härlighet är för tron; ty annars visste jag ej visst om Jesus hade vunnit då han dödde, och om Gud vore nöjd med betalningen, om icke Gud uppväckt Jesus ifrån de döda, och om Jesus icke hade satt sig på Fadrens högra hand. Det är mig hjärteligen kärt att Ni icke vill hafva Jesus till att vara Er tjänare i synden, utan att Ni vill blifva hans tjänarinna, uti att, med hjärtelig kärlek för honom, hålla hans bud. Det som än fattas Er i klarhet och

visshet, hjälper han Er själf till att vinna, om Ni mycket en-träget beder honom därom, flitigt rannsakar därefter i hans ord, och noga vaktar Er för att umgå med sådana böcker och med sådana människor, som föra en annan lära, än den Ni finner att Jesus och hans apostlar fört.

Den personen som Ni skrifver har anmält sig hos Er, lärer Ni vilja säga, att han begärt Er till hustru, och då råder jag att Ni icke håller det hemligt för dem som äro Edra föräldrar, eller äro i föräldrars ställe. Andra bekantskaper med personer af annat kön äro alltid farliga, ehuru att första anledningen kan vara själabekymmer å båda sidor. Om han kan skrifva, och han vill själf berätta mig sitt tillstånd, skall jag svara honom så godt jag förstår. Det som nu blifvit skrifvet till Er, kan vara till dess en anledning att, under åkallan till Gud om hans Andes upplysning och ledsagande, leta i den heliga Skrift efter vägen till den salighet som Ni säger han så gärna vill äga.

En trogen vän har nu haft besvär att föra till pennan detta, som jag ord ifrån ord förestafvat. På det att Ni en annan gång, då jag måste skrifva själf, må känna igen min stil, så vill jag nu själf sluta brefvet. Jag är till döden Eder i Guds kärlek förbundne tjänare.

2.

[XXXVIII] *

September 1790.

Min kära L.!

Det har mycket vederkvickt både mig och flera, då jag af Ert bref ser att Herren hafver gjort med Er stor barmhärthet. Ty om Ni ock skrifvit allt det själf i Ert första bref, hvilket jag i mitt svar rättat, så har dock Herren uppfyllt det jag af honom hoppades, att han med sitt nådesljus fördrifvit det villosmörker, som visade sig här och där i Ert

*) Se anmärkningen sid. 1.

första bref. Om åter detta blifvit inblandadt af den personen, som Ni i Ert sista bref säger, att Ni gaf lof att sätta in i Ert första bref hvad han ville, så var väl detta oförståndigt gjordt äfven af Er själf; men hade Ni då redan den trösteliga insikten i djupet af Guds kärlek i Christo Jesu, som skymtar fram i Ert sista bref, så gläder jag mig. Ja, i alla fall fröjdar jag mig öfver Guds vår Faders öfversvinneliga barmhärtighet och trohet, den där genom sin uppenbarelses Ande förklarar för Eder sin Son, mycket mera än jag förnam hafva skett då Ni var här. Det har då skett med Er, som skrifvet står i Johannis evangelium 14:de kapitlet 21:sta versen.

Jag finner ock att Ni lider förföljelse för det att Ni söker efter Guds rike och hans rättfärdighet; och då är Ni salig, efter Jesu egna ord i Matthei evangelium 5:te kap. 10, 11 och 12 versarne, änskönt att den otro, som än är kvar hos Er, vill under nöden inbilla Er att Herren hafver öfvergifvit Er. Att han det ej gjort eller någonsin gör, sedan hans egen Son för Er skull varit af Gud öfvergifven på korsets träd, därom kan Ni läsa hans egen försäkran i Ebreernas 13:de kapitel 5:te och 6:te vers; ja uti Esaie 49:de kapitel 14, 15 och 16 versarne kan Ni läsa både detta edert inkast, och eder himmelske Faders nådiga svar. Låt det endast aldrig komma därtill, att Ni skulle tröttna uti att med ordets och bödens brukande fara fast därefter, att Ni måtte fatta Christus, såsom han fattat Eder, änskönt djäfvulen sätter alla sina redskap å väga, för att därifrån afhålla Eder. Om Ni låter så skrämma Eder ifrån den salighet hvartill Gud kallat Er, då blir först den sista villan värre än den första. Ni må då däremot styrka Eder med den bön, som står i Ephesernas 1:sta kapitel ifrån 17:de versen till kapitlets slut.

Jag hade hört af en eder släktinge här, att Ni skulle vara uti någon stridighet med Edra syskon om något hemman. Däraf uppkom hos mig den fruktan, att Ni härigenom kunde blifva insnärd i världen. Men är det så som Ni skrifver, och jag hoppas att det är så, att Ni är uppstånden med Christo,

så sök det ofvantill är, där Christus är sittande på Guds högra hand. Far efter det som ofvantill är, icke efter det som på jordene är. Colossernas 3:dje kapitel 1, 2 och följande versarne.

Hvad Ni kan finna vara rätt, därom må Ni saktmodigt och ödmjukt erinra och anhålla hos Er far, mor eller förmyndare; men för öfrigt tacka Gud att han, medelst den borgerliga författning, som efter Herrans styrelse är upprättad ibland oss, har befriat Er ifrån ansvaret för Edert timmeliga godas vårdande i den delen.

Om Ni ock förmärker hos Edra föräldrar eller syskon den blindhet, vrånghet och bitterhet, som kommer af det köttsliga sinnets fiendskap emot Gud och dem som Gudi tillhöra, så bör det dock icke förminska hos Er vördnaden emot Edra föräldrar och kärleken emot Edra syskon. Emot båda är det bäst att vandra i en stilla ande, om man med ungängelsen kunde uträtta det man med ord icke kan vinna. Om Er syster har af hjärtat tagit del i den önskan, hvarmed Ni uti hennes och Edert namn slutat Edert sista bref, så har Ni ju vunnit det Ni skrifer, att Ni, framför allt lekamligt godt, önskar Er en trogen följeslagare på lifsens väg. Annars hvar man kommer är det sällsynt att träffa sådant folk, som med allvare vilja höra Herren till; ja, äfven hvar de finnas, råkar man tillika dem som stå sanningen emot.

Efter Ni icke är min åhörare, vill jag icke, och kan icke vänta eller taga för min lilla möda någon annan lön än den Gud lofvat i Daniels 12:te kapitel, att *lärarena skola lysa såsom himmelens sken, och de som många undervisa till rättfärdighet, såsom stjärnor i evighet.*

N:s dotter och andra, som genom Christus vänta vår kropps förlossning, hälsa Eder i Herranom. Jag är eder förbundne tjänare.

3.

[XXXIX] *

Juli 1796.

Min kära Madam L.!

Jag har flere gånger med fägnad tänkt uppå huru underligen Herren styrde Er hit, då jag kom till att blifva för Er en vägvisare till Guds rike, och hvarmed Herren också viste på Er huru allvarligen han *vill att alla människor skola frälste varda och till sanningenes kunskap komma*. Jag har ock flere gånger med mycken rörelse läst igenom Edra bref, besynnerligen det sista, och däraf fått anledning att prisa Guds vår Frälsares trofasthet, den oss tröstar i all bedröfvelse. Det glädde mig också att af ryktet få höra Eder välgång i de stycken, som detta lifvet tillhöra. Men jag kan icke neka att jag ju både fruktat och ännu fruktar, att jordisk medgång kunde hafva hos Er förorsakat det samma som den vanligen plägar förorsaka hos nådesökande människor, att deras sökande saktar sig, och omsider alldeles afstannar. Min kära Madam L.! Den lärare, som i sin Frälsares kärlek har nit om själars räddning, är, liksom hans Herre, rädd om hvarenda, och vill icke mista någon af dem. Däraf kommer det att jag så skrifver. Ty hvad är vårt lif utan den frid, som Jesus gifver? Jo, det är en beständig oro och möda utan vederkvickelse. Men i synnerhet måtte det vara svårt för den, som haft smak på något bättre, att sakna detta goda. Det måtte ibland vara förskräckeligt för den som haft ett lefvande hopp, att vara *såsom de andre, de där intet hopp hafva*; ty han har Guds ord emot sig, som han dock vet något af, och han kan, af det han förr erfärit, märka skillnaden emellan det, att vara ett Guds barn, och det, att lefva på en slump. Men ännu större blir skillnaden, saknaden, sorgen och kvalet i döden och på domsens dag. Då ville jag icke gärna vara ett vittne emot Eder,

*) Se anmärkningen sid. 1.

min kära L., att nåden och härligheten varit Eder tillbuden, då Ni också af denne utsände tjänaren, som nu skrifer dessa rader, både nu och tillförene varit kallad till nådebordet och den stora nattvarden. Om det står bättre till, och så som det stod till med L. N. då jag sist hade bref från Er, så vare Herren prisad! och jag beder Eder att med en omständelig berättelse därom glädja eder trogne tjänare.

4.

[XL]*

Januarii 1815.

Min kära Mor L.!

Min trofaste Frälsare, som haft tålmod med mig själf under de 37 år jag varit under hans Helige Andes ledande, han har ock gifvit mig det sinnet, att då han icke förtörnats öfver mina fel, jag icke heller vågar att blifva ond på någon af dem, som ålita mig i hans sak; och då jag icke blef utvräkt då jag kom till honom, jag icke heller törs undandraga min ringa hjälp för någon, som af Guds Ande blifvit bragt till att begära den. Det är efter denne min Frälsares sinne, som, till välment efterföljd af hans exempel, jag företagit mig att använda denna sabbatsstunden till att söka bidraga till andelig helbrägda för en själ, som länge varit krank. Han som känner allas hjärtan, vet hvad som för Mor L. legat till förhinder, om det varit vilsefarande böcker, hemliga synder, fin världskärlek, eller något som jag ej kan gissa till. Han som förde Mor L. hit ned den långa vägen för att efterfråga vägen till lifvet; han som på aderton år icke öfvergifvit Mor, fastän Mor icke låtit hans tjänare höra af sig det ringaste; han som låtit också Mor erfara den i ordet lofvade vården om änkorna; han bör af Mor med hjärtelig bön ålitas, att hans tjänares välmeneing måtte blifva krönt med den välsignelse, att icke de vådor kärleken i mitt sista bref befa-

*) Se anmärkningen sid. 1.

rade, måtte blifva en sorgelig utgång på Öfverherdens outtrötteliga bemödande om Mors fulla räddning, och om Mors glädjefulla förvissning rörande det tillämnade himmelska arvet, och om Mors saliga befastande i den åt Mor tillbudna Guds nåd. Att Mor håller sig vid Guds löften, gifver mig hopp om en sådan lyckelig framgång, ävensom å andra sidan jag befarar någon villa i de flere sätt Mor säger att Herren Christus har för Mor uppenbarat sig, i synnerhet då Mor skrifver att Mor ej kan låta med bref det veta; ty hvarför skulle Mor icke kunna skrifva det, som i Bibelen står skrifvet för hela världens ögon, att Mor känt Jesu frid, som dämpar bedröfvelsen och förtager räddhågan, om Mors hjärta och sinne blifvit därigenom förvaradt i Christo Jesu, Joh. 14: 22, 27. Phil. 4: 7, så att Mor icke blifvit främmande för sin Frälsare i umgänget med honom, och med det samna oviss om sin ägande delaktighet i honom? Hvarför skulle Mor icke kunna säga det samma som Esaias i 61:sta kapitlet och 10:de versen, att Mor hade varit glad i sin Gud, om Mor annars hade tydeliga kännetecken hos sig därtill, att han hade iklädt Mor rättfärdighetens kläder? Hvarför skulle Mor icke kunna våga påstå att Mor hade haft vittnesbörd om sitt barnskap, som där står i Romarens 8:de kapitel och 16:de versen, om Mor annars hade erfarit och kunde beskrifva ett sådant den Helige Andes pådrifvande, som beskrifves i den förutgående 14:de versen? Hvarför skulle icke Mor kunna säga som David i Ps. 23, att Herren Jesus vid sitt bord inskänkt fullt för Mor? Sannerligen, det hade icke varit otroligt, om det annars hade varit sant, att Mor hade varit hungrande och törstande efter Jesu rättfärdighet. Hvarför skulle icke Gud vår Frälsare kunnat lämna Mor en försmak af himmelens glädje, om där hos Mor hade varit en förstling af himmelens lof? Hvarför skulle Mor icke kunna haft ett förtroligt förvissande af den himmelske Fadren till svar, om Mor haft sig det gifvet af barnskapets Ande, att med innerlig dristighet, frimodighet och förtrolighet tala med himmelens och jordens Herre? Hvar-

för skulle Mor icke kunna känt hugnaden däraf, att Mor af Gud var älskad, om Mor annars kunde visa prof därpå, att Mor vid något viktigt tillfälle satt honom framför allt annat? Hvarför skulle det vara otroligt, att Mor hade känt en himmelsk trygghet vid den försäkran i hjärtat, att ingen skall rycka Mor utur hennes Frälsares hand, om det annars visar sig i Mors hela framfärd, att Mor är af Jesu får, som höra hans röst och följa honom, som där står i Johannis 10:de kapitel 27:de och 28:de versarne? Men om något annat har händt, som går ut på syner och kroppskänslor, så säger jag till Mor som Paulus i 2 Cor. 11: 3. Sådan efter-öppning kan han åstadkomma, som förskapar sig, 2 Cor. 11: 14, när han får en förberedande anledning af Sions Sångers — Nådens Ordning — Passions-betraktelsen — eller andra dylika skrifter, hvilka utspridas i största både välmening och villomening. Däremot om Mor brukar hvar dag den heliga Skrift i ostyckad ordning, med bön, så kommer Mor snart ifrån det skadeliga något till det saliga allt, och slipper att med en ny klut förgäfves lappa det gamla klädet, som ändå går sönder. Då kommer Mor till den kändedomen om sin omätelige Frälsare, att det ej mera, som i brevet, kommer i fråga, om Mor är större eller mindre syndare. Då bringas det nådeverket till fullbordan genom Jesu Nattvard, som har blifvit börjadt genom Jesu ord. Om Mor nu älskar sin Frälsare, så föd det af hans lamm, som Mor burit under sitt hjärta och i sin famn. Uppföd den lille sonen vid nådesordet, såsom Mor har uppfödt honom vid modersbröset. Tala för honom om vår Frälsare. Berätta för honom på barnsligt sätt, huru det gick till vid vår Frälsares födelse, vid hans lidande, död, uppståndelse och himmelsfärd. Var allvarsam emot honom utan ondska, och vänlig utan smek, och bed Fadren öfver allt det fader heter, att Mor måtte kunna vara det. Akta sig att Mor icke med gensträfvighet emot mannen i det jordiska, bereder hos sig eftergifvenhet för honom i det andeliga. Var icke lätt-trogen, att inlåta sig i förtroende med hvar och en som har

ett andeligt sken. Undvik allt slags andeligt samtal med en främmande mansperson, vore den ock redelig som Nathanael. Dölj icke sin kristendom; men visa den icke heller för de blinda. Företag sig icke utom sitt hus att angripa djäfvulens rike, ty det slutar sig därmed, att Mor blir drifven tillbaka där Mor annars hade behöft att komma fram. Bjud icke till att lära mannen, utan bed för honom, om Mor kan bedja för sig själf. Undvik onödiga bekantskaper och onödiga samtal med världsligt sinnade; med manspersoner leder det till hemlig otukt, och med andra kvinnor leder det till uppenbart förtal. Andeligt helande, lif, uppståndelse, vandring och befastande önskar af Christus och genom Christus hans, och för hans skull Eder redelige tjänare.

5.

[XLI] *

Min kära Madam L. N.!

September 1815.

Det är egentligen för tvenne orsakers skull som jag, under öfverhopande af göromål, omsider letat upp ett tillfälle att skrifva.

Det första är att säga Er hvarför jag skickar Madam hennes riksdalerssedel tillbaka. Så länge Öfverherden behagar låta sina tjänare hafva ordentlig inkomst af egne åhörare, så kan jag icke taga af främmande något understöd till någon af mina utgifter, icke en gång till postpenningar.

Den andra saken är af ännu större vikt, är för mig mera bekymrande, och är närmare förbunden med Madams eviga välfärd, och det är Madams kärlek för den vilsefarande boken Sions Sånger. Om jag rätt minnes, så har jag långt för detta varnat för detta diktade evangelium. Åtminstone vittnar Madams bref att jag i mitt sista därför varnat. När då Madam likväl kan skrifva att hon icke kan låta bli att

*) Se anmärkningen sid. 1.

sjunga en del af Sions Sånger, så bekymrar det mig för Madams räkning; ty jag ser däraf, att kärleken till denna förvillade boken har hos Madam mera insteg, än öfvertygelsen som Madam om denne Guds tjänaren yttrat, då Madam kallat honom de nådesökandes vägvisare. Då det behagat min Öfverherde att låta mig få så mycket att göra med själar, som blifvit förvillade af den falska trösten, att jag har hjärteligt medlidande med deras farliga ställning, så har jag på min bokhylla letat upp Sions Sånger, för att se efter de sångerna, som Madam i sitt bref utmärkt till deras nummer. Men när jag ögnade på den första, eller N:r 41 *), så fann jag genast i första versen en sådan invecklad villorede, att där hade behöfts skrivas hela ark fulla för att utreda den. Men om jag också får tid, så tviflar jag att jag skulle kunna göra det begripeligt, utan för sådana för hvilka det icke behöfves, eftersom de, också då andeligt mörker öfverfaller dem, lyda en Herrans tjänares röst, som där står i slutet af Esaie 50:de kapitel. Utomdess upprördes mitt sinne till harm öfver det listiga bedrägeri, som ligger förborgadt i denna konstiga sammansättningen. Af en flerfaldig erfarenhet har jag funnit, hvad som äfven visar sig i Madams bref, att bruket af sådana böcker gör en människa lik själfva boken som hon nyttjar. Likasom uti Sions Sånger en människa än föreställes såsom vore hon i den innerligaste förtrolighet med sin Frälsare, och så i samma psalm föreställes samma människa liksom hon icke en gång ville bli frälst, likaså yttrar sig Madam på första sidan af brefvet, som hade hon en sådan tro, att hon kunde, som hon skrifer, försätta berg; och så på den följande sidan har Madam ej mer än blott hopp om sina barns frälsning, som dött i deras späda år. Jag skrifer fritt, och kanske

*) Denna sång, hvilken begynnes med orden: »Jesu Jehova jag söker och ilar med dig allena att blifva förent. Lös mig af allt hvar på jag än hvilar, lät mig mitt vintred få blifva din gren», är också, jämte många andra af samma slag, intagen uti den af P. H. Syréen år 1826 utgifna Sångbok. Utg.

skarpt; men jag vill icke hafva någon del i den våda, som skulle kunna uppkomma, när i ångestens stund detta falska evangelium visade sig vara kraftlöst, därest jag icke hade varnat en själ, hvars fara jag lärt känna. Att Madam ändå någon gång haft syner för lekamliga ögon, gör mig också bäfvande för Madams ställning; ty sådant följer på våra tider endast med den falska läran, som finnes i Sions Sånger och dylika böcker. Om Madam endast nyttjade den heliga Skrift, så skulle Madam ännu vidare få erfara nyttan därpå; ty Madam skulle komma till att förstå att föreställnings-sättet är där helt annat än det, som finnes i Sions Sånger. Också har jag sett människor under bruket af Sions Sånger råka både i dryckenskap, köttens lustar, och i girighet. Om än sådant icke händt, så har jag likväl icke sett någon, under bruket af Sions Sånger, komma till visshet, stadga eller frimodighet. De som varit ängslige, hafva blifvit kvar i sitt nedtryckta tillstånd, då andra hafva hunnit till en slags andelig fräckhet; men barnslig fruktan ihop med barnsligt förtroende har det icke kunnat blifva. Några af de många jag varnat, hafva låtit säga sig, och hafva blifvit hulpne; några hafva sedan skytt mig, och andra hafva velat bibehålla bekantskapen med mig såsom lärare, men hafva likväl därjämte bibehållit bruket af Sions Sånger; och hafva liknat Israeliterna, som följde med Moses, liksom de höllo honom för sin anförare, men hade i hemlighet sina afgudar i sina gömmor, som man ser af Amos 5: 26.

På det Madam icke skall sakna all grund till det jag sagt om Sions Sånger, så vill jag försöka att utreda en enda af de villor som finnas i 1:sta versen af N:r 41. Där införes en människa talande, som först säger om sig att hon söker och ilar, eller skyndsamt och träget söker därefter, att allena med Jesus blifva förent. Efter den heliga Skrift vill det säga, en människa som söker Herren af allt hjärta, som flitigt läser Guds rena och sanna ord, och som ofta åkallar den människoblifne Jehovas frälsarenamn. Nu vilja vi komma ihåg detta, under det att vi höra efter hvad

som ytterligare lägges en sådan själ i munnen. Jo, hon säger att hon har allahanda hvarpå hon ännu hvilar, men som hon finner vara af den beskaffenheten, att hon behöfver att af Herren Jesus därifrån göras lös. Detta måtte således vara något ondt, ja, något af det onda, till hvilket apostelen Johannes säger att allt det onda kan hänföras som är i världen. I Johannis epistel 2:dra kap. 16:de versen. Det är således antingen *köttens begärelse*, *ögonens begärelse*, eller ett *högfärdigt lefverne*, eller den dithörande högfärdiga egenrättfärdigheten, vid hvilken en sådan människa hvilar, som likväl därejämte söker och ilar med Jesus alena att blifva förent. Men hvad kan det vara, att hvila vid allt detta, och att hvila därvid så, att den människan, som därpå hvilar, behöfver att af Jesus därifrån göras lös? Det måtte åtminstone vilja säga att människan stannat där med sin själs håg; ty där man hvilar, där måste man stanna. Det måtte vara, att man finner detta nöjsamt och fördelaktigt, ty man väljer sig icke ett oroligt och besvärligt ställe att där hvila. Där man hvilar, där måtte man finna sig nöjd och vederkvickt; ty annars skyndar man sig därifrån. Det ville då säga att den som med sin håg stannat vid det som är i världen, den som valt sig en plats i detta djäfvulens rike, den som finner sig må väl i något af hans väsende, den skulle vilja blifva lös därifrån. Härtill svarar den samme Jesus Jehova i Luce 11:te kapitel: *då en stark beväpnad bevarar sitt hus, så blifver det i frid som han äger*. Antingen människan hvilar på lustarne, eller godset, eller den egna rättfärdigheten, så begärar hon icke att därifrån blifva lös. Därför, likasom det är en lögnaktig lära, att föreställa en lustarnes trääl, en världens slaf, eller en egenrättfärdig skrymtare såsom sökande därefter, att med Jesus blifva förent; så är det ett fördärfveligt själbedrägeri, att föreställa det så, likasom man kunde söka och ila att med Jesus blifva förent, änskönt man hvilade på allahanda annat; och så är det ett skamlöst gäckeri, att våga sig fram med en sådan förklaring inför honom som rannsakat njurar

och hjärta, och hvilken förklaring i [sig] själf är det samma, som därest hon sade att hon sökte efter att bli förenad med Jesus, änskönt hon ännu hade sitt hviloställe i djäfvulens rike, och vid hvilken förklaring apostelen Paulus har frågat i 2 Cor. 6:te [kapitel] och 15:de vers: *huru förlika sig Christus och Belial?*

Jag ville önska att detta jag nu utredt, måtte öfvertyga Madam icke allenast, som Madam skrifver i sitt sista bref, om min välmenta omsorg om Madams frälsning, utan ock om faran af *lösaktig lära*, som David kallar den; ty när där har funnits någon, som likväl velat blifva därvid, så har jag måst afstanna med brefväxlingen, eller upphöra med umgänget, ty Jesus Jehova har sagt: *låter fara dem*, Matth. 15: 14; och apostelen Paulus har förmanat att man icke skall draga i främmande ok med de otrogna, 2 Cor. 6: 14, eller deltaga i sådan lära eller i sådana gärningar, som höra till ett främmande rike. Skola vi råkas en gång, så måste Herren göra oss med sanningen fria. Joh. 8:de kapitel. Han gifve det genom sin egen förlossning! Jesus Jehova vare lofvad, som frälsat mig från Sions Sångers och all villfarelse! Visserligen får en sådan frälst själ känna hos sig både *köttens begärelse, ögonens begärelse och ett högfärdigt lefverne*, ja, både egenrättfärdighet och skrymteri; men hvila därpå, det gör hon ändå icke. Nej, icke en gång en sådan själ hvilar på något af detta, som endast söker och ilar att med Jesus blifva förent, änskönt en sådan själ, ännu mera än den som funnit Jesus, känner hos sig allt detta onda, alldeles på det sätt, som Paulus i Romarens 7:de kapitel beskriver sitt forna uppväckta tillstånd; utan en sådan yttrar sig likasom Madam i sitt bref, att hon vill icke synda och synda, utan vill komma till den salighet i tiden, att slippa den stygga synden. Detta ändamål vinnes visserligen icke genom eget bemödande, men det vinnes ännu mindre genom en sådan lära, som den i Sions Sångers; ty det är otroligt huru den befordrar hemligen det finare syndaväsendet genom den ande-

liga klemighet och vekhet, som denna läran åstadkommer, och hvilken klemighet i sig själf just är det allra subtilaste af det köttsliga sinnet, ehuru det än höljer sig med några lånta andeliga namn af att vara i nåden ungt, vara svag, och sådant mer. Däremot vinnes denna önskan, att slippa synden, genom bruket af Guds rena och sanna ord; ty därigenom verkar Guds Ande en sådan tro som frälsar själen, då den förer med sig del i Frälsaren. När en människa icke har satt sig emot, och icke heller vridit bort den öfvertygelsen som Guds Ande verkat hos henne om hennes förtappelse, så blir återlösningen till fullo gällande för henne, att hon blir inför Gud frikänd från all sin fördömmelse; ty Guds Ande, som för hennes återlösning skull har börjat sitt verk hos henne till att lära henne känna sin förtappelse, han fullbordar detta sitt verk hos henne, så att han lär henne känna Christus såsom han i Guds rena ord är afmålad; och genom denna kännedom, och genom ordets löften, blifver det en sådan människa gifvet i hjärtat att tro, det vill säga, att hon kan hålla Jesus för sin Frälsare, att hon anser allt det som Jesus gått igenom att vara skedd för sig, och att hon visst väntar sig att Gud gör med henne all den nåd som han i ordet lofvat skänka för Jesu skull. Änskönt det oförståndet kan hänga vid i början, att hon menar att där fordras en djupare känsla af syndaeländet, som där oriktigt anvises i 1:sta versen af N:r 41 i Sions Sånger att begära; så finner en sådan själ till sin förundran att hon har blifvit befriad från ångesten, oron, och fruktan för döden. Änskönt människan icke vet hvarken när det har skett, eller huru det har skett, så har det likväl skett genast efter sedan Gud strukit ut hennes synd, och skrifvit hennes namn i lifsens bok; och detta utplånandet och benådandet skedde då hon fattade Christus, som är i ordets löften tillbuden, såsom den i hafsens våg kastade sjömannen fattar uti en plankan som kommer flytande, och bärgar sig på densamma. Visserligen råkar en sådan människa därefter någon gång uti ovisshet och villrådighet, men hon blir därifrån uthulpen

genom den Helige Andes vittnesbörd och undervisning, och slipper till det mesta att, som Madam gör i sitt bref, sätta något om vid det, att hon får den beredda kronan. Hon råkar i ångest ibland, men hon har ibland en glädje, som är åtföljd af en klarare insikt i ordets sanningar, än den hon förr ägde. Hon känner hos sig mera ondt, men däremellan känner hon också hos sig större nådegåfvor. Hon måste ibland ropa i nöden, men hon får ock lofva för hjälpen. Ehuru jag hoppas att jag är så vida blifven för Madam uppenbar, att den onde fienden icke skulle kunna, efter några och tjugo års förlopp, bringa Madam på den tanken om mig, att jag skulle visa själar bort ifrån Christus, för det jag visar dem bort från Sions Sånger, Nådens Ordning, Passions-betraktelsen, Den fattige Joseph, med flere dylika böcker; så får jag något litet yttra mig om min Frälsare, och säga att jag vet ej af annan tröst än den, som genom ordets löften härleder sig från min Frälsares ångest; ej annan rening än den, som efter Guds ord sker i hans försoningsblod; ej annan visshet än den, som i öfverensstämmelse med Guds ord grundar sig på hans lydnos förtjänst; ej annan styrka än den, som genom ordet och den heliga Nattvarden kommer ifrån honom som korsfäst var i svagheten, och nu lefver i Guds kraft; och jag vet ej af annan glädje, än då jag genom Guds ord blir försäkrad att jag, oaktadt all min oförståndighet, är ansedd som en Jesu lärjunge; att jag, oaktadt alla mina felsteg, är räknad för ett Guds barn, och att jag, utan afseende på mina brister, skall bli bevarad till salighet; och det allt och allena för min Frälsares skull, som *är oss af Gud gjord till visdom*, att jag kan vara hans lärjunge; som är oss gjord *till rättfärdighet*, att jag kan vara ett Guds barn; och som af Guds makt genom trona bevarar mig till salighet, efter han, min Frälsare, är oss gjord *till helgelse och till förlossning*.

6.

[XLV]*

Mars 1796.

Min kära F.!

Jag tackar dig för ditt bref, och skulle hafva förr besvarat det, om icke en sjuklighet påkommit, som hindrat mig. Jag hörde med innerlig fägnad af C. att Herren Gud hade fört dig till rätta; och det, som var en nog så stor nåd, att den samme trofaste Guden hade hulptit dig ut ifrån Brödrafolkets villfarelser. Likväl må du vara viss därpå, att där äro lämningar af dem kvar. Där är en oriktig mening, som på ett fördoldt sätt ligger i alla människors hjärtan, och hemligen följes af nästan alla nyss omvända människor, men läres uppenbarligen bland Herrnhutarne såsom en trosartikel. Denna villfarelsen lyder i människans hjärta sålunda: man kan icke vara ett saligt Guds barn, ej heller kan man hafva trona, utan så framt man ständigt ser, smakar, känner och erfar sötman af Frälsarens nåd. Du märker väl, F.! att detta strider emot Frälsarens ord till Thomas: *salige äro de, som icke se och dock tro*, Joh. 20: 29; ty där säger Jesus att man kan tro, fast man icke känner och ser såsom Thomas; ja, Jesus lär i de orden att den som kan tro, änskönt han icke ser och känner, är mera salig än den som ser och känner, och kan icke tro längre än han ser och känner.

Det första af omvändelsen, som går före tron, eller det, att känna sig af Guds lag fördömd, detta är kännbart och märkeligt. Omvändelsens hufvudstycke och fullbordan, som är tron på Jesus, kan icke kännas i dess första början, då den af nådelöften upptändes i det förkrossade hjärtat, som trösteligen öfvertalas att, såsom en ogudaktig, *tro på Jesum, som den ogudaktiga gör rättfärdigan*. Rom. 4: 5. Men änskönt icke hvarken trones upptändande kan märkas, ej hel-

* Efter förf:s egenhändigt skrifna original.

ler det, att en sådan *tro varder räknad till rättfärdighet*, Rom. 4: 5, så kan man likväl känna *rättfärdighetens frukt*, som är *frid, och rättfärdighetens nytta*, som är *evig stillhet och säkerhet*, Es. 32: 17, då man *finner ro till sin själ*, Matth. 11: [29.] och har *frid med Gud, genom vår Herra Jesum Christum*, efter det att man kan förstå att man *är rättfärdig vorden af trone*. Rom. 5: 1. När icke själen är fördunklad af villfarelsestöcken, så plägar gärna härfå följa mycken utsägelig fröjd och förnöjelse i Frälsaren Christus, i synnerhet då *den Helige Ande vittnar med människans ande att hon är ett Guds barn*. Rom. 8: 16.

En del af detta, i synnerhet af det första, måtte du helt visst hafva erfarit, min k. F.! och således kan du däraf sluta till det, som du icke kan känna, nämligen att ditt hjärta blifvit *omskuret med den omskärelse som sker utan händer*, Col. 2: 11, *då Gud tagit bort ditt stenhjärta, och gifvit dig ett hjärta af kött*, Hes. 11: 19, med det samma *Gud förlåtit dig dina missgärningar*. Jer. 31: 34. Sedan detta skett, har Gud velat lära dig det, att icke se och dock tro, hvilket hörer till trones förkofran. Gud har då dragit sin kännbara nåd undan, så att du icke, såsom tillföre, kunnat förnimma att Gud älskade dig. Då har ditt fördärf upprest sig, hvilket låg undertryckt så länge fröjden påstod. Du har då fått känna det, som du kanske knappt trodde, att du ännu var af dig själf likaså trög och motvillig, som du var innan Gud uppväckte dig med sin lag utur säkerheten. Ett sådant ditt hjärtas fördärf vill Gud tillåta att du får känna, på det att du icke måtte förhäfva dig öfver den stora trösten och glädjen du haft förut, utan att du måtte blifva ju mer och mer *fattig i andanom och hungrande efter din Frälsares rättfärdighet*. Matth. 5: [3, 6.] Med det samma att denna trögheten varar, uppvakna i ditt hjärta sådana lustar, hvilka i ditt oomvända tillstånd varit hos dig rådande. När då utvärtas frestelse stöter härtill, så ser det så ut, som du vore världen lik i all ting. Gud tillåter att du så förgår dig, på det att du måtte lära att misstro dig själf,

och endast hoppas på din Frälsares barmhärtighet. Rom: 9: 16. Men frestaren Satan vill då komma dig att tro att du är fallen utur nåden, hvilket då blir mycket troligt, när det händer att Herrnhutare och andre instämma i det samma som Satan ryter fram i hjärtat, att du är fallen ifrån enfalldigheten. Då är det icke underligt att du saknar vissheten om ditt barnskap, när Gud behagat undandraga den kända vissheten, och skrymtares försmädelser så förbrylla dig, att du icke kan erinra dig de kännetecken, som Guds ord gifver på ett Guds barn, icke heller kan känna igen dessa märken hos dig själf. Du är då råkad i det tillståndet, hvilket liknar det som apostelen Paulus beskriver i det 7:de kapitlet af epistelen till de Romare, ifrån 14:de versen till kapitlets slut. Då tycker en omvänd människa att hon ej är hunnen längre än endast till uppväckelse. Men håll du fort med att flitigt läsa Guds rena och hälsosamma ord, fastän det går trögt. Bruka ordet med bön därom, att du måtte kunna tro det, att du måtte förstå det, att det goda som i ordet lofvas, måtte höra dig till, och att du måtte blifva sådan som Gud i sitt ord säger att han vill hafva dig; och bed dess oftare, då du märker tröghet i bönen. Bekänn inför din Frälsare huru trög du är; klaga öfver din motvilja, och upptäck för honom dina felsteg. Beropa dig på hans egen blodiga försoning; visa framför dig hans fullkomliga lags-fullbordan, och påminn honom om hans eget löfte, att *hvar och en som tror på honom, skall icke förgås, utan få evinnerligt lif*. Joh. 3: [16.], och att *den till honom kommer, den kastar han icke ut*. Joh. 6: 37. På sådana hans löften må du också gå till honom i hans heliga Nattvard, och det så mycket oftare, ju mera du känner dig trög och eländig. Änskönt du känner dig värre då du går därifrån, så går du likväl därifrån med *syndernas förlåtelse*, som Jesus försäkrar är att få med hans blod då du dricker det, liksom visst som Jesus förvärfvade dig syndernas förlåtelse med sitt blod då han utgöt det för dig. När du betänker att hvar syndernas förlåtelse är, där är ock lif och salighet, så kan

du af sådant Guds ord sluta till en hel annan frukt af din nattvardsgång, än den du finner då du dömer efter din hjärtans känsla. När du därhos vakar öfver ditt hjärta, att det icke fäster sig vid världens fåfängelighet, så klarnar det emellanåt för dig, att du kan då och då instämna i en sådan lofsång, som den du framburit i brevet, och i hvilken jag ock med dig deltagar: lofvad vare min gode Jesus! Du är trofast, som oss kallat hafver ifrån mörkret till ditt underliga ljus. 1 Pet. 2: 9. Du fullbordar denna din kallelse, 1 Thess. 5: 24, ty du leder mig efter ditt råd, Ps. 73: 24, och änskönt det är underligt, så går du det likväl härligen igenom, Es. 28: 29; ty dine vägar äro godhet och sanning, Ps. 25: 10, efter det att du är själf vägen, sanningen och lifvet. Joh. 14: 6.

Vakta dig nu att du icke så ofta läser på detta mitt bref, att du därvid försummar Guds eget ord. Låt icke heller någon annan få se eller höra det, utom C.*) Vi vilja nu bedja Gud att vi måtte denna helgen få större visshet om Christi *pinos delaktighet*, bliwa *like hans död*, och *känna hans uppståndelses kraft*. Phil. 3: 10. Hälsa C. från mig. Jag är med uppriktig omsorg om din eviga välfärd din trogne tjänare.

7.

[XLVI]**

Min kära F.!

Ditt förtroende fagnar mig, och däraf, att du kunnat säga rent ut det du tyckte, däraf kan jag ock sluta att det ej är med dig så, som apostelen säger i 2 Cor. 4: 3. *är nu vårt*

* Det är tydligt att denna varning har samma grund som den, hvilken förekommer sid. 164, att nämligen korrespondenten var omgifven af själfkloka människor, för hvilka hon icke hade kunnat visa brevet, utan att sätta sig själf i fara. Detta skäl har icke hindrat brevet's tryckning, i synnerhet då korrespondenten var okänd. Utg.

**) Efter förf:s egenhändigt skrifna original.

evangelium förtäckt, så är det förtäckt för dem som förtapade varda. Men så mycket kan du härutaf förstå, hvilket Herren ock gifvit dig nåd att se, att en sådan lära, som gör det rätta evangelium förtäckt, den läran leder till förtäpelse. En sådan verkan har den herrnhutiska lärdomen med sig, att det rätta evangelium blir förtäckt. Att min predikan är det rätta evangelium, kan du själf pröfva, då du ser efter om den öfverensstämmer med den heliga Skrift. Detta tyckes du hafva funnit, då du är nöjd med allt det jag talat med dig, och tror det. Jag håller således med dig i det du säger, att det kommer af mörker hos dig själf, som du haft med dig ifrån Brödrafolket. Jag hade likväl önskat att du hade sagt mig detta då du var här; ty då hade jag bättre fått begrepp om din mening. Äro mina predikningar otydeliga och mörka för dig att förstå? eller är det så, att de för dig icke äro rörande och bevekliga? så att det är för den orsakens skull du tycker att det är likasom jag vore tyst då jag predikar. Att mina predikningar kanske äro mörka för dig, är så mycket mindre underligt, som du torde hafva funnit att det var något när det samma för dig med Bibelen, att den också var i början mörk för dig. Hvad under är det då att en liten stjärna för dig lyser dunkelt, när själfva solen för dig synes mörk? Likaså litet underligt är det, att du kanske icke känt någon rörelse af det du hört mig predika. Det är en del af det falska i Brödrafolkets lärdom, att de ledas däraf in på känningar. När därför den Helige Ande skall föra en sådan till rätta, så plägar han handtera dem alldeles tvärtom, och hjälper dem fram nästan utan känningar. Det går då så mycket bättre fram med upplysningen. Då kan det hända att, innan en sådan själ blir van vid sin nya ledsagare, så tycker hon att det är besynnerligt, att hon ej är så upprörd som förr. Det är som vår Frälsare säger i Luc. 5: 39. *ingen som dricker gammalt vin, begärrar strax nytt; ty han säger: det gamla är bättre.* Något sådant följer med de uppväckte ifrån [det] säkra tillståndet, att de tvifla därpå, om det är rätta vägen på hvil-

ken de varda förde, efter det ej förekommer och vederfares dem, som de hade tänkt att de skulle få erfara. Du må gärna skriva hvad du har på hjärtat, ty genom min Öfverherdes barmhärtighet och trofasthet både är och blir jag, både hans och hans återlöstas, samt således också din trogne tjänare.

P. S. Det som händt i eder kyrka, anser jag, liksom du, för ett anfall af ursinnighet, hvaruti samvetsoro kan hafva någon del. Det händer ibland att sådana visa något sken af uppväckelse; men sällan blir däraf något rätt allvare, då det börjas så underligt.

Att J:s man är elak, fruktar jag icke så mycket för, som jag fruktar mer för det att hon har tycke för att höra herrn-hutiska predikningar. Dock fån I ej för ofta tilltala henne därom; ty Herren kan hjälpa henne, att hon får själf se att det är galet.

Om jag ock kommer till * *, så tror jag ändå knappt att det passar sig så, att jag kan få tala med Er i fred och stillhet, samt utan att gifva anledning till alltför mycken försmädelse, hvilket man bör undvika, utan då nöden så tränger, då det ej får hjälpa.

Hälsa både C. och Mor J. Gud som tänkt på Er, hjälpe Er stackars förströdde främlingar! Det han ock visst gör, ty sådana äro honom synnerligen om hjärtat.

8.

[XXX] *

Min goda Fru!

Maj 1798.

Det har mycket gladt mig, att jag genom mamsell H. fått höra om den nåd, som blifvit Frun gifven genom Jesum

*) Detta och de nästföljande till samma person skrifna fem breffen finnas i Brefboken, och äro dessutom, med undantag af N:r 11 och 12, i original meddelade af en anhörig till den längesedan aflidna korrespondenten.

Christum, att blifva vid lifsens ord, och att kunna fördraga påkommande vidrigheter. Jag har nu företagit mig att skrifva Frun till, icke såsom Guds ord som Frun har, vore otillräckligt, och att Frun skulle uti bref från mig hafva upplysning om allt; ty jag är viss därpå, att Herren, mig förutan, gifver Frun rikeliga nåd, så att han själf får därför äran, som ock bör allena hafva prisen; utan jag har aktat nödigt att gifva Frun af min egen hand undervisning i några stycken, där mamsell H. kanhända icke hade kunnat så fatta och uttrycka min mening. Rörande andra mindre omständigheter har jag sagt mamsell H. och fru O. mina tankar; och hvad någondera af dem skrifer till Frun, såsom af mig sagdt, må Frun ock upptaga såsom hade jag skrifvit det själf.

Det första mig frågadt blifvit, var: hvad otrossynden är? Härvid får jag genast göra den anmärkningen, att ingen människa kommer därtill, att med bekymmer forska därefter, om hon har begått otrossynden, förr än människan har kommit till tron på Jesus. Ty ehuru väl där gifves en grofvare otro, som kan blifva uppenbar genom första tafan, och i synnerhet genom första budet i Guds lag, då man däraf förstår att man icke trott och förtröstat på Gud såsom Skapare och Uppehållare, ej heller trott Guds ord såsom en gudomlig sanning; likväl är det omöjligt att (såsom likväl somlige lära) en människa före sin nya födelse skulle kunna i sitt mörker se och känna detta förnämsta hufvudstycket af Guds nåderike, som går därpå ut, att igenkänna tron, såsom ock står i Joh. 3: [3.], *utan en blifver född på nytt, kan han icke se Guds rike*. Det är således endast den otrones art, att därmed förkastas Guds ord, som blifver uppenbar i en människas första uppväckelse och innan hon kommit till trona; och hvilket upptäckande af otrones grofvare art, som sagdt är, sker genom Guds heliga lag. Det är däremot först sedan en människa kommit till tro, att hon kan veta hvad tro är; och således är det ock då först, sedan hon kommit till trona, att hon kan så tydeligen veta och förstå

hvad otro är, att hon kan känna igen en sådan otro hos sig själf. Det är ock då först, som en människa med förökad bedröfvelse inser att hennes förakt emot Guds ord också har innefattat ett förakt emot Jesus, världenes Frälsare, och med hjärteligt bekymmer förmärker att sådan otro ännu finnes till någon kvarleva hos henne, att hon ej så i allt och alltid tror på Herren Jesus sin Frälsare, som hon borde. Det är då otrones rätta väsende, då han säger i Joh. 16: 9, *de tro icke på mig*. Den rådande otron hos en oomvänd människa består däruti, att hon alldeles icke tror på Frälsaren Christus, efter hon icke tror Guds ord som handlar om Frälsaren, och är icke bekymrad eller angelägen därom, att hon måtte få någon tro, efter hon icke vet hvad tro är, eller förstår huru outhärlig den sanna tron är för hennes salighet. Den vidlådande otron hos en omvänd människa består däruti, att, ehuru hon tror på Jesus, hon dock likväl icke tror så fullkomligt som hon ville, och som hon väl vet att hon skulle och borde tro, och är däröfver högeligen bekymrad, efter hon anser tron att vara för sig högst angelägen.

Hvad för det andra beträffar Fruns nattvardsgång, så bör Frun, så länge Frun är sjuk, betjäna sig af den friheten och rättigheten Frun har såsom sjuk, att därtill kalla hvad präst som helst, och det på följande sätt. Frun kan säga sin man att Frun åstundar den heliga Nattvarden, och bedja honom därom föranstalta. Tager han det illa upp, så får Frun tåga stilla för den stunden. När mannen åter har stillat sig, så säg honom, att efter han tog illa upp då Frun ville lämna till honom att, som man, anstalta om Fruns nattvardsgång, så får Frun anstalta därom själf. Säg så icke huru Frun vill göra, men vänta några dagar, att se om han då vill göra något. Bli där intet af, så skicka ett påliteligt bud till någon pålitelig prästman i nejden, till exempel till * *, och låt hälsa ifrån Frun, att han ville komma och kommunicera Frun, utan att budet gifver mera besked, än att Frun är sjuk, och har förtroende till honom. När han väntas, så säg ej af något, utan låt komma därpå an, om Fruns man

kan finna sig, eller icke, när han kommer. Tala ömt och dristigt till prästen som kommer, och beropa sig på sin nöd, och hans ämbetes stora värde och kraftiga bidragande till sådana bekymrades tröst och vederkvickelse, i synnerhet genom den heliga Nattvarden, som Frun endast kan erhålla af en lärares hand, då Frun annars kan hafva Guds ord på sängen genom läsande. Klaga ej på mannen, om ock han klagat på Frun. Låt mig få veta framdeles huru det har gått. * * *

Hvad sist beträffar umgåendet med mamsell B. när hon kommer, så är det bäst att Frun i början bemöter henne såsom vore hon en blott naturlig syster, till dess antingen mamsell B. på annat sätt utlåter sig, eller Frun kan märka något annat hos henne, då Frun kan ingå i en närmare förtrohet.

Herren Gud gifve Frun allt mera nåd att med visdom och trosstadighet genomgå det som förekommer. — Laga för all ting att Frun har frisk luft i rummet, och ro om nätterna. Det andra rörande hälsan får doktorn föreskrifva. Jag är till döden etc.

9.

[XXXI] *

Min kära Fru!

Februarii 1799.

Jesus Christus Guds Son vår käre Frälsare har burit upp och utstått det straff, som Frun har förtjänt. Es. 53: 5. Således, när Frun har fått syndernas förlåtelse i hans namn, Ap. G. 10: 43, så har Frun fått allt straff efterskänkt, ty när en fader har förlåtit, så straffar han icke mer. Allt hvad Frun sedermera lider, är endast en faderlig aga, hvarmed Gud vill öfva henne i tron och i tålmod. Om ock Frun skulle själf hafva ådragit sig sin sjukdom, så har likväl Fruns rättfärdiggörelse eller erhållna syndaförlåtelse

*) Se anmärkningen sid. 23.

förvandlat det naturliga straffet till en faderlig tuktan. * * *
 Allt hvad en människa lider, sedan hon har fått del i sin Frälsare, det är ett kors. Lider hon det för sin Frälsares skull, så är detta det ädlaste korset, ty det är Frälsarens eget kors, som hon blir bevärdigad att bära, liksom den mannen, som omtalas i början af den 5:te Akten af Christi pinos historia. Men änskönt Frun icke lider för Frälsarens skull, så lider Frun ändå i sin Frälsares delaktighet och gemenskap, och då är det ock ett kors. Vore det än sådant som Frun själf hade vållat sig, så är det ändå ett kors, efter det att Frun lider detta i sin Frälsares gemenskap. Ja, vore det än ett straff, som en människa lider på sin kropp, så dör hon ändå icke under Guds vrede, när hon har kommit därtill, att hon har fattat hopp och förtroende till sin Frälsare; ty då Frun har blifvit rättfärdiggjord i Frälsarens blod, så blifver hon igenom honom behållen för vreden, som där står i Rom. 5: 9. Håll sig vid Guds löften, och låt icke sina tankar förvilla sig. Jag är med uppriktig trohet genom min Guds nåd etc.

10.

[XXXII] *

Min kära Fru!

Mars 1799.

De orden, hvarefter Frun frågat, stå uti Joh. 5: 14. Det fägnar mig mycket att Frun har fått låna Doctor Lutheri Postilla. När Frun blir litet mera bekant med den boken, så gå nog tvifvelsmålen bort, och Frun blir mera viss om sin rättfärdiggörelse. Emellertid har Frun visshet nog, när Frun kan hålla sig vid Guds löften, ty de äro vissa. Dessutom är det redan tro, att kunna hålla sig vid Guds löften; och hvarest där är en sådan tro, där är ock rättfärdiggörelse och syndernas förlåtelse. Att det är tro, när man håller sig vid Guds löften, det kan man se af hela Rom. 4:de kap.

*) Se anmärkningen sid. 23.

och i synnerhet af 20:de versen; och att med en sådan tro, som håller sig vid Guds löften, följer rättfärdiggörelse, det kan man se af detta samma kapitlet, när man i synnerhet läser de versarne, som följa på den 20:de versen, ända till kapitlets slut. Sedan en sådan rättfärdiggörelse är skedd, så kan det visst hända att den rättfärdiggjorda människan stapplar, som de af Jesu lärjungar, som öfvergåfvo Jesus då han blef gripen af sina fiender. Detta deras stapplande gjorde likväl icke någon rubbning i hufvudsaken, ty Jesus kallade dem likväl sina *bröder*, som man kan läsa uti Matth. 28: 10. Ja, om det ock händer, att den rättfärdiggjorda människan faller, som Petrus, så kan hon likväl bli upprättad som Petrus, om hon, liksom Petrus, låter Jesu ord väcka hos sig eftertanke och syndaerkänsla. Likväl är det farligt att så falla i uppsåtlig synd, ty Judas föll ock, liksåväl som Petrus, men han kom ej till upprättelse som Petrus. Därför är det bättre att taga vara på sin andeliga helbrägda, ty om man gifver sig hän i sina förra synder igen, så blifver det värre än det har varit förut, och upprättelsen blir svårare än första gången. Detta är meningen af de orden: *se, du äst vorden helbrägda; synda icke härefter, att dig icke vederfares något värre*; med hvilka ord man kan jämföra 2 Pet. 2 *) kap. och de 3 sista versarne. Jag är med uppriktig tillgifvenhet etc.

11.

[XXXIII]**

Min goda Fru!

April 1799.

Ingenting är snarare beställt, än att falla tillbaka i sina gamla synder. Därför tränger ock djäfvulen svårligen därpå, att han måtte bringa det därhän med en människa, som

*) I handskriften stod 1.

**) Se anmärkningen sid. 23.

nyss har blifvit omvänd. Om hon ock icke har gifvit vika mer än ett enda steg, så att hon icke har helt samtyckt i synden, så söker ändå djäfvulen att inbilla henne att hon afvikit ifrån Herren. Detta är för Fruen svårt att urskilja, och det gör ock det samma; ty när vår Gud är mycken förlåtelse. Es. 55: [7.] Denna förlåtelsen bör man se efter i ordet, och bedja om; men man får icke liksom titta och lyss efter i hjärtat, om där förspörjes till det samma, som man gick igenom vid första uppväckelsen; ty där ligger mera makt därpå, att tro Guds ord, än att förfara mycket.

Det är med djäfvulen liksom det var med spejarne, som Israels barn skickade för sig in i Canaans land, hvarom där talas i 4 Mos. 13:de kap. *) När en människa har fått frid med Gud, så föreställer Satan det såsom vore det en säkerhet, i hvilken hon hade råkat, liksom det var innan hon blef uppväckt, och han vill göra det mycket angeläget för henne att hon måtte komma tillbaka i hennes förra ängslighet öfver synderna och förskräckelse för fördömsen. Likså, när en människa får den gåfvan af Gud att, som där står i 1 Cor. 7: [31.], *bruka denna världen, såsom man brukade henne icke*, så kallar djäfvulen det likanöjdhet. Om det är Ekmans Postilla öfver epistlarne, som Fruen menar, så är där icke något för Fruen att hämta. Låt ej djäfvulen sticka Fruen några böcker i händerna, som kunda tränga ut Bibelen och Luther. Jag är till döden etc.

12.

[XXXIV]**

Min kära Fru!

Maj 1799.

När ljuset går fram i en människas hjärta, så får hon se det, som hon ej kunnat förr se, och då får hon också se

*) Spejarne ville nämligen skrämman Israels barn ifrån att draga in uti det landet, som Gud hade åt dem utlöfvat. Utg.

***) Se anmärkningen sid. 23.

skrymteriet i hjärtats fördolda grund. Då en omvänd människa så innerligen gärna ville vara helt uppriktig, så oroar det henne att finna hos sig falskhet. Likväl är där stor åtskillnad emellan detta och det rådande skrymteriet. När skrymteriet är hos en människa rådande, så är där hvarken det ljuset, att hon ser skrymteriet hos sig, ej heller är där den redligheten, att hon bekymras öfver skrymteriet, om hon ock märkte det hos sig. Likså, när ljuset tilltager, så får man mera syn på sina egna fel, och med det samma kommer man att mindre se på andras; och då kan man märka att man förut har sett för mycket på dem. Därmed följer också att Frun icke kan se hvad trones frukter som där finnas hos henne, då hon får mera ljus i Guds ord, som visar Frun hvad frukter som där borde finnas hos henne. Denna redligheten, som bekymras öfver skrymteriet, är då en härlig trones frukt, som icke kan finnas utan hos en som hörer Jesus till. Åt dessa redliga, som icke hafva någon falskhet i anden, fast den finnes i deras kött, åt dem är det löftet gifvet i Ps. 32: 1, 2, att de redan äro saliga och hafva sina synders förlåtelse. Åt dessa *andeligen fattiga*, som tycka att de hafva alldeles inga trones frukter, har Jesus gifvit det löftet i Matth. 5: 3, att *himmelriket hör dem till*. Ja, Herren säger i Es. 57: 15, att han *bor när dem som en förkrossad och ödmjuk anda hafva*, och lofvar att han vill vederkvicka dem. Dessutom kan Frun se på 1 Tim. 1: 15. Es. 55: 1. Rom. 4: 5. 1 Joh. 2: 1, 2. Matth. 11: 28, 29, 30. Upp. 22: 17. Ps. 22: 27. och flera. Nu lycka till att snart få kronan! Än en liten kamp till, så förbytes segren i evig triumf. Snart är Frun framme, efter en mödosam, men kort vandring. Lofvad vare Jesus, han har vunnit! och hvar är nu dödens udd? Han är Herren — och jag vill och hoppas att genom hans nåd och för hans skull vara Fruns trogne tjänare.

13.

[XXXV] *

Min kära Fru!

Junii 1799.

Mamsell H. har meddelat Frun svar på en del af det, som Frun ville hafva för sig utredt; men ett och annat, som hon för mig nämnt, vill jag genom Guds nåd säga Frun något om. I allmänhet vill jag först erinra detta. Frun får icke tänka att där skulle blifva slut på alla de många inkasten, när Frun finge dem en gång utredda. Nej, djäfvulen kan väl finna på nya invändningar, och när han icke har förråd på nya inkast, när de icke räcka till, så kommer han omigen med det samma som han har haft förut. Så går det i synnerhet med dem, som äro besvärade af stor kroppssvaghhet. Då kan djäfvulen så mästerligen plåna ut ur deras minne det som har förr blifvit sagdt dem, så att Frun är likså villrådig, som om det alldeles icke hade blifvit sagdt. Se så kommer det för Frun på nytt om skrymtares sönderhugande, änskönt jag har utredt det i det brefvet, som Frun ännu har kvar; och så hör jag af mamsell H. att Frun på nytt blifvit ängslig öfver det förmenta affallet, ändock jag hade skrivit därom i det brefvet, som mamsell H. därför nu skickar Frun. Men, kära Frun! jag säger till Frun som ängelen sade till kvinnorna vid Jesu graf: *varer icke förtärade!* Frun må ej ge saken förlorad för det, att där kommer något för Frun, som Frun ej kan så strax utreda. Huru därmed vara må, så är ju Frun återlöst, och ingen återlöst behöfver att bli förtappad. Låt vara Frun vore affallen, så har Jesus också undfått gåfvor för de affälliga, hvarom jag sist påminte Frun af Davids 68 Ps. v. 19. Att Frun så tänkt, att Jesus ej botat någon lekamligen sjuk mer än en gång, och att det skulle därför ej låta sig göra att bli omvänd mer än en gång — detta, min Fru! är att drifva liknelsen för långt. Vill man likna det lekamliga botandet vid

*) Se anmärkningen sid. 23.

det andliga, så vill det så mycket säga som det, som står i Luc. 15: 7, att de rättfärdiga behöfva ingen bättring; de äro så botade, att de behöfva icke gå igenom en ny kur, ty de hafva hunnit till en hel och full hälsa, så att där är ingen synd, som ju är förlåten. Men i stället för att rätta sig efter sådana liknelser, så är det bättre att Frun håller sig vid Guds klara löften. När där i Skriften talas om dem som äro *oduglige till trona* [2 Tim. 3: 8.], så menas där sådana, som i det tillståndet icke kunna komma till trona. Sådana äro alla säkra människor, ty ingen säker kan komma till trona. Inga andra än förkrossade själar kunna komma till trona. Men om en människa som är obekymrad, blir förkrossad af Guds lag, så är hon icke längre oduglig till trona, ty då kan hon få tro, om hon icke hindrar evangelium ifrån att trösta henne, liksom hon förr icke har hindrat lagen ifrån att ängsla henne. Det som står i Ebr. 10: 26. förstår jag så, att när en människa syndar med fullt uppsåt, så går det icke så lätt att få förlåtelse, som då hon ännu stod kvar i nåden, och behöfde intet mer, än göra som en rätt Israelit, bära fram sitt offer, sin bekännelse och bön om förlåtelse i Jesu namn. Nej, då står där domen och straffet i vägen, vill apostelen säga, som måste rödjas bort genom en ny bättring och rättfärdiggörelse. Men nu må Frun märka det igen, att den bättringen verkas af Guds Ande, om han, denne store Guden, finner att så behöfves. Och verkar han den icke, så att Frun icke får erfara hos sig en ny bättring, så kommer det däraf, att den icke behöfves; men tro icke djäfvulen när han säger i Fruns hjärta att Frun är förhärdad, att Frun ej är utkorad, att Frun har begått synd emot den Helige Ande, och att Frun därför ej kan omvändas mer. Men tro Guds ord, som säger att Jesus kan hjälpa Frun. Ebr. 4: 15, 16. Ebr. 2: 18. Om det än varade in i sista stunden, så skall Frun ändå genom sin Frälsare vinna seger. Rom. 8: 37. Men det skall icke vara in i sista stunden. Jesus själf fick dessförinnan en lindring. Gud välsigne Frun för sin Sons skull genom den Helige Ande! önskar Fruns vän och tjänare.

14.

[V] *

Till Mamsell G.

Julii 1799.

Något oväntadt torde det kanhända vara Mamsell, att så direkte få bref från denna hittills okända handen, då Mamsell torde hända ville att mina tankar skulle tolkas genom mamsell B. E:s penna, eller åtminstone att dessa rader skulle komma under hennes couvert. Men flere orsaker hafva förmått mig att utbedja mig att få taga denna genare vägen; och då mamsell B. E. haft det förtroendet, att lämna mig sin systers bref, så hoppas jag att hennes syster öfverser med den friheten jag gifvit mig, då denna hennes syster redan haft för mig det förtroendet, att begära mina råd.

Innerligen har det gladt mig, att bli varse i Mamsells bref den gryning och började morgonrodnad, som bebådar analkandet af rättfärdighetens sol (2 Pet. 1: 19. och Mal. 4: 2.). Särskildt fägnar det mig, att i det som Mamsell skrifver, känna igen mycken likhet med min egen uppväxelse. Jag var ock då (1778), liksom Mamsell, kommen på ett främmande ställe, att undervisa andras barn. Visst hade Herren sökt mig, då jag året förut vistades å G** orten, i synnerhet vid slutet; men då jag på det nya stället var skild från de förra bekantskaperna och forna förströelserna på förra stället, så bragte Herren sitt verk i ordentligare gång. Jag vistades, liksom Mamsell, mest i min kammare, och det var äfven Scrivers Själskatt, som så föll mig i smaken, att jag icke tröttnade vid dess vidlyftighet, eller stötte mig öfver det mindre lämpliga, som härleder sig från forntidens föreställningssätt; ty det var Guds ords öfvernaturliga kraft, som oförmärkt trängde in i mitt hjärta, och som bemästrade

*) Ur Brefboken, jämförd med en annan af förf. rättad och under-tecknad afskrift.

sig dess tycke, hvilket förut hade vankat omkring i den ärbara fåfängligheten. Den visa handen, som hade fattat mitt hjärta, förde mig lika oförmärkt in i Guds eget ord, den heliga Skrift. Innan jag visste däraf, var jag däraf så intagen, att jag glömde allt, för att läsa i Bibelen. I det samma inföll där nattvardsgång i den församlingen, dit jag då var kommen. På förra stället hade jag försummat detta tillfället för en lustresas skull. Nu ställdes det, och annat mera, för mina ögon, huru jag hade af denna gudomliga inrättningen gjort en vana, huru jag hade gått dit på en slump, huru jag hade missbrukat den till ett tücke för sminkade synder och för det finare världsväsendet. Men jag gick, drifven af ett dunkelt behof, af ett hemligt dragande och af ett för mig själf okänt begär. Vi hade dåliga präster, den ena i predikandet och den andra i lefvernet. Men Öfverherden höll sitt löfte, som han i sådant fall har gifvit sina dyrköpta får (också åt de vilsefarande) i Hes. 34: 16. *jag skall sköta dem såsom de betarfvat*. Under ett dåligt och vårdslösadt skriftermål gaf Herren mig den nåden, att, då jag läste syndabekännelsen, jag hade en lefvande insikt och öfvertygelse i synnerhet af de orden: jag vet mig fördenskull helvetet och evinnerlig fördömelse värd vara, så att jag helt klart förstod att, om jag ginge bort af världen sådan som jag då var, så vore jag så visst förlorad, så visst i fördömsen, som jag då satt i bänken i kyrkan. Men jag fick ock nåd att taga emot den afkunnade förlåtelsen, såsom Jesu ord, Jesu löfte, Jesu försäkran, grundad på hans egen blodiga försoning, och bekräftad i hans Nattvard med själfva försoningsoffret. Sedan har jag, fast under flere förvillelser och mycket stapplande, blifvit af Guds makt bevarad till salighet, som där står i 1 Pet. 1: 5.

Jag har gjort denna berättelsen, icke för att skryta; ty ehuru Mamsell icke är den första, till hvilken jag skrifvit i sådana ämnen, så är det likväl första gången jag funnit att det skulle tjäna till någon nytta, att tala om mig själf. Men

den nyttan menar jag icke att den består däruti, att Mamsell skulle blifva förd allt framgent på alldeles lika sätt som jag, endast därför att några omständigheter varit i början lika; utan jag ville att Mamsell af det anförda skulle känna igen det som Herren redan med hennes själ gjort hafver; och om Herren, som jag hoppas, låter Mamsell erfara något vidare, att Mamsell då måtte veta att det är rätta vägen. Där är sannerligen ett godt verk begynt hos Mamsell. Och Herren har lofvat att fullborda det, i brevet till de Philipper 1 kap. 6 v. Gud ske lof att den giftiga romanläsningen, som förstör så många hjärtan, och som fördränkt och förvillat månget uppgånget salighetsbekymmer, Gud ske lof att den blifvit Mamsell det, som Paulus i Phil. 3. räknade all sin forna världshärlighet att vara, *träck och skada*. Nu lycka till att komma in i Skriften! Nya testamentet först, i ordning som det står, börja där Mamsell slutade, och så fara fort med bön om det och med det som Mamsell läser, att Mamsell må förstå Guds ord, tro Guds ord, bli så dan som där står, och få det goda, som där lofvas. Det må ej förfära, att Mamsell ej förstår så allt som hon ville. Mamsell förstår strax något, och sedan allt mer. I synnerhet får Mamsell mera syn på sig själf, på sitt elände och på sina synder, som redan blifvit för Mamsell uppenbara. Mamsell får ock se att hela den förra kristendomen varit ett tomt skal, ur hvilket ungdomssynder och världsfåfänga för längre tid sedan bortfräkt kärnan, som plantades dit i dopet, och som var kvar i spädare åren. Om Mamsell i sitt uppväxande blifvit uppfödd vid ett dagligt Guds ord, så har Mamsell därvid i sitt späda barnahjärta genom ordet fått smaka och se huru ljuflig och söt Herren är, och huru säll den är som förtröstar på honom. Då detta nu icke vill så infinna sig, utan Mamsell finner sig så svag och kall på allt sätt; så förekommer detta Mamsell kanhända likaså besynnerligt, som om Mamsell har sett något i sina gömmor; Mamsell söker det där, hvarest hon sist såg det, men till sin bestörtning finner hon det icke,

utan det är försvunnet. Men så är det då man somnar till själen, liksom då man somnar till kroppen; man märker icke att man somnar. Ännu tycker man sig höra deras röst, som äro i sällskapet. Man sover, men man drömmer att man är vaken. I synnerhet är det svårt att märka för unga fruntimmer, de där uppfödas ärbart och allvarsamt; ty syndens utbrott blifva sällan så påtagliga hos dem, som hos ynglingarne. Därför är det ock så svårt för de ärbara fariséerna att gå in i himmelriket, ty där äro icke så handgripliga skäl, att därmed binda och öfvertyga dem. Men därtill måste det likväl komma, att människan måste döma sig själf, om hon skall undfly Guds dom. Det är endast den, hos hvilken synden i kännedom öfverflödar, där också nåden öfverflödar mycket mer. Rom. 5: 20. Det är endast de arbetande och betungade, som Jesus lofvar att vederkvicka. Att Mamsell må bli en sådan, därpå arbetar Herren med sin kallande nåd. Att se sig förlorad, är början af syndenes kännedom; och det är fullbordan af syndens kännedom, då man (som Mamsell skrifver om sig) finner sig full med synd, känner hos sig kärlek till detta världsliga, ehuru mycket hon bemödar sig att stå emot, finner sig vara i syndens bojor, men för svag att befria sig och reda sig därifrån. Nu återstår icke det, att Mamsell skall fälla flera eller ännu bittrare tårar vid betraktandet af sitt elände. Om Guds Ande finner så nödigt, så kan Mamsell icke hålla tårarne tillbaka; men om samme milde och gode Guds Ande tillbjuder Mamsell, och ibland skänker henne tröst, med ordets löfte om förlåtelse för Jesu betalning, om rening i hans blod, och om barnarätt för hans rättfärdighets skull; så tag Mamsell emot, när Gud är så god, att han vill gifva; och när Guds Ande bjuder och kallar Mamsell till Jesu bord, så dröj icke, utan gack sådan som hon är, på Frälsarens egen rättfärdighet, att den må vara Mamsells enda värdighet, och det nådeverk han har hos Mamsell för händer, må vara hennes enda beredelse. Därför är det

godt, att Mamsell icke binder sig vid att följa med sitt herrskap, utan går med församlingen, när nattvardsgång blir, och Mamsell det så åstundar. Skulle därmed ovanligt länge dröja, så är det hvar och en åhörarens rättighet, att beskedligen hos pastorn begära att i församlingen snart måtte pålysas nattvardsgång. När den andeliga hungren går upp hos Mamsell efter hennes osynlige Frälsares åtnjutande, så får Mamsell erfara att hon oftare behöfver och trängtar oftare efter Herrans bord än tillföre, då en viss ordning iakttoogs enligt bruket och vanan. När Mamsell härför får erfara motsägelser och försmädelser, så förundra sig icke däröfver, ty det är sålunda beskaffadt med den, som är förd ifrån döden till lifvet; utan gläd sig fastmer, att Mamsell har hunnit till denna likhet med sin Frälsare. Sök med hjärtlig åkallan i sin Frälsares namn både den nåden, att med visdom undvika all den ofrid som undvikas kan, efter Jesus är gjord till visdom och vill så hafva det, som ock den nåden, att kunna fördraga det som ej kan undvikas. Sök lika så litet att dölja, som att visa den förändring, som med Mamsell förelupit. Men när den likväl af världen märkes, så undra icke att Mamsell torde hända röner mera främmande bemötande än förr, och att där visas understundom mindre utvärtes aktning, än Mamsell efter sitt stånd kunde vänta. När någon gång det ovanliga händer, som har händt Mamsell och hennes syster, att hos någon af ståndspersonerna röjer sig en framgående kallelse till Guds rike, som annars mest plägar visa sig hos den ringare hopen; så får ock en sådan finna sig däruti, att deltaga i de ringares öde, försaka, som Moses, sitt förra anseende, och lida bedröfvelse med Guds folk. Men i allt det som angår Mamsells samvete, hennes själs salighet, lydnaden för Guds bud; se där skall Mamsell ej ett halmstrå bredt gifva efter, till att göra, tala eller samtycka det som strider emot Guds ord, utan på beskedligt sätt draga sig undan, icke uti att mycket säga, men uti att handla och göra, det gånge för öfrigt huru det kan. Den Fadren, som är i himmelen, antager Mamsell till sitt barn,

då Mamsell anammar hans Son Jesus för sin ende Frälsare, den Mamsell vill tro på, och för sin ende Herre, den Mamsell vill lyda och tjäna; och då behöfver Mamsell icke vara rädd att den Fadren ju sörjer för sin dotter, att skaffa henne ett hem på den jord, där han har satt henne, och lämna henne uppehålle till det lif, som han har gifvit henne. Han har själf åtagit sig omsorgen, och därför befallt att Mamsell icke skall befatta sig därmed. När Christi kärlek tvingar Mamsell att göra försök på någon af sina bekanta, med hvilken Mamsell har umgänge eller brevväxling, så tala först med Herren, innan Mamsell talar med dem, på det Mamsell måtte både undvika nybegynnares lättrogenhet, och därjämte kunna hafva med dem medlidande och tålmod, till dess de gifva sig vunne eller själfve undandraga sig Mamsells bekantskap. Då vinner Mamsell antingen, i den sistnämnda händelsen, den lindringen, att bli väl af med en onyttig vän; eller, i annat fall, omsider den glädjen, att vara ett medel i Guds hand till en annans räddning. Snarare kan man här likväl göra för mycket än för litet. När där nu är uppgånget hos Mamsell en hjärtelig längtan att varda befriad, och Satan således märker att det är nära därtill, att han för evigt skall mista sitt rof, så är det icke underligt, att han griper till de skarpaste vapen han äger, som äro tvifvelsmål emot Guds ords sanning. Nu bör väl Mamsell icke göra djäfvulen den äran, att göra mycket väsende af hans inkast; men skulle där likväl vara något, som gör Mamsell bryderi, så skall jag, genom Guds nåd, bjuda till att utreda det, om Mamsell täckes skrifva mig till därom. Men jag tänker att när Mamsell blir gjord rätteligen fri, och varder omvänd från mörkret till ljuset, så förfaller dessa inkastens hela styrka; ty då får Mamsell icke allenast förstå genom bevis, utan förnimma af egen erfarenhet, om denna lärdom är af Gudi. Då Christus, som har klappat på Mamsells hjärta, kan förmå henne att öppna det för honom, att Jesus kommer till att bo där genom trona, så bor där ock Christi kraft, som är mäktig i de svaga, att Mamsell kan öfver-

vinna allt, och gå igenom den viktiga syssla, som Mamsell åtagit sig, att uppfostra andras barn. Men härvid skall Mamsell icke allenast se på ansvaret, att däröfver förfäras, utan ock på den nåden Herren har unnat Mamsell, att han kallat henne upp i den högsta värdigheten ibland människor, som omtalas i det 4:de budet, hvilket är det första budet som handlar om det, som man skall bevisa emot människor, såsom Gud därmed har satt fader och moder främst i högsätet bland alla människor, som kallas vår nästa. När Mamsell af barnens vanart nödgas att bruka en faders allvarsamhet, så har Mamsell det glada tillfället, att lyda Herrans bud rörande barnuppfostran, hvilken också befallas i det 4:de budet, äfven så väl som barnalydnaden. Då gör Mamsell redan rätta gagnet för det stora fadersnamnet, som Gud gifvit sig själf, att han i sitt ord kallar sig *F a d e r*, eller ock uppfyller Mamsell det vackra modersnamnet, hvarvid Gud liknat sig, då han betygat att han är ömmare än en moder. I alla fall följer med detta besvärligaste af allt slags arbete den rikaste lön, en lön som liknar lärares, efter arbetet liknar deras. Bön hjälper här lika så mycket som arbete; men då behöfves också bön om välsignelse till agan. Denna blir rätt nyttig då man kan akta sig att sinnesrörelser ej däruti inblandas, samt då man, genom uppmärksamhet på barnen under själfsvåldet, kan iakttaga det ögonblick, då agan är oundgängelig. Man bör sällan låta afbedja sig det straff, man redan börjat föranstalta. De andra barnen böra vid hvarje afstraffning vara tillstädes. Allsintet annat bör brukas, än ris och föreställningar. Föreställningar böra ibland gå före riset, att barnet må få veta rätt tydeligen med hvad rättvisa det varder agadt; men då man ser att föreställningar icke aktas, så bör agan genast tillgripas, att den må rödja väg åt förmaningarne. Skamstraff duga platt intet, utan för barn, som redan äro bortskämda, som en palliativkur för den, som ej kan i grunden botas, och som ett träben när det friska är afsågadt. Så har jag åtminstone funnit

det, då jag i 8 år, som informator på 3 ställen, haft att göra med 4 barn.

Se så! intet föreskrifva Herren, intet gripa efter något, men låta lära sig i Guds Andes skola, och låta gifva sig af hans hand. Då går Guds verk fram, fast just icke på det sätt som Mamsell kanhända föreställer sig; och då får Mamsell nog, fast just icke det, som Mamsell ville hafva. Nå, Gud välsigne Mamsell och hans verk hos henne, också med det Guds ordet jag skrivit till henne.

15.

[VI]*

Junii 1800.

Till den samma som näst föregående bref.

Så gärna jag har velat, så omöjligt har det varit mig att, förr än nu, besvara Mamsells bref. Jag har likväl det förtroendet till Guds kallande nåd, att han ändå fullbordat hos Mamsell det, som han har hos Mamsell begynt, som han har lofvat i 1 Thess. 5: 24. Såsom Herren hade börjat det själf hos Mamsell utan min åtgärd, så hoppas jag ock att han har bevarat Mamsell för den fasliga olyckan, som träffar så många själar, hvilka nyss vaknat, att de somna in på nytt. Ja, jag väntar att, såsom jag så innerligen gladde mig öfver det, som var hos Mamsell begynt, då jag läste Mamsells bref, jag i nästa bref också får fägna mig af den barnsliga uppriktigheten, som af Guds Ande allt mera tilldanas hos dem, hvilka han får omvända och hjälpa in i himmelriket. Matth. 18: 3. Det som styrker mig i detta hoppet, är också det, att jag ser af Mamsells bref huru kraftigt Guds Ande arbetar därpå, att rödja bort de hindren, som ännu läggas i vägen af den onde. Ett af de mindre vanliga, men af de farligaste, äro de tvifvelsmål, som han uppväcker emot Guds ords sanning. Jag fruktar icke så mycket att Mamsell af dem

*) Ur Brefboken.

kan bli öfvervunnen, så länge Mamsell är stadd i bekymmer om sin eviga salighet; men Mamsell kan af dem bli uppehållen, om Mamsell ville ha alla de knutar upplöste, som fienden skulle vilja kasta åt Mamsell, den ena efter den andra; ty det skulle då mera komma till att stanna vid en mängd af torra bevis och sträfva vederläggningar, än vid en sådan föreställning af Guds ord, som kan leda en bekymrad själ till Guds Sons tro, att hon måtte få sin skuld afplanad och sitt samvete försatt i ro. Likväl, för att visa Mamsell huru ogrundade fiendens inkast äro, så vill jag bjuda till att, genom Guds nåd, för Mamsell utreda det, som i synnerhet plågat Mamsell, hvilket rör den högtlofvade tredje Gudomspersonen. Blir jag genom Guds nåd i stånd att härom göra besked, så kan Mamsell vara viss därom, att alla andra inkast, som göras Mamsell, äro af lika halt. Det har varit rätt väl för den där herrn, om hvilken Mamsell skrifver, om han afstått ifrån sin föresats, att vid ett prästmöte angripa den lärosatsens sanning, åtminstone till dess han försett sig med några bättre skäl. Det kommer härvid icke an därpå, om en lärosats har blifvit antagen eller förkastad vid ett kyrkomöte, som icke är annat än ett större prästmöte; utan det gäller därom, om den lärosatsen står så tydligen i Guds ord, att den enfaldigaste kan se att han står där; och därefter kommer det därpå an, att Skriften, där den lärosatsen står, är utgifven af den Guden, som så tydligen tecknat sin varelse i sina verk, att den lyst i ögonen på blinda hedningen. Rom. 1: 19, 20. Om nu en lärosats står i en gudomlig skrift, så gör det ingen ting, om den ock blifvit förkastad vid tio kyrkomöten; och ännu mindre skadar det om ock den lärosatsen hade verkliga stått där, men [det] hade nu i år först blifvit upptäckt att den stod där. Måne den icke hade stått där likaväl?

För att bevisa Skriftens gudomliga sannfärdighet, hafva hela böcker, ja hela biblioteker blifvit skrifne. Ett bref kan då icke rymma en sådan vidd. Icke heller behöves det, så snart en människa, såsom Mamsell, har fått e-

fara kraften af Guds ords lärdom i sitt hjärta. Detta är det förnämsta bevis af alla för Mamsell själf, när Mamsell frågar sig själf: hurudan var jag, innan denna lärdomen gjorde intryck hos mig? Följde jag väl en gång de grundsatser, dem jag efter förnuftet hade, eller borde hafva? Ägde min så kallade dygd något ädlare stöd än fruktan, som tillbakahåller ytterligheten hos missgärningsmannen, och blygseln, som kommer skrymtaren att dölja sina brott? Var jag då i grunden bättre än en af dessa? Var jag kanhända sämre? Med bättre uppfostran hade jag ju bort vara bättre. Ägde jag väl någon kraft, hvarmed jag kunde emotstå mina egna begär, om ock fruktan och blygsel afvärjde andras försök? Var icke min dygd egentligen därför ostörd, att ingen rätt listigt sökt att störa den? Hade jag i mitt förra väsende någon rätt tro, något hopp, någon tröst, någon verklig förnöjelse? Hvad var jag? Manne, något när åtminstone, det som jag efter mitt förnuft borde vara? Hvad var jag i anseende till det jag i kristendomen lärt? Antingen en dåraktig människa, som följde det jag icke trodde, eller en skrymtaktig människa, som trodde det jag icke följde? Är där nu någon skillnad, oaktadt ofullkomlighet och brist? Och skulle jag väl vilja byta med mig själf? Och har en dikt kunnat göra detta? Ja, hafva vanliga mänskliga sanningar kunnat göra det? — Om ock icke Mamsell har låtit Guds nådeverk hafva den framgång hos sig, att Mamsell kan hafva erfarit en sådan förändring, som är det starkaste bevis för Guds ords sanning; om ock Mamsell är i grunden den samma som hon alltid varit, utom det, att hon då och då är rörd; — så gifves där ändå andra skäl för sanningen af Guds ord. Det är långt ifrån att evangelisterna (som den där herrn sade) röja i sina skrifter »att de voro de största skälmar, som funnits i världen, och att alla deras skrifter voro fulla med bedrägeri». Tvärtom behöfver man icke mer än opartiskt genomläsa deras skrifter för att finna det de varit enfaldige, men pålitlige vittnen till

de händelser, hvilka de beskrifva; ty deras skrifter äro fulla af opartiskhet och redlighet. De omtala liksom väl de omständigheter, hvilka äro emot deras sak, som de omröra de händelser, hvilka äro till deras fördel. Till exempel, de nämna uttryckeligen att Jesus [efter sin uppståndelse] icke visade sig för sina fiender, likaså väl som de betyga att Jesus visat sig för sina vänner. De omtala sina egna villfarelser, förseelser och tvistigheter, samt huru Jesu sak vid flera tillfällen hade ett svagt utseende, såsom till exempel, då så många af Jesu lärjungar gingo till rygga, och vandrade icke längre med honom, att endast de tolf apostlar voro kvar. Därför har ock denna beskyllningen om bedräglighet bland de nya fritänkare kommit utur moden; emedan den sanningen lyser alltför klart, att Jesu lärjungar icke velat bedraga. Denna samma uppriktigheten i evangelisternas skrifter hade då föga passat, om det så hade varit (som den där herrn sade), att de fyra evangelisterna blefvo utvalde af det rådande partiet på ett visst kyrkomöte. Ehuru den där herrn tog väl till, när han föregaf att där voro några hundrade evangelister eller evangelier, ibland hvilka man hade att välja; så hade det där rådande partiet ju så väl kunnat utvälja ett af de falska evangelierna, hvilka af romersk-katolska kyrkan sedermera blifvit antagne jämte de äkta och sanna. Men saken förhåller sig icke så. Antingen har den där herrn varit okunnig, och icke vetat rätt huru det hängde tillsammans, eller har han varit elak nog att vilja betjäna sig utaf sina åhörare okunnighet, för att med en falsk historisk uppgift bedraga dem. Den som är något bevandrad i kyrkohistorien, vet ganska väl att de fyra evangelisternas skrifter nämnas vid namn i sådane böcker, hvilka äro äldre än det första kyrkomötet, som hölls i staden Nicæa i Mindre Asien år 324. Därför hafva också de nyare fritänkarne tagit helt andra vägar, då de vilja göra Skriften om intet. En del påstå att Jesu lärjungar bedragit sig själfva, emedan de voro olärde och enfaldige män; och att deras Mästare

Jesus själf af slughet lät dem blifva uti den irriga tanke som de fattat. En del andre åter bemöda sig att uti de bibliske författarenas skrifter uppleta en hop förmenta orimligheter och stridigheter, hvarmed de vilja göra Skriftens gudomlighet om intet, och nedsätta den i jämbredd med blotta människoskrifter, de där innehålla både ondt och godt, både sant och falskt. Hvad de förstnämndas påstående beträffar, så är det visserligen sant, att större delen af Jesu lärjungar voro enfaldige och olärde personer. Men det oakadt blir dock den sanningen vid närmare eftersinnande klar, att Jesu lärjungar icke kunna varit bedragne; ty deras belägenhet var sådan, att där var ingen omständighet, som kunde leda till ett sådant deras själfbedrägeri, eller befordra det. Hade frågan varit om lärda undersökningar rörande förflutna tidens händelser, eller om efterforskningar rörande ovanliga och fördolda naturens verkningar, så hade någre fiskare och tullnärer lätteligen därom kunnat misstaga sig. Men Jesu lärjungar voro åsynavittnen till de händelser som de beskriiva, och dessa händelser voro af den beskaffenhet, att ingen lärdom fordrades för att döma om dessa händelsers sannfärdighet; man behöfde endast ögon, öron, näsa och mun samt ett sundt människoförnuft för att få den öfvertygelsen, som Jesu lärjungar hade. När tjänarena öste vatten vid Cana-bröllopet, så hade de liksom lätt för att finna att det då var vatten, när de öste, som kökemästaren smakade att det var vin, då det kom i hans händer. När Nainska änkans likfölje och Marthas vänner nog lära känt likstanken från den ene döde ynglingens öppna likkista, och från den andres öppnade graf, så var undersökningen snart gjord af hvem som helst, när den förres stela tunga började att tala, och när den senare, efter utgången ifrån de dödas boningar, kunde deltaga i de lefvandes umgänge. Det var därför icke blott Jesu lärjungar, utan många andra, hvilka af dessa händelser hämtade en lika öfvertygelse som Jesu lärjungar, hvarom Mamsell kan läsa i Evangelium på 16:de Söndagen

efter Trinitatis, och i Joh. 11:te kap. Det kan icke nekas, att ju Jesus lämnade flera irriga meningar hos sina lärjungar obestridde, och utan uttryckelig rättelse. Men dessa irriga meningar voro på intet sätt hufvudsakliga. Och var det väl möjligt att, om dessa meningar hade angått hufvudsaker, Jesus då hade kunnat lämna dem utan motsägelse? Sannerligen, de som detta påstå, till exempel att Jesus utdref djäflar m. m., och (då de ej kunna neka att Jesu lärjungar ju hade den tanken) likväl lära att Jesus af slughet lämnade dem i den tanken, änskönt han (efter fiendernas föregifvande) visste att det ej så var; sannerligen desse sätta Jesus lika så långt nedanför de mest vanliga Guds ords tjänare med hans lära, som han var öfver dem i anseende till hans gärningar; ty redlighet och sanning äro de mest oundgängliga egenskaper, hvilka böra finnas hos den, som skall vara af Gud sänd till att undervisa människorna. Hvad åter beträffar de förmenta orimligheter och stridigheter, hvilka andre fritänkare tro sig hafva uppletat i Skriften; så träffas de förra, eller de föregifna orimligheterna, i sådana saker, om hvilka ingen fullständig kännedom kan hämtas, och om hvilka således icke heller kan afgöras hvad i så dunkla saker kan anses att vara orimligt eller icke; och de senare (eller de förmenta stridigheterna) angå icke hufvudlärdomarne, utan vissa namn och siffror som förekomma i Skriften, och, då de icke hafva någon hufvudsaklig gemenskap med Skriftens hufvudsak, som är människans rättfärdiggörelse och salighet, böra de icke heller äga det inflytande på Skriftens lära om vår salighet, att denna lära skulle antagas eller förkastas, allt som nyssnämnde historiska, geografiska, kronologiska och genealogiska svårigheter kunde fulleligen, eller (som de mesta) endast till en del, upplösas.

Utom dessa och andra flera skäl, är det ett af de betydligaste, som hämtas af de äldre Jesu fienders vittnesbörd. Judarne, som än i dag så bittert försmäda Jesus af Nazareth, och tvenne gamle hedniske filosofer, vid namn Porphyrius och Celsus (hvilkas skrifter ännu till nå-

gon del finnas), de där ifrigt angripit de kristnas sak, kunna väl ingendera misstänkas för partiskhet, åtminstone icke på den sidan, att de skulle hafva sökt att lönligen försvara Jesu sak. Judarne betyga att Gamla testamentets skrifter äro så gamla, som vi kristne anse dem för att vara. Dessa skrifter förutsäga händelser, hvilka endast den Allvetande kunnat förutse, eftersom ingen anledning till dem var då de blefvo förutsedde. När nu dessa händelser inträffat långa tiden efter sedan de blifvit förutsagde, så måste den Allvetande också vara upphofsman till det öfriga, som i dessa skrifter innefattas. Till sådana händelser kan i synnerhet räknas Judarnes förskingring i alla länder, och deras likväl fortfarande afsöndring ifrån de folk, bland hvilka de skulle blifva förskingrade. Man läse igenom profeternas skrifter för att se efter, om icke denna händelse tydligen står där förutsagd, och man läse därefter igenom den världsliga historien, för att se efter om något dylikt exempel gifves af ett förskingradt folk, hvilket utan egen regering, och utan full utöfning af sin religion, har bibehållit sig hela århundraden igenom utan förblandning; och man svare på den frågan: har någon annan än den Allvetande kunnat förutsäga så långt förut en händelse, som är så alldeles ensam i sitt slag?

Ofvannämnde forntidens fritänkare Porphyrius och Celsus hafva i så måtto bekräftat evangelisternas berättelse om Jesu underverk, som dessa smädare medgifva händelsernas verklighet, att Jesus gjort de blinda seende etc., under det de söka den elända undanflykten, att detta skedde igenom trolldomskonst.

När härtill kommer, att ibland själfva Jesu lärjungar funnits tviflare, så är det klart, att de ej varit alltför snare, utan egentligen, som deras Mästare förebrådde dem, alltför sene till att tro, eller att antaga öfvertygelse. Thomas lät sig icke öfvertyga förrän han i egentlig bemärkelse fick saken sådan, att han kunde taga på den. En del af Jesu lärjungar tviflade ända in uti sista

stunden, då Jesus kort före sin himmelfärd tog afsked af dem; och det var först Jesu synbara uppfarande, som slutligen öfvertygade dem. Paulus var i början en förföljare och försmädare af Jesu lära. Hans skrifter visa nog att honom hvarken fattades förstånd eller lärdom. Likväl blef han så kraftigt öfvertygad, att han öfvergaf sitt förra anseende, för att deltaga i de andra Jesu lärjungars försmädelse och förföljelse. Att säga det han varit bedragen, är liksom orimligt som att föregifva att han velat bedraga. Han måtte ju med visshet hafva vetat att han blef blind, och att han återfick sin syn? Icke kan en människa bedraga sig själf rörande så betydliga förändringar, som tilldrogo sig med hans egen kropp. Och hvarför skulle han vilja bedraga? För att vinna anseende? Ägde han icke mera anseende förut? Männe för att hinna till jordisk välmåga? Nej; visste icke Paulus förut att den ej åtföljde kristendomen, så kunde hans egen erfarenhet hafva lärt honom denna sanning. Då hade Paulus ju säkert åtrat sig? Utom detta är det en klar sak, att, änskönt falska religioner kunna hafva sina martyrer, så fordras ändå en slags öfvertygelse, för att uthärda ett långvarigt lidande. Bedrägeriet kan icke hålla ut därmed i längden, i synnerhet då ingen utsikt därhos gifves, att i detta lifvet något vinna.

Då den där herrn föregaf, att den Helige Ande på ett kyrkomöte blifvit voterad till Gud, så lærer han hafva menat det, som hölls år 381 uti Constantinopel, under kejsar Theodosii den äldres regering, emot en vid namn Macedonius, som nekade att den Helige Ande var en sann Gud. Den där herrn lærer med voterandet hafva velat säga, att lärosatsen om den Helige Andes Gudom först vid det mötet uppkommit. Detta är så mycket mera ogrundadt, som biskoparne, hvilka voro år 324 församlade i Nicæa, hafva i sin trosbekännelse förklarar: »vi tro uppå en Gud, Fadren... och på en Herra Jesum Christum, Guds Faders enfödda Son,... och uppå den Heliga Anda....» Dessutom inhämtas af ännu äldre skrifter, att från försam-

lingens äldsta tider, och innan något kyrkomöte ännu varit hållet, har den Helige Ande varit dyrkad såsom Gud af de kristna. I alla fall är det nog, att denna lärosats finnes i Skriften. Ställena äro mångfaldiga. Jag vill allenast anföra de förnämsta.

1:o Såsom apostlarne omedelbarligen styrdes af den Helige Ande (hvilken blifvit utgjuten öfver dem på Pingstdagen), så sade apostelen Petrus till en man, som hade ljugit för honom: *Anania, hvi hafver Satanas uppfyllt ditt hjärta, att du skulle ljuga för den Helga Anda*; och slutar sin bestraffning med dessa orden: *du hafver icke ljugit för människor, utan för Gudi*; som Mamsell kan läsa i Ap. G. 5:te kap.

2:o När man läser uppmärksamt igenom Es. 6:te kap., så blir det enom en afgjord sak, att det var Gud, som lade profeten de orden i munnen, som stå i 9:de och 10:de versarne. När jag nu med dessa orden jämför det som läses i Ap. G. 28:26, 27, så förekomma där de samma orden, men med den närmare bestämmelsen, att den Helige Ande har talat dem. Emedan då den, som har talat dessa orden, kallas i Skriften både Gud och den Helige Ande, så är det klart, att den Helige Ande är en sann Gud.

3:o I Psalmen Davids 139:7, 8. beskrifver David Guds allestädesnärvaro. Då anser David för lika omöjligt att fly undan för Guds Ande, som han håller det annars för omöjligt att fly undan för Gud; ty han talar därom, såsom om en och samma sak, då han i 7:de versen frågar: *hvert skall jag gå för dinom Anda?* och svarar sedan så på frågan: *fore jag upp i himmelen, så äst du där* etc. När David således i svaret talar om Gud, så är det tydligt, att David också i frågan har talat om Gud. Korteligen

4:o I 1 Cor. 2:10, 11. beskrifves Guds Ande, såsom allvetande.

5:o I 1 Cor. 12:11. beskrifves han såsom den där (såsom allsmäktig) utdelar efter behag de gåfvor, om

hvilka Jacob i sin epist. 1 kap. 17 v. säger att de komma från den oföränderlige Guden.

6:o Uti Jobs 33:dje kap. beskrives han såsom skapare. Ja,

7:o Jesus befaller i Matth. 28: 19. likså väl att allt folk skall döpas i den Helige Andes namn, som i Fadrens och Sonens.

Då jag velat tillräckligen utföra detta ämnet, har jag blifvit vidlyftig. Emellertid är det i sådana saker bättre, att där är något till öfvers, än att något skulle fattas.

Men det är icke dessa frestelser, för hvilka jag mest fruktar på Mamsells vägnar. Jag fruktar mest för dem, för hvilka Mamsell själf mest fruktar, för hjärtats böjelse för världenes förströelser, och för dess benägenhet att smickra sig själf. När den välgärningen vederfares en människa, som har vederfarits Mamsell, att hon har fått Guds ord plantadt uti sig genom undervisning, och än mer, att den nåden kommer därtill, att hon får höra ett rent, klart och allvarligt Guds ord; då slår det aldrig felt, att ju hon blir kallad, rörd och sökt. Då är början gjord. Men det gäller sedan, att den Helige Ande, som kallat henne genom evangelium, får upplysa henne, och sedan helga henne, och därefter behålla och bevara henne i en rätt och saliggörande tro. En människa är icke värd hvarken den ena eller den andra slags nåden. Därför är det ock nåd, emedan därvid icke är någon värdighet. Icke heller kan en människa, hvarken börja att söka Gud, icke heller (som Mamsell skrifver) kan hon arbeta därpå, att hennes begrepp blifva rena ifrån villomeningar. *Af nådene ären I frälste genom trona, och det icke af eder; Guds gåfva är det*, står där i Eph. 2:dra kap. Därför kalla lärarne dessa första rörelserna den förekommande nåden, emedan Gud därmed förekommer människan. Då hon ej därpå tänkt, så kommer Guds rike af sig själf, våra bön för utan. Människan får tröst sig tillbuden, som Mamsell om

sig skrifver. Ja, Mamsell har i de stunderna, då Mamsell funnit sina känslor upprörda och intagna af tacksamhet öfver den gode Gudens nåd, då har Mamsell haft en försmak af den salighet, hvilken Guds barn uti nådaståndet äga. Därmed har Gud velat locka Mamsell till ett fortfarande sökande därefter, att också blifva verkligen däraf ägare. Därför har Gud gifvit Mamsell därom hopp, då Mamsell tycker ibland att hon har det hoppet, att för Jesu blodiga försonings skull få syndernas förlåtelse. Det hoppet är icke någon tro, så länge därmed så tillgår (som jag tycker mig af Mamsells bref sluta), att denna nådaståndets försmak omväxlar med njutningen af hvarjehanda världenes nöjen. Nej, detta hoppet är ej en gång någon svag tro (som Mamsell tyckes mena i sitt bref), så länge själen är i en så vacklande ställning, och, såsom hafvets vågor, drifves af begärelsernas eller passionernas väder. (Mamsell får förlåta mig att jag med blödande hjärta talar så rent ut. Mamsell har själf bedt mig därom i sitt bref, och min Öfverherde och bägges vår Frälsare har befallt mig det i sitt ord, att jag skall säga Mamsell det, om ock Mamsell icke hade bedt mig därom, att icke skona, ja, om ock jag visste förut att Mamsell skulle tycka illa därom. Men nu hoppas jag att Mamsell ej tycker illa därom, och därför fortfar jag.) Och det får jag lägga till, att där kan ej blifva hos Mamsell någon sann tro upptänd, så länge Mamsells hjärta föres omkring i världshvirfvelen; ty så länge Mamsells tillstånd är sådant (om det så är, vill jag säga, och om icke jag, som frånvarande, misstager mig, då angelägenheten om en annans räddning ökar fruktan för dess fara), om det så är, säger jag, och om det fortfar att så vara, så kan det icke heller blifva annorlunda, än som Mamsell skrifver, att Mamsell ej rätt känner sitt syndaelände. Denna kännedom har jag beskrifvit i mitt förra bref, och af Mamsells svar ser jag att lagens blix har under vissa ögonblick visat Mamsell på de stycken, som höra till en rätt syndaeländets kännedom.

Men har icke det strax blifvit mörkt, liksom efter det ögonblick af dag, som föregått åskans slag? Mamsell har ibland sett sig förlorad, sett sig brottslig emot Guds bud i de stycken, där Mamsell tillförene har tyckt sig vara oskyldig. Detta kan jag med visshet sluta af Mamsells bref. Men har Mamsell med undergifven uppmärksamhet stannat kvar vid dessa upplysningar, och redligen följt med och gått in uti denna Guds Andes undersökning, så att Mamsell fått se sig brottslig emot hvart enda af Guds bud? Har denna undersökning kommit så långt, att den har sträckt sig också till Mamsells hjärta, så att Mamsell fått se sitt hjärta vara i grund fördärfvad, ett kort begrepp af all den synd som Gud förbudit, kapabelt af allt (i den ställningen måtte det komma), och att det är källan till all den synd, som sluppit fram i Mamsells lefverne, utom de synder, hvilka Mamsell har gömt hos sig själf? Kan Mamsell däraf förstå att man bär den ondes art under ärbarhetens dräkt, och är en fiende till Gud, som förkastar hans nåd, under det man fiker efter människors ynnest, på det man måtte anses för en människovän? Om Mamsell någon gång sett sig förlorad och fördärfvad, och sett det med bekymmer, har denna öfvertygelse följt Mamsell så beständigt, att den gjort Mamsell lika beständigt suckande, längtande och sökande efter del i Frälsarens återlösning? Har detta salighetsbekymmer legat liksom på botten af Mamsells hjärta och gjort alla världsnöjen för Mamsell osmakliga, äfven då Mamsell för sin plikts skull varit nödsakad att å de ställen vara tillstädes, där de vanka? Eller har världens förbitågande skuggverk då och då tilldragit sig Mamsells uppmärksamhet, och med det samma ledt Mamsells tankar ifrån det osynliga, andeliga och himmelska? Och månne njutningen af världenes fåfänga nöjen har understundom hos Mamsell döfvat bekymret öfver själens fara? Om det så är, och så länge det så är, kan där ej blifva någon rätt förlägenhet efter frälsning, och således icke heller något rätt sökande efter Frälsaren. Mamsell ser således att det

är långt därifrån, att människan (som Mamsell skrifer till sin syster) har fri vilja och förstånd att emottaga Guds tillbudna nåd. Det är sant Mamsell skrifer, att Gud har gifvit människan detta; men hon har förlorat det genom syndafallet, och Mamsell har förlorat ett sådant förstånd och en sådan fri vilja, då Mamsell bröt sitt döpelseförbund, gjorde uppsåtligt ondt, och lämnade Guds ord ur hågen. En från Gud afviken människa har intetdera, NB. i andeliga saker. 1 Cor. 2: 14. Den fria viljan att kunna emottaga Guds tillbudna nåd, har en människa då först, när hon har fått trona och Guds Ande; ty *där Herrans Ande är, där är frihet*. 2 Cor. 3: 17. Men den fria viljan att icke stå emot, den får en människa då Guds Ande kallar henne, och med ordet rörer hennes hjärta. Dessemellan har hon icke den fria viljan en gång. Innan hon blifvit gjord fri af Guds Son (Joh. 8: 36.), så är hon en träl (Joh. 8: 34.) under sitt köttsliga sinne. Rom. 8: 5. Man kan då icke annat än följa sitt köttsliga sinne, ty hvarmed skulle hon kunna emotstå det, så länge hon icke fått någon annan kraft, än den hon af sig själf har? Icke kan det köttsliga sinnet vara emot sig själf? Men nu är *köttsligt sinne en fiendskap emot Gud*; därför kan en köttsligt sinnad människa omöjligen annat än finna det oriktigt, misstaget, onödigt och öfverdrifvet, som Guds Ande på ett eller annat sätt förehåller henne. Det är endast så länge hjärtat är rördt, som människan kan låta bli att stöta ifrån sig och spilla ut de bittra läkedomar, hvilka af den uppväckande nåden blifva henne tillbudne. Genom denna nåden blifver människan åter för en stund (nämligen så länge nåden verkar på hjärtat) insatt i åtnjutande af den genom syndafallet förlorade friheten, i så stort mått som människan behöfver för att också komma till åtnjutande af den öfriga friheten, som Frälsaren har henne förvärfvat. Den kallande nådens första besök kan människan icke undvika, ty den förekommer henne och intager henne genast så, att människan för de första ögonblicken ej gör motstånd. Själfa

denna kallande nåden har den förmågan i följe med sig, att människan kan fortfara med sitt passiva förhållande, och icke, såsom i träldomstillståndet, *alltid stå Guds Anda emot.* (Ap. G. 7: 51.) Men efter människan genom den kallande nåden försättes i en påbegynt frihet, så behåller hon, oakadt nådens rörelser, likväl den friheten, att också kunna göra den kallande nåden motstånd. Denna delen af hennes frihet kan människan då i synnerhet utöfva, när nåderörelserna stillna af. Då kan hon antingen taga vara på sin kallelse (2 Pet. 1: 10, 11.), ty hon har därtill fått kraft genom den kallande nåden; eller också kan hon förlösa och bortkasta sin nådekallelse. Se, på sådant sätt kommer det an på människan själf, och i denna mening äro alla de förmaningar gifna, då det i Skriften heter: *omvänder eder, bättrer eder, anammer ordet, försumma icke Guds nåd* etc. Med detta har jag, på Mamsells systems begäran, budit till att utreda det, som Mamsell i sitt bref till henne frågat, och hvarpå hon icke tilltrorde sig att tillräckligen svara. Då jag hoppas att Guds Helige Ande icke heller låter detta nyss anförda vara utan frukt, så föreställer jag mig att Mamsell skulle vilja fråga mig huru Mamsell skall taga vara på sin kallelse. Jag svarar: bedja, vaka, bruka Guds ord. Bed strax medan Mamsell kan, ty sedan torde det falla trögt och främmande, efter det att sinnena blifvit förströdde, och rörelserna äro borta. Bed om upplysning, och att nådens verk måtte hos Mamsell fortfara. Bruka Guds ord. Gör sitt yttersta bästa, att få en Bibel eller Nya testamentet. Läs i ordning, så ofta Mamsell har tid, och bed därhos som jag sist skref. Men utan andelig vaksamhet förstöres snart det påbegynta nådens verk. Mamsell får ha akt på sig själf, och märka efter hvilka de tillfällen äro, som äro för Mamsell mest farliga, att hjärtat därigenom drages in i världen och fåfängligheten tillbaka. Dessa får Mamsell försaka, ty antingen måste man öfvergifva det, som drager hjärtat från Herren, eller försaka Herren själf. Att bibehålla samma relationer i anseende till värl-

den, också sedan Gud håller på att uttaga Mamsell utur denna närvarande onda värld (Gal. 1: 4.), det är en ren omöjlighet (Rom. 12: 2.). Äfven då Mamsell måste vara med för att följa sina disciplar, får Mamsell draga sig undan från allt närmare deltagande, än blotta närvaron. Jac. 1: 27. Den kallande nåden och världsnöjen äro såsom eld och vatten. Det som får öfverhanden, förstörer det andra alldeles. Hvad äro världens alla nöjen mot himmelens eviga fröjd? Ja, hvad äro dessa dyrlegda, oroliga, bullersamma, tröttande och omsider ledsnande nöjen, emot Guds barnas frid? (Joh. 14: 27.) Huru snart kan både nöjens och nådens tid på en gång vara slutad? Några dagars sjukdom kan görat. Ja, dessa nåderörelserna äro icke en gång hela lifvet igenom lika märkliga. Sedan de en tid bortåt blifvit vårdslösa, så afstanna de. Jag hoppas och jag beder Mamsell, att hon tager emot sin krona nu, medan den är henne i tillbud, att icke någon annan må få det, som var Mamsell ämnadt. (Upp. 3: 11.) Det dyra blodets värde, som för Mamsell runnit, uppmanar mig att så allvarligen skrifva, då det har varit mig helt klart, att detta tillfället jag haft att skrifva till Mamsell, har varit en Herrans kallelse både till Mamsell och till mig. Till mig att visa Mamsell vägen till evinnerligt lif, och till Mamsell att vandra däruppå.

Jag tackar Mamsell för den välsignelse Mamsell har önskat mig, och jag är viss därom, att Mamsells önskan blir uppfylld. Men som den fägnad, att få se en dyrköpt människa bärgad, är en af de största förnöjelser jag känner (Joh. 3: 29.), i synnerhet om jag därvid varit ett redskap, så skulle det öka den sällhet jag verkligen äger (icke, som Mamsell tyckes mena, genom min insikt i Guds ord, eller förtröstan därtill såsom min, utan genom min Frälsares nåd), om denna Mamsells önskan måtte blifva uppfylld på Mamsell själf; och att jag måtte af min Herre Gud få den upptäckten genom Mamsells bref eller under muntligt samtal (i fall Gud låter Mamsells föresats hafva framgång,

att resa till Skåne), att den önskan blifvit uppfylld, som jag ber att Mamsell ville välment emottaga, och som står i Eph. 1: 17. etc.

Jag har äran etc.

16.

[XLVII] *

November 1802.

Mamsells oro och svaghet, tillika med den annalkande natten, hindrade mig från att närmare framlägga för Mamsell den underrättelse som Mamsell kunde behöfva i afseende på det stycke af lifsens väg, dit Guds Helige Ande har för händer att föra Mamsell, men hvilken afdelning af vägen är något annorlunda än den, hvilken Mamsell hittills lagt till rygga, och därför förekommer Mamsell något främmande och underlig. Mamsell har hitintills smakat sötman af rättfärdighetens frukt. Sedan Mamsell har blifvit hulpen fram till tro och rättfärdiggörelse, så har Mamsell fått röna uppfyllandet af Herrans löfte: *rättfärdighetens frukt skall vara frid, och rättfärdighetens nytta skall vara evig stillhet och säkerhet.* [Es. 32: 17.] Sedan Mamsell af Herrans hand fått ett annat hjärta, så har Mamsell ock förnummit att Mamsell varit ägare af nya andeliga förmögenheter; Mamsell har kunnat vara herre öfver sin tankegåfva, och tillhålla sina tankar att stå stilla vid Guds ord, som Mamsell har hört eller läsit. Mamsell har kunnat förstå och äfven minnas Guds ord; Mamsell har funnit hos sig förmåga till bönen och tankarnes samlande därunder, och äfven i bönen kunnat hafva sådan ifver, att Mamsell själf kunnat märka att hennes bön varit allvarlig. All sådan trones frukt är märkelig; men tron själf till sin natur är omärkelig och fördold, så att den endast kan förnimmas af dess verkningar;

*) Afskrifter af detta bref hafva af författaren i listiden blifvit lämnade till flere af hans vänner; dock har ingen vidimerad afskrift däraf nu kunnat erhållas. Brevets äkthet är likväl intet tvifvel underkastad.

hvilket Herren Jesus föreställer uti liknelsen som han tagit af vädret, för att gifva Nicodemus ett begrepp om nya födelsens beskaffenhet: *vädret blås hvar det vill, och du hörer dess röst, och du vet icke hvadan det kommer, eller hvar det far; alltså är hvar och en som af Andanom född är.* [Joh. 3: 8.] Såsom ljudet, som uppkommer af vädrets verkan, är märkbart, så äro ock de verkningar märkbara, som visa sig hos den som är född af Andanom; men som det som föregår det märkbara i vädrets fart, så väl som det som följer efter, äro båda omärkbara, så, säger Herren Jesus, är det ock med den som af Andanom född är; både det som går före det en omvänd hos sig förnimmer, och det som följer efter den omvända människans erfarenhet, äro båda omärkliga ting. Likasom Mamsell ej kan märka huru denna förändring hos Mamsell blifvit tillvägabragt, så är icke underligt att den hugnande erfarenheten som Mamsell hittills haft, börjar att upphöra, då tron skall befordras till förkofran. Såsom trones upprinnelse är fördold, så är ock dess förkofran, att man likaså litet kan märka hvar detta andeliga vädret far, som man kunde veta hvarifrån det kom. Det är då enligt med Jesu beskrifning på en omvänd människa, att hon vid fortgången af hennes nådeförkofran icke vet eller förnimmer det hon förut har vetat och förnummit, så länge hon kände och hörde verkan af det andeliga vädret; detta är enligt med trones natur, som har att göra först och förnämligast med sådana ting, som äro osynliga och för människans känslor omärkbara; detta är ock enligt med Guds afsikt, som han har med en omvänd människa. Gud vill väl att hon skall erfara skillnaden emellan hennes förra och hennes närvarande tillstånd, då hon får smaka sötman af trones frukt; men då Gud vill att Mamsells tro skall förökas, så kan Mamsell icke få stanna vid detta smakandet. Det måste upphöra, på det att Mamsell må därigenom ledas från gåfvorna till Gifvaren, från smakandet till troendet, från sin känsla till Guds löften. Herren drager därför undan kännbarheten. Mamsell kan där-

för icke så förstå, minnas, tala, tänka, bedja, som förut. Ju mera Mamsell har fått Guds ord utsådt vid sin sjuksäng, ju betydligare blir det profvet som därpå följer; ty pröfningen är, enligt Guds rättvisa, lämpad efter gåfvans storhet. Det kan därför icke få så vara som förr, att Mamsell skulle kunna så minnas allt det Mamsell i dessa dagar har hört, att Mamsell skulle kunna hafva det stående framför sin tanke; ej heller kan Mamsell känna hos sig frukten af detta Guds ordet, liksom man kan se och känna utanpå sina kläder det som man i dem har förvarat. Frestaren understödjer likväl detta barnliga oförståndet, och drager däraf den slutsatsen, att Mamsell har öfvergifvit Gud, eller att Mamsell är af Gud öfvergifven. Han liksom talar så i Mamsells tankar: hvad har du nu af det du har hört? sök efter hos dig, det är ju borta? du har ingen nytta af Guds ord, du kan icke vara ett Guds barn. Mamsells barnskap beror likväl icke på den omständigheten, utan tvärtom, det kommer af Mamsells barnskap, att hon kan gömma Guds ord. Att blifva Guds barn har Guds Son Mamsell förvärfvat, och därtill har Mamsell fått rättighet, när hon med tron emottog Jesus såsom han har blifvit henne tillbuden. Joh. 1: 12. 1 Cor. 1: 30. Således är Jesu återlösning, Guds löften och tron grunden för Mamsells barnskap. På det Mamsell nu ej må bygga på känslor och erfarenhet, så skola dessa rödjas bort. Det är då rätta vägen, på hvilken Mamsell är stadd; men det gäller att på densamma komma fram. 1 Pet. 1: 8. 5: 12. Änskönt den är olik det förbigångna däraf, så bör dock framgången därpå ske på lika sätt som på den delen af vägen, hvilken redan blifvit lagd till rygga. Änskönt Mamsell icke kan bedja med lika ifver som förut, så får Mamsell likväl icke låta bönen därför ske mera sällan, utan bedja nu liksom förr, ja oftare än förr, då Mamsell kunde bedja med mera märkelig ifver. När bönen sker i Jesu namn, så är det hufvudsaken, och Jesu förbön, som är därhos, behöfver icke Mamsells ifver till hjälp för att göra hennes bön mera värdig. Det bemödande, hvarmed Mamsell söker att tränga

igenom trögheten, är dessutom i sig själf en ypperligare nådegåfva än den förra ifren. Änskönt ordet, som Mamsell brukar, tyckes till dess verkan förlora sig liksom det fortfarande vädret, så är det därför icke om intet vordet. Gud, som i allt handlar på ett sätt, som afviker ifrån människans tankar, har ock lofvat att han i denna delen vill öfverträffa människors förmodan. Es. 55: 8:de och följande versarne. När Mamsell flitigt läser ordet, och med bön kan hinna tro det Guds ordet som Mamsell läser, så haf ingen sorg därom, att Mamsell sedan tycker det vara så försvunnet, som där-est hon icke hade något hört eller läst. Det synes ock på samma sätt med regnet och snön ifrån himmelen; men Gud visar vid fortgången af sädens växt att det ej så är; och Gud lofvar att det icke heller skall med ordets frukt så blifva. Guds Ande, som på hjärtats botten har gömt ordet, tager det fram ur gömman när det bäst behöfves, och påminner Mamsell om det som Mamsell tycker sig hafva glömt. Joh. 14: [26.] Till dess kan Mamsell ju vara det förutan, så är Mamsell emellertid förvarad för frestelsen att högmodas, som snarast tager sig anledning af det förstånd man kan tycka sig hafva. Detta afbrottet från smakande till tomhet, är ett lidande; men utan lidande kan ingen andelig förkofran äga rum. Fastän Mamsell icke kan se huruvida Mamsell hinner någon väg, eller om Mamsell går rundt omkring på samma fläck, eller går tillbaka, så länge mörkret varar, så är det ändå att vandra, fastän Mamsell vandrar i mörkret. Es. 50: 10. När *för den rättfärdiga ljus uppgår igen*, så kan Mamsell först se huru Mamsell har, under det mörkret påstått, lagt ett stycke af vägen till rygga. Lidandet i allmänhet, och detta lidandet i synnerhet, är af sådan angelägenhet för den nya människans förkofran, att Mamsell skall finna Skriften uppfylld af beskrifningar på detta tillståndet. Ja, det är så outhärligt, att så kort tid där var för den botfärdige röfvaren på korset, att före sin nära förestående död gå det igenom, som hörde till en rätt vandring på lifsens väg, så skulle han likväl också gå igenom detta.

Sedan han smakat trösten af Jesu försäkran om ett rum med Jesus i det himmelska paradiset, och kunnat äga den styrkan att, utan afseende på de smädande fiendernas närvaro, motsäga och bestraffa den andre rövarens bittra tilltal, som var af lika innehåll som de andras begabberi, så måste han därefter icke allenast under Jesu tystnad i mörkret sakna Jesu trösteliga tilltal ända framgent, utan rövarens tro kom ock på det hårda profvet, att han fick höra den samme Jesus klagat att han var af Gud öfvergifven, med hvilken rövaren nyss hade hört att han skulle dela lika öde. Ja, det måste så gå med Jesu trogna, som med Jesus själf, att genom lidande, och slutligen äfven genom detta lidandet *), hinna till fullkomlighet. Ebr. 2: 10. Rom. 8: 29. Håll då fast i den handen som leder Mamsell efter sitt råd, fast icke efter Mamsells tankar. Så var Davids beslut: *likväl blifver jag städse vid dig; ty du håller mig vid mina högra hand. Du leder mig efter ditt råd; och upptager mig på ändalyktone med äro.* [Ps. 73: 23, 24.] Betrakta den resebeskrifning öfver forntidens heligas framfärd på lifsens väg, som Mamsell finner i utkast i Ebr. 11:te kap., och låt den faderliga förmaningen, som därefter följer i 12:te kapitlet, vara såsom sagt åt Mamsell. Det är nu med Mamsell kommet till den crisis **), då det skall afgöras, antingen där skall härefter blifva en kinkig och ömtålig kristendom (ehuru den ock är kristendom), som jämte ordets löften, också mycket aktar på hjärtats känslor, eller det skall blifva den jämna och stadiga kristendomen, som icke behöfver hvarken det man smakar på jorden, eller försmaken af himmelen, för att hålla sig till Herren. Om Mamsell följer mitt råd, så hinner hon omsider därtill, att med David kunna säga: *när jag hafver dig, så frågar jag efter himmel och jord intet; om mig än kropp och själ försmäktade, så äst du dock Gud alltid mins hjärtans tröst och min del.* [Ps. 73: 25, 26.] Änskönt Mam-

*) Nämligen att känna sig vara af Gud öfvergifven. Ut g.

***) Crisis kallas den brytning i en sjukdom, då det plägar visa sig hvad utgång sjukdomen skall taga. Ut g.

sell också då varit en Jesu lärjunge, när hon, som Thomas, på ett kännbart sätt kunnat öfvertyga sig om sin Frälsares närvaro, och i glädje däröfver kunnat, som han, kalla honom *min Herre och min Gud*; likväl blir det för Mamsell en större salighet när Mamsell hinner därtill, att hon kan tro också när hon icke känner och erfar; ty Jesus sade: *salige äro de som icke se och dock tro.* Joh. 20: 29. Var nu nöjd med Guds nåd, 2 Cor. 12: 9; ty Mamsell kan vara viss att den milde Fadrens kärlek är lika stor, fastän den icke alltid lika smakas, Jesu välgärningar lika dyrbara, fastän Mamsell icke känner huru hon åtnjuter dem, och den Helige Andes gåfvor lika många, fastän Mamsell ej kan hos sig märka dem.

17.

[LXXVIII] *

[Till Mamsell B. E.]

Januarii 1803.

Innan jag medhinner fullständigt besvara Mamsells sista bref, får jag, på det den onde icke skall oroa Mamsell med dröjsmålet, med dessa rader, såsom ett Guds sändebud, och med den redelighet som tillhör en Christi tjänare, försäkra Mamsell att himmelens och jordens Gud, Skapare och Herre, är och vill vara Mamsells Fader, ja, hennes milde och nådige Fader, för sin Sons skull, på hvilken Mamsell tror, och den hon därför tillhör; och att jag för denne samme min käre Herres och Frälsares skull har, allt ifrån Mamsell gaf sitt hjärta åt honom, varit och är i sanning, trots allt Satans gensägande hos Mamsell, eller om det ock vore hos mig själf, och blir genom samma Guds nåd som bevarar Mamsell, helt visst till döden i sann tro på Jesus, också genom samma Guds nåd, intill Mamsells eller min död, en i grunden inför Herren redelig, ehuru inför mitt eget sam-

*) Efter en af förf. rättad afskrift. — Brevet är skrivet till samma person som N:r 18, hvilket tydligen är det här utlofvade fullständiga svaret.

vete trög, försummelig och oaktsam, samt därför, hvad jag i det mesta kan tycka, en min Herre onyttig tjänare, af hvilken han, som jag tycker, endast därför betjänar sig, att han icke har någon annan sådan till hands, den han kan bruka; och att jag likväl just därigenom kan och vill vara och förblifva emot Mamsell, i allt hvad som rörer och gagnar hennes återlösta och frälsta själ, hennes redelige tjänare.

18.

[VII] *

Till Mamsell B. E.

Januarii 1803.

Då Mamsell har så vida hämtat sig, att jag kunnat få ett bref af Mamsells hand, så undrar jag alldeles icke därpå, att Herren har tillåtit frestaren att göra ett nytt försök. Detta försök är likväl hämtadt af det förra, eller däraf, att Mamsell har saknat kännbarheten af Guds nåd. Däraf vill nu den onde göra den slutsatsen, att alltsamman är inbilladt, både den friden Mamsell har understundom njutit, som ock den oro, hvaruti Mamsell har däremellan varit; och således kan jag väl tänka att han också gör med Mamsell som han plägar göra med andra omvända människor (ja, jag vågar just säga omvända människor, och således räkna Mamsell bland dem), att, sedan de hafva i den måtton gifvit efter för hans frestelser, att han till halfs eller helt har fått inbilla dem att deras nådastånd är en inbillning, så söker han ock att inbilla dem att deras omvändelse har varit det. Så förstår jag det Mamsell skrifver, att allt Mamsells företagande i andeliga saker har varit inbilladt. Men innan Mamsell får så döma öfver det, som åtminstone Mamsell måste medgifva att Mamsell själf ansett för ett Guds verk, så måste vi först följas åt till Guds ord, för att se efter huru det är beskaffadt med det, som verkligen är inbillning; och sedan vandra vi därifrån tillbaka, för att, i

*) Efter en af förf. rättad afskrift.

de omständigheter som hos Mamsell äro befintliga, se efter om Skriftens beskrifning på det som är inbillning kan där-på vara passande.

Den första hufvudomständigheten, som hörer väsentligen till inbillningens natur, är den, att det, som i det andeliga skall vara inbillning, icke har sin grund i den heliga Skrift. En sådan inbillning är af trenne slag.

1:o Då en människa menar sig hafva erfarit sådant, som är stridande emot den heliga Skrift. Så vore det, om en människa till exempel mente sig hafva blifvit omvänd på det sättet, att hon, midt uti sitt syndaväsende, hade blifvit försäkrad om sin utkorelse, och att hon af en sådan försäkran hade blifvit uppväckt till att söka efter Guds rike. Detta vore stridande emot ordet, som säger att Christus då först upplyser en människa, sedan hon vaknat upp utur den andeliga sömnen, och stått upp ifrån det döda väsendet, som man läser i Eph. 5: 14. Så är det ock stridande mot ordet, då hela den säkra hopen menar sig vara i Christo Jesu, och vandrar likväl efter köttet. Se Rom. 8: 1.

Den andra slags inbillningen är den, då en människa menar sig hafva erfarit sådant, som ingen grund har i Guds ord, änskönt det just icke är uppenbarligen däremot stridande. Så vore det inbillning, om någon mente att han hade känt huru Christi blod hade strömmat öfver hans hjärta; ty det står ingensstädes i Guds ord omtaladt, att så tillgår vid en människas rening i Christi blod. Så vore det inbillning, om någon tyckte sig ha legat i famnen på Frälsaren, eller att han hade sett den korsfästade bilden vid sin säng, eller i kalken i den heliga Nattvarden; ty om allt sådant är där icke något löfte i ordet gifvet. Alla dessa inbillningarne vet jag människor, som hafva haft dem.

Den tredje slags inbillningen är den, då en människa menar sig hafva erfarit det, som hon väl hade

kunnat enligt med Guds ord erfara i andra omständigheter, men visserligen icke i det tillståndet, hvaruti hon är. Så är det inbillning, då en människa menar att hon har smakat Guds frid, då hennes samvetsängslan någon gång har stillnat af. Visserligen kunde det hafva varit Jesu frid, som ock följer på den afstannade samvetsångesten, om ångesten och tviflan ej kommer igen, och om med denna stillheten följde förståndets upplysning och hjärtats förändring. Men då människan blir i grunden den samma, och famlar som förut i mörker och oro, så har denna friden ej varit annat än ett sådant uppehåll i nådens tuktan, som beskrifves uti Es. 28:de kap. från 24:de versen till kapitlets slut.

All inbillning utmärkes ock i Skriften att vara af sådan egenskap, att den icke är af Herren, då den i Es. 50:de kap. sista versen kallas *edars elds ljus*, till åtskillnad från sådant, som är af Herren.

Den andra hufvudomständigheten vid inbillning är den, att människan har gjort sig den samma själf, och således icke frambragt den utan genom eget bemödande. Detta bemödande föreställes på sistnämnda skriftstället i likhet med det, som man använder vid upptändandet af en eld. Människan arbetar emot sin öfvertygelse, och söker allestädes stöd för en sådan mening om sitt tillstånd, som är smickrande för egenkärleken, men disputerar emot allt det, som leder till ett motsatt begrepp om sin belägenhet.

Den tredje hufvudomständigheten vid inbillning är den, att, såsom inbillningen i sig själf är ett intet, så frambringar den ock intet, och kan därför icke äga bestånd emot något som är verkligt, antingen det då är frestelse eller lidande. Så beskrifves andelig inbillning uti Es. 33: 11. Det, som de inom sig i sin inbillning hysa, är af samma natur som det, hvilket sedan kommer i det yttre för en dag, *halm och strå*, det samma och det samma från början till slut; och detta är af sådan

art, att det, lika med strå, af första eldgnista i grund förstöres. Vid och under inbillning af hvad slag som helst, förblifver människan i sitt mörker, i likställighet med världen, och i fortgåendet på sin förra väg, då hon bibehåller hufvudställningen i sitt sinnelag (humeur), följer samma grundsatser, hyser samma afsikter, behärskas af samma passioner, och utöfvar samma företaganden, utan att där är någon hufvudsakligare skillnad emellan det, som hon uti sin inbillning hos sig själf hyser, och det som i det yttre till följe däraf frambringas, än där är någon betydlig skillnad emellan halm och strå, eller det vi kalla halm och långhalm. Såsom detta senare slaget är väl rakare, slätare och ordentligare sammanlagdt än vanlig halm, så kan det ock vara, att inbillningarne kunna sakta det häftiga sinnet utan att ändra det, mildra grundsatserna utan att upphäfva dem, hålla passionerna inom vissa gränser utan att öfvervinna dem, och gifva gärningarne ett annat utseende utan att åstadkomma deras hela uteblifvande. Men såsom halm ändå är halm, och förtäres af elden, ehuru nätt kärfvarne på flere ställen kunna vara ombundna, så hjälper det ock icke hvad ingifvelser människan menar att hon haft, då de varit med ordet stridande, eller hvad himlauppenbarelsen hon menar sig hafva erfarit, då de ej hafva sin grund i ordet, eller hvad tröst hon tycker sig äga, då därmed icke är en klar tillämpning af ordet. Halm förtäres af elden, och inbillningen försvinner i nöden. Ingen styrka gifver den att fördraga miss-hag af människor, ingen vederkvickelse kommer däraf att uthärda sjukdomsplågor, och ingen frimodighet att gå vidrigheter igenom, eller att gå döden, den största och sista vedervärdigheten, i möte. Oaktadt all inbillad erfarenhet blir den människan, som ej äger någon annan kraft, vacklande i sina beslut vid utsikten på människors ogunst, otålig i plågor, utan hopp i olyckan, och utan tröst i döden.

Låt oss nu gå till Mamsell med denna beskrifningen, och fråga: har det varit med ordet stridande, hvad Mamsell i det andeliga har gått igenom, eller har det icke fastmera

varit uti ordet grundadt? Det är ju icke heller så mycket längesedan, som Mamsell kunde af ordet tydligen förstå att det var den rätta Guds nåd, i hvilken hon stod? 1 Pet. 5: 12. Att Mamsell nu ej kan se det samma, är icke underligt; ty det är icke underligt att man icke kan se det samma om natten, som man har kunnat se om dagen. Jag har icke förnummit hos Mamsell något emot ordet, eller utom ordet, eller någon falsk tillämpning af ordet. Hade något sådant hos Mamsell funnits, så är jag försäkrad att min trofaste Herre hade låtit mig blifva det varse; och då kan Mamsell vara försäkrad att jag hade likså väl sagt henne sådant, som jag i mina första bref talat allvarsamt, när så har behöfts. Hade det då varit inbillning, den Mamsell med möda uppletat, och med omsorg satt tillsamman, så tänker jag att Mamsell hade icke så genast släppt den ifrån sig. Nej, vi hade visst kommit mer eller mindre i dispute med hvarandra. Vi hade åtminstone varit af olika tankar, och hvar hade gått sin väg. Jag hade ej kunnat träffa Mamsells mening. Jag hade, efter Mamsells tycke, alltjämt misstagit mig om ställningen i Mamsells inre. Där hade alltid varit något i mina ord, hvarmed Mamsell icke hade varit helt nöjd, utan tyckt att därvid behöfts en jämkning, och Mamsell hade sökt att med inkast nödga mig till att göra någon mildrande ändring i de yttranden, som Mamsell icke funnit med sina tänkesätt öfverensstämmande. Se, så hade det gått, om Mamsell hade farit med inbillning. Sådana dunster behöfver man ock sannerligen att väl akta, ty de blåsa annars bort. Men Mamsell har än sluppit det besväret. Mamsell har ju kunnat tåla att jag gått in med henne i undersökning om hennes inre? Ja, Mamsell har själf ledt mig in i sådana undersökningar. Aldrig har Mamsell därvid varit af olika tankar med sin lärare, aldrig råkat i strid med honom. Ja, jag vet att Mamsell gärna hade tagit det emot, om jag hade kunnat visa Mamsell att där ännu icke vore hos henne sann tro. Så är det icke då man är bedragen af inbillningar, ty man blir aldrig så bedragen, utan att man vill blifva det; och då

man det vill, så vill man ock behålla inbillningen, och ser icke gärna att någon vill taga enom det ifrån, som man med så mycken möda har hunnit förskaffa sig. Nu vet jag väl att fienden härvid har gjort och gör den invändningen: ja, din lärare har nog sett att det har stått illa till med dig, men han har icke varit så redlig, att han har sagt dig det. Men jag ber Mamsell att Mamsell icke vill tro djäfvulen, då han förtalar hennes lärare hos henne. Hvarför skulle jag mera frukta mamsell E. än mamsell G? Eller hvarför skulle jag frukta någon människa? Gud vet det, ja, Mamsell vet det ock, att det minsta af mina fel är att vara rädd för människors misshag. Men *vi kunnom intet emot sanningen*, och därför har jag ej kunnat, som Satan, lögnaktigt lasta och vräka Herrans verk hos Mamsell. Den ändring, som genom Guds ords lära har hos Mamsell blifvit bragt till väga, har varit alltför märkelig, alltför betydlig, än att den skulle kunna vara en frukt af en blott inbillning. Hvarför kunde icke Mamsell i det förra tillståndet komma till en sådan inbillning? Hvarför kunde icke Mamsell genast i början af sin första oro taga sig den trösten och friden, som Mamsell sedan har smakat, om den hade varit en blott inbillning? Eller hvarför kan icke Mamsell taga sig den nu? Har Mamsell hört att en förnäm dam skrifver till en präst, som af somliga anses som Pietist, och af andra för Herrnhutare, men af alla dem som lefva af inbillningar, anses för en förskräcklig människa, den man skall akta sig för att inlåta sig med, efter det att ingen kristendom är honom till lags, utan den som är på hans vis, och emedan han gör intet annat än kommer dem i förtviflan, — har Mamsell hört att någon af Mamsells stånd, så länge den endast haft lust att göra med inbillningar, skrifver till en sådan präst, och skrifver som Mamsell? Eller skulle Mamsell själf hafva så handlat i sitt förra tillstånd? Skulle Mamsell icke hafva tänkt och gjort som vi sist talte om att en person af Mamsells stånd har tänkt och gjort en gång i lika fall? Sannerligen, därest inbillningar kunde åstad-

komma det samma som sanningen, sannerligen, då vore där ingen möjlighet att göra någon åtskillnad dem emellan, ej heller att veta om man vandrade rätt eller fore vill, bedroges af djäfvulen, eller ledsagades af Guds Ande. Men den gode, trofaste och barmhjärtige Guden låter icke någon blifva bedragen genom inbillning, utan den, som genom inbillning vill blifva bedragen. 2 Thess. 2: 10, 11. Därför, liksom litet det kan vara ett bedrägligt tycke, att Mamsell kan ropa till Herren, såsom Mamsell skrifer, liksom litet kan det vara inbillning, att Mamsell skrifer till sin lärare; ty det äro sann Guds ord, som stå i Mal. 2: 7. Där är en så stor olust för ordet af naturen i människans hjärta, och en sådan oförmögenhet till bönen, att en människa aldrig genom någon blott inbillning kan komma in med ordets bruk eller bönen öfning. Också ser Mamsell icke heller att människor i allmänhet oftare infinna sig vid Herrans bord, åtminstone blottställa de sig icke för någon olägenhet för att få åtnjuta denna förmån. Dessa företaganden kunna således icke vara någon inbillning. Klagar väl också en oomvänd människa, likasom Mamsell, däröfver, att Herren har gömt sitt ansikte bort för henne? Sannerligen, såsom endast Jesus så klagade på korset, så klaga ock endast sådana på lika sätt, som höra till det andeliga Zion. Es. 49: 14. Men Gud har svarat Mamsell på denna klagan i versarne 15 och 16. I sinom tid uppfyller han sitt löfte: *dem rättfärdiga skall ljus uppgå igen, och frommom hjärtom glädje*. Ps. 97: 11. Herren hjälper Mamsell visst en gång, ty han hjälper sina elända härliga. Efter Guds egen Son har, som människa, varit af Gud öfvergifven, så är det omöjligt, att någon rättfärdiggjord människa kan blifva allt framgent af Gud öfvergifven; ty Gud har lofvat, att *han skall icke låta den rättfärdiga i oro blifva till evig tid*. Ps. 55: 23. Af visa och heliga orsaker har Herren väl låtit Mamsell komma i den stora och ädla pröfningen, att Gud har för henne bortgömt sitt ansikte; men han har ock därom så yttrat sig i Es. 54: 8. *jag hafver uti vredenes ögnablick som snarast gömt bort mitt ansikte för*

dig; men med eviga nåd vill jag förbarma mig öfver dig, säger Herren din Förlossare. Hemligen understöddes Mamsell af hans nåd; annars hade det redan händt, som Mamsell fruktar att det skall hända, fastän det visst icke sker, att Mamsell skulle förgås i sitt elände. Hvad börda som trycker, så lägg den då ned för sin Frälsares fötter i beklännelse och bön. Gå ofta fram och utgjut för Herren sitt beklämda hjärta, så kan Mamsell vara viss att *få barmhärtighet och finna nåd, på den tid henne hjälp behöfves.* Ebr. 4: 16. När Herren får uträttat med pröfningen det han vill, så förfalla de misstankar af sig själfva, som fienden sökt att kasta på lärarens redlighet.

Utom det jag förut i dag har därom sagt, vill jag endast säga till Mamsell och till några flera här, och där ute, och bland dessa för sällsynthetens skull allena (se 1 Cor. 1: 26.) vill jag säga det i synnerhet till Mamsell, som står i 2 Cor. 3: 1, 2, 3. Hade jag icke handlat med redlighet uti mitt ämbete hos Mamsell och andra, så hade Herren icke välsignat det, som han har gjort, evigt vare lofvadt hans namn! *) Men nu vill Satan göra frukten af lärarens ord till inbillning, på det han må göra orden själfva till osanning, och han vill betaga ämbetets och lärans frukt dess verklighet, på det han må om intet göra lärarens redlighet. Dock, jag menar Herren gör väl hans anslag till skam, om Gud icke har redan gjort det. Hos Mamsell gör Gud det först, och kanhända sedan hos flere. Var emellertid försäkrad att, om Mamsell har blifvit varse någon varsamhet eller tillbakahållenhets i mitt väsende, det icke har kommit af misstankar på Mamsells själatillstånd, dem jag skulle vilja både följa och dölja, icke af en feg afgudisk människofrukten att förlora Mamsells förtroende; icke af någon ting sådant, utan endast af vördnad och lydnad för den gudomliga föreskriften, som mig blifvit lämnad i 1 Tim. 5: 2.

*) Anledningen till det, som författaren här säger om sig själf, visar sig i brevet N:r 17.

Såsom nu Mamsell till sin Herres pris inför människor har kunnat vara tålig i det yttre lidandet, så ropa till Herren om det, att Mamsell, till sin Herres pris inför hans änglar, också måtte kunna vara tålig i det invärtes lidandet; så kan Mamsell vänta sig att välsignelsen blir så mycket större, ju mera försökelsen har varit af en högre och ädlare art. 1 Pet. 1: 6, 7. Ännu är det icke härmed allt; men också i de försökelse, som ännu äro igen, hjälper Herren. Jesus har ock varit af frestelser plågad, därför kan ock Mamsell få hjälp hos honom, Ebr. 2: 18. Ebr. 4: 15, 16; och sedan af honom få emottaga härlighetens krona, 2 Tim. 2: 5. Jac. 1: 12, och den så mycket mera lysande af oförgänglig glans, ju skarpare den strid varit, i hvilken Mamsell har därför fäktat.

Nu Gud välsignelse Mamsell på denna sabbatsdagen, då jag kan tänka Mamsell läser eller låter läsa för sig detta, och den mamsellen ock, som läser detta. Ljuset af hans ord fördrifve både allt mörker och allt falskt ljus, all falsk tröst, men ock all ogrundad fruktan, det önskar bådas etc.

19.

[VIII] *

April 1803.

Till den samma som näst föregående bref.

Mamsells tillfrisknande visar att Herren Gud icke vill föra Mamsell den genare vägen ur Egypten till Canaan, som Gud ibland gör med sjuklingar, hos hvilka han först på sjuk-sängen kan fullborda sitt nådeverk; utan det ter sig så, att Gud vill föra Mamsell, liksom fordom Israel, igenom öknen, en längre väg, under hvilken Gud vill tukta och döda de upproriska begären, och bereda Mamsell att en gång genom döden gå in i det himmelska Canaan, såsom Israel genom Jordans flod. Visserligen bör jag icke dölja för Mamsell att därmed följer fara, ty fara följer med all slags pröfning.

*) Efter författarens egenhändigt skrifna original.

Sant är ock det, att många sjuklingar hafva vid tillfrisknandet glömt den nåd som dem på sjuksängen vederfarits, trögnat af, liksom tröttnat däraf, att de på sjuksängen varit så mycket med det andeliga sysslosatte, velat liksom hvila sig af detta andeliga besväret; och hälsans och lifvets behag hafva blandat sig med världens lockande retelser, och hafva bemästrat sig det slumrande hjärtat. Allt detta må visst göra Mamsell i den måtton fruktande, att det gör Mamsell varsam, men icke i den måtton, att det gör Mamsell försagd; ty Jesus har öfvervunnit i allt, och därför kan ock Mamsell genom honom öfvervinna i hvad det ock vara må. Rom. 8: 37. Jag fruktar ock på Mamsells vägnar att icke också den andra systren måtte öfvergifva sin ledsagare; icke därför, att jag hos mamsell E. har blifvit varse något det minsta som lutar, utan därför att jag, åtminstone för det närvarande, har ju tappat mamsell G., som vi hade i vårt resesällskap på lifsens väg? Men jag hoppas ock om mamsell E. mer än jag hoppades om hennes syster, då jag skref till mamsell G., ty det är med mamsell E. Gudi lof hunnet så långt, som det icke var hunnet med mamsell G.; och ju längre man har hunnit fram på vägen, dess lättare är det att bli på vägen kvar. Också fruktar Mamsell själf, och det gör att jag fruktar mindre; och Mamsell hoppas, och det gör att jag hoppas dess mer. Ty ehuru nyttig fruktan är, så länge den blifver vid det mått, att barnaförtroendet blifver kvar, 1 Pet. 1: 17, så är det likväl det förtröstansfulla seendet på Jesus, som afgör saken. 1 Pet. 1: 18. Räddhågan gör att man icke varder af de andeliga fienderna öfverraskad; men hjärtats öfverläggning om Jesu lösepennings gällande värde gör att Mamsell vinner segren. Denne på korset fordom upphängde Jesus är den hjälte, under hvars anförande Gud har lofvat otvifvelaktig seger. Ps. 60: 6. Joh. 3: 14, 15. Det gällar endast att icke Mamsell (ja, jag hoppas det genom Guds nåd) att icke Mamsell sätter af med den flit i gudaktighetens öfning, som där har visat sig på Mamsells sjuksäng. Nu må Mamsell vara likså trägen i Guds ord som under

sjukdomen; ty om det ock går trögare att läsa ordet sedan Mamsell har blifvit friskare, så har Mamsell litet mera krafter i det lekamliga (ja, i det andeliga ock har hon flera krafter, hvilka Mamsell har samlat denna tiden af sin Frälsares fullhet, Joh. 1: 16.), så att Mamsell kan tvinga den lata naturen, utan att befara att, liksom under sjukdomen, det därmed följande sinnesbemödandet skall uppväcka krämpor. Nu gäller det att *bedja och icke förtröttas*, Luc. 18: 1, ja, *bedja utan återvändo*, 1 Thess. 5: 17, det vill säga, vid alla slags tillfällen; icke allenast flere gånger om dagen, när möjligen ske kan, söka att få i enslighet tala med sin Fader i Sonens namn, Matth. 6: 6; utan ock vid de allmännaste omständigheter, såsom, att icke lämna sängen utan bön, icke begifva sig i människors sällskap utan bön, icke gå till något göromål utan bön, bedja i hjärtat när jag ser någon komma till mig, eller jag hörer någon tala till mig, eller jag skall tala till någon, ifrån hvilken något mer eller mindre farligt kan vara att vänta, och så vidare. På detta sista kan Mamsell se ett exempel i 2 Esra 2: 4, där man läser att Nehemia bad till Gud under det han stod och talade med Konungen; hvilken bön han således omärkeligen förehade i sitt hjärta, emellan sig och Herren. I synnerhet må Mamsell hafva bönen för händer då Mamsell har att göra med Guds ord, såsom då Mamsell (som jag hoppas) framåt sommaren kan komma i kyrkan, då Mamsell väntar sig ett samtal med sin lärare, ämnar läsa Guds ord, eller hålla samtal med någon sann kristen. Därför har apostelen Paulus därom bedit sina åhörare, 2 Thess. 3: 1, och jag äfvenså har begärat det af Mamsell, på det att, antingen jag kommer till hela församlingen i kyrkan, då Mamsell är där, eller jag kommer till Mamsell ensam under särskildt samtal, jag måtte komma med Christi evangeliis rikeliga välsignelse. Om Mamsell, också under samtal med någon kristen, är i suckan för Herren, så förekommes därigenom att samtalet hvarken blir tvunget, kallt och magert, ej heller lättsinnigt och vårdslösadt, utan att man talar såsom i sin Frälsares närvaro, den

man då ock har tillstådes. Matth. 18: 20. Vaksamheten skall använda och göra nyttigt det som Mamsell har med bönen samlat af ordet. Denna uppmärksamheten bör i synnerhet vara vänd inpå Mamsells hjärta, att det må vara inför Herren i barnslig förtröstan och stilla aktgifvenhet på hans lag, som han har gifvit in i Mamsells håg, och på de dolda påminnelser, som Guds Ande gör Mamsell i hennes hjärta. I synnerhet behöfves denna aktsamheten då Mamsell skall lämna ensamheten, och begifva sig i människors umgänge och samtal. Mamsell må föreställa sig detta ombyte såsom varande likt det, då man far öfver den nära varande gränsen in i ett annat rike. Mamsell är då likväl i trygghet, då hon till exempel står och talar med en människa, då Mamsell med detsamma liksom står och talar med den människan vid sin Frälsares sida. Jag vill icke med allt detta lära Mamsell något, som Mamsell icke skulle hafva förut till det allraminsta vetat, eller förmana Mamsell till något, som Mamsell uti ingen måtto skulle hafva förut utöfvat. Utan liksom apostelen Paulus i 1 Thess. 5: 11. uppmanar sina åhörare till verkställighet af det, som han med det samma erkänner att det var hos dem i full gång och utöfning; så har ock jag med dessa undervisningar genom min Guds nåd velat lämna någon mera utvidgning till den upplysning om dessa stycken, den Mamsell redan af sin Herre Gud har fått; och med dessa påminnelser har jag, såsom ett ringa redskap, sökt bidra därtill, att det må fortsättas, som af Mamsell redan för detta dagligen under Guds Andes ledsagande öfvas. Jag har icke heller med detta haft den mening, såsom skulle Mamsell vara fallen utur nåden, så snart något enda af detta blefve uraktlåtet. Ja, jag vet ock att för mänsklig skröplighets skull, kan icke heller allt på en gång verkställas och iakttagas. Men jag har det förtroendet till min Guds trofasthet, att han här och hvar gör dessa välmenta råd nyttiga, alltsom trosmåttet hos Mamsell medgifver, och omständigheterna fordra deras verkställande, och att samme gode Guds Ande genom sitt visa ledsagande

förekommer att icke häraf blir ett tvunget eget verkande; ty han har lofvat sitt nådiga biträde, ända ifrån första början af hans nådeverk i hjärtat, Ps. 32: 8; och han lämnar Mamsell icke heller sedan det numera med Mamsell har kommit till den sanna tron på Christus; utan hans ledsagande är i fortgången likaså pålitligt som i kallelsens första början, 1 Thess. 5: 24; ja, han släpper icke Mamsell förr än han omsider på Jesu Christi dag har lämnat henne inför Jesu tron utan all vidare fara. Phil. 1: 6. När det då händer att Mamsells hjärta blifver draget bort från Jesu sida i så måtto, att Mamsell för en liten stund liksom glömmet honom, därigenom att en eller annan jordisk eller mänsklig omständighet har dragit till sig Mamsells uppmärksamhet; så skynda sig att liksom åter gå bort och ställa sig vid sin Frälsares sida, då Mamsell åter samlar sina tankar inför honom, och vänder sitt hjärta till honom. Skulle det då träffa Mamsell, som där står om den trogna själen i Höga Visan 3: 1, att Mamsell ej kunde finna igen sitt förra goda ställe, så gör som där står i 2:dra versen om bruden, att hon sökte sin saknade Herre på både gator och gränder i staden, att Mamsell brukar alla, både offentliga och enskilda, större och mindre tillfällen som gifvas i Guds stad, hans kristliga församling, om ock detta syntes vara förgäfves. Ja, skulle Mamsell än icke finna sin Frälsare hos sådane Jesu tjänare, de där åtminstone i ämbetet visa flit, *gå omkring i staden*, och icke i maklighet ligga och sofva, så att de ej kunna föra Mamsell fram till Jesus, v. 3, så skall det likväl därefter icke så mycket länge därmed dröja, såsom där ock står om bruden i den 4:de versen, att, när hon kom litet fram om väktarne, så fann hon sin älskade Frälsare. Det är endast efter ett sådant slummer, hvilket beskrifves i Höga Vis. 5: 2. (och hvilket plägar följa efter ett sådant ymnigare åtnjutande af den kännbara nåden, hvilket beskrifves i den 1:sta versen), som Herren använder en skarpare tuktan, hvilken i 4:de versen afbildas, att Herren liksom bryter sig igenom vägen, sedan den tröga själen icke velat låta upp för Jesu

blotta klappande och ljufliga tilltal, som beskrifves i 2:dra versen, utan i hennes hjärta har varit en obenägenhet, som liknar den, som i 3:dje v. föreställes, då en som gått till sängs, icke kan förmå sig till att hafva den mödan att kläda på sig, eller fördraga den olägenheten, att få sina, uti ett nyttjadt fotbad, rentvättade fötter smutsade vid dörrens öppnande för en klappande vän. Det händer ock då att, när den slumrande själen ändtligen vaknar vid de hårdare slagen af den tukande nåden, och under en bedröfvelse som liknar hennes första väckelse, lyder den försummade kallelsen, som där står i v. 5, så händer det icke allenast att hon råkar i den djupare saknaden, som beskrifves i den 6:te versen, utan ock att vanlige oförståndige lärare sarga hennes hjärta, då de öka hennes sorg, och det högre prästerskapet föraktligen bemöter henne; ja, då hon, som där står i 8:de versen, i sin nöd och bekymmer irrar omkring, vänder hon sig till sådana medlemmar af den yttre kristna församlingen, som undra på hennes bekymmer, efter de ej ännu känna värdet af den vännen, som hon söker, men den de, efter hennes beskrifning i v. 10—16, sedermera också fatta håg att söka. Sedan hon besinnat sig, kommer hon ihåg att Jesus gärna vistas bland sådana själar, hos hvilka ställningen är sådan, som den var i första början (Col. 2: 6. Upp. 2: 11.) då nådens verk liksom står i blomma (Höga Vis. 6: 1.), och således låter föra sig tillbaka till en sådan förödmjukande erkänsla, att hon själf kommer i en lika ställning som dessa, hvilka äro eller likna nybegynnare i kristendomen; då hinner hon omsider därtill, att hon, liksom före den första saknaden i kap. 2: 16, kan återigen i kap. 6: 2. säga: *min vän är min, och jag är hans, den sig ibland rosor förlustar*. Allt detta tilldrager sig under det viktiga stycket af helgelsens väg, som af Paulus i Gal. 5: 17. kallas *Andans strid emot köttet*, hvilken i synnerhet plägar förekomma i hälsodagarne, och hvaraf Mamsell redan har fått förnimma början, då, som Mamsell skriver, syndiga begär uppstiga i det i grunden fördärfvade

hjärtat. Det apostelen kallar *köttet*, är likväl icke blott det, som i 1 Joh. 2: 16. kallas *köttens begärelse*; utan, som Guds mannen Lutherus förklarar det (i sitt företal till Brefvet till de Romare, och den stora Catechesen vid 6:te bönen), förstås med *köttet* hela natursförärfvet. Om detta säger apostelen att det hindrar de omvända människorna därifrån, att icke görandet blir sådant som viljan är. Därpå kommer det således ock att Mamsell tviflar på Guds bistånd, då Mamsell likväl ville lita därpå; och denna viljan visar sig däruti, att Mamsell bekymras däröfver, att Mamsell är så otacksam, som har rönt så mycken nåd af Herren. Denna visar sig hos Mamsell också däruti, att hon håller före sitt hjärta Jesu löfte, att han vill vara en Frälsare för de arbetande och betungade, och att Mamsell ropar: *jag arma människa, ho skall lösa mig ifrån denna dödsens kropp*. Men man måste väl taga akt på det apostelen här lärer, att det ej går i denna striden alldeles efter hjärtats barnsliga, välmenande vilja att för synden taga sig till vara och lyda sin Guds bud; ty om det så tillginge, så vore det ingen strid. Såsom man af en strid icke kommer ren och helbrägd, som från ett gästabud, utan sårad, eller åtminstone nerstänkt af stoft och gytta, så aflöper icke heller denna striden utan att hjärtat blifver sårt af bedrövelse öfver förseelser, eller åtminstone smutsadt af jordens stoft och af syndens gytta. Då lärer djävulen bestämsamt möta Mamsell med lagens spegel, däruti han ber att Mamsell må betrakta sig, och döma om det går an att komma sådan fram för den helige Guden. Om Mamsell lämnar dessa afskräckande föreställningar i den måtton rum hos sig, att Mamsell, i fruktan för ett redan skedt affall, skyggar för Herren, så kan just en sådan fruktan bana väg till det affallet, för hvilket Mamsell då fruktar; ty om hjärtat först blifver främmande för Herren, så uppreser sig genast den i hjärtegrunden liggande fiendligheten, att hjärtat också blir avvoigt emot Herren, och flyr för honom; och då gemenskapen med Herren Jesus afstannar,

saknar själen kraft att göra motstånd, då Satan i det samma ruser till med någon af honom emellertid tillagad frestelse, och det allt därtill varande nådebarnet blifver öfvervunnet och faller. Med det ofvannämnda främmande väsendet emot Herren följer ett lika sådant främmande väsende emot Herrans tjänare. Satan bebådar den villade människan sådana skarpa och med köttslig vrede blandade förebråelser, dem en rätt Jesu tjänare aldrig kan nyttja mot en stapplande. Djäfvulen afmålar det med det samma såsom ganska obehagligt för egenkärleken, att yppa sin nuvarande belägenhet, och föreställer det äfven såsom ganska onödigt, då han smickrar den i skummet vandrande själen med det falska hoppet, att hon väl på egen hand och utan lärarens biträde kan rätta det som felar. Men ser Mamsell sig om i ordet, så finner hon att Gud väl vet huru där finnes synd hos hans barn, och att han ändå likväl vill låta dem vara sina barn, fastän de synda. Icke är det dygder, som i Col. 3: 5, 8. förutsättes att där kan finnas hos dem, om hvilka det likväl är sagdt nyss förut, att Christus är deras lif; ty då det förmanas att de skola lägga bort alla dessa synderna, så måtte dessa synderna kunna finnas hos dem, efter man icke kan lägga bort något, utan det som hos enom finnes. Det samma kan man säga om den beskrifning på deras fördärf, hvilka i 1 Pet. 1: 23. sägas vara *födde på nytt*, och därför i 1 Pet. 2: 2. kallas *nyfödda barn*, då dessa i 1 Pet. 2: 1. förmanas att lägga bort *all ondska, och allt svek, och skrymteri, och afund och allt förtal*. Den kännedomen om syndafördärfvet, som Mamsell före sin nya födelse har fått i ljuset, skall Mamsell efter sin nya födelse också hafva i erfarenheten. Men liksom den begynta fördärfvets kännedom i Mamsells uppväckelse skulle tjäna därtill, att göra Jesu rättfärdighet för Mamsell oundgänglig, så har ock denna förökade syndafördärfvets kännedom varit därtill tjänande, att göra Jesu rättfärdighet för Mamsell allt mera kostbar. Denna större kännedomen om syndafördärfvet medförer den förödmjukelse, som förekommer

att icke hjärtat förhäfver sig öfver de förökade nådegåfvorna; ty då Mamsell förnimmer det onda som finnes hos Mamsell själf, så kan Mamsell icke så lätt antaga den tanken, att det andeliga goda, som Mamsell ibland hos sig förmärker, också skulle hafva vuxit bredvid detta ogräs på samma hjärtas åker. För detta ändamål var det, att Gud tillät en ond ande att hos apostelen Paulus öka denna erfarenhetskänsla af syndafördärfvet; ty apostelen säger uti 2 Cor. 12:7. att *pålen i köttet*, som var förenad med den onde andens frestelser, vardt honom gifven *på det han icke skulle förhäfva sig af de förutgångna stora uppenbarelserna*. Yppersta motgiftet emot detta syndens förgift är Guds ord, ty uti detta dyrbara salighetsmedlet är nedlagd fulla välsignelsen af Guds Sons blodsvettande kropp, af hans ångestfulla själ, och af hans öppnade sår; så att, när det uppå aktas, som ordet lär om den korsfästade Återlösaren, så uppehålles därigenom trones förhoppning om förskoning af Gud, oakadt syndafördärfvets vederstyggeliga utseende inför Gud. När Guds ord blifvit hos en människa plantadt (som apostelen Jacob i 1:sta kap. säger att förhållandet i denna delen är med de trogna), så förtager denna goda säden att icke ogräset får taga öfverhanden, och är ett af de kraftigaste hjälpemedlen för den pånyttfödda människan att, efter apostelens Petri förmaning i 1 Pet. 2:11, *förvara sig för köttliga begärelser, de där strida emot själen*. Såsom bönen är ett oundgängligt hjälpemedel i allt annat, som hör till omvändelse eller bevarande, så lämnar det ock en kraftig motverkan, när den omvända människan vänder sig till Gud med bön därom, att hon må få hjälp emot sitt inneboende syndafördärf från honom, som *af ingen synd visste*, men likväl var *frestad i all ting, likasom vi*. 2 Cor. 5:21. Ebr. 4:15. Mycket ondt kan uppkomma i hjärtat, äfven af den svårare beskaffenhet, att det röjer den onde andens deltagande uti att uppväcka eller föröka det; men då det mötes med bön i Jesu namn, så motas det ondas begynta framgång ända till den grad, att själen icke allenast

hinner upp sin förra plats, den hon tyckte sig hafva på lifsens väg, utan finner sig vid bönekampens slut vara kommen ett litet stycke längre fram, så att hon, under faran att förlora allt, med glad tacksamhet emot Herren märker att hon genom hans trofasta hjälp har något litet vunnit af sådana Guds huses rika håfvor, hvilka, åtminstone till måttet, varit för henne allt därtill okända. Men därjämte får den troende själen också besinna att hon behöfver att ropa ifrigt, eftersom anfallen äro häftiga, och att hon måste ofta återtaga bönesamtalet, emedan syndafördärfvet många gånger efter hvarandra upprörer sig i hjärtat. Fastän människan allraminst under en sålunda utförd strid har anledning befara, att hon skulle hafva blifvit satt i mistning af den syndaförlåtelse, som hon redan vunnit då hon i sin första omvändelse tog sin tillflykt till försoningen för synderna som Guds Son uträttat, och till löftet som han gifvit om syndernas förlåtelse, så bör det likväl vara förnämsta innehållet af alla bönerna, huru många de ock äro, att de ännu flere felen måtte blifva henne af samma orsak förlättna. Dock likväl får människan icke låta leda sig på den felaktiga tanken, liksom det vore bönernas mängd, som till slut skulle fylla nådemåttet ända till förlåtelse. Det behöfves visst att bedja mer än en gång, men icke för Herrans skull, såsom vore han svårbeden, utan för människans skull, som är tviflande. En enda bön i sann tro har med sig förlåtelse; men såsom en människa efter begången förseelse alltid är tviflande, så kan hon behöfva att flere gånger med förnyad bön angripa sin otro, innan hon kan öfvervinna den, och innan hon kan hinna därtill, att en enda gång bedja i trone. Det är således med bönen, som Mamsell öfvervinner den otrone, hvaröfver Mamsell klagat, och som gör att Mamsell icke (som hon tycker) kan tro Guds löften. Ju oftare Mamsell har dessa Guds löften emellan Gud och sig i bönen, dess snarare hinner Mamsell därtill, att kunna helt och fullt tro dem. Men dessförinnan har Mamsell likväl del i dessa Guds löften, efter det att Mamsell likväl i grunden tror dem, då Mamsell

vill tro dem, bekymras däröfver att Mamsell icke så visst och fast tror dem, som Mamsell gärna ville, och med bönen kämpar därom, att Mamsell måtte tro dem ännu fastare än Mamsell för det närvarande tror dem; ty när där allena är tro i hjärtegrunden, vore det än ej mer än en gnista, som glimmar under själabekymret, såsom Mamsell skrifver att där äro de stunder, då Mamsell äger en gnista hopp; då kan icke det, som än är kvar af Mamsells otro, göra Guds trohet om intet, Rom. 3: 3; ty fastän de syndiga begären, hvilka, som Mamsell skrifver, uppstiga i Mamsells i grunden fördärfvade hjärta, kunna bortskymma Mamsells hopp, efter det att hoppet är i hjärtat, där begären äro, så kunna de därför icke bortskymma Herrans trohet, ty den är i himmelen, men Mamsells syndiga begär räcka hvarken så högt, eller sträcka sig så vidt som *Herrans nåd*, hvilken *räcker så vidt som himmelen är, och hans sanning så vidt som skyarne gå*. Ps. 108: 5. Oroande är det väl alltid för den nya människan, att dessa gnistor ur hjärtat uppstiga; men låt dem endast icke få uppfara ensamma, utan låt med det samma en beklagelses suck uppstiga till Herren, så hindras de, att de icke fatta eld och slå ut i låga. När ock djäfvulen kommer med någon proposition i Mamsells tankar, så lämna det icke en liten stund oafgjordt hvad Mamsell tycker därom, att Mamsell skulle liksom se och höra därpå en stund, innan Mamsell i sitt hjärta yttrar sig däröfver; utan förkasta det genast, så betager Mamsell Satan det hopp han däraf gjort sig om något insteg. Så länge Mamsell *regeras af Andanom*, så att den nya viljan har öfverhanden och förer regementet i hjärtat, så är Mamsell icke under lagens dom och fördömelse, Gal. 5: 18, om änskönt detta andeliga regementet i hjärtat, liksom det lekamliga och jordiska regementet, icke aflöper utan strid. Det går ändå an när man icke blir öfvervunnen, och det har Paulus lofvat i Gal. 5: 16. att Mamsell icke skall blifva, om hon *vandrar i Andanom*, hvartill jag, alltigenom i detta brefvet, har budit till att gifva någon anvisning. Hudvudfienden

i denna striden är otron, ty den är det finaste af det köttliga fördärfvet, och, som Doctor Lutherus kallar den i företalet till Brevet till de Romare, den allra andeligaste synden. När endast den öfvervinnes, så förmå icke de andra synderna stort. Ja, om ock djäfvulen slår sig därtill, och rustar ut någon af sina, att på ett eller annat sätt angripa, så kan Mamsell redan i förväg hafva öfvervunnit dem, i synnerhet då Mamsell har sig bekant att de äro att förvänta. 1 Joh. 4: 4. Med Mamsells tillfrisknande hafver ställningen mycket ändrat sig, och därefter får man rätta sig; ty Herren har befallt att man i synnerhet på det sättet skall *vandra visliga med dem som utantill äro*, att man *skickar sig efter tiden*, och att det är däruti man ock skall visa att man har *förstånd på* det som är *Guds vilje*. Eph. 5: 15, 16, 17. Nya vidrigheter kunna uppstå, dem Mamsell tillföre icke afvetat; men Mamsell får då också erfaras ny hjälp. Satan är väl försten för världen, men Jesus är den, som har öfvervunnit både denna försten och hans rike. Än har väl ännu djäfvulen en pil till öfvers i sitt koger, den han ämnar skjuta af på Mamsells hjärta, när han först får försökt dessa. Tilläfventyrs blir det tvifvelsmål emot Guds ords sanning. Men äfven dessa glödande skott slockna, när de emottagas med trones sköld, och icke med det eldfängda förnuftet. Eph. 6: 16. Striden mot de köttliga begärelserna är väl både smutsig och illaluktande; men om Mamsell fortfar att *vandra i ljuset såsom Gud är i ljuset*, så har Mamsell *sällskap med honom*, och *Jesu Christi hans Sons blod renar* henne *af alla synder*. 1 Joh. 1: 7. Och när Mamsell i denna *fria och öppna brunnen mot synder och orenhet*, Zach. 13: 1, gör sig *ren af all köttens och andans besmittelse*, så kan Mamsell *fullborda helgelsen i Guds räddhåga*, 2 Cor. 7: 1, och Mamsells tillkommande krona skall då omsider en gång blifva så mycket härligare, ju föraktligare striden har förekommit det egenkära hjärtat, och ju obetydligare nyttan däraf har förekommit det själfkloka förnuftet; då Herren en gång *skall förlössa Mamsell af all ond*

gärning, och frälsa henne till sitt himmelska rike. 2 Tim. 4: 18. Akta sig, om Mamsell kan, att Mamsell ej blir nerstänkt af egen eller andras syndaträck; men huru illa tillpyntad Mamsell ock har råkat blifva, så räds ej att visa sig, just sådan som hon är, både för Herren och för hans tjänare, utan att först bjuda till att med eget bemödande göra sig af med det grofvaste. Herren är trofast och en förbarmare, och hans rätte tjänare äro icke heller hårdsinne, ty de hafva Christi sinne. Herren vet, och Mamsell förstår nog, att jag med dessa välmenta rader icke velat lägga hyende under den gamla Adam, utan jag har snarare velat visa Mamsell på rätta sättet att undvika syndagarnen. Jag säger väl ännu, liksom i mitt första bref: för Guds skull, lek icke med synden; men jag säger ock: för Guds skull, gif aldrig sin sak förlorad, ehuru svårt utseende den ock synes hafva fått genom allahanda iråkade synder; och då har jag i båda afseenden icke sagt annat, än det apostelen Johannes säger i 1 Joh. 2: 1. *min barn, detta skriver jag eder, att I skolen icke synda; och om någor syndar, då hafve vi en försvarare när Fadrenom, Jesum Christum, den rättfärdig är.* — Jag är till döden etc.

20.

[XI]*

Min goda Mamsell!

December 1805.

Det jag med visso af Mamsells bref kan sluta om Mamsells tillstånd, är det, att utsikten till Nådstolen Jesus har blifvit fördunklad för henne, ehuru där är hos Mamsell kvar en åtrå därefter, att Mamsell måtte varda frälst. Denna Mamsells önskan kan likväl icke på det sättet vinnas, att jag skulle nu rita upp en målning af ett kristeligt lefverne, och så skulle då Mamsell börja att sätta detta i verket. Ett sådant Mamsells försök skulle helt säkert misslyckas för henne, ty hon vet att där saknas förmåga helt och hållet, så

*) Ur Brefboken.

framt man icke har fått den genom tron på Frälsaren Christus. Men den tron, vet Mamsell, kommer just då upp i hjärtat, när man icke håller sig vid några gärningar, hvarken dem man har gjort, eller dem man ärnar att göra, efter det man känner sig vara ogudaktig och så fördärfvad, att man icke heller kan göra sig annorlunda. Rom. 4: 5. Därför ville jag råda Mamsell att hon nu toge sig före att, utom Bibelen, som ej bör läggas bort, flitigt läsa i Christi pinos historia, ty af det som vår käre Frälsare har för oss lidit, flyter en ymnig tröst in i ett bedröfvadt hjärta. Kunde Mamsell komma till att läsa Lutheri förklaring öfver Brefvet till de Galater, så vore det ock mycket godt. Huru det ock är, så blir Mamsell hulpen, ty hon har hjälp att få hos sin Frälsare, antingen det då är så, att Gud vill föra henne till en djupare kännedom om sitt själaelände och sitt fördärf, för att verkligen drifva Mamsell fram till Frälsaren Christus, i fall Mamsell hade stannat på halfva vägen; eller ock, om Mamsell verkligen har känt sin förtappelsesnöd, och hon har därmed blifvit drifven att taga sin tillflykt hos sin Frälsare, så vill Gud göra Frälsaren Christus ännu mera för Mamsell ounbärlig, då hon får förnimma att hon, utom honom, är en olycklig varelse, så att hjärtat fylles med ängslan så snart Mamsell saknar kännningen af nådens ljuflighet. Det är som där står i [gamla] Psalmboken N:r 141. v. 2. *utan Jesu jag fördärfvas* etc. Kanske Mamsell har ock genom ovarsamhet råkat i några förseelser, hvarmed djäfvulen efteråt ängslar hjärtat; eller att Mamsell har varit försummelig med ordet, så att Mamsell saknar det ljus och den kraft som Mamsell däraf skulle hämta; kan hända ock att Mamsell genom oaktsamhet i bönen har med sitt hjärta blifvit främmande för Herren. Hvad det ock måtte vara, så är Jesus satt till upprättelse, och det kan bli hulpet. Om lusten för Guds ord skulle icke vara så brinnande som förr, så är det ändå godt, om där är en angelägenhet om Guds ord, och ett sträfvande därefter att få nyttja ordet. När endast det sker, så är detta ett

kraftigt botemedel, som läker allan skada. Allt hvad jag skulle kunna hafva att påminna vid vandelen, är det, att Mamsell må beflita sig att ha liksom en töm på ungdomsmunterheten, att den ej må urarta till lättsinnighet, och gifva fienden tillfälle att angripa Mamsell. Jag kan ej neka att jag något fruktade då jag såg hos Mamsell denna bristen, sist jag var i Mamsells sällskap; men lofvad vare Herren, som därför nu tager Mamsell under sin faderliga aga, att han måtte bota den!

21.

[LVII]*

Januarii 1807.

Med det nya året värdes Herren Gud förläna Mamsell förnyade nådegåfvor genom Jesum Christum, det är genom tillväxten i tron och kärleken till honom.

Öfverhopad af göromål, har jag icke allenast blifvit satt ur stånd att kunna besvara Mamsells bref af den 7 December, utan har äfven blifvit hindrad från att ens tänka därpå, att Mamsell kunde vara i bekymmer för sitt förra bref. Jag ser däraf att Mamsell föres allvarsamt in i striden. Det emellanåt framskymtande högre nådemåttet visar emellertid hvad under striden har blifvit uträttadt. Det svårare kvalet Mamsell erfor, anser jag just därför vara af Satan, efter det att ett orätt användt Skriftens språk var det enda som Mamsell kunde uppleta, nämligen Upp. 9: 5.

Den försäkran Mamsell fick då hon skref sitt första bref, den var en högre nåd. Ja, Mamsell kan vara viss att Herren hjälper framgent, som han har hulptit hittills. Huru nöjd kan man icke vara, då man kan det tro? Ja, ännu mera saligt är detta, än till och med då man får erfara det; *ty salige äro de, som icke se och dock tro*. Till döden är jag etc.

*) Ur Brefboken.

Det tankspridda tillståndet endast vid ordets läsande, är en frestelse af ett eget besynnerligt slag, fastän icke mera ovanlig, än att jag har tillförene träffat den, så att jag kan därom säga det, som [står] i slutet af 1 Pet. 5:9. Trögheten och likanöjdheten åter är af helt vanligt slag, sådant som denna alla Guds barnas hvardagsplåga är. I båda delarne gäller det, att *tåleliga lida frestelsen*, Jac. 1:12, utan att gifva vika för densamma; och att stå den emot, Jac. 4:7, utan [att] gifva sig öfver uti otålighet. Så vinner Mamsell under frestelsen den förkofran, för hvars skull apostelen Jacob räknar det för en salighet att lida frestelse. Hvilken af dessa frestelserna det ock må vara, så är det icke rådeligt att lämna själens öra åt sådana inskjutelser, som strida emot Guds ord; ty då förstår Satan att göra dessa allt mera omärkeliga, allt mera liknande människans egna tankar. På sådant sätt är det som frestaren kan uppställa ett gyckelverk, som gifver det anseendet, likasom djäfulen visste en människas tankar, hvarom Mamsell för en tid sedan frågade. Dessa tankar, hvilka synas vara människans, äro icke mera människans, än att de hos henne förekomma; utan de äro egentligen djäfulens tankar. Sedan kan han genast efter gifva in sådana tankar, hvilka stå i det sammanhang med de förra, och de där äro af den beskaffenheten, att [de] ögonskenligen äro djäfulens, så att det ser på det sättet ut, liksom han visste människans tankar, änskönt det är hans egna tankar som han vet af, då han vet hvad tankar han har ingifvit människan. Ibland kan ock Satan med sådan sannolikhet sluta af de utvärtes omständigheterna, jämförda med rörelserna i människans blod och nerver, att han träffar rätt, och synes således veta hvad människan tänker. Men han må veta eller icke veta, så gör

*) Ur Brefboken.

Herren Jesus med sin vishets ljus allt hans förvillelsemörker till intet.

Det jag talade i förhöret om dem, som alltjämt beropa sig på sin goda vilja, detta passar ej till Mamsell mer än de skorna som Mamsell lade af för femton år sedan; ty Mamsell beropar sig icke på sin goda vilja, utan klagar fastmera öfver brist i den delen; och dessutom är det en osannfärdig beskyllning, som göres Mamsell hos henne själf, att Mamsell ej gör någonting; ty Mamsell gör det, att Mamsell kommer och hörers Guds ord, och det att Mamsell tvingar sig att läsa det, och det, att Mamsell ropar och klagar inför Herren, och det, att Mamsell söker upplysning hos sin lärare; men intet af allt detta gör en sådan människa, hvilken beropar sig på sin goda vilja, till att därmed försvara sig emot bestraffningar öfver försummelse. Men om ock Mamsell brast i något af detta görandet, så har Jesus gjort det som Mamsell icke har gjort. När därför Mamsell gör det som hörers till ordets brukande, så att Guds Ande kan göra det som hörers till Mamsells bibehållande i trone; så blir det Mamsell oupphörligen tillräknadt hvad Frälsaren har gjort i hennes ställe, likasom hon hade gjort det själf.

Det samma som jag nyss sagt om den ondes insikt på en människas tankar, kan jag ock säga om hans utsikt på framtiden. Det är Gud allena, som kan se in i båda. Likväl kan af Guds ord slutas, att de goda änglarna hafva den gåfvan, att se ett stycke in i framtiden. Om detta är en egenskap, som hörers till själfva änglarnes väsende, så hafva de onda icke förlorat den med deras fall. Så mycket är visst, att den onde med sitt djupa förstånd kan med sannolikhet om framtiden sluta långt och ibland ganska rätt, men ibland ganska falskt; hvadan spåmännen hafva, som man säger, tvenne villkor, att ljuga eller säga sant.

Min kära * *!

November 1805.

Jag förenar mig i lika tacksägelser med dig inför Herren, för den välsignelse som han har behagat gifva till de samtal jag har haft med dig i Ramlösa dessa trenne brunnsterminerna; äfven därför, att jag funnit välsignelse af mitt vistande där för min egen del, icke allenast i anseende till den lekamliga hälsan, som i höst har varit bättre, utan ock till mitt inre tillstånd, som äfven, oakadt alla än vidlådande brister, i vissa mål har blifvit förbättradt, hvaraf jag slutar att det äfven i det hela har hunnit till någon förkofran. Det fagnar mig i synnerhet att du kan lida och fördraga den där pigan, som missbrukar Guds ord till att därmed yttra sin ondska; ty kärleken till ovänner har Herren Jesus i synnerhet anbefallt sina trogne. Det du berättar om den torpareflickan, är något som har händt flera gånger i de förflutna tiderna. För de lärda finner Satan gärna på något nytt, men de olärda få hålla till godo med det gamla. Därför kommer han idkeligen igen med de samma upptågen; ty då han har funnit att de en och flera gånger tillförene hafva lyckats, så vill han af deras upprepande hämta alltjämt samma fördel för sitt rike. Djäfvulen har mycket att sköta med människornas sjukdomar, i synnerhet de som verka på sinnet. När härtill komma skälmstycken och bedrägeri, hvar till den sjuka människan företager sig att nyttja det ovanliga, som vid hennes sjukdom förefaller, se då blifva den ondes krafter så mycket underligare och större, till att kunna verka i sådana otrones barn helt ovanliga saker, som öfvergå en människas förmåga. Så kan det väl hända, att den där flickan skulle kunna säga sådant om både närvarande och tillkommande ting, som kunde befinnas vara grundadt, och som likväl är af sådan beskaffenhet, att ingen människa kan säga sådant af sig själf. Då är det lätt för

*) Efter en af förf. rättad afskrift.

den onde att inbilla ostadiga och förvillade själar att sådant är af Gud. Flera omständigheter visa likväl att det är från den onde, som du berättar om den där unga pigan på er ort. Apostelen Paulus hade varit i himmelen, men Guds ord omtalar icke någon enda af Herrans tjänare, som varit i helvetet. Dessutom säger vår Herre Christus i Evangelium om den rika mannen, att det ej är möjligt att komma ifrån himmelen till helvetet, icke en gång för de saliga som äro i himmelen, de där hafva förklarade kroppar, och således ännu mindre för en människa, som är iklädd kött och blod. Också är det stridande emot Guds ord, att ett fruntimmer uti Nya testamentets författning skulle af Gud vara sänd såsom lärare. Ut i Gamla testamentet hände det någon gång, så att äfven vid dess slut omtalas Hanna Phanuels dotter af Assers släkte, som under Jesu barndom var en profetissa. Men då var Nya testamentet börjadt med Jesu antråde till hans predikoämbete. Sedan omtalas ingen sådan på det sätt, att de befattat sig med att lära. Nej, änskönt den Helige Andes underbara gåfvor blefvo på den stora Pingestdagen också utgjutna öfver kvinnorna, som voro församlade med de andre lärjungarne, så finner man likväl icke på något ställe att de hafva befattat sig med att lära. Likså står där väl om evangelisten Philippi fyra döttrar att de profeterade, eller talade sådana saker, som en människa icke kan tala af sig själf; men alldeles icke står där att de företogo sig att lära andra. Det är också stridande emot Guds ord, att någon människa på jorden skulle med visshet kunna veta om hvilken död människa som helst, hvar hon är, i himmelen eller i helvetet; ty det är just därför Gud vill hålla sin sista allmänna dom, att Gud vill visa för alla människor hvilken människa som har blifvit salig, och hvilken människa som har blifvit fördömd, tillika med orsakerna, hvarför så har skett med den ena eller andra. Allrämest är det stridande emot Guds ord, att många döde gå och vänta på nåd; i synnerhet som det helt säkert har blifvit sagdt i den meningen, att det ock skulle kunna ske att de få nåd, så att de icke

vänta fåfängt. Det är en ganska viss sanning, hvartill man kan sluta af Guds ord, att där finnas bland de förtappade döde sådane, som vänta på nåd; men det är en likaså viss och i Guds ord grundad sanning, att de vänta förgäfvnes. Frälsaren gifver anledning därtill, att där gifvas sådane döde, både af dem som i lifstiden hört till läroståndet, och sådane, som hafva varit bland åhörarnes antal. Uti Matth. 7: 22. och 23. talas där om sådane af förra slaget, som på den yttersta dagen skola beropa sig därpå, att de hafva profeterat i Jesu namn, eller predikat ordet och läran om Jesu frälsarenamn. Detta nämnde de visst icke, så framt de icke hade ännu det hoppet, att det skulle hjälpa något, att de anförde detta. Själftva Jesu afslag tyckes ock gifva tillkänna att de hysa den tanken, att Jesus skulle i afseende på de härliga gärningar som de hade gjort, kännas vid dem, och låta dem få vara hos sig. Uti Luc. 13: 26. omtalas åter sådane, som i lifstiden hafva varit bland åhörarnes antal, och som skola mena att det skall i någon måtto hjälpa dem, att de hafva ätit och druckit med Herren Jesus vid nattvardsbordet, och att Herren Jesus har genom sina tjänare lärt på deras gator, det vill säga, vid de offentliga tillfällen då ordet predikas. Frälsarens svar visar att han icke erkänner den andelighet som fanns hos dem, att vara af ett sådant ursprung, att han däruti hade någon del. Att den pigans anhängare anföra den mannen, som omtalas uti historien om Jerusalems förstöring, såsom skulle den mannen vara ett exempel på en utomordentlig Guds uppenbarelse, detta visar deras okunnighet; ty den Flavius Josephus, som uti sin Judiska historia har gjort den beskrifningen om Jerusalems förstöring, som finnes i våra psalmböcker, den Flavius var icke någon kristen, utan en Jude, som icke trodde att världens Frälsare var kommen, utan trodde, som Judarne ännu tro, att han är att förvänta. Sådan var sannolikt också den mannen, om hvilken Flavius Josephus berättar att han gick och ropade ve.

De *feta och starka*, som Gud uti Hes. 34: 16. lofvar att

bevara, det kan icke vara världen, ty världsligt sinnade människor vill Gud icke bevara, såsom de icke heller kunna vara af dem, som Herren i föregående 15:de versen kallar sina får, och om hvilka han också talar uti denna 16:de versen; utan med detta menar Gud sådana omvända människor, hvilka hafva kommit till en lika sådan förkofran i det andeliga till hälsa och välmåga, som det, hvilket ibland fåren kan sägas vara fett och starkt. Det andra språket, 2 Cor. 4: 15, hvaröfver du begär förklaring, lyder så: *det sker allt för edra skull, på det den öfverflödiga välgärning, där många tacka, skall rikeliga komma Gudi till pris.* Det som apostelen säger att det sker för deras skull, är det, hvarom apostelen förut har talat uti de föregående 8:de och 9:de versarne, nämligen att apostlarne blefvo allestädes trängde och ledoföljelse. Genom den nåd, som därjämte blef dem vederfaren, uträttades det, att, som apostelen säger, deras trångmål och bekymmer aldrig skred till ett ängsligt och öfvergifvet väsende. Genom denna nådens kraft, som verkade under deras lidande, blef det på dem uppenbart, att de hade en lefvande Frälsare, som apostelen säger uti 11:te versen. Denna nådens verkan hos apostlarne blef en välgärning också för de många, hvilkas lärare apostlarne voro, för hvilken välgärning de tackade Gud, och som således kom Gud rikeliga till pris, såsom det heter i den 15:de versen, om hvilken du har frågat.

Ja, min kära * *! huru godt är det icke att icke vika, hvarken på den högra handen eller på den vänstra! Icke vara vacklande och oviss, så att man blindt rättar sig efter andra; men icke heller vara positiv, själfklok och envis, så att man endast rådfrågar sig själf. När man vandrar i en barnslig fruktan för Gud, så blir man därigenom förvarad för all själfrådighet, och då blir man af Gud bevarad för all onödig och skadelig människounderdanighet. Ledes man icke af Guds hand, så kan man snart gå från den ena ytterligheten till den andra; ty människan, säger Lutherus,

är som en drucken man, att när man lyfter honom upp på den ena sidan af hästen, så faller han ned på den andra.

Jag har haft bref från de där tre pigorna långt upp i * *, och jag har svarat dem. Sedan har jag åter haft bref ifrån dem, hvarpå jag ännu icke svarat. Det är hugnande att finna huru Herren allestädes har någon, som frågar efter hans namn. När de en gång af nöden blifva drifne tillsammans, så lära de icke utgöra en ringa hop. Några visa sig såsom haltande skrymtare. Några åter äro sannskyldiga och bepröfvade kristne. Ja! Herren vare prisad, det är icke så, som en viss lärare från er ort, som ock visar sig som andelig, har dömt, att alla skulle här vara skrymtare. Den som han träffade, var själf en sann kristen, och den svarade ganska rätt, att skrymtare voro inga kristne, hvar de ock funnos; ty då hon hade talat om de kristne som voro här i staden, så svarade han att kristna voro alla skrymtare. Men så är det, när man icke låter Guds Ande hålla sig kvar i den barnsliga räddhågan. Då har man icke den frimodige anden i de stycken man skulle hafva honom, nämligen i det som rör en själf, eller i trones saker, då man skall tillämpa Guds ord på sig själf och tillägna sig det; utan i de målen är då människan suckande, pustande, bunden, tvungen och nedslagen. Däremot är hon djärf, envis och befallande i det som rör kärleken, eller då hon skulle tillämpa Guds ord på andra, och rätta sig efter Guds ord i anseende till andra; då man likväl i sådana saker bör vara varsam och rädd, att man icke må vika på vänstra handen, om man dref kärleken emot människor så långt, att den gick emot kärleken till Gud; ej heller vika på högra handen, om man dref nitet för Guds ära så långt, att det blefve stridande emot kärleken till nästan. Den samme mannen hade sagt om en spelman, att där var djäfvulen i fiolen. Se huru bedragen man kan bli. Man griper an djäfvulen i de smärre stycken, i hvilka han gärna låter öfvervinna sig för en syns skull. Däremot gifver man frestaren vunnit spel i andra mycket betydligare mål, då man låter honom eller ock

hans barn få öppet hugg, i det man gifver tillfälle och anledning till frestelse, förargelse och försmädelse; till frestelse för sig själf, förargelse för de uppväckta själarne, och försmädelse af världens barn, i sådant afseende, som rörer betydligare omständigheter än det, att där spelas på en fiol.

Hälsa nu dem från mig, som du råkar, och som känna mig, i synnerhet den där mannen, som talte med mig en gång i Lund för lång tid sedan, och hos hvilken Gud så nådigt välsignade det som sades honom till varning för falsk lära. Allra mest beder jag dig och mamsellen som läser detta, att I så öfven Eder i Christi tro, att I mågen blifva beståndande då Herren Christus kommer; ja, ock då Anti-christus dessförinnan kommer. 2 Thess. 2: 3. Gud gifve det, det önskar bådas etc.

24.

[XLII] *

Min kära M.!

December 1805.

Orsaken till det missnöjet du har öfver dig själf, är i sig själf ganska god, ty det kommer af den nya viljan och det nya begäret, att du önskade vara alldeles fri från all synd och därmed följande elände. Men liksom detta kommer af anden, så är där ock något däribland som är af köttet, som är af den köttsliga egenviljan och egna tycket. Så länge det nämligen är en önskan och åstundan, så är det af anden och den nya människan; men då det skrider till ett verkligt missnöje, så innefattar detta den oriktiga tanken, likasom det skulle kunna låta sig göra, att här i detta lifvet vara utan synd; som det ock innefattar den ogrundade begäran att det skulle så vara, då man är missnöjd därmed, att det icke så är. Äfven härutinnan får man vara undergifven och nöjd med Herrans Jesu föranstaltande uti sitt rike, att däruti ännu skall finnas synd, ehuru detta är ett kännbart lidande för anden och den nya människan. Ett sådant missnöje

*) Originallet meddeladt af korrespondenten.

upprörer sig snarast då, när man nyligen har erfarit hvad Guds mäktiga nåd förmår, ty då förekommer ombytet obehagligt, då man åter förnimmer hos sig synd. Likväl måste det så vara, och är så Guds råd, att det måste så byta om. Därigenom förvaras hjärtat, att det icke missbrukar den stora nåden som du har åtnjutit, hvarken till högmodighet eller till vårdslöshet. Därigenom kan du också lära att så mycket högre värdera Guds kärlek och barmhärtighet, då han låter dig en sådan nåd vederfaras, änskönt du hyser inom dig själf ett så stort djup af syndafördärf. Se, så stor och så gällande är din Frälsares förtjänst, att du för hans skull har fått åtnjuta ett så rikt mått af nåd, änskönt du är en så eländig människa. Ty visserligen var du i grunden likaså af synd fördärfvad då du erfor den stora nåden, som då du kände hos dig den myckna synden; och visserligen visste Gud att du så var, och likväl fick du åtnjuta den. Oaktadt syndaeländet är så stort, så har du likväl äfven under detta eländet erfarit den stora nåden, att du har blifvit därunder uppehållen, så att du allt intill denna stund icke har samtyckt i någon syndig lusta, eller verkställt något enda af de förslag till synd, som den onde fienden säkert har gjort; ty om han ock har kunnat för några ögonblick draga dina tankar hän uti det som syndigt är, så har du likväl strax besinnat dig, häpnat, och tagit din tillflykt till din Frälsare, hvarigenom du har sluppit förbi det bråddjup af synd, hvaruti den onde fienden ville störta dig. Allt det du skrifver, är icke annat än en skarp strid än vanligt emellan anden och köttet, Gal. 5: 17, hvartill stöter det som lärarne kallade i forna dagar anfäktning, då en [omvänd] människa tviflar därpå, om hon äger Guds nåd, och finner många hinder i vägen för sig att komma utur detta svåra tillståndet. Ett dylikt tillstånd beskrifves i Höga Visan, kap. 3: 1—4. kap. 5: 6. 6: 2; hvilka ställen jag förklarade för dig då jag var vid Ramlösa. Svar till N. *) lig-

*) Se nästföljande bref N:r 25.

ger här i ditt bref. Akta dig det mesta du kan för köld *). — När du snart slipper, så tacka Herren, som bärgar dig undan en mycket farlig tid som nalkas.

25.

[XLIII] *²

Min kära N.!

December 1805.

Det som du skrifver om dig själf, är till det mesta just det som hörer därtill, att blifva en rätt kristen; nämligen att flitigt bruka Guds ord, och träget åkalla Herren. Det enda som jag saknar hos dig, är den så nödiga vaksamheten. Du fann själf att det var den onde fienden, som sökte att skrämma dig med dina lärares misshag; och likväl låter du en sådan räddhåga hafva så mycken öfverhand hos dig, att du sätter dig i den ställningen, att hellre sakna en frånvarande lärares hjälp, som har af Gud blifvit utsedd åt dig, än att du ville hafva de lärarnes missnöje, som du har närmast omkring dig. Här känner du då icke igen den onde, som fortfar att hindra dig. I alla fall är räddhåga för människor ett stort hinder. Längre höll det Nicodemus och Joseph af Arimathia tillbaka. Denna räddhågan hindrar i synnerhet bekännelsen, som är så angelägen för en människa som skall blifva salig, att apostelen Paulus uti Rom. 10: 9. sätter den bredevid tron, och vill att tron skall yttra sig uti bekännelsen. Det är sant, att en kristen icke skall liksom gå och peka fram med sin bekännelse, ty därmed skulle han endast bereda sig sådana utvärtes förhinder för sin gudaktighetsöfning, som komma af en onödig förföljelse. Däremot, då det på något sätt af honom begäres, skall han därtill vara redebogen, som apostelen Petrus förmanar i sin första epistel kap. 3: 15. Till detta skäl, som skall gifvas af en kristen, hörer ovedersägeligen allt det, som efter Guds

*) Författaren menar icke andelig köld, utan den för en lekamligen sjuklig människa farliga yttre kölden. Utg.

***) Originallet meddeladt af korrespondenten.

ord icke bör döljas, efter Guds ära fordrar att det ej får döljas. Således, när Gud har bevisat dig den välgärningen, att han fört dig till någon sådan lärare, som har kunnat gifva dig bättre utredning i din salighetssak än du förut har haft, så bör du icke undandraga Gud den äran, att han har så gjort. Gud har själf i sitt ord förklarat det att vara en sak, hvarom Gud är mycket angelägen, att *de fromma skilja sig ifrån de onda*. Jer. 15: 19. Därför bör ock hvar och en rättskaffens själ foga sig efter denna Guds åstundan, och alldeles icke deltaga uti den onde andens bemödande att förblanda dem med hvarandra. I synnerhet vill Gud hafva rättte lärare utmärkte ifrån de falska lärarne. Därför, när en människa har fått andra människors uppmärksamhet vänd in uppå sig, att de anse henne i någon måtto för andelig, då gör hon ganska illa om hon döljer och förnekar för andra redeliga själar hvar hon har fått den bättre vägvisningen; ty hon hjälper då icke nästan uti hans lifsnöd, som där befallles i det 5:te budet. Ännu värre gör hon, om hon med sitt förhållande låter det få det anseendet, liksom hon hölle den dunkla och otillräckeliga vägledningen för att också vara god och pålitelig; ty då till och med dräper hon nästan till hans själ. Utom detta skadar hon ock sig själf. Fienden får med människofruktan ett sådant insteg, att han tränger henne allt längre och längre tillbaka; så att det kan gå ända till ett verkeligt fall. Jag har sett ett ömkeligt exempel af detta slag, då en människa som har erfarit nådens verkningar på sitt hjärta, låter af hvarjehanda orsaker förmå sig att, utom en andeligen seende ledsagare, äfven låta leda sig af en andeligen blind. Genom det, att en sådan människa nyttjar det Guds verket, som hos henne är börjad, till att gifva en blind lärare anseende af en dugelig och seende ledsagare, så missbrukar hon Herrans sin Guds namn. Som nu *Herren icke skall låta honom blifva ostraffad, som hans namn missbrukar*, så blir påföljden den, att då en sådan människa håller sig omkring en sådan lärare, såsom vore hon utaf hans får, och lånar sig således därtill, att gifva ett

lögnaktigt anseende såsom vore han en herde som hade en hjord, ändock han ingen har; så blir den människan slutligen det, som hon i början på ett skrymtaktigt sätt, af eftergifvenhet, af fruktan för olägenhet, eller för jordiska fördelars skull, har visat sig vara, hon blir en af den mannens hjord, hon blir en af getterna, som Domaren Jesus en gång skall ställa på sin vänstra sida; ja, det blir hon, ty hvar och en oomvänd lärares hjord, som nämligen håller sig till honom med visadt förtroende och värderande af hans lärosätt, hvarje oomvänd lärares anhängare bestå af sådana. Jag skrifver detta, min kära N., icke för det, att jag håller dig för att vara kommen så långt. Nej! då vore det förgäfvets. Då höll du före att där också kan hämtas ljus af en sådan lärares mörker, äfvensom af den klarhet, som där fanns hos en annan lärare. Om det redan hade kommit därtill, så menade du att också en blind kunde vara led-sagare, utan att man därför lopp fara, att under hans vägledande falla i gropen. Men nu har jag skrifvit detta därför, att jag tyckte mig bli varse hos dig en frestelse till människofruktan då jag råkade dig i Ramlösa; och så har jag skrifvit till dig för att varna dig. Hos alla sådana blinda lärare, de där, likasom fariséerna, säga: Vi se — hos dem verkar Antichristi ande ett andeligt förmynderskap, som sådana lärare taga sig öfver själarne, under förebärande af nit, välmening och ömhet. Då en rätt lärare tager med glädje emot de själar till vårdande, som Herren själf leder till honom, men låter, efter Jesu råd, fara både de blinda och blindas ledare; se, då kallar en sådan beskäftig lärare detta försummelse och vårdslöshet; och då han med sin beställsamhet nödgar sig på själarne, så anser han sig berättigad därtill att, som en annan herre öfver sitt folk, 1 Pet. 5: 3, låta dem förnimma sitt missnöje, hvilka icke vilja hålla honom för att vara så andelig som han själf aktar sig att vara, och hvilka icke vilja visa sådan tillgifvenhet för hans lära, som han själf aktar den att förtjäna. Detta en lärares förfarande verkar mycket till människofruktan hos sådana

själar, hvilka icke ännu låtit sina hjärtan stadfästas af nåden. Så länge Herren nu vill låta dig vara gömd och okänd, så vill jag visst icke råda dig att du skulle, liksom Petrus, utan kallelse och på eget bevåg, gifva dig in i Öfversta prästens palats. Nej! blif till och med undan ifrån dörren, att du icke, som Petrus, rätt i det samma må slippa in, och då, liksom han, råka för bekännelsens skull i frestelse. Därför har jag icke något emot det, att du ville mitt bref icke skulle gå genast fram till dig, utan jag har ock rättat mig därefter, så att jag på det sättet har ställt mitt bref.

Jag har annars innerligen gladt mig däråt, att se huru där hos dig är börjadt ett enfaldigt barnaförtroende för Gud. Detta är ganska godt. Men det behöfves att det blir befästadt, i synnerhet i afseende på de svåra tiderna som nalkas. Om du endast far fort i ett sådant barnaumgänge med Herren, som det du beskrifver i ditt bref, så hjälper Herren dig till den styrka som behöfves för dig till att gå igenom, om det också vore de svåraste förföljelser.

Det du begärrar att jag skulle beskrifva med några ord, fordrade visserligen mer än några blad som detta bref kan utgöra. Likväl vill jag också till någon del fullgöra din åstundan, att beskrifva huru en människa skall blifva en rätt kristen. En människa är en rätt kristen då hon har kommit till en rätt tro på Frälsaren Christus; ty då har hon vunnit del i sin Frälsare, kommit till förening med Christus, fått kraft af Jesus Christus, och blifvit salig i sin Frälsare Christus, så att hon väl må nämnas efter Christus, och, efter hans namn som hon tror på, kallas en kristen. Detta sker på en gång och med en hast i döpelsen, att ett barn kommer till tro på Jesus, och därigenom till delaktighet af Jesus, förening med Jesus, kraft af Jesus, och salighet i Jesus. Sedan en människa åter uti uppväxten, genom Guds ords försummande, genom fördjupandet i världens väsende, och genom samtycke i synden, har förlorat den tron som hon fick i döpelsen, och således hon också har mist det goda som hon i döpelsen bekommit, så har där uppkom-

mit i människans hjärta ett sådant motstånd, som förhindrar att icke Guds Ande kan då mera föra en människa så snart och så lätt till tron igen, som när hon första gången fick tron i döpselsen. Därför får Guds Ande använda flere nådeverkningar till bortrödjande af dessa hindren, på det att den Helige Ande därefter, och sedan dessa hindren hafva blifvit ur vägen röjda, måtte på nytt för andra gången kunna verka tron i människans hjärta. Dessa nådeverkningar, som alltid fordra tid, fordra längre eller kortare tid, allt som det ena eller andra förhindret är större eller mindre, som skall rödjans ur vägen genom hvardera af dessa nådeverkningar. Såsom den Helige Ande hos en fullvuxen människa endast verkar genom Ordet, så består det första förhindret just däruti, att där är hos hvar och en människa, som vuxit upp i ett oomvändt tillstånd, en sådan vedervilja för Guds ord, att hon icke så ofta läser det, att Guds Ande kan begynna sitt nådeverk i hennes hjärta, emedan en sådan början oundgängeligen kräfver att människan fortfar med ordets brukande, och att hon icke går endast från och till. Som nu en sådan människa, som är från Gud afviken, som sagdt är, sällan eller aldrig läser Guds ord, så betjänar Gud sig där-af, att hon ibland för en vana, nyfikenhet eller ordnings skull hör ordet, för att med ordet röra hennes hjärta; och sker detta alldeles så oväntadt, som där står i katekesen: *Guds rike kommer af sig själf våra bön förutan, när vår himmelske Fader gifver oss sin Helige Ande, att vi genom hans nåd sätte tro till hans helga ord.* Som dessa ordets första rörelser äro ljufliga och intagande, så uträttas därmed att människan fattar lust för Guds ord, i synnerhet så länge hon hör det, och hon förnimmer sådana rörelser i hjärtat. Om denna Guds Andes första nådeverkan, som lärarne gifva namn af kallelsen, icke i lättsinnighet så förslösas, att det med den föresatta läsningen varder intet utaf, utan människan med bön förvarar denna första nåden, så att hon verkställer sitt beslut, som hon under ordets rörelser fattade, att något mera se sig om uti Guds ord, angående de

stycken som röra hennes eviga salighet; se då fortfar Guds Ande att verka på hennes hjärta, och börjar då att arbeta på bortrödandet af det andra stora förhindret för en människas omvändelse, som är kärleken till synden. Där är af naturen kärlek och böjelse till synden i en människas hjärta, och denna rotar sig ännu mer då syndabegärelserna i utöfningen få något visst syndigt och olofligt att hålla sig vid, hvad det då kan bli för något, efter hvar och en människas särskilda böjelser, ålder, omständigheter och tillfällen till att få synda. Denna kärleken till synden är ett så stort hinder för en människa att komma till tron, att så länge hon låter kärleken till synden vara hos sig rådande, så att hon lefver i synden, och gör synden, så kan hon omöjeligen komma till tron på Jesus, och genom tron få förlåtelse, emedan en sådan rådande syndakärlek är snörrätt stridande emot Frälsarens återlösning, som bestod däruti, *att han skulle nederslå djävlens gärningar*, 1 Joh. 3: 8; och denna syndakärleken gör alldeles till intet afsikten som Gud har med sin Sons återlösning, *att vi skole försaka all ogudaktighet och världslig lusta, och lefva tukteliga, rättfärdliga och gudeliga i denna världen, och vänta det saliga hoppet, och den stora Guds och vår Frälsares Jesu Christi härliga uppenbarelse*. Tit. 2: 12, 13. Denna kärleken till synden har under nåderörelsernas ljuflighet liksom stigit tillbaka; men att den likväl har hvilat på botten af människans hjärta, det visar sig i synnerhet hos dem som förslösa sina nåderörelser; ty desse kunna begifva sig till syndens fria utöfning, kort efter det att de hafva varit af Guds ord rörde. Detta hindret bortrödjer Guds Ande genom uppväckelsen af Guds lag. Allt sådant Guds ord kallas lag, som lärer hvad vi skola göra eller låta, som lärer oss känna våra synder, och som med hotelser om Guds straff drifver en människa till att fly till Christus, som har fullbordat lagen, då han utstod straffet som var hotadt i lagen, och fullgjorde buden som i lagen voro föreskrifne. Detta lagens tuktomästerskap uträttas dels med lagens ljus, som på ett öfvertygande sätt

visar människan att hon är under Guds vrede, och att den eviga fördömsen står henne före; dels uträttar lagen detta med sin kraft till att bedröfva, oroa och ängsla människans hjärta; ty då finner människan att där [är] ingen annan utväg för henne att undvika fördömsen, än att lägga bort den förra syndalefnaden; och hon nödsakas att öfvergifva syndens fria utöfning, emedan hon icke kan hafva mera något nöje i synden, utan har fastmera ängslan och kval af åtanken på sina förra syndiga förnöjelser. Sedan det har därtill med en människa kommit, så plåga lärarne kalla en sådan uppväckt, och hon säges vara andeligen vaken. Detta nådens verk kommer likväl sällan på en gång och i en hast till en sådan fullbordan. Den Helige Ande får vanligen använda flera väckelser, innan han får en människa vaken. Hon får då och då öfvertygelser om sitt osaliga tillstånd, och hon blir med det samma anfallen af ängslan. Däremellan förgår ängslan, människan är ifrån ordet, och bedrifver synd. Då kan det ock hända att en sådan människa ledsnar vid sin oro, eller att hon har en sådan kärlek till synden, att hon söker till att bli af med sin ängslan, för att fritt få synda. Det händer i synnerhet att kärleken till synden så får öfverhanden, om människan icke håller vid under väckelserna att bruka Guds ord; ty när de ljufliga rörelserna börja att förbyta sig uti de ängslande väckelserna, så lägger människan bort att bruka ordet, sedan det icke mera förnöjer, såsom i början, utan i det stället oroar henne. När åter en människa blifvit rätt andeligen vaken, och hon icke låter sin uppväckelse förkväfas, hvarken af andra människors hot, eller af falsk tröst som hon söker i falska böcker eller hos falska lärare för att blifva kvitt sin oro och ängslan, utan människan börjar att bruka Guds ord för att därigenom blifva omvänd och salig, och således brukar det med mera allvare än i allraförsta början under kallelsen, då hon mest nyttjade det för den orsakens skull, att det så ljufligen förnöjde hennes hjärta; se då går den Helige Ande vidare, att med sin tredje nådeverkan bortröjda det tredje

förhindret för trons upptändande, som består i otron, som, i misstroende till Guds nådelöften, vänder nådestillbudet och den evangeliska hugsvalelsen bort ifrån sig, men, i ett hemligt förlitande på sina egna krafter, arbetar med dem på egen hand att upprätta sig sin egen rättfärdighet, genom syndens bortläggande, och igenom det att människan beflitar sig därom, att vara mycket andelig, eller att gå mycket långt i den andelighet, hvaraf hon vet att säga, nämligen att hafva en stor ånger öfver synden, och tvinga sig till mycken utvärtens aktsamhet och allvarsamhet. Detta, som i sig själf kunde vara ganska godt, blir ett skadeligt hinder för en människa att tro på Jesus, därigenom, att hon därmed ledes till att tro uppå sig själf. Detta hindret bortskaffas genom den egentliga upplysningen, som den Helige Ande verkställer både med lagens och med evangelii lära. Under uppväckelsen hade där väl varit hos människan den upplysningen, att [hon] kände flera synder som hon visste att hon hade begått, och hon såg att hon var stadd i ett olycksaligt tillstånd, så att hon var fördömd; men så mycken blindhet var där kvar under uppväckelsen, att hon mente det hennes olycka bestod i den eller den synden, hvaruti hon hade råkat; och därför tänkte hon i en sådan sin blindhet, att om hon kunde bli kvitt den synden, så skulle hon blifva hulpen och räddad. Detta trodde hon att det skulle ske på det sättet, att hon skulle först öfvervinna och skilja sig vid den synden (argheten, lättsinnigheten, högmodet, eller annat sådant), och därjämte blifva ägare af den kristeliga dygd som svarar däremot (saktmodighet, allvarsamhet, ödmjukhet, eller annat sådant); och detta ansåg hon för nödvändigt att det skulle först vara i ordning, innan hon kunde fördrista sig att tillägna sig något af det goda som Frälsaren Christus har förvärfvat till förlåtelse och barnskap; ty hon ansåg det icke för möjligt, att för vår Frälsares skull blifva af Gud upptagen till nåd så länge hon var sådan, och innan hon först hade blifvit annorlunda. Således satte hon sin egen rättfärdighet framför Frälsarens rättfärdighet, då hon

villde att där skulle hos henne finnas en hennes egen lefvernets och hjärtats rättfärdighet uti att hafva blifvit annorlunda, innan Jesu förvärfvade rättfärdighet blef henne tillräknad af nåd, då hon är ogudaktig, men ville ej vara det. Rom. 4: 5. Detta blir först därmed rättadt, att människan genom upplysningen af lagen får se att hon icke allenast har syndat mot ett eller annat bud, utan att hon har syndat mot alla buden i Guds lag; och ännu mera blir den egna rättfärdigheten därmed nederslagen i grund, att den Helige Ande med lagen upplyser människan [så] att hon får syn på fördärfvet i sitt hjärta, och då *synden tager tillfälle af budordet*, och människan kommer i den belägenheten, som beskrifves uti Romarens 7:de kapitel; då förlorar människan allt förtroende till sina egna krafter, och blir fattig och förödmjukad. Under det samma, och liksom steg för steg i följe med lagens upplysning, upplyser den Helige Ande också människan med evangelium därom, att ehuru många synder hon har gjort, så har Jesus betalt för dem alla, att de för hans skull skola blifva henne förlåtna så snart hon kan tro det af hjärtat; och där gifves henne en klar öfvertygelse därom, att ehuru ond och fördärfvad hon är af synd, så blir hon likväl af Jesus emottagen, om hon tager sin tillflykt till honom. Med denna evangelijs upplysning följer en sådan tröst, att den förtager all oro och ängslan, och gifver människan en ljuflig försmak däraf, huru saligt det är att vara ett Guds barn. Med denna trösten lockar Guds Ande människan till Jesus, likasom den Helige Ande förut har drifvit människan fram genom lagen. När då människan låter sitt hjärta göras redeligt till att vilja öfvergifva all synd, och hon icke heller mera visar denna trösten bort ifrån sig för sin ovärdighets skull, så blir det hoppet kvar, som Guds Ande har med denna trösten uppväckt i hjärtat, och då är det redan tro, då människan kan hålla vid att anse det för säkert, att hon får förlåtelse utan någon försoning af hennes ånger, och utan någon förtjänst af hennes förbättring i hjärta eller lefverne. Då tillräknas människan Frälsarens

förtjänst som hon tillägnar sig, att hon därför blir till nåde som barn upptagen hos Gud, och hennes synder förlåtas för Jesu lidandes och döds försonings skull, hvaruppå hon förlitar sig. Då får äfven människan Guds Ande boende i sitt hjärta, som pånyttföder och omskapar det, att den naturliga fiendskapen förbytes i en barnslig kärlek, själfrådheten i lydnad, egenviljan i undergifvenhet, och själfsvåldet i en barnslig räddhåga och aktsamhet att icke hon måtte göra Gud emot. Se då är människan en rätt kristen, ty Gud har förklarat henne därför inför sin tron i himmelen, och såsom hon har fått Christi kärliga, lydiga och undergifna sinne, och nådegåfvor af Guds Ande till att kunna i enlighet *) därmed handla; så blir det ock snart uppenbart för sådana människor, som kunna döma andeliga saker andeligen, ehuru hon själf anser sig för slätt ingen ting mer ännu, än allenast att vara en sådan, som söker framför allt annat efter Guds rike och hans rättfärdighet, och fastän hon af den grofva världen anses för skenhelig, och af falska kristna räknas för en lagsträl.

När jag nu har haft så mycket att säga dig om den saken, huru en människa blir en rätt kristen, så kan du föreställa dig att det skulle ock bli en hel mängd att säga om det andra du frågat i ditt bref, eller hvaraf en människa skall kunna veta att hon är en rätt kristen. Jag förstår grant hvad orsaken är, att du har frågat efter båda dessa stycken. Den onde fienden har sökt att inbilla dig att du icke är en rätt kristen, allraförst af den orsaken, att du icke skulle hafva blifvit rätteligen ömvänd. Se därför vill du veta huru en människa skall blifva en rätt kristen, på det att du må därpå kunna se om det har så tillgått med dig, som det tillgår med en människa då hon blifver en rätt kristen, och att du må få veta huru du skall bära dig åt för att blifva en sann kristen, i fall det skulle så vara, att du ännu icke hade blifvit

*) Detta ord var i handskriften af främmande hand genom miss-tag ändradt till enlighet.

det. Men min kära N.! du må icke tänka att den Helige Andes nådeverkningar vid en människas omvändelse kunna så tydeligen af henne själf igenkännas hos henne själf, som du ser dem här beskrifna. Å nej! det låter sig icke göra. Ju mera man vill nagelfara den saken hos sig själf, ju mindre reda får man. I det mesta får man nöja sig därmed, att man vet att Gud har med mig att sköta, och således [får jag] trygga mig vid det hoppet, att han väl omsider lagar så, att han får från sig skött hvad han har hos mig att uträtta.

För att i någon måtto också gifva dig besked på det andra som du har frågat, hvaraf en människa skall kunna veta att hon är en rätt kristen, så skickar jag dig några kämnetecken *), som prosten Holm i Svalöf har författat.

Gud välsigne dig med detta Guds ordet som nu har blifvit skrifvet till dig; och han värdes uppehålla dig med den frimodige Anden, och ledsaga dig med sin visdoms Ande!

P. S. När du flitigt brukar Guds rena ord för dig själf, så behöfver du icke frukta att du skulle taga skada därpå, om du fick höra något som var felaktigt predikas. Då du icke för jordisk vinnings skull blir kvar på en mörk ort, då du kunde komma där ljuset brunne klarare, se då bevarar Gud dig, efter du ej rår därför, och kan icke hafva det bättre. Men den människan däremot, som för vinnings skull, eller för att få medhåll för sitt hjärta, blir kvar i mörkret, den blir inefvad i villfarelsen. 2 Thess. 2: 10, 11. Dock behöfves det visserligen att, som du skrifver, städse ropa till Herren, att du måtte blifva förvarad. Också är det väl, att du icke inlåter dig uti enskildt förtroendesamtal med dem, hvilkas lära du har anledning att misstänka. Då får du upplysning om så mycket af det oriktiga, som skulle kunna skada dig, och det andra som du ej kan urskilja, det afvärjer Gud ifrån dig, så att det icke skadar dig.

*) Kämnetecken på säkre, uppväckte och benådade människor, af framlidne prosten Samuel Holm, meddelas såsom ett bihang i slutet af boken.

Min kära D.!

Norra Svalöf, Augusti 1808.

Då jag i dag skall predika här, får jag ej mycken tid att skrifva. Vi ha nu förlorat prosten Holm, som dödde d. 4:de i Knästorps prästegård vid Lund. Du och jag, som med flere haft godt af den mannen till våra själar, må nu tacka Gud för det vi fått, och så mycket allvarligare söka få af Herren själf det, som man numera icke kan få genom den bortgångne tjänaren.

Det fögnar mig att du tåligt och ståndaktigt lider af dem, som kyssa Jesus och förråda honom. Se till att deras ondska ej hos dig förkolnar den allmänneliga kärleken.

Laga så att detta bref **) kommer N. i händer, utan att dessförinnan undergå någon mönstring; ty ehuru det icke innehåller annat än det, som blir bestående när hö och strå uppbrinna, så behöfver jag icke låta mig dömas af mina medtjänare, då jag ej har skrifvit och låtit trycka, så att jag därmed underkastat mig deras så väl som allmänhetens dom. De som äro så blinda, att de säga: vi se, de stå ej till att hjälpa ***), åtminstone icke genom oriktiga smygvägar. Finge jag än från den sidan ett bifall, så toge jag det som Paulus tog något dylikt i Ap. G. 16: 18, fastän jag ej kunde göra det Paulus gjorde. En rättsinnig själ, som ej vill öfverstryka sitt stenhjärta med Jesu blod, ej bruka Jesu kors till en krycka under det man haltar fram på breda vägen, och ej skylta sig i Jesu sår emot Guds Andes bestraffningar — se den är min vän; och af lika orsak är jag din trogne tjänare.

*) Originallet meddeladt af korrespondenten.

**) Det här omnämnda brefvet till N. har ej kommit utg. tillhanda.

***) Det är klart att detta ej är någon allmän sats, utan har afseende på några af korrespondenten kända blinda ledare, som likväl ansågo sig vara mera seende än den stora hopen. Jämför sid. 95. Utg.

27.

[LIX] *

Min kära Syster!

Den 1 Januarii 1809.

Ehuru det ej är blott för plägsedens skull jag påhälsar med detta bref, är dock anledningen tagen af den förändring i tiden, som med denna dagen tagit sin början. Den ger oss den nyttiga erinran om vår vanskelighet, den trösteliga påminnelsen om de välgärningar vi på vår Återlösares räkning hafva under den förflutna tiden uppburit, och innebär en tyst försäkran om ett lika faderligt uppehållande, för Sonens skull, i den framskridande dunkla framtiden. Jag nyttjar så mycket hellre detta tillfälle, som Syster är en af de få vänner, som äro numera till öfvers; och således, fastän göromålsens mängd hindrar mig från att ha det nöjet så ofta jag önskade, är det mig likväl angeläget, att i någon måtto underhålla gemenskapen med aflägsne vänner. Utsikten mörknar allt mer, men den barmhärtige och nådelige Herren kan dock härligen gå igenom sitt underliga råd, så väl det som han har med sin församling i allmänhet, som ock det han fattat om hvar enda af sina heliga. För egen del förmanar jag mig själf med den erinran, att efter lydel- sen af bönen *Fader vår*, kan ingen af Herrans trogna vänta sig någon bättre sort dagligt bröd, än hela barnahopen efter tidens beskaffenhet får sig tilldeladt, och kan ingen enda begära att den himmelske Fadren skulle bereda åt honom särskildt något läckrare; ty om han är barn, så beder han ju: *vårt* (och icke mitt) *dagliga bröd gif oss* (och icke mig) *i dag*. Genom ett större mått af nådens gåfvor kan ock kän- ningen af tidsens vedermöda blifva så ansenligen minskad,

*) En anhörig till den aflidna korrespondenten har meddelat ori- ginalerna till detta och de 12 nästföljande brefven, utom N:r 34 och 35, hvilka förut varit tryckta i Göteborgs Söndagsblad för 1813. Korrespondenten, som dött sedan det år 1828 tryckta första häftet af dessa bref utkom, hade i listtiden uppbränt flere af Schartau till henne skrifna bref, hvilkas innehåll hon ansåg ej böra blifva allmänt bekant.

att en troende själ icke aktar den. Se detta är mitt hopp och min önskan om Syster, och dem ock som Syster tillhöra; ty Herrans högra hand kan all ting förvandla. Han som riker är öfver alla dem som åkalla honom, föröke sin nåd hos Syster allt mer med åren och dagarne som bredevid Systers namn äro uti lifsens bok skrifne. Med vördsam tillgifvenhet framhårdar etc.

28.

[LX]*

Min käraste Syster!

October 1809.

Det var mig i mer än ett afseende fägnande att få bref från Syster just nu, äfven därför, att det blir för mig en förökad anledning att underhålla gemenskapen med mina Göteborgsvänner från något håll, då tidernas ställning tyckes bebåda att Herrans folk af den annalkande nöden blir tryckt närmare tillsamman. Särskildt fägnar det mig att af Syster vara så ansedd och trodd, som Syster i sitt sista bref yttrar sig, så att jag, som Paulus skrifver om sig, blifvit för Syster uppenbar; hvilket fienden ibland får tillfälle att för en tid hos somliga vänner hindra, till en del igenom min alltför myckna öppen hjärtighet, som kommer att äfven röja de brister som kunna väcka misstankar; till en del genom en viss svårighet att närma mig, vid minsta visadt tillbakahållande i början; och till en del därigenom, att jag ansett mig för en så ringa broder, att jag ej tilltrorde mig hafva något att komma fram med af det värde, att det kunde gagna utom den krets, där skyldigheten fordrade att jag skulle tala och verka. Härtill den samma trögheten, hvaröfver Syster i sitt bref klagar, och som är likasom en andelig farsot bland Guds folk på denna tiden; ty genom det att ondskan tager öfverhanden, aftager kärleken genom brist på uppmuntran. Förunderlig är härunder Herrans trofasthet,

*) Se anmärkningen sid. 105.

som låter sin nåd likväl vara väldig öfver dem som frukta honom; ty då trögheten en tid varat, så kommer också vederkvickelsen, då man går fram inför Herren med beklagelse om detta grundfördärf, som tynger och plågar. Ja, då jag nödgas att liksom börja på nytt, som den där intet har och knappt vet om jag något är, ropa [till] min Frälsare om räddning och förbarmande, se då får jag det och mera till, och trögheten har slut för den gången. Jag menar således att den ovissheten som ibland öfverfaller Syster, kommer icke egentligen af brist på ett lydigt och uti Jesu vilja uppoffradt hjärta och sinne. Jag håller före att man blir snarare oviss i sin sak, om man fäster sin hufvuduppmärksamhet på sitt hjärtas och sinnes beskaffenhet, då man skall fälla omdöme om sin salighetssak; ty då måste den som har öppnade ögon, alltid finna det mycket bristfälligt. Än mindre kan tillväxten märkas, utan då och då någon gång, när de andeliga ögonen hafva blifvit uppkarlade under ett Jesu närmare beskådande, då man får mera insikt uti evangelium om honom. * * *

29.

[LXI] *

November 1809.

* * * Ja, när tiden kommer, får ock Zion den hjälp som blifvit lofvad. Men mycken och långvarig nöd förestår, efter som det är oss förutsagdt. Den skall bereda hjärtana att taga emot hjälpen. Den skall förvara våra bröder i de kommande tiderna, att icke den stora saligheten, som icke heller skall uteblifva, må af det fördärfvade köttet missbrukas till slummeraktighet i den grad, att de fem visa jungfrurna hade för sömns skull också försummat att taga olja i sina käril, så att människones Son när han kom, hade alldeles ingen tro funnit på jorden. Det har också varit Guds råd med den fallna människans fullkommande efter hennes

*) Se anmärkningen sid. 105.

upprättelse. Själftva Salighetshöfdingen skulle genom lidande fullkommen göras. Ebr. 2: 10. När Adam hade fått och trott löftet om upprättelse, 1 Mos. 3: 15, att han således var blifven rättfärdigad, så blef honom icke lofvadt ett nytt paradys, bestående af medgång på jorden, utan det hette: *med bekymmer skall du nära dig på henne i alla dina lifsdagar, till dess du varder åter till jord igen, där du af tagen äst.* 1 Mos. 3: 17 [19.] Så går det ock med alla Adams barn, de där, lika med honom, komma till tro och rättfärdiggörelse. Fördärfvet blir kvar, som föder af sig bekymmer. Likväl vill Gud icke låta den vidlådande otron göra sin trohet om intet, utan gifva den välsignelse till näring, som den rättfärdiggjorda människan i sitt otrosbekymmer icke hade väntat sig. De vidriga händelserna, som föranleda till ett sådant bekymmer, skola, ja de må ste komma; ty den vise Fadren har, efter Adams upptagande till barn, yttrat sig med ett skall, och sagt: *med bekymmer skall du nära dig på jorden.* Den kristna församlingens förflutna händelser, så väl som hvarje kristens erfarenhet, bekräfta nödvändigheten af detta. I förföljelsetiderna var tillståndet i kristna församlingen allrabäst; och hvarje kristen skall finna att den nya människan mår bäst i nödens tid. Så fann David att det förhöll sig med honom, då han säger: *du låter mig förtära mycken och stor ångest, och gör mig åter lefvande.* Ps. 71: 20. Det är denna omväxlingen emellan nöd och hjälp, som är synnerligen fördelaktig för den invärtes människan. Genom det att *bedröfvelsen är timmelig, föder den en evig och öfver alla måtto viktig härlighet* i dem, som se icke efter de ting som synas, utan efter de ting som icke synas. 2 Cor. 4: 16—18. Därför, liksom Guds vishet finner bedröfvelsen vara nyttig för nådebarnen, så tillåter icke hans godhet att *den rättfärdige skall i oro blifva till evig tid,* Ps. 55: 23, utan, sedan han för en tid vandrat i mörkret och honom sken intet, Es. 50: 10, *skall den rättfärdiga ljus uppgå igen, och frommom hjärtom glädje.* Ps. 97: 11.

Jag tackar för hälsningen från * * och de andra vännerna, och beder hälsa dem tillbaka hvar vid sitt namn, från mig och de mina. Den trofaste Öfverherden värdes innesluta dem i sin vård, bota allan skada, och hela alla brister!

30.

[LXII] *

Jag hade visserligen bort förr än nu skriva både till Syster och flere af mina kristendomsvännar, men tiden har medfört en ny börda för vårt stånd, nämligen de många borgerliga förrättningarne. Däruti är en rättvis Guds dom öfver världsgiriga lärare; men därunder blir ock en trogen Jesu tjänare mäktigt understödd med Herrans nådegåfvor, så att djäfvulen ej * * *. Själafödan uppspädes, och djäfvulens afsikt är därmed, att han de hungriga själar utsvälta skall och förmäna den törstiga drycken. När Herrans folk komma tomme och hungrige från det bordet som dukas i templet, se då behöfves det att, innan hungren förgår, duka upp enskildt för sig själf, sätta sig till att läsa någon uppläst lärares skrift, eller falla ned för Öfverherden och beklaga sig. Då ömmar han för de dyrt köpta och därför ömt älskade själarne. Ju mera förnuftenes mjölk uppspädes, dess mera låter han sina nådesströmmar flyta; ju mera skaffarne knappa af, dess mera upplåter den Herren sina nådeshåfvor, som är riker öfver alla dem som åkalla honom. Ack! att han må finna många själar som förstå sig därpå, och då *komma och köpa utan penningar och för intet både vin och mjölk!* [Es. 55: 1.] Ja, Gudi ske [lof!] där blir alltid några, och omsider blir där många; ty Jesus kan ej ha gått fåfänga ärenden då han kom hit, eller förgäfves lidit så mycken smärta, eller huggit i vädret då han led för

*) Se anmärkningen sid. 105. Öfra hälften af första bladet i detta bref var bortklippt, hvarigenom det med tecknet * * * utmärkta stället, jämte brefvets datum, gått förloradt. Af stilen syntes brevet vara skrivet år 1810.

vår salighet. Jag är till döden af Guds barmhärtighet
Systers trogne tjänare.

31.

[LXIII] *

Min kära Syster!

Januarii 1811.

Nya nådegåfvor, ny erfarenhet af Guds obegripeliga kärlek i Christo Jesu, önskas af en bland hans ringaste tjänare öfver Syster och hennes barn i detta år, och så länge det tackes Gud vår Fader leda oss vid sin hand här i vedermodan, Er i Göteborgs orten och oss å Lunds trakten, liksom den ena på den ena sidan om sig, och den andra på den andra, och dock likväl båda hos Herren, vid hans sida! Lofvad vare därför Fadrens huldhet, Sonens mildhet, den Helige Andes trofasthet!

Jag hoppas Syster har fått mitt bref, och jag har mycken tillförsikt till den kristeliga kärleken både hos Syster och hvar den annars finnes, att det som där var skrifvet, har blifvit till godo taget. Veter, Syskon, att vår sista sammanvaro har så närmat oss till hvarandra, att när jag, såsom nu, sitter och skrifver till Eder, så är det för mig såsom jag stod hos Er och talte med Er, på ett sätt som liknar det som apostelen Paulus om sig skrifver i Col. 2: 5. Jag hoppas ännu mer af min Frälsares ännu större kärlek, att han tackes vara närvarande hos Er, då jag talar till Er och hälsar Er. Se då går det så till som det bör, att tjänaren blir tjänare till hans Herres förhöjande; såsom jag ock har gladt mig däråt, att jag hos mina åhörare tyckt mig blifva varse huru personen varit liksom sedd förbi, och endast orden, läran och talet fattadt och värderadt. Jag ber hälsa alla syskonen, Systers barn och de andra jag nämnde sist, och fru * * när hon råkas. Med vördsam tillgifvenhet är jag etc.

*) Se anmärkningen sid. 105.

32.

[LXIV] *

September 1812.

* * * Nu Gud välsigne alla Göteborgs-syskonen, äldre och yngre, högre (efter människovillkor) och lägre. Jag tackar dem för deras förböner, ty jag föreställer mig att däraf härrörer den vederkvickelse jag har däraf att tänka på dem. Också behöfver jag den, att jag må kunna gå igenom de pröfningar, som den himmelske Fadren i sitt eviga gudomsråd har för mig bestämt, till förskaffande af nödig dugelighet till svårare förrättningar i Herrans tjänst, eller till befordrande af mognaden för ett evigt lif, eller till båda delarne; ty ett regn fördröjer skörden, då det befordrar sädens växt. Vi veta icke hvem det blir af oss, som härnäst flyttas utur det gråtande till det lofsägande samfundet. Det ena är utsädet för det andra; ty då tårarne flyta ur nådens källa, så skola gråtoämnena en gång blifva ämnen för glädjesånger. Se huru gärna jag håller uti med att tala med Syskonen!

Med vördsam tillgifvenhet blir jag, förmedelst den Gudens bistånd som mig hjälper, till döden Systems trogne tjänare.

33.

[LXV] *

October 1812.

Min kära Syster!

Ibland gifves litet mera anledning, om icke mera tillfälle att skrifva, så att det som annars mänskligtvis medförer något litet möda för sinnena, blir för dem en sann vederkvickelse, ehuru, såsom nu, tiden ej medgifver mer, än hvad som skulle kunna svara emot ett kort besök. Likasom syskonen påmint sig mitt vistande hos dem, så har jag ock för en och annan omtalat den andeliga förnöjelse jag haft under mitt vistande på Göteborgs orten, tillika med denna

*) Se anmärkningen sid. 105.

förnjöjelsens orsaker. Ledig där bland vänner från allt, kunde hjärtat mera smaka sötman af Guds godhet; ty änskönt trösten af Herren ibland sätter själen för en stund i samma ställning som hjälpen, så medgifver likväl icke skröpligheten i tron att den kan segra öfver känslan, fastän den kan segra öfver tviflet och fruktan. Lofvad vare Herren för kraften, som gör att man kan bära bördan, änskönt man känner dess tryckande; för trösten, som gör att man ibland ej känner tryckandet, och för hjälpen, som bortskaffar både det ena och det andra! Så växlar det om, på det att hjärtat ej skall slumra af medgång, eller bli utmattadt då det af motgången liksom blir förvakadt. Med den tillgifvenhet som kommer af Guds kärlek, är jag, jämte hälsning till alla syskonen, Systems trogne tjänare.

34.

[LXVI]*

December 1812.

* * * Det gifves en Guds härlighet som är fördold, och en Guds härlighet som är uppenbar. Den fördolda är under nöden, och den uppenbara under hjälpen. Den fördolda befordrar tillväxten, och den uppenbara åtnjutandet. Det var likaså väl en Guds härlighet i det, att Herren Jesus blef kvar där han var, då han fick tidningen om Lazari sjukdom och lät Lazarus dö, som då Herren Jesus kallade Lazarus fram ur grafven. Det var denna fördolda Guds härlighet, som Herren Jesus lofvade Martha att hon skulle få se om hon trodde. Hon såg den icke då Herren Jesus lofvade henne den, ty hon föreställde sig icke att få se sin bror levande förr än på yttersta dagen; och således var den då fördold, ehuru den var redan för handen, efter det var afgjort att Lazarus skulle snart stå upp igen.

Igenom denna härlighetens fördöljande bragtes Maria och Martha till den trosförkofran, som visade sig i Marthas

*) Se anmärkningen sid. 105.

sköna bekännelse; och igenom denna härlighetens uppenbarande förorsakades hos henne och hennes syster den glädjen, som var vida större, än därest Lazarus endast hade blifvit hulpen upp af sjuksängen. Det är den samma härligheten, om hvilken i slutet af bönen *Fader vår* säges att den tillhörer Herren; ty Guds härlighet är lika stor då man beder därom, som då man får den; då Guds ord predikas, som då det anammas; då Guds rike är i annalkande, som då det är i människan boende; då Guds vilje redeligt eftersträfvat, som då den visligt *) verkställes; då det dagliga brödet skänkes i fem bröd eller tolf korgar; då förlåtelsen efterlängtas, som då försäkran därom erhålles; då man ropar i striden, som då man sjunger öfver segren; då nöden varar, som då hjälpen kommer. Ja, ditt, o Gud! är riket, där ordets ljus lyser fram ur mörkret; där du skaffar dig undersåtare af dem, som hört till djäfvulens herradöme; där din lydriad skrider fram från jordens skröplighet till himmelens fullkomlighet; där jordisk brist är utsäde för himmelsk rikedom, och där synden förlåtes, emotstås och utrotas. Din är makten, som tränger in i hjärtat med ordet, pånyttföder, helgar, pröfvar, tröstar, styrker och hjälper.

35.

[LXVII]**

Januarii 1813.

* * * Vi hafve då börjat det året, som torde bli viktigt både i allmänt och enskildt afseende. För en eller annan af oss blir det ett flyttningsår ur tiden. Huru önska icke vänner hvarandra en lycklig resa, och Guds nåd fullborde hvad en kristelig vänskap önskar: att tron på Guds namn

*) I Göteborgsbladet (se sid. 105) står kristligt, hvilket synes vara tryckfel. Jämför Schartaus anteckningar, föranledde af åtskilliga ställen i den hel. Skrift, Lund 1829, vid Joh. 11: 40.

***) Se anmärkningen sid. 105.

måtte hinna till den visshet, som medförer den frimodige anden; att kärleken till vår dyre Återlösare måtte gå till en sådan grad af tillgifvenhet, som gör hjärtat förnöjdt med allt det som är Gud behagligt; att insikten på Guds kärlek måtte hinna till den klarhet, att man icke låter förvilla sig af det som för ögonen är; att Christi kraft blir allt mäktigare, så att man ock kan öfvervinna sig själf. Tag emot dessa önsknigar, utöfver hvilka Herren ville göra ännu mer.

36.

[LXVIII] *

Min käraste Syster!

Januari 1815.

Hoppet att också vid detta årets början få räkna Syster bland de härvarande vänners antal, uppfyller mitt hjärta med fägnad. Tiden, liksom våren då man sår, har sina egna fördelar. Äfven där, hvarest en invärtes människa har blifvit skapad, varder densamma förnyad dag från dag, under det att dagarne framflyta. Den Helige Ande upptäcker med sitt ljus vissa fördomar och felaktiga begrepp, hvilka, likasom hos Jesu förste lärjungar, vidlådat, antingen för det man icke blifvit detta mörker varse, eller för det att man, likasom Petrus, ansett det för mycket riktigt. Samme gode Guds Ande angriper sådana den egna viljans frukter, som allt därintill blifvit af den barmhärtige Frälsaren tålte, och därför varit för människan likasom undangömde. Vid denna nya upptäckten råkar man i förundran öfver Guds vår Frälsares kärlek, som velat låta mig vara hans egenom, oakadt så mycken orenlighet. Djupt förödmjukad blir hon af en sådan insikt, men nedslagen blir hon därför icke. Änskönt hennes rättfärdiggörelse icke blir satt i fråga, så är det likväl som hennes helgelse skulle å nyo, eller rättare nu börjas å det ställe af lifsens väg, dit hon under den till dagliga bättringen hörande egna kändedomen

*) Se anmärkningen sid. 105.

blir tillbakavisad. Där stannar hon därför icke; ty ljuset och kraften af Guds vår Frälsares fullhet gör att man både får veta vägen, och kommer fram däruppå. Det Jesus sagt, gjort, förvärfvat, lofvat, och låter själen erfaras, uppfyller dess tomhet, och gör att hon vill gärna på ett sådant sätt vara ringa, för att genom sin Frälsare blifva upphöjd. Detta önskar jag Syster och andra vänner på Systers ort; försäkrar att de äro lika mycket, och i visst afseende mera hos mig i åtanke, då jag är hindrad från det nöje att handla med dem genom bref; innesluter mig och syskonahjorden härstädes i Göteborgssyskonens förböner; och under löfte om en lika kristelig välvilja framhärdar till döden etc.

37.

[LXIX] *

Min kära Syster!

Januarii 1816.

Att detta ingångna året måtte föra med sig mognade frukter af Herrans huses rika håfvor, dem vår Herre Kristus emottagit för vår räkning — se detta är den önskan, hvarmed jag träder inför en i Christo älskad Syster, helt nöjd däröfver, att efter en så lång tystnad finna en liten stund för mig utsedd, att meddela mina tankesätt för en af mina aflägse vänner. Om jag skulle tillägga någon önskan, så vore det den för egen räkning, att vi också i detta året måtte få behålla Syster hos oss, som äro strödde i denna världen; så vida nämligen det öfverensstämmer med Guds Faders vilje, Guds Sons styrelse, och den Helige Andes råd; ty ehuru den omständigheten hör till det andeliga babyloniska fängelset, att åtminstone jag är hindrad från denna slags umgängelse med aflägse nådesyskon, så har det likväl med sig en icke alldeles omärkbar hugnad, då man icke saknar någon i det vanliga antalet af de kända lemmanne i Christo.

I mitt hus börjar sjukdom utbreda sig. * * * Därefter far

*) Se anmärkningen sid. 105.

jag, att jag måtte fatta med allt vissare öfvertygelse att Israels herde, som böd sitt folk komma ihåg Leviten, ännu mindre [själf] förgäter någon af Levi söner, ehuru han smälter dem såsom silfver och guld. Mal. 3: 3. Jag menar ock att Herrans trogna invärtes eller utvärtes få erfara det samma, och kanske somliga, likasom Job, båda slags lidandet på en gång, tillika med alla de omständigheter som vid lidandet förekomma, hvilka ock förekomma i denna boken *), som egentligen handlar om det kristeliga lidandet. De behöfva således att med ordets flitiga brukande därpå arbeta, och med bönen därom kämpa, att de måtte alltmera — tro; och således också tro att Gud ej lämnar deras lefnadsöden, hvarken de inre eller yttre, åt hjärtats egenvilja, världsbornens inflytande, eller den onde andens förvillelser; utan att de i ångestens Gethsemane måtte vara lämnade åt Guds Faders vilje; på motgångarnes haf måtte, som på sjön Tiberias, vara hemligt styrde af Jesus, änskönt han synes sofva; och att, änskönt Jesu lärjungar råka i en lika villrådighet som vid Jesu tillfångatagande, de måtte likväl, likasom de tio, förvaras af Guds Ande, både för Petri fruktan och för Jude Ischarioths förtviflan. Jag ber Syster meddela detta såsom en min önskan till vännerna inom Systers krets. Genom den Guds nåd, som med ordet uppehåller mig, är jag till döden Systers ödmjuka och trogne tjänare.

38.

[LXX]**

Min kära Syster!

Januarii 1818.

Då jag med dessa rader hälsar Syster på det ingångna året, är det icke allenast för att göra oss hos hvarannan påminte, utan ock för att med det samma upplifva hos oss inbördes åtanken af åtnjutna välgärningar, och därmed un-

*) Nämligen Jobs bok.

Utg.

**) Se anmärkningen sid. 105.

derstödja hoppet därom, att, såsom mycken hugsvalelse har kommit öfver oss genom Christus under det förflutna årets vidrigheter, denna rika källa skall hafva vatten tillfyllest också under de pröfningar, som efter Guds eviga råd äro fästade vid några af det ingångna årets kommande dagar; ty Gud, som behandlade den älskade Sonen med stränghet, för att kunna låta vredesbarnen barmhärtighet vederfaras, vill visserligen under och uti den Helige Andes ledande till salighet, visa sig lika oändelig i vidden af sin kärlek och i mångfaldigheten af sina välgärningar, som höjden af hans råd öfverstiger vår tanke, och utförandet däraf är ett djup, till hvars brädd vår syn endast räcker, för det majestätiska mörkers skull, som snart möter vårt öga, då det vill se djupare ned. 1 Tim. 3: 16. Rom. 11: 33. Ja, jag är i hoppet öfvertygad om uppfyllandet af min önskan, att nådesordet måtte styrka Systers hjärta, att stegen måtte blifva vissa, fastän motgångarne göra lifvets vägar ojämma, och att vår Herres vänliga nedlåtande i hans Nattvard måtte lämna Systers ande en vederkvickelse, som uppehåller den under hvarje kamp, då vår Segervinnare håller sig bakom hären, och dock likväl bestyrer striden, och sofver under stormen, och dock likväl styrer skeppet. — Jag ber om min hälsning till alla vännerna. Jag begärar af dem att de ville också i sina böner förena sig med dem, som här tjäna Herren, också för denne predikaren, att han måtte vardas bevarad för den andeliga världen.

39.

[LXXI] *

Min kära Syster!

Den 1 Januarii 1824.

Vid början af ett nytt år erkänner jag med tacksamhet den däruti af Gud bevisade välgärningen, att, som jag hoppas, vi fått också börja detta året med den hugnaden, att

*) Se anmärkningen sid. 105.

hafva Syster med oss i följe under vandringen genom lifvet. Men det är icke denna tillfredsställande tanke, som utgör härvid enda förmånen. Ett par händer mera äro upplyftade i förböner för Christi kyrka och för predikoämbetet däruti. Däribland får jag ock uppbära min del, likasom jag är viss att den himmelske Fadren uppfyller de önskningar, som inför honom frambäras för Systers välgång. Däribland är jag också en, och tager mig anledning af tillfället att yttra detta, då i dag vi börjat ett nytt år. Kraftens Gud uppehålle Syster på hennes ålderdom, och vederkvice henne med sin nåd!

Med vördsam tillgifvenhet framhärdar etc.

40.

[LXXIII]*

Min kära Syster!

Augusti 1808.

Jag fick Systers bref skickadt till mig under vistandet i Svalöf vid begrafningen, och skyndar att lämna något därpå till svar, för att öfvertyga Syster därom, att jag visst anser det med fägnad, att jag kan vara någon af Herrans återlösta till tjänst, som ålita mig. Lika med Syster värderade jag högt den bortgångne brodern Holm. Den rikedom af Guds kunskap, som hos honom fanns, hvilken han med en synnerlig ymnighet i uttrycket kunde meddela äfven de enfaldiga, den satte dem i stånd att på lika sätt utan brist på ord ledigt och ymnigt uttrycka sig. Detta utgör den alldeles förträffeliga förståndskunskap, som finnes hos alla dem af hans församling, som emottagit hans undervisningar så, att däraf kunnat blifva en lefvande kunskap. Den skarpsinnighet, som hos honom understöddes af en djup andelig människokänedom, gjorde honom lika mäktig att kunna upptäcka den oredelige, äfven då han höljdes af den

*) Efter det af korrespondenten meddelade originalet, jämfördt med en af förf. rättad afskrift i Brefboken.

vackraste larv, som att uppleta det sanna, äfven där det var öfverhöljdt med den största skröplighet. Detta gjorde att han var och kunde vara opartisk. Fann han någon evangelisk skrift, var den än författad af en Brödrafolkets vän, så erkände han dess värde; och träffade han fel i sina bekantas lärdom, så öfversåg han dem icke. Ehuru stark till både kropp och sinnen, var han likväl medlidsam och fördragsam med de svaga af båda slagen. Aldrig föraktade han en för honom okänd kroppskrämpan hos andra såsom inbillning, för det att han icke fann den hos sig själf; aldrig dömde han någon ifrån trona, för det att den icke hunnit till lika mått med honom själf. Sällan blef han bedragen, ty han var skarpsynt; och när det hände, härrörde det däraf, att kärleken ledde honom till att tänka godt. I synnerhet om någon, utan några grundade skäl, satte någons redelighet i förtid i fråga, böjde det honom snarare åt andra sidan. Han var väl allvarsam i bestraffande, men ytterst lätthänd uti att förbinda ett förkrossadt hjärta. Det strängaste behandlingssätt emot någon oaktsam och förbehållsam, hade alltid en hälsosam verkan; ty när han syntes vara försträng, så var han det Herranom. Hatare af all skrymtan, väcktes han af blotta underligheten till misstanke. Han kunde ej tåla beställsamheten; ty, likasom han ville bli frågad, om han skulle lämna svar, så misstuckte han om han fick höra en obuden och i otid yttrad andelighet, som innefattade svar utan fråga. Knappt någon ägde det mått af andeligt salt, som han. Därför, om dåren vågade att i hans åhöro upplåta sin mun med någon ovanlig skamlöshet, så slapp han aldrig onäpst undan. I hög grad ägde han den gåfvan, att umgås med världens barn, utan att hvarken smittas af dem, eller stötas med dem. Också kunde en stor del sådana gärna fördraga honom. Men vågade sig någon utom sin krets, och ville tränga sig inom hans, så ändrade sig detta genast; ty då myggan fladdrar hän åt ljuset, så bränner hon vingarne, så att hon antingen faller till jorden, eller flyr. Genast däremot stod hans hjärta öppet för hvarje

Nathanael han träffade. Hans utseende hade väl med sig något afskräckande, men han ägde i lika mått den gåfvan, att skaffa genast ur vägen all förbehållsamhet som härrörde af fruktan, som han innehade den färdighet att, utan det minsta synbara bemödande, hålla dem på afstånd, med hvilka han ville vara främmande; ja, utan att behöfva visa det ringaste hvarken missnöje eller förlägenhet, afböjde han det djärfvaste intrång på hans inre, och snart nog blef den mest tilltagsne angripare försatt i nödvändighet att försvara sig själf. Få människor träffade så lyckligt medelvägen emellan munterheten och lättsinnigheten; ty han undvek den senare därigenom, att han aldrig öfverlämnade sig åt den förra, utan i deras sällskap, som ej voro hängifne åt själfsväldet. En lycklig gåfva ägde han att sköta det lekamliga och det andeliga bredevid hvartannat; ty såsom han hade stora natursgåfvor i det ena, så ägde han stora nådegåfvor i det andra. Lärdomen led därför aldrig af de timmeliga göromålen, och han utträttade jordiska ärenden för sig och andra med lika, om icke större uppmärksamhet och drift än någon, som gjort det jordiska till sin hufvudsak. Utmärkt redelig var han, och en äkta trofast vän. I hans sköte var förtroendet säkrare förvaradt, än skatten som nedgräfves i jorden. Lärd var han icke, men hade stora förståndsgåfvor, af nästan alla slagen. Han förde därför en väl skuren penna, och det var i synnerhet hans bref, som voro uppfyllde än af kvickhet, och än af mogen insikt. Dessa, då de angingo andeliga saker, liknade därför mera Petri ymnighet och kraftfullhet, än Pauli öfvervinnande tydelighet. Han lät sällan någon råda öfver sig, men begärade icke heller att råda öfver andra. Outtröttelig var hans arbetsamhet. Ehuru han aldrig hade komminister, och sällan främmande hjälp, höll han ut på sena åldren, som han hade börjat i de raskare åren. Som han sällan sof någon natt mer än 3 timmar, så tillbragte han det öfriga af natten med att läsa högt utantill, som en skolgosse sin läxa, lilla katekesen eller D:r Lutheri företal för Brevet till

de Romare, eller Petri första epistel, eller Johannis första epistel, dem han alla kunde utantill, eller var han i bön, eller sjöng han en psalm.

Han har nu blifvit afmålad, den bortgångne vännen, icke för det att ju en del af dessa drag äro Syster bekanta, men för det, att det förnöjt mig att återkalla och förvara dem. Däraf kan ock hämtas anledning att prisa Gud för de stora nådegåfvor, dem han, i synnerhet sedan Påsktiden 1785, använt till sin Herres tjänst.

Jag ber hälsa alla vännerna däruppe, i synnerhet * *, och förblifver med Guds hjälp också, till dess mitt slut kommer, Systers och deras och alla redeliga Jesu vänners trogne tjänare.

41.

[LXXII] *

Min kära Syster!

Juli 1811.

Ändtligen får jag då börja att besvara mina älskade vänners bref i * *, och däribland Systers förfrågningar, som här återfölja, äro med de äldsta.

Huru man med lögn och falskhet skall umgå?
Svar: I allmänhet med visdom och kärlek. Hvad man mera visdom behöfver, än en människa får, då hon blir begåfvad med Guds Ande, den vinnes, efter apostelen Jacobs anvisning, med ett ödmjukt erkännande af sin torftighet, och innerlig bön om det som fattas, och man så nödvändigt behöfver. Jac. 1: 5. Kärleken skall göra att icke människofruktan, under namn af vislig varsamhet, håller för mycket tillbaka; och visdomen skall styra och måtta kärleken, att det ej får gå för långt fram. Jag får se väl till, icke allenast att jag är viss i min sak, så att jag ej missledes af misstankar, utan ock att jag är viss om den nytta, som min upptäckt skulle åstadkomma. Därför är det nödvändigt, både att jag har sådana bevis i händer, att jag är säker

*) Originalen meddeladt af korrespondenten.

att jag skall bliwa trodd af den jag vill varna, som ock att han med försiktighet begagnar varningen. Annars kunde jag blottställa mig själf, utan att hufvudsakligen gagna den, som jag ville varna. Därför är det rådeligt att varna med den försiktighet, som behöfves för att göra den bedragne uppmärksam. Mera behöfves icke för den människan, som har fått Guds Ande, och ibland knappt det; ty Gud själf varnar henne så mycket som behöfves. Med en naturmänniska skall man ej inlåta sig; ty ehuru präktigt man blir betackad i början, så får man skam för tack till slut, sedan deras gemensamme fader hunnit att på nytt sammanbinda det, som velat söndras i hans rike. En blott uppväckt människa kan man icke gifva helt förtroende, ty hon har icke visdom, hvarken att bära eller gagna det. I alla fall måste man mycket och ofta tala och fråga därom inför Herren, innan man talar därom med någon människa. I mindre tydliga omständigheter må man icke tränga igenom ett inre afrådande och tillbakahållande; men då man af Guds ord tydeligen förstår att kärleken fordrar att varna, så bör man ej göra afseende på ett otydeligt afrådande, ty då kan det ej vara af Guds Ande; och man får då våga därpå, ty man måste till och med, om så behöfves, låta sitt lif för bröderna. 1 Joh. 3: 16.

Systers andra fråga har fört Syster så oförmärkt in uti den tredje, som i sig själf är af helt annat slag. Den andra frågan är denna: huru skall jag med frimodighet kunna föreställa mig döden eller domen, när jag uti min vandelicke vet rätt huru jag skall förhålla mig? Skulle jag svara härpå fullständigt, så komme svaret att innefatta hela det uppenbarade ordets lära. Syster får hålla till godo det jag denna gången kan åstadkomma. — Om man skall endast med lugn, jag vill icke säga med frimodighet, kunna föreställa sig döden, så måste man också kunna ifrån dödstanken alldeles utesluta åtanken både på hvad man vet och hvad man kan, i anseende till vandelen. Men så kan man icke bli af med

åtanken på lefvernet, utan att samvetets stämman af en högre röst har blifvit tystad; ty annars, ehvad det är genom synd, förnuft, falsk lära eller skrymteri, att samvetet för en tid har blifvit bragt till tystnad, så höjer det på nytt sin röst, då dödslockan eller domsbasunen låter höra sig. Jesus med sitt lidande och sin vandel måtte så hafva uppfyllt min tanke, att där ej är så stort rum till öfvers för åtanken på mig själf och min vandel, att denna senare åtanken skulle kunna störa den friden, som jag fått med trosvisshet af löftet om den förlåtelse jag i ett stilla hopp väntar att få. Ännu mindre kan denna åtanken på min felaktiga vandel tillintetgöra den frimodigheten och tryggheten, som jag har fått, om där har blifvit mig skänkt, genom Guds Andes tillämpande vittnesbörd, en glädjefull visshet om en utstruken syndaskuld. Huru långt felaktigheterna i vandelen gå, kan människan endast veta själf, om hon vill veta det; antingen de gå så vida, att kunskapsöfvertygelsen icke vill medgifva egenkärleken att ostörtdt smickra sig med den tanken, att det står väl till, eller felaktigheterna ej gå längre, än att hjärtat kan med förnyadt tiggande inför nådastolen omsider öfvervinna bekymret, som härrörer af det inre fördömandet, hvilket åter grundar sig på de yttre felen. Genom förnyad seger öfver samvetsnöden, såsom en följd, förökes kraften att också segra öfver felen, såsom denna nödens orsak; ty själen blir af den ofta påkommande faran bragt till det beslut, att, det må gå hur det vill och hur det kan, häfva orsaken, på det jag ej må fördärfvas genom dess påföljd. Det må då gå huru det kan med någon sådan förnöjelse, som liknar den jag njuter genom det lekamliga seendet, så får jag rifva ut det ögat, som vill vara mig till förargelse; och skulle jag finna mig likaså bunden och kringstängd vid nyttjandet af min makt och åtnjutandet af min rätt, som den där har blott en hand och en fot; så är det drägeligare lidande och mindre förlust, än att hafva två händer och två fötter och kastas uti evinnerlig eld. Detta leder mig in på Systems tredje fråga: Herrans bud äro ju att den,

som slår dig på ena kindbenet, så håll det andra till, och om någon tager kjortelen från dig, gif ock kåpona med. Skall jag af denna befallningen låta de onda få låta och göra efter eget behag, så blifver jag ju alldeles nedtryckt? Frälsarens ord i Matth. 5: 39—41. Luc. 6: 29. innefatta, som man kan se af förra stället, en vederläggning af fariséernas falska förklaring af Guds lag i 2 Mos. 21: 24. 3 Mos. 24: 20. 5 Mos. 19: 21, då de lärde att hvar och en ägde makt att för lidna oförrätter själf taga sig den hämnd, som dessa Guds bud tillägga hela folket, det vill säga folkets Öfverhet, som innehar och utöfvar folkets makt. Frälsaren talar med det samma om den kristeliga eftergifvenheten, huru långt den bör gå i flera särskilda fall och hänseenden. I Matth. 5: 39—41, så väl som i Luc. 6: 29, 30, talar Jesus icke allraförst därom, huru långt man skall gifva efter innan man söker Öfverhetens hjälp att få sitt igen, emedan denna händelsen icke så ofta förekommer; utan af exemplet som Jesus tagit af örfilen, kan man sluta att Jesus allraförst syftar på dagliga i enskilda lefvernet förekommande, personliga oförrätter, hvilka, såsom mera öfverrumplande, äro svårare att upptaga med den kärlek, som Jesus näst förut i Luc. 6: 27. har sagt skall bevisas emot ovänner, också i detta fall och på detta sätt. På det att fortfarande fiendskap ej må däraf uppkomma, att en vederfaren oförrätt hämnas och straffas, så vill Jesus att den med oförrätten visade fiendskapen skall dämpas därmed, att man fördrager honom, icke allenast i dess första utbrott med det ena slaget, utan äfven om den gör ett förnyadt utfall, liknande ett slag också på det andra kindbenet. Därför är detta att anse att vara af lika mening, som då apostelen Paulus i sina bref förmanar de kristna, icke allenast till saktmod uti att fördraga en oförrätt, utan ock till tålmod uti att fördraga flere. Likväl är det icke Frälsarens mening, hvarken att man skall låta ett sådant förörrättande obehindradt fortfa, som liknar ett beständigt kindpustande; ej heller är det innefattadt i

denna Jesu befallning, att man ej finge afvärja eller sätta sig emot sådana oförrätter som liknade ett slag, hvilket icke allenast medförde smärta, som kindpusten, utan [syftade] åt hela hufvudet, så att det *) kunde medföra fara, eller åt **) tinningen, så att det *) kunde förorsaka döden. Därefter talar Frälsaren om det förnärmande, som rör en människas egendom. Då den, som fruktar för att blifva tjuf, och skämmas för att vara bedragare, ej har annan utväg öfrig, än att med rättegång tillgripa en annans tillhörighet; så vill Jesus att man må gifva efter, så länge det ej går löst på mer än det, som man utan kännbart lidande kan sakna, såsom en kapprock, och till och med en öfverrock; ty om jag också icke har andra dylika plagg till ombyte, så är jag därmed icke alldeles afklädd, så länge jag har underklädningsen i behåll. Detta Jesu bud förnekar således icke en kristen att genom rättegång värja sig för ett större lidande, ty Öfverheten är en Guds tjänare hvarje Guds barn till godo, Rom. 13: 4; men detta bud går ut på det samma som apostelen Paulus förhåller de Corinthier i 1 Cor. 6: 1—8. I Matth. 5: 41, och i första delen af Luc. 6: 30, lärer Frälsaren huru långt eftergifvenheten skall gå emot den, som fordrar drägelig tjänst och hjälp uti att bära lifvets bördor, då det ej gäller att gå längre med honom än tvenne mil, ty det orkar hvarje vanlig människa; och då han begärr något af mig, eller vill låna något af mig, det vill säga det som ej öfverstiger min förmåga, så blir uppfyllandet af hans begäran i sig själf icke någon större bedrift än den, som föreskrifves i *den konungsliga lagen: älska din nästa såsom dig själf*. Jac. 2: 8. När, uti senare delen af Luc. 6: 30, Frälsaren förbjuder att bedja om att få något tillbaka af en röfvare, så håller jag för att Jesus förmanar sanna trogna att undfly den förödmjukelse och beroende af de otrogna, hvaruti de skulle råka om de, liksom tiggare, bön-

*) I handskriften stod som i stället för så att det.

**) I handskriften stod i.

fallande begärade tillbaka hvad som Gud tillåtit dem att bemäktiga sig; och anser jag därför detta budet att vara af samma mening, som då apostelen Paulus förmanar: *varer ingom något skyldige, utan att i älskenskens inbördes*, Rom. 13: 8, och i 1 Cor. 7: 23, *i ären dyrt köpte; blifver icke människors trälar*. Om också det någon gång för förnuftet skulle synas böra medföra svåra påföljder, när man i eftergifvenheten går utöfver förnuftets trånga gräns, ända fram till det i Guds ord utstakade målet, så har det likväl ingen fara med det svåra förtrycket, i hvilket man fruktar att komma; ty *på rättom väg är lif, och på farnom stig är ingen död*. Ords. 12: 28. Ja, skulle man ock förlora lifvet under enfaldig lydnad för Guds bud, så kan man ingen hederligare död få, och ingen saligare heller, om Christi kärlek har innanför varit drifjädren, så att man lidit för Jesu namns skull. Annars plägar detta och andra vidriga öden sällan träffa en kristen för hans gärningars skull, hvilka komma af kärleken, utan nästan alltid för hans bekännelse, som kommer af tron.

Systers fjärde fråga, som är inblandad i den tredje, är denna: hvarför bjuder ock Herren att sälja detta jordiska, och liksom afråder dess bruk? Här har Syster tagit det för ett allmänt bud, hvad Jesus i en särskild händelse talade till en särskild person, som man ser i Matth. 19: 16. etc. Marc. 10: 17. etc. Luc. 18: 18. etc. Sammanhanget visar likväl att det annorlunda förhåller sig. Frälsaren förelade den rika ynglingen detta villkor såsom den enda utvägen för honom, att blifva rätt lös från det hindret, hvilket för hvar och en rik gör svårighet, men för honom utgjorde en omöjelighet, att hinna till det mål, hvart-hän han af Jesus hade sport sig vägen. Hindret var hjärtats hängande vid det jordiska, i synnerhet när man, som han, har något jordiskt att hänga sig vid. Visserligen gäller samma råd för den som är i samma ställning, hvaruti Jesus såg att den rike ynglingen var. Men detta kan ingen se, utan den allseende Jesus. Därför befallas de rika i allmän-

het endast det, att sätta sin tröst *på levande Gud, som allting rikeliga gifver till att nyttja*, 1 Tim. 6: 17; och således befallas de icke samfäldt till att sälja och bortskänka sina ägodelar. Ja, samme Herre Jesus utmärker troheten i det andeliga därmed, att den visar sig i trohet vid umgåendet med det lekamliga goda; men då måste man ju bibehålla förvaltningen, för att kunna visa troheten. Apostelen Paulus förbjuder icke heller att bruka denna världen, men vill att man med hågen och förlitandet skall vara skild därifrån. 1 Cor. 7: [31.] Lyckelig den, som kan förvalta sitt eget såsom det tillhörde en annan, och en annans såsom det tillhörde enom själf.

Nu får jag göra Syster samma uppdragande, som Syster i sitt bref hade till mig, att frambära min ursäkt till de tvenne mina vänner, till hvilka jag ännu icke hunnit skriva, nämligen * *. Om jag kommer mera till * *, vet Herren bäst, som endast kan skaffa undan de flere hinder som ligga i vägen. Att jag ville, det vet jag. Att det skulle genom Guds nåd blifva till något gagn, likasom mitt förra vistande därstädes, det hoppas jag. Om tiden nalkas, att Herrans folk skola träda i en närmare förbindelse med hvarandra, så sker det. Annars är jag nöjd att arbeta i min vanliga krets den stunden som ännu kan vara igen af min lefnads afton. Med vänskap från Guds hand förblifver etc.

42.

[XXXVI] *

Min kära Syster!

December 1809.

När jag af bror M. fått höra om Systers iråkade själanöd, skyndar jag att, midt ibland göromålen som åtfölja mitt ämbete, skriva några ord till Systers tröst och upprättelse; icke för det att jag har så stora tankar om mig själf, att jag skulle just vara den, som Gud skulle bruka till

*) Ur Brefboken.

redskap vid Systers räddning; utan för det att jag har ett hjärteligt medlidande med Systers nöd, såsom jag ock har ett hjärteligt hopp om Systers räddning. Båda delarne har den Guden gifvit mig, som är *barmhärtig och en förbarmare*. Jac. 5: 11. Han har icke allenast bevisat barmhärtighet på mig själf, då jag varit i nöd till min själ, utan han har ock välsignat sitt ord, då jag framburit det till nödlidande själar, bland hvilka bror M. varit en. En af dem är redan för längre tid tillbaka gången in i sin Herres glädje. Det var pastor A:s fru, som då bodde i G. Ännu trösteligare exempel på fallna sjäalars upprättelse finner man upptecknade i den heliga Skrift. Hvarken David eller Petrus kommo till rätta utan efter utstånden svår nöd, men de kommo dock likväl båda till rätta. När, emellan den dagliga gråten, David fattade och verkställde det beslutet, att vända sig med sin bekännelse till Herren, så blef han snart hulpen utur den nöd som fortfarit så länge han bar den inom sig själf. Han säger i Ps. 32: 3—5. *då jag ville förtigat, försmäktade min ben genom min dagliga gråt, ty din hand var dag och natt svår på mig, så att min vätska borttorkades, såsom det om sommaren torrt varder. Sela. Därför bekänner jag dig mina synd, och förskyer intet mina missgärning. Jag sade: jag vill bekänna för Herranom min öfverträdelse; då förlätst du mig mine synds missgärning. Sela.* Detta är ju icke skrifvet för Davids skull, utan för deras skull, som äro i samma nöd som David, att förmå dem till att taga samma utväg som han. Se Rom. 4: 23, 24. Det var den samme kärleksrike Förbarmaren, som, då han hade gifvit sitt lif ut för fåren (också, min Syster, för de afvikne fåren, som vandra på villovägar), så gaf han därom särskild befallning, att tidningen om hans uppståndelse skulle bringas till den fallne Petrus, på det att Petrus skulle glädjas däraf, att hans synd var betald, öfver hvilken hans hjärta grämde sig. Såsom den barmhärtigheten är honom vederfaren, som Paulus om sig skrifver i 1 Tim. 1: 16, alltså är det ock skrifvet Syster till lärdom, att hon genom tålmod och skrif-

tenes tröst skall hafva en förhoppning. Rom. 15: 4. När Syster tagit samma utväg, så får hon ock en lika hjälp; ty Herren har det lofvat: *åkalla mig i nöden, så vill jag hjälpa dig, så skall du prisa mig.* Ps. 50: 15. Dessa och andra Guds löften grunda sig på salighetsklippan Jesus, och den som tror på honom skall icke förskräckas. Es. 28: 16. Synd, ondska, afvikelse från Herren, otrohet, falskhet, skrymteri, och hvad mera det kan heta, förslår intet emot Guds Sons vedermöda, ångest, blodsvett, dödskamp, band, strimmor, blodsutgjutelse, försmädelse, kval, död, förtröstan, lof, kärlek, lydnad, saktmod, kyskhet, rättrådighet, sannfärdighet, renhjärtenhet, fullkomlighet, och hvad mera det är af försoningen för världenes synder och af den evigt gällande rättfärdigheten, som Systers trånga hjärta ej kan rymma, i synnerhet då platsen är upptagen af otro; och som Systers svaga mod ej kan fatta, i synnerhet då det är nederlaget af ångest, och hålles nedertryckt af den onde andens förskräckelse, som vill betaga Syster allt hopp. Ingen kan vilja det utan han; därför må Syster ej låta bringa sig i den tanken, att det skulle vara från Guds Ande. En sådan tillämpning af Guds lags hotelser, som är snörrätt stridande emot Guds i ordet tillkännagifna afsikt att med denna tuktan drifva Syster till Christum, Gal. 3: 24, då den tillämpningen skrämmer den återlösta själen ifrån Återlösaren, och håller den förlorade dottren tillbaka ifrån att återvända till Fadrens hus — o! sådan tillskyndelse är icke god, och bör genast förkastas. De onda andarne kunna hafva orsak att förtvifla, dem Guds Son ingenstädes tager på sig, men icke Abrahams säd, den han tager på sig, Ebr. 2: 16, så att de skulle förtröttas uti sitt sinne och gifva sig utöfver. Ebr. 12: 3. och följande. Fatta då Syster till Guds rena och sanna ord. Där räcker Gud henne sin hand, som han uträcker hela dagen, Es. 65: 2, och han vill därmed fatta hennes hjärta, och draga det till hennes Frälsare. Joh. 6: 44. Vore än Syster aldrig så långt bortkommen, så skall dock den trofaste Öfverherden hämta henne tillbaka. Luc. 15: 4.

Om det än hittills aldrig hade varit rätt, så skall det dock blifva rätt. Jag menar att där skall blifva verkad hos Syster en rätt tro, som icke gör sina synder till en afgud, den hon aktar högre än Christus. En rätt tro menar jag, som icke förringar sin Frälsare, att hon anser hans rättfärdighetsklädnad som vore den så knapp, att den skulle behöfva en tillökning af något hennes eget; utan en sådan rätt tro menar jag, som kan tro på Jesus den rättfärdige, fastän Syster känner sig själf ogudaktig, och som tror Jesus därom, att kunna och vilja göra en sådan ogudaktig rättfärdig, och icke blott göra den rättfärdig, som själf har gjort början med sin rättfärdiggörelse uti gärningar och förbättring. Rom. 4: 4, 5. Syster bör väl icke taga sig något själf, men ej heller skjuta ifrån sig något det Gud gifver; och således icke heller fördröja med den heliga Nattvarden, om Gud gör Systers hjärta hungrande och törstande, och om Syster kan tro Jesus i det som han har lofvat den, som kommer till honom. Joh. 6: 37.

Nu Gud välsigne Syster till tröst och själaro! Låt ingen och intet hindra sig ifrån Guds ord. Till döden Systers ödmjuke trogne tjänare.

43.

[XLVIII] *

Min kära Syster!

December 1811.

Fastän jag dröjt, vill jag därför icke alldeles underlåta att, också till svar å Systers bref, skriva några ord till Systers uppmuntran. Det är alldeles vanligt att den onde fienden gör tillämpning af Luc. 8: 12. hos sådane själar, som hafva fått den gåfvan att minnas, i mindre mått. Men man måste icke låta fienden så få stympa Guds ord. Man må ock märka hvad där står till slut: *att de icke tro skola och blifva frälste*. När djäfvulen kan så taga bort Guds ord af

*) Ur Brefboken.

en människas hjärta, att människan därigenom hindras från att tro och blifva frälst, se då har djäfvulen tagit bort ordet utur den människans hjärta, omänskligt hon skulle kunna minnas mycket af det hon hört och läsit. Men när en människa med trägen angelägenhet handterar Guds ord, så kan djäfvulen likaså litet taga bort Guds ord ur den människans hjärta, som han kan hindra henne från att tro och vardas frälst, då det har blifvit hennes angelägenhet. Verkan af Guds ord är visserligen till en del märkelig, så att där är ingen som brukar Guds ord för att blifva frälst, som ju flere gånger får erfara dess kraft. Men verkan af Guds ord är också ofta fördold, så att det kännes så i hjärtat, som Guds ord alldeles ingen kraft hade, och alldeles ingen verkan gjorde. Likväl kan dess verkan icke uteblifva, då det med flit och allvare brukas. Es. 55: 10, 11. Tvärtom, ju mindre det förnimmes i en redligt sökande själ, ju mera verkar det, och man varder det omsider befinnande vid utgången af det Gud har med själen för händer. När det allena har blifvit människans innerliga angelägenhet, att blifva ägare af allt Guds nådes goda, så väl det som tjänar till visdom, som det där tjänar till rättfärdighet; så väl det som tjänar till helgelse, som det där tjänar till förlossning; så kan det rätt vara det samma hvilket Herren helst behagar, antingen att man har det själf, så att man förnimmer det, eller det är förvaradt i Herrans håfvor, så att man måste det tro. Ja, jag menar att detta senare blir nog det bästa; ty likasom där uti denna egenviljan inblandar sig lätteligen den egenkärleken, att man i det andeliga vill vara lika så god som någon annan, så blir man dess trägnare uti att söka efter att få, ju mindre man märker att man har; och ju mera man söker, dess mera får man, och dess mera har man. I Jesu nådesfullhet är där nog att få, ja öfvernog. Lyckelig är Syster om hon fogar sig dithän, söker, tager emot, tackar, förvarar, använder; ty då har hon, då får hon, och behåller evigt det hon har fått.

Min kära Syster!

Den 15 April 1812.

Jag har varit sjuklig, så att jag ej kunnat predika, hvarken Påskdagen, Annandagen, eller Söndagen därefter; och ehuru jag är återställd, märker jag likväl, att jag ej har den arbetsförmåga som förut. Därefter får Syster räkna på mig. Om man skall med nytta besvara vänners bref, så måste man åtminstone ej vara utsläpad, och det har jag varit hvar dag, så att jag fått erfara det Paulus säger: *Vi voro förtungade öfvermåttan, så att vi ock förtviflade om lifvet, på det vi ingen tröst skulle sätta på oss själfva, utan på Gud, som uppväcker de döda.* Så anser jag mig också nu. Ju mera det fattas mig, ju mera jag mig önskar, ny kärlek, ny trohet, ja ock ny visdom att arbeta för Jesu församlings sanna bästa, utan att låta mig i hufvudsaken störas af enskilda misstag, hos mig själf, eller andra.

Jag fägnar mig däråt att af Systers bref se, huru Gud går med Syster säkra steg för att hinna med Syster fram till målet. Därmed får Syster låta sig nöja, och därvid får jag låta i mina yttranden bero. När tiden kommer, får Syster ett högre vittnesbörd, så att mitt icke behöfves. Vi äro lika de oförståndiga barnen, som på en gång vilja förnöja sig af sommarens blomster och vintrens slädföre. Den som har haft tillfälle att, som Syster, inhämta omständelig kunskap om nådeverkningarna, den får likväl icke begära att däraf kunna hämta en lika omständelig reda om sitt andeliga tillstånd. Vid pröfningen däraf får det vara nog, att man förnimmer, att Gud har fattat Syster i handen, ty då kan hon vara viss att Gud leder henne efter sitt råd. Det är ett fel hos en del lärare, att omständeligen beskrifva huru det tillgår vid en människas omvändelse; ty då den heliga Skrift så ganska litet talar därom, så blir man antingen

*) Efter författarens egenhändigt skrifna original. — N:r 44, 46, 56 och 57 ingå ej i den af prof. C. J. Schlyter utgifna samlingen och hafva därför icke romersk sifferbeteckning.

nödsakad att med tillhjälp af imagination dikta som i Qvirsfelds Örtagårds-sällskap, eller beskrifver man omständigheterna, som förelupit vid egen genomgången omvändelse, liksom de voro väsenteliga och borde finnas hos hvar och en som gör bättring. Därigenom får också hjärtats själfkloshet tillfälle att sätta sig på domstolen och liksom våga framkalla den Helige Ande till att göra därföre reda, huru han förhållit sig vid utförandet af omvändelsens verk, på det att hjärtat må då kunna afgöra, om därmed har rätteligen tillgått. Då lägger sig frestaren i denna undersökningen, att till Guds vanära och själens förskräckelse förneka den skänkta och förgäta den vederfarna nåden. Bäst är då att lämna hela sin sak i Jesu genomborrade händer, äfven hvad som beträffar förtroende af kristendomsvänner, i den förtröstning, att om jag ock vore den yttersta ledamoten af hans lekamen, så skall från honom som är hufvudet flyta tröst, kraft och salighet genom de starkare lemmarna ned till mig, och liksom under vägen fröjda deras själar. Eph. 4: 15, 16.

Hälsa pastor Kamp, systrarna Santesson, den äldre och yngre, fru Kullman, bror Carl Santesson och dess fru, syster Jeana Bredberg och andra som fråga efter Herren, och därföre också efter hans tjänare.

Jag är genom vårs Herras Christi nåd till döden Systems trogne tjänare.

45.

[LVI] *

April 1810.

Göromål och min vanliga glömska hafva vållat uraktlåtenheten uti fullgörandet af mitt löfte, att lämna Mamselerna salig prosten Holms kännetecken **). Detta har

*) Originalen meddeladt af tvenne systrar, som af författaren hade blifvit undervisade till deras första nattvardsgång.

***) Se anmärkningen sid. 103.

likväl gifvit mig ett så lämpeligt tillfälle att skriva till Mamsellerna, att det ser ut som jag hade sökt det. Också må jag säga att jag icke ogärna däraf begagnar mig. Dessa kännetecken hafva samma ändamål som den undervisning, hvilken nyss har blifvit Mamsellerna lämnad; samma ändamål, som hela Guds uppenbarade ord, att Mamsellerna, då dessa Guds orden också råka i deras händer, måtte därigenom komma till den rätta egna kännedomen, den nämligen, som upptäcker det förhållande, i hvilket Mamsellerna hvar för sig stå med sin Skapare, med sin tillkommande Domare; den kännedomen, som gör kännedomen af Återlösaren så viktig, så nödvändig, att man icke menar sig redan hafva inhämtat den, utan anser sig endast som en Jesu lärjunge, som, lika med Paulus, far fast därefter, att han det ock fatta må, men kan likväl märka att han redan blifvit af sin Frälsare fattad. Phil. 3: 12. Om de flere och, många gånger, ovanliga besök af Guds kallande nåd, hvartill jag varit *) vittne å de flere nådedagar, vi talat med hvarannan och befrågat hvarannan, om desse mångfaldige nåderörelser hafva haft denna lyckliga verkan, så känna Mamsellerna snart igen dessa kännetecken i Bibelen först, då Mamsellerna börjat gå den eftertänksamt igenom med bön, och sedan ett och annat hos sig själfva, och så allt flera, ju mera det dagas i hjärtat. 2 Pet. 1: 19. Om Mamsellerna ej skulle känna igen hos sig alla kännetecken af ena eller andra slaget, så är det nog, om man ock icke kände igen hos sig mer än ett; ty äfven denna strimma af nådeljuset lyser lika klart som blixten. Om Mamsell då vänder sig med bekännelse och bön till den himmelske Fadren, så står hans hus öppet, i hvilket Mamsell upptogs genom dopet. Sedan jag utom min förmodan kommit genom Öfverherdens styrelse att föda dessa hans lamm, Joh. 21: 15, så värdes han själf upptaga dem i sin famn, Es. 40: 11; önskar Mamsellernas ödmjuke tjänare.

*) I handskriften tillades: och blir.

46.*

Min goda Fru!

Den 30 November 1813.

Sedan jag genomläst brevet från Fruns kära man och min aktade vän, sätter jag mig till papperet. Jag säger icke detta till någon min berömmelse, att Frun skulle värdera min gärning, utan att Frun måtte se däruti ett prof af Fruns Frälsares kärlek, som har gjort mig, genom sin Helige Andes öfvertygelse, det till en nödvändighet att också på detta sättet vara en hjälpare till den högre glädje (2 Cor. 1: 24.), som, genom Jesu förlossning, är så oberoende af det jordiska lidandet, att den under detsamma kan både åtnjutas och förökas. Det äro flera omständigheter, som göra mig dristig och trygg att så skrifva. Den första är den redliga erkänsla, som jag fann hos Frun, då jag talade med Frun hos N. N., att Frun kunde taga emot mina yttrade betänkligheter rörande Fruns andliga tillstånd, så att Frun icke höll sig för att vara en kristen, för det att Frun hade varit det. Det är annars på det sättet beskaffadt med det slags naturliga människor, hvilka icke förnimma det, som Guds Ande tillhör, likasom det är med det andra slaget, att de mena, att de äro sanna kristna för det de hafva varit på vägen att blifva det. Båda likna den, som vore ute på Stockholms förstäder och menade det vara själfva hufvudstaden, efter här och där funnos vackra hus. — En sådan erkänsla har Herren Gud själf utmärkt såsom ett kännetecken, som närmast föregår en syndares benådande, då Gud befallde Jeremias föra denna predikan: *Vänd om, du affälliga Israel, så vill jag icke vända mitt ansikte ifrån eder, ty jag är barmhärtig, säger Herren, och vill icke vredgas evinnerligen. Allenast känn dina missgärningar, att du emot Herran din Gud syndat hafver.* Jer. 3: 12, 13. Frun kan icke föreställa sig huru det glädde denne Herrans tjänares hjärta, då det för-

* Efter ett år 1908 på Göteborgs Stiftstidnings förlag utkommet aftryck. — Se vidare anmärkningen sid. 132.

söket lyckades honom, som (om jag rätt minnes) han sade Frun en gång (då Frun var ogift) att han ville göra, i den händelsen Frun skulle komma bort ifrån Herrans vägar, att, om möjligt tillfälle gäfves, säga Frun rena sanningen; likasom det då fagnade mig, att Frun gaf mig lof därtill, att jag skulle i sådant fall så få göra, då Frun yttrade det hoppet, att Gud kunde väl därtill gifva sin välsignelse, att det icke blefve utan frukt. Ja, lofvadt vare Herrans namn, att det icke blef utan nytta! Frun erfarer det ock under sin vedermöda, att Gud har hos Frun öppen väg till att bevisa på Frun den barmhärtigheten, som under nöden bäst förstås och åtnjutes, värderas och begagnas, den, som Gud bevisar för Jesu skull på den, som i Jesus har del.

Det andra hugnande kännetecknet är Fruns hunger efter Guds ord. Likasom detta begär har en gudomlig upprinnelse, så har det ock en gudomlig verkan och visar närvaron af Guds Ande. Det är därigenom som de droppar samlas af Guds kärlek, som, utgjuten i Fruns hjärta genom den Helige Ande, (Rom. 5: 5.), skall mildra plågorna och omsider förtaga dödens bitterhet. Joh. 8: 51. Ännu litet mera vedermöda, så skall den förbytas i den härlighet, som hos Frun beredes, då Frun göres därtill allt mera skickad. 2 Cor. 4: 16, 17. I himmelen äro inga plågor, så att i det afseendet äro vedermödan och härligheten hvarandra högst olika. Men den ställningen, som under lidandet tillvägabringas i själen, är mera lik den himmelska arten än nånsin den mesta naturgåfvornas frodighet och eldighet, då den utvärtes människan är i sin välmakt. När därför Frun på sistnämnda ställe hörer Paulus säga: *Därför förtröttas vi intet; ty ändock vår utvärtes människa förgås, så varder dock den invärtes förnyad dag från dag. Ty vår bedröfvelse, den dock timlig och lätt är, föder i oss en evig och öfver alla mätto viktig härlighet; vi som se, icke på de ting, som synas, utan på de ting, som icke synas; ty de ting, som synas, äro timliga, men de ting, som icke synas, äro eviga* — si, då är jag viss därpå, att Frun åtminstone med viljan kan häruti instämma och äfven

med förmågan till någon del. Sjukdomstillståndet har väl sin särskilda frestelse till tröghet men ock sin särskilda nådegåfva, som upplifvar hjärtat. Jesus tröttnar icke vid Fruns skröplighet, och han gifver Frun styrka att icke heller tröttna under bördan af hans kors. Det är lidandet, som Jesus genom sin vederkvickelse gör till en lätt börda, hvilket han lofvar att göra med alla dem, som arbetande och betungade komma till honom (Matth. 11: 27, 28.), liksom han under hälso- och medgångsdagarna genom samma sin vederkvickelse gör försakelseoeket lustigt, och gör hjärtat därigenom både redligt, att under bättringen plöja räta fåror, och allvarligt, att plöja dem djupa nog. Hos. 10: 12. Därför sedan Frun redan under hälsodagarna låtit plöja upp sitt hjärtas trädesåker, hvarest växte flera vackra vilda blomster men ingen säd till evinnerligt lif, så vill nu Herren komma till Frun på hennes sjuksäng och med ett nådens arlaregn *) (så kallades det regnet, som föll om hösten) befordra hos Frun till mognad Guds ords utsådda säd, så att Frun icke låter genom de af plågor angripna känslorna försvaga hos sig den genom en förökad Guds kunskap inhämtade öfvertygelsen, att Guds Faders hulldhet, Guds Sons kärlek och den Helige Andes mildhet äro lika oändliga. Än har kanhända fienden några pilar kvar, och han väntar på tillåtelse att skjuta dem på Frun. De skola sarga Fruns hjärta, men om Frun emottager dem med trons sköld, Eph. 6: 16, så skola de icke genomtränga det, så att de skola icke en gång för en stund såsom tillförene sätta Frun i en misströstig jämmer. Men om han än en gång kan tränga Frun hän i denna ställning, så skall Jesus också än en gång hjälpa, liksom han tillförene hulptit, och så skall Frun finna ersättningen så rik i det däremot svarande tillägget å den himmelska arvelotten Frun får emottaga, att Frun vid betraktande däraf skulle vara böjd för att önska, att vedermodan hade varat något längre och att anfallen hade blifvit något fler.

*) I aftrycket stod särlaregn.

Sannolikt är detta bref liksom det sista besöket jag gör hos denna af Jesu minsta. Matth. 25: 35, 36. Lofvad vare Herren också för detta både af mig och Frun! Icke så mycket långt till få vi gemensamt prisa honom inför hans tron, där flera af våra kända vänner stå, t. ex. fru A. och prosten Holm, och hvarest där är rum nog för så många, som vilja komma efter. Med den vördsamma tillgifvenhet, som Guds Ande gifver, blir jag, till dess detta sker, Fruns ödmjuka tjänare.

47.

[LXXVI]*

Min goda Fru!

Jag kan icke beskrifva den fögnad jag hade däraf, att af Fruns bref förstå att hon än är i Guds hand. Att fåfängan skall så kvarhålla Frun i spenabarnens oförstånd och förtryckta väsende, kunde visserligen för lång tid sedan hafva varit lagdt till rygga. Men så lofvar jag tillika med Frun Herrans mildhet, att det ännu icke är ute med henne, som det annars snart nog blir, då man icke förstår sig på att akta allt för träck och skada emot den öfversvinneliga vårs Herras Christi Jesu kunskap. Phil. 3: 8. Jag hoppas likväl att det för Frun också omsider skrider litet framåt; ty jag menar att, då det ej kunnat hittills ske genom frivillig försakelse, så sker det härefter genom nödtvunget lidande. Det är därför hugnande att få höra Frun själf utbedja sig Guds faderliga tuktan; ty då är där anledning att hoppas att Frun kan finna sig däruti genom den samma Guds nåd, som gaf Frun det sinnet att erbjuda sig till emottagande af den himmelske Fadrens aga (männe om det än vore att mista den ende, älskade årsgamle sonen?). Ja, säger Frun, jag ville vara nöjd, och jag hoppas att Gud gör mig sådan. Ja, jag hoppas det samma, och därför hoppas jag ock att

*) Efter förf:s egenhändiga koncept.

Gud lämnar Frun i hennes raskaste ålder den styrka som Frun önskar mig (och hvarför jag hjärteligen tackar) vid mina ökade år; så att Frun, som vid de vanliga lifvets vidrigheter redan börjat ledsna, icke måtte tröttna om de antaga en högre art, eller alldeles uppgifvas om de för Frun ihop med hela den kristna församlingen skulle skrida till en alldeles ovanlig beskaiffenhet. Denna ledsnad är i sin öfverdrift en så mycket farligare frestelse, som den är mera fördold. I sin tillbörliga måtta åter är den en oskyldig, och kan bli en nyttig sak. Oskyldig är den, ty den är en följd af den tomhet som följer med njutningen af allt jordiskt; och nyttig kan den blifva, om man därigenom ändtligen blifver bragt till att skämmas öfver sin dårskap, att vilja skyla sig med dunsterna af människoberöm, och mätta sig med mänskliga nöjen, som dock icke äro annat än en rök. Jag sitter nu och fägnar mig åt det gästabud af nådegåfvor, som förestår Frun den 26:te på hennes själs högtidsdag; i synnerhet som jag hoppas att, sedan Herren så flere gånger upplyftat Fruns själ ett stycke hän åt den åt Frun ämnade plats vid Lammets tron, så måtte detta en gång förslå, att Frun kunde undvara att lyfta sig på hälarne, då hjärtat smickrar sig själf, eller att låta höja sig på styltorna af förnåma vänners ynnest. Ja, det är ändå Herren som får taga sig däraf och görat, förbarma sig och skänka; ty hans förbarmande gör mer än vårt allvare, och hans frikostighet mer än vårt sökande. Salig är likväl den, som därför icke slösar eller själfsvåldas. Håll hon sig till den Herren, så blir där visst något däraf efter handen, och då mest, när Frun som mest inser sina brister. En kristen skall hafva, eller rättare, han skall få det genom nåden, som andra hafva af naturen. Ner på knä, min Fru! inför den Herrens fötter, med hvilken Gud lofvat gifva all ting, efter han blifvit utgifven för oss alla, Rom. 8: 32; och där inför hans genom-borrade fötter, Joh. 20: 27, erkänn att Frun fattas visdom, Jac. 1: 5, och bed att för hans skull som är oss gjord till visdom, 1 Cor. 1: 30, Frun måtte af honom få hans visdoms

Helige Ande, Es. 11: 2, som han har lofvat skicka till sina trogna lärjungar för att lära dem all ting, Joh. 14: 26, och således äfven det, att vandra försiktigt med sitt tjänstefolk, Ps. 101: 2, i synnerhet som de lära vara oomvända människor. Col. 4: 5. Slut sig inne i sin spiskammare, fall ner, tacka den himmelske Fadren för dessa hans lekamliga håfvor som där omgifva Frun; säg som Salomo i 1 Kon. 3: 7, att Gud har satt Frun till att vara matmor och hustru, och Frun är en ung människa som icke vet hvarken hvar hon skall börja eller sluta, och tigg och bed att Frun icke måtte komma på skam, 1 Pet. 2: 6, hvarken för världen, att den skulle kunna utspeja oredan, eller för mannen, att han skulle behöfva blygas för sin hustrus villrådighet, eller att Fruns tjänare skulle få anledning att förakta henne. Men i synnerhet ropa till Herren att ej dessa Herrans håfvor måtte uppoffras åt någon af tidens afgudar, fåfängan eller öfverflödet, utan så vida det blir nödvändigt för fridens bibehållande med mannen, eller för att, enligt tidens kraf, vara hedersam emot hvar man, 1 Pet. 2: 17; ty då blir Frun ingen afgudadyrkare, änskönt Frun blir af ena eller andra kristendomsplikten nödsakad att följa med in i dessa afgudars tempel, jag menar gästbudssalarne. 2 Kon. 5: 17—19. Det myckna inre jagandet eller pådrifvandet till snällhet, utöfver Fruns andeliga eller lekamliga förmåga, som har bekymmer till följd, det är däremot en frestelse af djäfvulen, för att leda Frun in i denna världens sorg, som är första början af kärlek till världen. Jämför v. 24. och v. 25. af Matth. 6:te kap. Nåden upphöjer och förädlar naturen; men upphäfver icke det inre förhållandet (proportion) emellan naturegenskaperna. Den som af naturen är fromsint, men tillika böjd för tröghet, försummelighet och oaktsamhet, får genom tillkommen kristendom den märkeligaste tillökningen på sitt fromma sinne, att därmed blir mera förstånd och stadga, och där blir äfven något större flit, drift och uppmärksamhet än tillföre, under umgåendet med det jordiska; men till en sådan drift, flit och upp-

märksamhet som en kristen med ett naturligt raskt väsende hinner att få kort efter sin omvändelse, därtill hinner den fromsinte icke utan efter vid pass en lika lång tids förlopp som den af naturen raske kristne behöfver för att uppnå den andres saktmod och stilla väsende.

48.

[LXXVII]*

* * * Nu beder jag att Frun håller vid ordet, och försakar världen, på det Frun måtte få lifsens krona. Akta sig för de forna Israeliternas jämkande, som tjänte på en gång Herren och afgudarne. Det var icke heller helt då folket rökte här och där på höjderna, eftersom deras bekvämlighet icke orkade gå den långa vägen till Jerusalem. Nu vare Herren prisad af de fjärran boende i deras ensamhet, och af husfolket i deras församling! — Hvad är allt världens väsende på sotesängen? Hvad tröst gifver då smickret? Hvad hjälp kan man då köpa för guldets? — Lämna nu allt i Guds hand; bruka Guds ord, och sköt sitt kall. Så råkas vi en gång; ty ock jag hoppas att få en liten himladel med de ringaste bland mina åhörare; dock detta icke utan nöd och fara, ehuru Frun alltid tager det för min räkning såsom en afgjord sak. Lita icke på sin forna erfarenhet, ty huru många gånger har den icke gått öfver ända? Men lita på sin Frälsare om hon kan, ty den klippan står fast. Ännu lefva Fruns forna kristendomsbekanta, och fråga ibland om Frun ännu är bland vandringsmännen till lifvet. Hvad kan jag svara dem?

*) Efter förf:s egenhändiga koncept.

49.

[XII] *

Min Fru!

[1824]

* * * Jag har efterkommit Fruns begäran, och flere gånger läst igenom Fruns bref. Sedan jag däraf inhämtat hufvudsakliga innehållet, kan jag tycka att mitt svar kommer att innefatta trenne stycken. Först skall jag söka att af Guds ord vederlägga de förtviflans-tankar, af hvilka Frun kväljes. För det andra skall jag visa hvaraf dessa föreställningar härröra och hämta sitt understöd. Till det tredje vill jag, i afseende på detta, gifva några råd. Detta blir likväl icke så noga från hvartannat afdeladt, i synnerhet de två första punkterna, hvilka hafva en så nära gemenskap med hvarandra, att den ena icke kan afhandlas, utan att den andra också skall vidröras.

Vid det förnämsta af Fruns själanöd har det tillgått på det sätt som den onde anden vanligen brukar, då han vill bana väg till förtviflan. Han betjänar sig då af barndoms oförståndet, eller ungdoms obetänksamheten, för att kasta en eldbrand in i hjärtat, den han vid tjänligt tillfälle blåser eld uti, och söker föreställa såsom en oförlätlig synd, i synnerhet därest omständigheterna äro sådana, att han rimmeligen kan uttyda det att vara synd emot den Helige Ande. Så gjorde han när han kom Frun att under sin barn-domstid svärja på en osanning. Jag vill icke taga det för afgjort, men jag anser det dock likväl vara möjligt, att Frun vid åtta till nio års ålder ännu icke var hunnen till den mänskliga fullmyndigheten, att Frun kunde afsäga sig döpelsenåden. Jag kan icke taga detta för afgjort, ty med större sinnesförmögenheter, mera odling och vidsträcktare kristendoms-kunskap, hinner en ung människa snarare till denna myndigheten öfver sig själf, än en annan af samma ålder, som äger inskränkta natursgåfvor, som har fått en

*) Originallet meddeladt af korrespondenten.

sämre uppfostran och blifvit i Guds ords kunskap mindre undervisad. Jag kan icke heller låta den tanken mig påförfas, att Frun vid den omnämnda åldren skulle genom en öfverrumpling hafva blifvit i sådan hast satt i mistning af allt det goda, som Återlösaren så mödosamt förvärfvat åt oss alla, och som så frikostigt har åt Frun blifvit i döpelsen skänkt. Ja, jag kan icke en gång förmås att tro att första afvikelsen från Herren skulle hafva skett genom ett sådant öfverraskande; ty ehuru jag icke vågar att gå in i Guds allrahelgaste och där framställa Fruns fråga, huru Gud kunde tillåta ett barn att begå en sådan synd, så är jag likväl säker att Gud icke tillstodder sin Sons dyrköpta egendom att blifva honom utur händerna så snöpligen bortsnappad. Joh. 10: 28, 29. Därför, ehuru förfärligt anseende förbrytelsen har, och ehuru den onde, liksom med facklor af helvetes eld, söker att göra vådan ännu hiskeligare, så vågar jag likväl icke att, som Frun, i en så tvetydig sak sätta mig på Guds domstol, till att utsäga det fördömmelses domslut, hvilket Guds Son icke är kommen i världen att utföra, och det han ännu icke företagit sig att afkunna. Joh. 3: 17. Fastän det angår Frun själf, så äger Frun likväl icke mera domaremaktt öfver sig själf, än Frun äger öfver andra; ty liksom Gud har förbudit att fördöma andra, så har Gud ock förbudit en människa att fördöma sig själf. Luc. 6: 37. Allraminst är det rådeligt att företaga sig detta i en sak, som tillhör Herren mer än Frun; ty då Frun icke får döma i en annan människas sak, så får Frun ännu mindre döma i den saken, som är Guds. Gör Frun likväl det, som Frun visserligen det gör i sitt bref, så begår Frun samma synd, genom dömandet öfver sig själf, som den apostelen Jacob varnar för i 4:de kap. 11 v., ty då dömer Frun öfver Guds lag, att den hos Frun visat sig vanmäktig, så att den icke förmått drifva Frun fram till Frälsaren Christus, Gal. 3: 24, att Frun genom tron på honom hade kunnat få ett pånyttfödt hjärta och frid i sin själf. Ja, det som ännu värre är, Frun dömer öfver Frälsaren Christus

själf, såsom vore han så inskränkt i sin frälsningsförmåga, att djäfvulen skulle kunna föra en människa i en snara, hvarifrån Förlossaren Christus icke skulle kunna föra henne ut; och liksom skulle hans kärleks eld, genom någon Fruns synd, hafva blifvit så förkolnad, att Öfverherden, på ett visst ställe af Fruns villovägar, skulle hafva stannat, och icke funnit sig vid att ytterligare gå efter det vilsefarande fåret. Luc. 15: 4. Se, min Fru! hvilka otrosstyggelser som ligga förborgade under ett vackert andeligt anseende, och hvad nådeförakt som gömmer sig under den falska ödmjukhetens larv. Det är åtminstone säkert, som hörer till den fasta salighetens grund, ehuru djäfvulen söker att göra för Frun tillämpningen oviss, som hörer till salighetens ordning. Därför, med det samma jag lämnar därhän huruvida Frun var omvänd, nyss förut innan Frun svor den förskräckliga eden, så kan jag likväl icke låta bestridas mig den trösten, att, hvad Frun icke är, det kan Frun blifva, ja det skall Frun blifva, för det Guds Son har varit, nämligen öfvergifven af Gud intill helvetets nöd, och lydig emot Gud intill döden, i Fruns ställe. Om Frun rätt betänkte detta, så kunde Frun icke fråga en människa om hon visste något råd; ty då Gud har i sitt ord uppenbarat sitt gudomsråd om vår salighet, Ap. G. 20: 27, och bekräftat det med en ed, Hes. 33: 11, så borde Frun kunna förstå att Gud har om henne *fridsens tankar och icke bedröfvansens*. Jer. 29: 11. Så stor är Medlarens förtjänst och Guds nåd, att, ändock en människa bedröfvar den Helige Ande genom sitt motstånd, Es. 63: 10, då hon icke vill låta upp för sin Frälsare som klappar, Höga Vis. 5: 2, 3, utan nödgar honom att hålla sig undan, Höga Vis. 5: 6, så återkommer hon likväl till sin förra visshet och förtrolighet, om hon söker honom på nytt med enträgenhet. Höga Vis. 5: 5, 6. kap. 6: 2. Det är att sätta fullkomligheten af vår Frälsares återlösning i fråga, om man sätter, som Frun, i fråga om denna synden kan vara bland dem Jesus bar; ty Jesus bar världenes synder, och Fruns synd hörde däribland, såsom varande bedrifven här

i världen, Joh. 1: 29, och kan aldeles icke vara till sin natur skild från alla andra synder, eftersom Frälsaren Christus är för oss gjord till synd. 2 Cor. 5: 21. Det är högst märkvärdigt, att Frun kunnat råka i ett sådant mörker, att Frun icke i Petri förnekelse kan igenkänna sin egen; ty Petrus svor ju, likasom Frun, och därtillmed vid mera framliden ålder, och vid ett högtidligare tillfälle än Frun, som svor i ensamt umgänge med ett annat barn. Likväl vederfors Petrus barmhärtighet. I allmänhet är det likväl farligt, att utmärka för sig några exempel af vederfaren nåd emot afälliga, för att på sådana exempel bygga sin tros förtröstan; ty då hittar djäfvulen alltid på en olikhet, äfven i det allraklaraste exempel, och säger: det var en annan sak med Petrus, det förhöll sig icke så med honom som med dig. Då gör djäfvulen mångahanda uttydningar bort ifrån saken, likasom han på Fruns sak uttydt ett sådant språk i Bibelen, hvilket språk jag aldeles icke kan finna lämpeligt till Fruns sak, i den meningen, som Frun däraf velat hämta. Att Frun icke kan förlita sig på vår Frälsares allmänna försoning, är just själfva otron; ty om Frun trodde den försoningen vara allmän, så vågade Frun icke att taga sig därifrån undan. Väl kan Frun icke själf gifva sig tron; men Frun kan använda så den Helige Andes verkan till tron, att Frun därigenom kommer till att tro; i hvilken mening apostelen Paulus sade till fångavaktaren i Philippi, genast vid mannens första uppvaknande: *tro på Herran Jesum, så blifver du och ditt hus saligt.* Ap. G. 16: 31. Det är för mycket begärtdt, då Frun vill föreskrifva hurudan ordalydelsen af Guds löften skulle vara, och säger: ack! om det ändock stod någorstädes, att den, som en gång afsagt sig Guds nåd, och sedan sörjer däröfver, ville gärna taga orden tillbaka, den skall få barmhärtighet. Just detta står likväl, till det hufvudsakliga, i Ords. 28: 13; ty när där står: *den sina missgärning bekänner och öfvergifver, han skall få barmhärtighet;* och då där står i Ps. 68: 19. att vår till him-

melen uppfarne Frälsare har fått gåfvor till människorna, äfven till *de affälliga*; så står där allt hvad där kan önskas att där skall stå. ¹ Att Frun icke kan föra sig till sinnes att där så står, härrörer förnämligast däraf, att Frun, som hon skrifver, låter illamående och ångest afhålla sig från ordets brukande, genom hvilken försummelse djäfvulen får tillfälle att uppfylla tankarne med mångfaldiga spetsfundiga förtydningar, hvilka af det otrogna hjärtat i den måtton emottagas, att Frun åtager sig att utföra djäfvulens sak emot Frun själf, hvilket jag flere gånger har funnit hos andra, i synnerhet sådana, hvilka genom falsk lära och umgänge med vilsefarande människor låtit föra sig in i ett sådant andeligt konstlande, att det låter på dem likasom de icke ville blifva saliga, mer än djäfvulen själf vill att de skola blifva det. Alldeles så långt har det icke gått med Frun; men om ock det hade gått ännu längre, så har dock Herrans barmhärtighet ännu icke ända; ty Jesus Christus är en Frälsare *i går, och i dag, och han desslikes i evighet*, Ebr. 13: 8, som har *tramhaft den eviga rättfärdigheten*. Dan. 9: 24. Det har icke varit djäfvulen nog, att föröka tyngden af Fruns syndabörda genom sammanbindandet af sådana omständigheter, som angå Frun själf. Djäfvulen har ock sökt att därvid fästa bördan af andras ansvar, då han velat anklaga Frun för hennes sons första nattvardsgång. Det kan nog vara, att Frun mycket försummat det Frun hade kunnat i denna delen göra. Försummelsessynderna utgöra det största antalet. Det är härmed beskaffadt som med hvad slags synder som helst. Ett visst större mått af försummelse kan endast äga rum hos en människa, som är utan omvändelse; men ingen omvänd människa är därför helt och hållet fri från synd i denna delen, mer än i andra stycken; ja, hon är mindre fri från synd i det som rörer barnauppfostran, i synnerhet sedan barnen kommit till den ålder, att de skola framhafvas till nattvardsbordet; ty med vuxna barn är det likaså farligt att, genom för långt drifven andelig åtgärd, hos dem uppväcka andelig fiendskap, eller åstadkomma skrym-

teri, som att låta dem gå för vind och våg, utan alla föreställningar. I alla fall är det ej därpå Fruns sak beror, huru stort Fruns syndamått varit i detta eller andra stycken af Fruns syndaväsende. Ty om än syndamåttet varit aldrig så litet, så har det ändå varit stort nog, för att vara en fördömmelsesorsak; och om det än varit aldrig så stort, så har det ändå ej varit större än världens synder, hvartill det hör, och hvilka alla Guds Son bar, och för hvilka alla han blef en försoning. Jag återkommer till detta stora ämne, ty här finnes ingen annan källa än denna, af hvilken en ängslig själ kan hämta tröst. Att Frun ej kan tillägna sig del i denna försoningen, af den orsak, att Frun sig densamma afsagt, är en förvillelse, som djäfvulen med sitt svek har hos Frun åstadkommit; ty att Frun har afsagt sig del i försoningen, är ock en synd, för hvilken Jesus försonat, och hvilken således ej mer än någon annan synd i världen, kan betaga Frun tillgången till honom, som har försonat för den synden; ej heller kan afstänga Frun från den försoningen, som Guds Son för den synden erlagt. Man måste göra sig ett lika fullkomligt begrepp om vår Frälsares försoning, som man gör sig om den oändelige Frälsaren själf. Det är att förringa honom till hans person, om man inskränker det stora verket, som han har utfört då han blef *försoningen för världenes synder*, 1 Joh. 2: 2, och då han blef *Herren vår rättfärdighet*. Jer. 23: 6. Det är att antaga en förändring hos den Oföränderlige, om man låter påföra sig ett sådant begrepp, som hade han skolat blifva försämrad i sin gudomliga allmakts förmåga, sedan han kommit i världen, emot det han var i stånd att uträtta då han skapade världen, Ebr. 1: 8—10, och såsom hade hans barmhärtighet förminskats sedan han lade hand vid utförandet af sitt gudomsråd, emot det medlidandet han hyste då han fattade det rådet före världens begynnelse. Man bör således ej föreställa sig vår Frälsares återlösning så, som innefattade den endast en för människan öppnad möjlighet att blifva salig, hvilken möjlighet människan själf skulle bringa i verkställighet, genom

hennes eget eftertraktande och sökande; utan återlösningen innebär ett kraftigt bidragande till verkställighet hos hvar och en människa, af det som Frälsaren Christus har utträttat, att det kan ske hos alla, och att det skall ske hos en och hvar, som ej sätter sig själf däremot, eller försummar återlösningens goda när det varder tillbudet. Det är nämligen af vår Frälsare förvärfvadt, såsom första och närmaste frukten af hans återlösning, att den Helige Ande skall med ordet och sakramenterna verka på hvar och en återlöst människas hjärta, i gudomligt redlig afsikt och allvarlig vilja att förmå henne till emottagande af det tillbudna nådens goda, nämligen den stora förlåtelsen, den ädelmodiga förskoningen, den ömma huldheten, det förtroliga nedlåtan-det, det kraftiga understödet, det mäktiga försvaret, den ymniga hugsvalelsen och den eviga härligheten. Detta allt kan djäfvulen hos Frun motsäga, men ej hos Gud motverka. Med åskans dundrande ljud kan han i Fruns själ ryta fram ett förfärligt nej, och därmed förskräcka; men han kan ej låta någon vigge nedfalla, som tillintetgör icke en gång den mest omärkeliga af Guds Andes nådeverkningar i Fruns själ. Jag hyser därför samma hopp som det, hvilket såsom gnistan hos Frun under askan glimmar, att, när hindren blifvit skaffade ur vägen, från hvilka den onde hämtar sitt stöd, så bryter Guds nådesverk fram, på en gång med full glans, om det så vore, att Frun, under all denna nöden, äger sann tro hos sig förborgad; men med stilla och säkra steg, om de flera evangeliska utlåtelseerna, som finnas i Fruns bref, endast voro lånta talesätt, hämtade från ett främmande språk, som talas i ett intill gränsen af Zion beläget land. Då kommer det att visa sig om djäfvulen fört bort ordets säd, rätt så snart den blifvit utsädd, Luc. 8: 5, 12, eller om hjärtat under all ångesten bibehållit sin hårdhet, så att ordet, som blifvit där utsäddt, förtorkats såsom på ett hälleberg. Luc. 8: 6, 13.

Jag har således sökt att vederläggningsvis följa de mesta af de invändningar på spåren, hvilka Frun tillåtit

den onde fienden att hos sig göra, till förringande, inskränkande och betviflande af det stora pardonsplakatet, som Gud i sitt uppenbarade ord utbredt för hela världens ögon. Jag menar därför icke att därmed hafva gjort slut på alla inkasten som åklagaren, Upp. 12: 10, plägar göra, då han förföljer de ängsliga själarne, Ps. 143: 3; ty jag känner väl hans behändighet att tillskapa hundrade andra nya, eller att omkläda de gamla, så att man ej känner dem igen, då han, i brist på nytt, kommer om igen med dem. Det är ej heller det uppdrag jag fått af min Herre, att upplösa alla den ondes konstiga knutar; ty, likasom min Öfverherde själf *ingenstädes tager på sig änglarna*, Ebr. 2: 16, så har jag ej heller i mitt ämbete att göra med den onde anden, till att vederlägga honom, utan endast att lära dem af *Abrahams säd*, Ebr. 2: 16, att stå honom emot, hvilka Öfverherden behagar sätta under min vård. Jag har denna gången inlåtit mig uti ett omständeligt svaromål, på det att ej den onde skulle få tillfälle att hos Frun förklara mig att vara svarslös, och sedan därpå utropa Frun såsom hjälplös; men en annan gång ämnar jag icke att låta utmana mig till en ny disputering, fastän han skulle kunna locka Frun ut i vidlyftiga tanketvister, och fastän Frun vore så enfaldig, att hon följde hans anvisning att skaffa honom alla hans frågor besvarade, och fastän Frun lät kufva sig till antagande af hans myndiga domslut, att ingen nåd vore att förvänta, därest Frun eller hennes lärare ej förmådde fullgöra alla de dryga villkor han med högmodig grymhet plägar förelägga de stackars människorna, hvilka låtit honom sönderslå sitt lif till jorden. Ps. 143: 3.

Med fruktan för den utgången jag ibland sett, men ock med glad förhoppning om ett sådant slut, som min Öfverherde understundom låtit mig få skåda, går jag att upp-täcka för Frun de rätta orsakerna därtill, att Frun råkat i denna stjufbarnsställningen, under det att många andra *smaka och se huru ljufvig Herren är*. Ps. 34: 9. Dessa or-

saker ligga visserligen icke uti något brottsligt förhållande hos Fruns föräldrar; ty Gud har i Hes. 18:de kap. uttryckligen och omständligen skilt den orättvisan från sig, att han skulle låta barnen umgälla föräldrarnes missgärningar, utan någon deras delaktighet i dem; och vår Frälsare har bekräftat det samma i Joh. 9: 3. Icke heller har Fruns nedtryckta ställning sitt ursprung från något Guds förut fattade beslut, att Frun skulle gå så *krokot och luto*, Ps. 38: 7, då människones Son är satt till upprättelse för så många i Israel, Luc. 2: 34; ty Gud har ej annat beslutat än det, som öfverensstämmer med hans gudomliga förutseende, och Gud har ej förutsett annat än det, som Frun själf otvunget gör, då Frun antager eller förkastar det, som Gud bjuder i sin uträckta nådeshand, och då Frun flyttar sig intill det ljuset, som Gud i sin styrelse för Frun upptänder; eller då Frun utsläcker det genom nya invändningar och motsägelser, på lika sätt i en fortsättning, som Nicodemus därmed började, fastän han sedermera lät visa sig till rätta, såsom man ser i Joh. 3:dje kap. Hjärteligen önskade jag därför att Frun lät övertyga sig om de verkliga förhindren, som ligga Frun i vägen. Herren kan visa Frun ännu flere än de jag framställer, och sedan bortskaffa dem alla, om Frun icke af människofruktan, umgängesvana, förutfattade meningar, eller andelig och lekamlig klemighet, bibehåller någon enda af dem; ty då blir den en mask, som hemligen uppfräter kärnan, fastän den lämnar skalet kvar, hvilket, i döden krossadt, visar för de rådlöse hugsvalarne den verkliga ställningen, den de sökt dölja och upprätthålla genom det inflytande, som de förskaffat sig hos den nödlidande människan, hvilken, lik andra elända, tager emot råd hvar det bjudes, utan att pröfva om det kan med trygghet följas.

Det första förhindret, hvilket är att anse såsom ett upphof till alla de andra, är falsk lära, och den bekantskap, i hvilken Frun står med villfarande människor. Jag har mig särskildt bekant att ställningen är sådan på den orten, där Frun vistas; och Fruns bref röjer

tydliga spår af mer än en villfarelse i läran. Det fagra sken af andelighet, som hvarje villfarelse tillvägabringar hos sina anhängare, gör att villfarelsen vinner ett företräde vid den yttre jämförelsen, som anställes emellan den falska läran och den rena sanningen; ty när Guds ords rena lära endast verkar hos de få, som helt och fullt antaga den, så sprider villfarelsen sitt förtjusande inflytande till alla sina anhängare utan åtskillnad, och skänker dem därmed en lysande dräkt, som döljer för det första ögnakastet det verkliga förhållandet, så att det först i längden visar sig, hvad i början ej upptäckas kan. Matth. 7: 15, 16. Jag vill icke bestrida möjligheten däraf, att ju någon, som blifvit uppfostrad i en vilsefarande lära, skulle kunna från döpelsen hafva bibehållit tron, så att tron ej blifvit förkvaafd, ehuru den blifvit öfverhöld af oriktiga och emot Guds ord stridande meningar. Men jag tviflar mycket huruvida den, som från döpelsenåden afvikit, skulle genom villfarande lära kunna blifva förd till rätta. Däremot är jag därom aldeles säker, att den människan är afgjordt olycklig för det närvarande, som bortbyter den klara sanningen, i hvilken hon blifvit uppdragen, emot villfarelsens mörker, i hvilket hon gifver sig hän för lyseldarnes skull, som där visa sig. Es. 50: 11. Om än icke hel hjälp i verklig själanöd af någon hos de villfarande sökes, utan endast förnöjelse och uppbyggelse af den andelighet, som hos de villfarande visar sig, så blir detta likväl till ofelbar skada; ty om ock den villfarande i grunden står inför sin Herre genom den trosgnista, som den har på hjärtats botten kvar, så kommer man likväl icke åt den, utan den skarpa askan blåser enom först i ögonen, och gör att de se skunt och falskt; och hjärtat får således ej något af den lilla troskraften till sin andeliga förkofran, hvilken kraft dessutom så ringa är, att den knappt förslår till understöd för den villfarande människan själf. Matth. 25: 9. Detta gäller både om den fina katolicismen, som på våra tider börjar intränga sig, till förringande af trones rättfärdighet, som gäller inför Gud, under det man upphöjer sinne-

lagets och lefvernets rättfärdighet, som lyser inför människor. Detta gäller ock om det skenbara allvar, som på * * orten bedragit flera att öfvergifva vår församling, för att gå öfver till den så kallade Holländska kyrkan, hvilken inet annat är, än den som i England kallas den Presbyterianska församlingen, hvilken går ännu längre i de reformertas villfarelser om vår Frälsares person, om nådevalet och om den heliga Nattvarden, än den församlingen, som i England kallas den Episcopala kyrkan, hvilken på visst sätt är upptagen i förening med vår kyrka, under namn af Engelska kyrkan. Detta gäller ock om det så kallade Brödrafolket, eller, som de fordom kallades, Herrnhutarne; ty, ehuru deras villfarelser äro mindre bestämde, eftersom de numera ej hafva några egentliga bekännelseböcker, så innefatta likväl deras skrifter och andaktsböcker så hufvudsakliga brister i läran, som hörer till salighetens grund, sådana oriktiga meningar i det, som hörer till salighetens ordning, och sådana emot det uppenbarade ordet stridande anstalter i deras församlings inrättningar, att ej något andeligt lif eller någon andelig lifsnäring hos dem kan vara att hämta. Det är ej ett öfverdrifvet renlärighetsnit, som hos mig upprest sig, hvilket här talar; utan det är en flerårig erfarenhet, förvärfvad under det jag själf varit af den läran intagen, och någon vid utgången därifrån hämtad insikt, som hos mig grundat denna öfvertygelsen. Den har blifvit bestyrkt under umgåendet med många af det folkets vänner, under befattning med flere af det slaget, hvilka vändt sig till mig, och under någras vägledande, som gått ut därifrån. Jag har funnit detta villfarande folket kunna fördelas i trenne klasser. En del äro alldeles kalle. Desse äro själfkloke, myndige och högmodige ledare. Rom. 2: 19, 20. Es. 28: 15. Den andra klassen äro de ljumme. Den hopen består af billigt och förståndigt folk, hvilka äro anhängare af den villfarande läran, eftersom den icke angriper deras oriktiga tillstånd, utan fastmera understödjer deras ogrundade hopp, att på denna af dem valda medelvägen komma till Guds rike. Den

tredje klassen utgöres af dem, som man kan kalla *v a r m a*. De äro stadde under Guds lags drifvande, Gal. 3: 24, och kunna icke göra sig därifrån ledige, ehuru deras lära yrkar på en hel befrielse från all befattning med Guds lag; ty befrielsen från lagens hot och tvång kan endast åstadkommas genom det rena, sanna och rätta Christi evangelium. Rom. 8: 2. Bland dessa hafva somliga ögonen så vida öppna, att de kunna se det skrymtaktiga och oordentliga i deras vandel, hvilka föra i munnen en öfverdrifven, tvungen och konstig evangelisk andelighet. Men dessa bekymrade själarne kunna icke finna att rätta skulden ligger i läran, både till det h a l a väsendet, som visar sig hos deras anförare, som ock till det ängsliga väsendet som trycker dem själfva. De mena att läran är rätt, men hålla före att felet endast består däruti, att de ogudaktige bland deras folk icke vilja, och att de ängslige bland dem icke kunna efterkomma de bud och råd, som dem gifvas. De förstå icke att Guds Ande icke vill börja sitt verk midt ibland den med villfarelse och skrymteri öfverhöljda syndaträcken, och att han endast kan, till en viss för oss människor okänd grad (enligt sin gudomliga värdighet), inlåta sig med människor, i hvilkas förstånd begreppen äro uppblandade med människotillsatser, hvilkas bemödanden äro förvridna genom förförisk vägledning, och hvilkas känslor äro förtjusade af den ondes bedrägeri, som i sina verkningar så förskapat sig i en ljusens ängel, att deras andeliga erfarenhet vunnit en likhet med den sanna. Med hvilken af dessa klasser en människa inlåter sig, tager hon en särskild skada. De l j u m m a s enkla, lediga och för andra människor bekvämliga väsende liknar så mycket den sanna kristendomens behagliga anspråkslöshet, att man är färdig att anse dem såsom de där hafva träffat det rätta handlingssättet. Man antager därför också det samma, och blifver ljum och slumrande, likasom de. Likasom uti Påfvedömet hvad slags skepnad som helst hålles till godo, endast man blifver vid katolska kyrkans hufvudsak; likaså finner Brödräförsamlingen sig vid alla-

handa världsfolk, endast de kunna hålla ärbarhetsdräkten nog tätt omkring sig, för att icke skämma ut sig med att låta det fördolda onda slippa fram, samt dessutom med det samma bekänna sig till församlingen. Det blir då för den sofvande gamle Adam ganska kosteligt, att för så godt köp tillvinna sig ett hopp invärtes, hvarmed man kan halta åstad hän åt livvets gräns, och därjämte utvärtes hafva ett anseende för människor, hvarunder man med upprätt hufvud kan gå sin förvandling i möte, och vänta sig ett loftal vid sin graf. Om man får att göra med förtryckta vilsefarande människor, så har detta ett mera oförmärkt, men lika skadeligt inflytande af annat slag. Likasom deras nöd döljer deras rådande fördärf, så blir man ock af medlidandet dragen till att göra sig likställig med dem. Man låter då flere deras oriktiga meningar vara orubbade utan anmärkning, och hemligen lärer man sig och brukar deras talesätt såsom godkända, ändock att den Helige Ande genom oriktigheten däruti varder bedröfvad, Es. 63: 10, då de upptagas tillsammans med det öfriga, som Guds Ande tillhör. Man låter deras jämmer beveka sig, icke allenast till att räcka dem en hjälpsam hand, utan man låter ock förstå sig att anse dem, och att umgås med dem, såsom de där afgjordt äro bröder och systrar i trone. När en människa varder af Gud kraftigt sökt, så får det hos henne ett anseende, likasom hon redan vore det, som Gud vill att hon skulle blifva, och likasom hon redan hade tagit emot det, som så kraftigt varder henne tillbudet. Därför, eftersom alla Guds tillbud icke varda antagne, icke en gång af dem, som tryckas af ängslan; så kan det lätteligen hända, att man *dömer den ogudaktiga godan*, Ords. 17: 15, och *drager i främmande ok med de otrogna*, och blir af dem åtminstone förd till sidan af rätta vägen. 2 Cor. 6: 14. När en ängslig människa gifver sig under förmynderskap hos de själfkloke villfarande, så råkar hon i ännu större trängsel. Likasom desse vetat att skaffa sig ett andeligt befäl öfver henne, så förstå de ock att bibehålla sitt andeliga herra-

välde. Deras yttrade välmening gifver dem härtill, efter deras påstående, en rättighet, och den elända skall, efter deras föregifvande, vara förbunden att rätta sig efter dem, som tilltro sig att vara hennes andeliga läkare. Om den ängsliga människan yttrar sitt bekymmer i anledning af sådana fel hos ledarne själfva, eller deras hop, som icke kunna förnekas, ej heller låta sig såsom andeliga krankheter bortförklaras; så medgifves det påtalta, och en förbättring loivas, som dock aldrig företages, och ännu mindre bringas till fullbordad verkställighet. Om den ängsliga människan blir betänkt på något uppbrott sig och dem emellan, så föreställa de saken såsom frågan vore det, att sätta hela Christi församling i fara genom den förargelse hon med sitt fredsbrott förorsakar, eller såsom hon skulle affalla från vår Frälsare därmed, att hon öfvergifver deras samfund. Om än det lyckas henne att taga något steg till sin befrielse från det andeliga Egypten, så veta de utväg att bringa henne tillbaka, och banden knyts hårdare, med hvilka hon ännu är i grunden fängslad. Ställningen liknar då en fluga sönderrifvit spindelväfven, där hon fastnat, på en enda tråd när, i hvilken hon ännu hänger kvar. Spindelens fästar då vid den en ny snara, och skyndsamt inefvar henne, till dess han är säker om sitt rof, då han först utsuger henne alldeles. Om Frun icke igenkänner allt detta, så lyckönskar jag henne att hafva sluppit dessa faror; men därför bör Frun hvarken neka att de finnas, eller förakta dem såsom de intet funnos.

Utan att strängt följa den vanliga ordningen i andeliga afhandlingar, går jag att genast i detta afseende meddela mitt råd, ändock att jag, efter hvad tillkännagifvet är, hade därmed bort vänta till slut. Icke vill jag begära att Frun blott på dessa mina ord skall öfvergifva sina förra andeliga bekantskaper; likasom jag hoppas att Frun icke obesedt bortkastar en Guds tjänares ord, för det att gamla vänner skulle vilja rata dem. Jag vill i det stället visa Frun till Öfverherden själf, att i denna delen framställa en

lika bön som den första församlingen i Ap. G. 1: 24. *du Herre, som känner allas hjärtan, visa ut hvilken af dessa två du utvalt hafver.* Säg: Trofaste Herre Jesu Christe! se till dine tjänarinnos nöd. Här ropas från ena hållet, att allt mitt förra sällskap varit blinda och blindas ledare; och dessa åter förklara den nya vägvisaren att vara en förförare. Du vet allena hvem du antagit i din tjänst, och hvem du har sändt i ditt ärende. Visa mig det också, på det jag icke måtte förkasta sanningen och tro lögnen; men att jag måtte gladt och tacksamt fatta uti den hand, som du låter sträckas åt mig i min nöd, på det jag sedan måtte få prisa dig för min räddning, och blifva ett underbart vedermäle af hvad din stora makt förmår, och hvad din utesägliga barmhärtighet unnar äfven dem, som bragt sig själfva i nöden, och låtit kvarhålla sig däruti, när du tillförene har erbudit din nådeliga hjälp; och på det att också andra elända, hvilka ännu ropa utur det djup, Ps. 139: 2, hvar utur du mig upphulpit, måtte af den barmhärtighet, som mig är vederfaren, uppmanas till att söka den frälsning, som de knappt våga hoppas, och förmås att utan otacksam miss-tanke emottaga samma nåd, som mig blifvit skänkt. Se då, min Fru! är jag därom säker, att Gud icke länge låter sitt ord vara utan vittnesbörd, Ap. G. 14: 3, om icke Fruen redan vid detta brevets genomläsande förnummit, huru Gud *stadfäster sin tjänares ord, och fullkomnar sitt budskaps råd*, Es. 44: 26, fastän icke genom ovanliga känslor i hjärtat, dock likväl med ett oväntadt ljus i förståndet, som gör Fruen mäktig att *pröfva andarna, om de äro af Gudi*. 1 Joh. 4: 1. Men då vill jag råda Fruen allvarligt, att Fruen icke å nyo sätter det i fråga, som Gud redan så eftertryckligt hos Fruen afgjort. Icke heller är det rådligt att

Frun företager sig att pruta och ackordera med Guds Ande, om Frun icke skulle kunna få behålla något litet af det förra, som Gud redan visat Frun att vara oriktigt; ty då kunde det taga samma utgång som profeten Esaias berättar om Israel i Es. 63: 9, 10. Jag säger härvid som apostelen Paulus i Ebr. 6: 9. *jag förser mig till eder det bättre är, och det saligheten närmer är, ändock jag så talar.* Men jag talar så, emedan jag kommer ihåg hvad som händt mig till-förene, och jag tillkännagifver min fruktan, för att icke se den uppfyllad.

Den andra orsaken till Fruns nöd är den, att Frun låtit lekamlig och andelig klemighet göra bruket sparsamt af det botemedlet Guds ord, hvilket i all andelig krankhet endast kan hjälpa. Så snart en förtviflans pil förorsakat någon smärta i Fruns ömtåliga hjärta, då djäfvulens motsägelser velat göra ordets löften om intet, strax har Frun varit färdig att lägga ifrån sig detta vapnet, Eph. 6: 16, 17, för det att fienden icke genast velat fly; och Frun har upphört med detta läkemedlets bruk, emedan Frun icke genast förnummit dess verkan, Es. 55: 10. Då har det icke varit svårt för fienden att triumfera, äfven till den grad, att Frun tyckt sig förnimma, med sina utvärtes sinnen, den onde andens närvaro. Den lekamliga klemigheten har hos Frun, som hos andra sjuka människor, satt ett stängsel emellan nöden och hjälpen. Ända till den grad skrider denna ömtålighet, att sjuka människor anse sig ursäktade från att infinna sig vid det i ordet beredda nådesbordet, så att de icke orka se, läsa och tänka. Luc. 14: 18. Den naturliga trögheten går ibland hos ängsliga människor till den höjd, att de hellre gå på golfvet och vrida händerna, så att huden går dem af fingrarne, än att de skulle fatta till ordet, som kunde hugsvala dem. Då är det kännemärket för handen, som visar när ängslan skridit till verklig förtviflan, nämligen fiendskapen emot Guds ord, som gör dess blotta hörande till en sådan plåga, att det förorsakar ett lekamligt illamående. Detta, min Fru, är icke några andeliga dikter. Det äro er-

farenhetsexempel, som jag själf har sett. Därför kan likväl detta hjälpas, likasom allt annat, hvilket Guds Son har kommit att hjälpa; när endast han, som är *hjälpen af Zion*, Ps. 14: 7, därom ålites, och hjälpemedlet, som är Guds ord, däremot brukas, då Frun å nyo fattar däruti, fastän det till en tid har för det mesta varit lagdt till sido. Icke vill jag säga att en sjuk människa skall läsa lika mycket Guds ord som en frisk; men hon kan låta läsa för sig, om hon icke kan läsa själf, och hon får, liksom en frisk människa, tvinga sig till att läsa, om hon kan läsa själf. Det får icke hjälpa, att någon rubbning i den lekamliga medicinen härigenom befaras; ty den andeliga läkedommen får icke åsidosättas, så framt andelig och evig död skall undvikas. Likasom det i lekamliga sjukdomar är mycket farligt, att nyttja förskämda medikamenter; likaså är det högst skadligt att i andelig ångest bruka felaktiga skrifter. Då icke tillgång gifves på en sådan lärare, som i denna delen både äger urskillning och varsamhet, så är det rådligast att hålla sig till själfva Skriften, hvilken dessutom därför är bäst passande för ängsliga människor, emedan man där slipper att, som i mänskliga skrifter, läsa ibland en half sida, för att få ett sådant helt sammanhang, som man finner i Bibelen, oftast inom några rader.

Den tredje omständigheten, som vållat Fruns nöd och underhållit den, härrörer af den sistnämnda, och består däruti, att Frun antagit och följt hvarjehanda andeliga fördomar, utan att akta därpå, att de, med allt deras andeliga sken, varit blotta förnuftsdikter, hvilka vid närmare påseende skola befinnas att vara emot det uppenbarade ordet alldeles stridande. Frun har därvid kommit att handla icke såsom tiggaren, som vid dörren tager emot det han får, Es. 55: 1, utan såsom spiskästen, som på spiskvarteret, där han betalar för sig, väljer hvad han vill hafva, och sätter ifrån sig det som icke smakar honom. Så gör den människan, som tager för sig det förskräckande i Guds ord, och sätter från sig det tröstande, eftersom hon är stadd i

uppväckelsen, och vill ännu någon tid blifva däruti kvar, till dess hon får bestämt dagen, då hon ämnar anmoda den Helige Ande att föra sig till tron; eller då hon väljer ut åt sig det tröstande i Guds ord, och visar ifrån sig ordets bestraffningar, eftersom hon har råkat i den fina säkerheten tillbaka, då hon anser sig redan vara ett sådant Guds barn, för hvilket icke en gång den dagliga bättringen behöfves. Det är ock en skadlig fördom, att döma öfver sitt själatillstånd efter ögonblickets erfarenhet. Det är nämligen misstaget att hålla sig för att vara blind, eftersom man vandrar i mörkret, Es. 50: 10, och mena sig vara öfvergifven af Gud, för det man är stadd i ångest. Rom. 8: 35. Likaså är det felaktigt, om man anser sig vara upplyst, för det att man får några afbrutna ordets sanningar dunkelt framställda för sina tankar, och menar sig vara hulpen, för det att man har någon andelig hvilostund för sitt hjärta, Es. 28: 24; ty Gud låter icke alltid rättfärdighetens sol skina för dem som honom frukta, men efter nattens mörker låter han den för dem uppgå, Mal. 4: 2; och Gud handlar ibland strängt med sina barn, både när han därtill upptager dem, Ebr. 12: 6, som ock då han pröfvar dem. Ps. 73: 21, 22. Men han hugsvalar dem igen, och gläder deras hjärta. Ps. 71: 20. Joh. 16: 22. Det är ett felaktigt begrepp, då värdet af gudaktighetsöfningarne mätes efter den fullkomlighet, som människan själf därunder kan blifva hos sig varse. Så utgör det icke förnämsta stycket af Skriftens rannsakande, att kunna under dess läsande särskildt begrunda betydelsen af hvarje däruti förekommande ord; utan en allvarlig angelägenhet att genom ordet blifva omvänd, är mera viktig än att kunna anställa de djupsinnigaste betraktelser, och uppfinna de skarpsinnigaste förklaringar. Likaså är det ett misstag, att sätta bönen värde uti en därunder varande ledighet för tankarne, eller uti en högre själens lyftning. Visserligen är det en stor nådesförmån, att, äfven under bönen, kunna vara brinnande i andanom. Också varder denna gåfva understundom skänkt åt Herrans trogna, såsom

ock de förmanas att därefter söka, och att densamma förvara. Rom. 12: 11. Men det beror icke af dem själfva, att alltid åtnjuta denna förmån; ty djäfvulen, som på denna yttersta tiden *hafver en stor vrede*, Upp. 12: 12, drifver detta tankespelet mycket långt, så att de stunderna blifva icke långvariga, då Herrans trogna kunna med bönen, under bönen, hålla främmande tankar ifrån sig. Det är däremot mera hufvudsakligt, att de *bedja i andanom och i sanningen*, så att deras begär är allvarligt, hvilket de i bönen uttrycka, och att deras hjärta är uppriktigt, till att vilja hafva det som de i bönen begära. Joh. 4: 23, 24. Det är i synnerhet maktpåliggande, att deras bön är öfverensstämmande med det uppenbarade ordet, så att de icke begära något annat än det, som Gud har i ordet lofvat att vilja gifva, och således icke fresta honom, 1 Joh. 5: 14; som ock i synnerhet att de bedja i deras Frälsares namn, Joh. 16: 23, 24, så att de under bönen stödja sig vid hans förtjänst och lita på hans förbön. Rom. 8: 34. Det är likaledes ett felaktigt begrepp, då man föreställer sig såsom där vore fara för en uppväckt människa, att hon kunde vara en ovärdig nattvardsgäst, fastän hon hjärteligen fruktar för denna olycka, och allvarligen söker att undfly den. Den som med noggrann uppmärksamhet betraktar apostelens Pauli uttryck i 1 Cor. 11: 27—29, där han om denna saken handlar, han skall finna att apostelen icke talar om personens beskaffenhet, som går till den heliga Nattvarden, och är därtill ovärdig, utan att apostelen talar om personens handlingssätt, som går till den heliga Nattvarden, och handlar därvid på ett ovärdigt sätt. Hvilken människa är väl värdig att emottaga en så hög gäst? Äro då icke alla i sig själfva ovärdiga, eftersom hvar och en måste vara en af delarne? Den människan handlar på ett nedrigt sätt med den heliga Nattvarden, hvilken utan urskillning går därtill; ty någon undersökning hade hon anställt rörande sitt utvärtes utseende, om hon hade skolat bevista en måltid hos en förnäm person. När således någon rusar fram till nattvardsbordet, utan allt eftersinnande om

sin invärtes belägenhet, så handlar han på ett gement sätt med sin Frälsares Nattvard, och till ett rättvist straff *äter och dricker han sig själf domen, icke åtskiljandes Herrans lekamen, och blifver saker på Jesu lekamen och blod.* Där-
 emot, när en uppvaknad själ liknar Jesu förste lärjungar uti angelägenhet om Guds ord och tillgifvenhet för sin Frälsare, då kan hon anse den heliga Nattvarden att vara för sig inrättad, liksåväl som för dem; ty då Jesu lärjungar, efter hvad apostelen Paulus lärer i 1 Cor. 11: 26, skola vid den heliga Nattvarden begående ända intill Jesu sista ankomst *förkunna hans död*, så kan det icke vara Jesu förste lärjungar, för hvilka den heliga Nattvarden endast är inrättad; ty dessas lifstid räckte icke intill Jesu tillkommelsesdag. Därför, lika litet som Jesu förste lärjungars felaktigheter ådrogo dem någon skada af den heliga Nattvarden, fastän de tvistade med hvarandra om företrädet, Luc. 22: 24, förtyngdes af sömn under Jesu själaångest i Gethsemane, Matth. 26: 40, 43, 45, och öfvergåfvo honom vid hans tillfångatagande, Marc. 14: 50; lika litet är där någon olycka att befara för en själ, som bekymras öfver dylika fel, och, likasom de, kämpar emot frestelserna. Det är också ett oriktigt begrepp, att skilja Guds rättfärdighet från hans barmhärtighet, då man handlar om sin salighetssak med Gud; ty Medlaren Christus har med sin försoning och förtjänst ställt dessa båda och alla andra Guds egenskaper i den allranärmaste öfverensstämmelse och förbindelse med hvarandra, för att tillsamman utgöra den ymnigaste källa och tryggaste försvar för den förtappade och olyckliga människans frälsning och salighet för tid och evighet. Gud är rättfärdig, men hans rättfärdighet är försonad. Gud är rättfärdig, att han straffar det onda; men eftersom hans egen Son har utstått allt straff för alla dem som straff förtjänt, så straffar Gud icke den människan, som är i Christo Jesu, det vill säga, som står i förbindelse med Medlaren Christus; och därför är där hos henne icke mera någon fördömelse, Rom. 8: 1, än där är hos världens Försonare själf.

Rom. 6: 10. 1 Tim. 3: 16. Därför är där icke mera att befara af Guds försona rättfärdighet, än af Guds barmhärtighet, därest icke människan utesluter sig själf från båda, då hon utesluter Guds ord från sitt hjärta, då hon icke låter det komma sig för ögon och öron till att läsa och höra huru Gud i sin barmhärtighet har föranstaltat att hans rättfärdighet skulle blifva försonad, så att han, äfven till följe af sin försona rättfärdighet, skulle kunna göra den människan evigt salig, som tillägnar sig denna försoningen med en tro, som är verkad af Guds Ande. 2 Cor. 5: 19, 21. Es. 53: 11. Rom. 3: 26.

De råd, hvilka ännu återstå för mig att gifva, stödjä sig på de föreställningar, hvilka i det förutgående äro gjorda. Om Guds Ande hos Frun fått förstöra de oriktiga meningarne, så är det högst angeläget att Frun icke återtager dem. Då Frun redan blifvit varse att det är den onde anden, från hvilken ingifvelserna komma, de där sätta Frun i ängslan, så må Frun veta sitt bästa, att i tide *stå honom emot*. Jac. 4: 7. Icke kan Frun mota honom strax vid första steget, ty fördärfvet innanför i hjärtat öfverensstämmer så med hans tankefrestelser, att de obehindradt tränga därin, och blifva där emottagne, såsom voro de tankarne af Frun själf. Men så snart Frun kan hämta andelig sansning, så skall Frun veta att Frun hos sin Frälsare har tillgång på andelig motståndskraft, både i denna och andra frestelser. Ebr. 4: 15, 16. Dessa frestelser, likasom andra, komma igen tätt efter hvarandra, liksom dropparne i slagregnet, Matth. 7: 25, men den Helige Andes understöd följer därbredvid, och omsider afskär Herren Jesus snaran med sin förlossning, åtminstone för den gången. Ps. 124: 7. Då Fruns elände är uppenbart, så är det lika tydligt att nådesbordet är för Frun dukadt. Ps. 22: 27. Därför, om Herren Jesus, sedan Frun vändt sina förra ledare ryggen, Luc. 6: 39, låter Frun förnimma sin kallelse, Matth. 11: 28, att komma till honom, som i sin Nattvard går Frun till möte, Matth. 26: 26—28, så råder jag Frun att hörsamma sin Herres kallelse, utan att

låta hindra sig, hvarken af hans fienders afrådande, eller af forna vänners varningar, eller af egna gamla betänkligheter. Då kan det hända att Frun, upprättad från sin nedböjda ställning, kan stå upp och sätta sig glad vid sin Herres bord, och prisa honom för hans nåd. Så hände detta i lekamligt afseende, under Jesu vistande på jorden. Luc. 13: 10—13. Så har det ock vederfarits mig själf för längre tid tillbaka, både det, att jag bortgick från nattvardsbordet med hjärtat så uppfyllt af himmelsk fröjd, att jag knappast kunde återfinna bänken i kyrkan, där jag hade min plats, som ock det, att, sedan jag, genom Brödrafolkets lära, blifvit försvagad, [jag blef] bragt i det betryck, att jag icke längre hade så mycken ro, som behöfdes till mina predikningars författande, än då jag handlade på det sättet, att jag uppstod från mitt skrifbord och gick från fönstret bort i rummet, att i bönen upplyfta mina händer till Gud. På sådant sätt måste jag dag från dag tråka mig fram igenom det grufligaste öfvervåld af frestelser, så att jag aldrig väntade mig här i lifvet någon hvila; men jag erhöll den likväl, sedan jag öfvergifvit bruket af falsk lära, och umgänget med dem, som följde villfarelsen efter, och [jag] fattade till Guds ord. Samma slags bevis på Guds förbarmande trofasthet har jag ock sett på en numera till Fadrens boningar bortgången fru, som af samma orsak råkat i den nöd, där Jobs hugsvalare icke kunna hjälpa. Sedan hon länge kämpat med frestelser och ångest, skref hon kort före sitt aflidande till en af sina systrar, som också nu är bortgången i sin Herres glädje: systrar! jag hörer Frälsaren till, ehuru det dundrar. Här såg man det ovanliga, att nådesvissheten följde bredvid den onde andens hot, och gjorde att själen icke aktade därom. Ps. 46: 2—4.

Jag har nu gjort hvad jag har bort, och hvad jag kunnat. Det öfriga varder Herren själf görande, med eller utan det jag tecknat på dessa bladen honom till pris, om än jag icke kunde få upplefva skörden däraf till min förnöjelse. Joh. 4: 36. Jag hoppas att få se det en gång på den stora dagen,

kanske också här i vedermodostiden, om Öfverherden behagar att göra oss kända för hvarannan, och låter oss få ett längre stycke följas åt på lifvets smala väg, än Philippus, då han halp den Ethiopiske kamereraren igenom bättringens port. Ap. G. 8: 26—39.

Nu Gud välsigne Frun! Tag nu förmanelsens ord till godo. Ebr. 13: 22. Jag hoppas ock att Frun kan förstå huru det som nu skrifvet är, flutit af Christi kärlek. Underkasta det då icke högmodiga människors pröfning och dom. Var icke för hastig att lämna det i ovarsamma människors händer; men om Frun kan antaga det helt, så må det gärna blifva en käpp och staf också för någon annan uttröttad vandringsman. Ps. 23: 4.

Låt nu icke hindra sig från utgången utur Babel, Upp. 18: 4, genom ett oriktigt begrepp om den kristeliga kärleken. Den kristeliga kärleken är ett bemödande om Guds ära, mer än om egen heder, och om nästans väl, lika mycket som om egen fördel. Marc. 12: 30, 31. Eftersom nu budet om kärleken till Gud är det största budet, Marc. 12: 30, så får icke kärleken till människor sättas hvarken frammanför det, som kärleken till Gud fordrar (eftersom Gud skall älskas öfver allt), ej heller ofvanöfver, utan endast bredvid det, som hör till Fruns eget sanna väl; emedan Frun endast skall älska nästan som sig själf, men ej mer än sig själf. Således är det kärlek till Gud, att, efter vår Frälsares förmaning i Matth. 7: 15, vakta sig för de falska profeterna; men icke är det kristelig kärlek till Gud, att, tvärtemot den varning Frun fått, och den öfvertygelse Frun har, hålla sig till dem, Jer. 15: 19. Det är kristelig kärlek emot de villfarande, att, genom deras undflyende, gifva dem den sista varningen; men det är icke kristelig kärlek, att, genom fortsatt umgänge, gifva de villfarande styrka för deras säkerhet. Det är kristelig kärlek emot Frun själf, att Frun räddar sig i tide, 2 Cor. 6: 17, 18. Tit. 3: 10; men det är icke kristelig kärlek emot Frun själf, utan det är att fresta Gud, om Frun vågar sig själf, för att rädda en annan, hvars rädd-

ning är mindre viss, än Fruns egen undergång; likasom därest en sjuk människa, under en eldsvåda, gifver sig in i röken, för att söka bärga en annan, då där är mera sannolikhet för handen, att hon därvid omkommer, än att hon, med sina försvagade krafter, skulle kunna rädda någon, som med fulla hälsokrafter icke förmått rädda sig själf. Att detta har nära gemenskap med Fruns sinnesställning, till att åstadkomma fruktan eller frimodighet, det ser man af 1 Joh. 4: 17, 18. Emedan den rätta kristeliga kärleken kommer af tron, likså väl som ett godt mod, så kunna dessa båda icke vara förutan hvarandra, men följas åt. När där är ett bäfvande väsende, så är icke kärleken af rätta slaget, utan den är i det högsta ett andeligt medhåll, som ännu icke hunnit till sitt fullkomnande, och vunnit sin rätta art i den nya födelsen, som kommer af trone. Innan det därtill kommer, uträttar icke den så kallade kärleken det ringaste till andras räddning, ehvad öfverdrift oförståndet än kan tillvägabrunga; ty den Helige Ande, på hvars fria gudomliga välbehag det mera beror, än på en människas välmenta bemödande, han plägar sällan vara med i sådana företag, där man börjar med det, som skulle först längre fram företagas, nämligen att söka andras räddning, men där man uppskjuter med det man skulle börja med, nämligen att på rätta viset bärga sig själf. Gör Frun det senare, så kan Frun låta den onde spöka i huset, endast Frun icke rättar sig efter det, som han gifver in i hjärtat. Äfven det utvärtes bullret blir lindrigare, om Frun visar honom det välförtjänta föraktet, att Frun ställer sig såsom Frun såg och hörde ingen ting, och att Frun ej omtalar det för någon, så att däraf blir en spökehistoria, som smickrar honom. Då skall allt sluta sig, äfven så vida, att Frun skall slippa att dö under ropande (hvilket jag ock har sett taga ett saligt slut), men Frun skall få skiljas hädan under läpparnes stilla rörelse, till dess de i döden stelna. Emellertid kan det väl hända, att både de inre och yttre frestelserna blifva svårare; ty så plägar djäfvulen göra, när han ser att hans välde nalkas sitt slut. Marc.

9: 20. Men slut blir där, endast Frun härda ut; och det blir genom honom, som har både börjat och slutat vår salighets-sak, Rom. 8: 37. Ebr. 12: 2, som både Frun kan härda ut, och som där då blir slut; och ett saligt slut blir det, när det är igenom honom, som där blir slut. Amen.

50.

[XV] *

Mars 1822.

Jag företager mig genast den angenäma skyldighetens uppfyllande, att skrifva till en på dödens brädd stadd ämbetsbroder, och jag gör det i förtroende till bådas vår Öfverherde och Frälsare, att han därtill gifver sin Öfverherdä-välsignelse, att hvad jag kan säga, må blifva till dess verkan såsom oljan och vinet, som Samaritanen göt in i den röfvade mannens sår. Luc. 10: 34. Herr Magistrens ställning är den, som beskrifves i Rom. 7:de kapitel, ty i den ställningen visar sig ock fördärfvet i en oregerlig själfkloshet, som knappt vill antaga såsom möjligt, att Herr Magistren skulle blifva frälst, om icke Herr Magistren vet huruvida Guds Ande har verkat tro, och som vill göra i förväg ett utkast till den omvändelsen Herr Magistren skulle vilja erkänna för riktig. I detta tillståndet får Herr Magistren också i erfarenheten förnimma sitt hjärtas likanöjdhet, på det Herr Magistren icke i blödigheten må hafva en enda trasa af den egna rättfärdigheten till öfvers. Det äro dessa arbetande, som Frälsaren Christus kallar till sig i Matth. 11: 28; och att vända sig till honom med sina tankar, med sin bön, och vid sin oftare nattvardsgång, det är att komma till honom, och där är vederkvickelsens källa. Därifrån kommer icke heller Herr Magistren att gå törstig bort, Joh. 4: 13, 14; men då får Herr Magistren uti sin egen omvändelses-sak icke handla som lärare, utan som den ringaste

*) Efter en af förf. rättad afskrift.

åhörare, ty *alla berg och backar skola förnedrade varda*. Herr Magistren får således nöja sig med den trosvissheten, som väntar att synderna skola blifva förlättna, om det icke sker förr än den dagen, då Herr Magistren skall dö; det vill säga, att Herr Magistren icke förr, än då Herr Magistren får försäkran, kan med en försäkrande visshet anse synden att vara förlåten.

51.

[XVI] *

Till den samme som näst föregående bref.

Gode Vän!

April 1822.

Återigen skrifer jag strax, och skrifer därför så mycket tiden medgifver till nästa post att få färdigt, ty söndagsarbetet har medtagit det mesta af tiden som behöfves till ett sådant svar, som kunde vara till tjänst.

Utom den orsaken till Herr Magistrens ställning, att Herr Magistren är stadd i Rom. 7:de kapitel (såsom jag sist skref), skönjer jag ock nu af det Herr Magistren skrifer om välsignelsen af Herr Magistrens ämbete, att Gud vill bibehålla Herr Magistren i den ödmjukheten, hvars motsats så lätteligen kommer uppväckte lärare att göra en smickrande slutsats från framgången hos andra, till ett lika framsteg hos dem själfva, därför att den Helige Ande har behagat bruka dem till vägvisare. Därför vill ändå Öfverherden liksom väl frälsa Herr Magistren, som dem af Herr Magistrens åhörare, hvilka bli räddade, 1 Tim. 4: 16; ty en rätt Herrans tjänare är icke allenast i Herrans hand såsom en af hans heliga, 5 Mos. 33: 3, utan de äro ock dessutom såsom lärare i Jesu hand. Upp. 1: 16, 20. Nu vet jag väl att djäfvulen står bredvid (ty det är han som hviskar med förnuffets röst) och säger att Herr Magistren är icke en

*) Efter det af förf. dikterade och rättade konceptet.

bland Guds heliga, och är således ingen rätt lärare. Jag vet också att detta måste lämnas utan påtagelig (direct) vederläggning, till dess den Helige Ande med sitt vittnesbörd (Rom. 8: 16.) gör dessa andeliga klyftigheterna (sophismerna) om intet. Men jag tilltror mig likväl att af Guds ord med förnuftet bevisa, att om det är säkerhet som hos Herr Magistren finnes, så är det åtminstone icke (som Herr Magistren i sitt bref menar) den fina, utan en så grof säkerhet, att dess like aldrig funnits, eller kan äga rum, inom den synliga församlingens vidsträckta gräns. Vore där en af Herr Magistrens åhörare, som i lika omständigheter förde samma språk, så skulle Herr Magistren säkert svara honom: då ni kan säga att ni läser ordet dagligen, så är där hos er likså litet en andelig sömn, som det är en omöjlighet att någon skulle råka i ett lekamligt slummer under det han ringde en tornklocka. Eller, min goda Herr Magister! hvar är vår lärare-kunskap tagen vägen, som säger oss att säkerheten (den köttliga, syndiga och skadliga nämligen, och icke den som Esaias omtalar i kap. 32: 17.) är det samma som obekymmersamhet om själens frälsning? och hvar har då lärjunga-förståndet undandöljt sig, när Herr Magistren kan låta intala sig att där skulle vara säkerhet hos en människa, som är bekymrad af fruktan att hon råkat i säkerhet. Där skulle således kunna vara bekymmer under själfva säkerheten? Sannerligen är detta det andeliga krånglet, som den onde anden kommer med under den 2:dra upplysningen (eller upplysningen om syndafördärfvet). Att detta fördärfvet, under den erfarenhet däraf, som med denna upplysningen följer, inblandar sig med tröghet och liknöjdhet, som med bekymret omväxlar, hörer till det ombyte, hvilket utgör en hufvudsaklig del af den oroligheten, Job 14: 1, från hvilken människan då allraminst är fritagen, när hon ännu icke har med den Helige Andes inneboende kommit under hans fortfarande vägledning. Annars får jag, i afseende på tillämpningen af detta i Herr Magistrens ämbete, säga, att om denna orimliga och själf-

stridiga andeligheten fortfar, och öfvergår till en sådan konstighet och illparighet, att människan förer en sådan talan mot sig själf, som ville hon ej en gång blifva frälst; se då visar detta djäfvulska åklagare-tungomålet att hemligt * * *) eller hemlig dryckenskap är det dolda handfäste, hvarmed djäfvulen underhåller denna falska andeligheten, och drifver gäckeri med den läraren, som ej kan göra sig räkning på sin Öfverherdes trofasthet, eftersom Öfverherden ej kan räkna på lärarens trohet.

Hvad särskildt beträffar Herr Magistren själf, så säger jag som där står i Ebr. 6: 9, 10; ty jag är därom viss, att, om Herr Magistren vidblifver sitt fattade beslut, att öfverlämna sin sak i Herrans hand, och inför fotapallen ropa om hjälp (som Herr Magistren skrifver) så åtager sig Medlaren Christus den saken till utförande, likasom han vid dess grundläggande ej sparade sitt blod, eller skonade sitt lif. Då vinner Herr Magistren sin önskan, som Herr Magistren yttrar i sitt bref, eftersom den är den samma önskan, som Gud har gifvit tillkänna i sitt ord; ty liksom Herr Magistren har blifvit det syftemålet varse i Guds långmodighet, som låtit Herr Magistren få lefva, att han måtte få helga och saliggöra Herr Magistren, liksom har Gud försäkrat i Hes. 33:dje, att han har lust därtill, att den ogudaktige omvänder sig och lefver. Herr Magistren må då vara i sin Öfverherdes hand, antingen såsom läraren i Smyrna, eller såsom den i Pergamen, eller såsom den i Thyatira, eller såsom den i Philadelphia, eller ock såsom lärarne i Ephesus och Sardis, så är Herr Magistren likväl där. Ja, om ock Herr Magistren vore där såsom läraren i Laodicea (hvars beskaffenhet jag likväl har bevisat icke hos Herr Magistren äger rum), så har den trofaste Öfverherden samma vård om Herr Magistren, som den han yttrat sig hafva haft om dessa lärarne, i Upp. 1, 2 och 3 kap. Här plägar jag stanna för egen del, och längre än hit låter jag

*) Sui incestatio (onania aut nymphomania).

mig icke släpas vid håret af den onde anden, då han vill göra mig lika med läraren i Ephesus därför att jag är trög; då han vill stryka streck öfver församlingens vittnesbörd, och göra mig lika vid läraren i Sardis, för det han hos mig uppsnappat någon försummelse, den han först med sina förhinder tillställt, och sedan mig förevitat; ja, då han velat göra det till ett Laodiceiskt skryt, när jag ej kunnat otacksamt förneka, att ju Öfverherden låtit mig i sitt ord finna bet till sina får, och bland dem gifvit mig en öppen dörr till deras hjärtan, då det verkat, hvad som blifvit taladt; ty då låter jag icke det hoppet mig betagas, att jag ju också får en liten arvelott med någon bland de ringaste af mina åhörare, och det för den stora betalningens och tillfyllestgörelsens skull, från hvilken jag ej ämnar låta djävulen utesluta mig, eftersom jag dock är en af den gudomligt ädelmodige Herrens undersåtare; om jag än ej skulle kunna vänta af samma grund någon liten tillökning å arvet, för det jag varit hans sändebud.

Emedan således ställningen under den 2:dra upplysningen i den dagliga bättringen, som sker i förnyelsen, liknar ställningen under den 2:dra upplysningen i den första omvändelsen, så bör Herr Magistren ej låta sig betaga återlösningsens nåd, så att Herr Magistren skulle låta hoppet att hinna till fullbordad omvändelse göras för sig osäkert; om ock Herr Magistren saknar, eller ännu icke ägt försäkran om rättfärdiggörelsens nåd.

För den lärare, som äger det kallelses-kännemärket, att han är fägnad af sitt ämbetes utöfning, är det en saknad, liksom för Herr Magistren, att icke få predika. Men under den långa tiden som profeten Jeremias låg i fängelset, Jer. 37: 16, fick han icke heller predika, och var också då liksom väl en Herrans profet, som då han fick löftet i Jer. 15: 19—21.

Det skulle vara mig nöjsamt, att, om Herr Magistren lefver, få veta följderna af händelsen Annandag Påsk; ty därigenom skall den förblandning kunna utredas, som den

onde åsyftar genom falsk förföljelse, den han tillställer emot sina egna, för att göra Herrans folk lika med dem i läran, därigenom att han gör falska kristna lika med Guds folk i förföljelsen. Här behöfver en lärare att både vakta sig och varna. Jer. 15: 19. 1 Joh. 5: 1. Phil. 2: 2.

Lofvad vare nu vingårdens Herre för det lilla Herr Magistren uträttat på sista timmen af dagen! Också desse arbetarne fingo dagspenningen. Matth. 20: 9.

Till vårt afsked är jag etc.

52.

[L1] *

Min gode Vän!

November 1823.

* * * Att på Herr Magistrens ort visa sig flere villfarelser, det är en händelse hvilken, ehuru ovanlig till sitt första påseende, likväl är af en ganska vanlig beskaffenhet, och är oss dessutom i Guds ord förutsagd. Att Husbonden uti Herr Magistrens stift utsått sin goda säd, är uppenbart där-af, att flere unge lärare uppvaknat ur ljumheten och den andeliga medelmåttan. Oundvikeligen sker då det, som vår Frälsare föreställt i liknelsen som utgör nuvarande Evangelium på femte Söndagen efter Trettondedagen, att fienden ibland detta hvetet sår sitt ogräs. Ända från Gamla testamentets tider ser man huru falske lärare uppträdde vid sidan af Herrans rätte profeter; och i Nya testamentets dagar klagades tidigt, i synnerhet af apostlarne Paulus och Johannes, däröfver, att falske lärare sökte att leda åt sidan den från Helgedomen utflytande nådeströmmen, när de icke förmådde uppdämma den.

Visdom behöfver en evangelijs tjänare för att kunna rätt skicka sig i denna svåra ställning. En olikhet behöfver han ock iakttaga i sitt förhållande i denna delen, ty olika äro de vilsefarande, med hvilka han får att skaffa. De som i början

*) Originallet meddeladt af korrespondenten.

varit bland de vilsefördas antal, varda sedermera andelige förförare, när villfarelsen hos dem stadgat sig, och högmodet stött därtill. Med dessa är sällan något att uträtta. Allt hvad en Guds tjänare med dem kan göra, är att med saktmodig allvarsamhet fördraga deras personer och deras personliga förhållande emot läraren, utan att därför låta dem obehindradt tillstålla förvillelse. Då det i författningarne är förbudet att i offentliga tal nämna någon människas namn eller utmärka någon person, så får en lärare akta sig, att han icke på en gång öfverträder visdomens regler och samhällets lagar. Villfarelserna bör han icke egentligen angripa, så att han beskriver dem. Han gör däremot bättre att han utvecklar och af den heliga Skrift bevisar den motsatta rätta läran; ty då blir en sådan lärdom på en och samma gång ett preservativ och ett medikament, så att den både förekommer den andeliga krankheten, och botar den. Däremot bör han med mycken medlidsamhet och tålmod behandla de vilseförda. Då han således i det yttre och offentliga handlar i öfverensstämmelse med de förböner han i ensamheten framför för dessa vilsefarande fåren, så kan han vara viss att han omsider vinner någon utaf dem, genom det hemliga bistånd som han af sin Öfverherde får, som själf äfven på detta sätt går efter det borttappade fåret till dess han finner det. Läraren må nedlåta sig till dem, utan att låta inveckla sig i snarorna som fångslat dem. Icke bör han träda på förföljarnes sida, hvilka missbruka mänskliga rättigheter till andeligt förtryck; men han bör icke heller lämna villfarelsen något skydd, då den, under inbillning om andeligt företräde, sätter sig upp där, hvarest Guds ord bjuder underdånighet. Då all villfarelse har sitt ursprung eller sitt stöd af vilsefarande skrifter, så bör han i synnerhet varna för dessa. Ehuru en rätt lärare icke bör låta kufva sig af fruktan för människors anseende, så fordrar likväl den mänskliga försiktigheten att han icke förklarar uppenbart krig emot sådana felaktiga skrifter, som i samhället vunnit något godkännande af dem, som innehafva någon del af

Öfverhetens makt. När hos någon vilsefarande salighetsbekymmer visar sig, så bör han endast vidröra sådana villor, som omedelbarligen ligga för en sann omvändelse i vägen. Så länge de vilsefarande själfve icke afhålla sig från nattvardsbordet, så bör han icke därifrån afstånga dem. Icke bör han gifva efter och bortskänka någon utaf församlingsordningarne, hvilka i allmänhet i den församlingen iakttagas; men icke får han af de vilsefarande fordra en större andelig noggrannhet för det de göra anspråk på ett andeligt företräde; ty såsom de genom villfarelsen äro verkligen nedanföre ogudaktigheten, så får han icke vänta mera af den ena än af den andra. När i öfrigt en lärare håller sig vid det ord som visst är och lära kan, Tit. 1: 9, så blir han mäktig både att förmana genom hälsosam lärdom, och att öfvervinna dem som däremot säga; ty den visdom som vid ett och annat tillfälle kan för honom fattas, Jac. 1: 5, varder honom gifven ofvanefter ifrån ljusens Fader, när han bekänner sin fåkunnighet, och beder om förstånd i den Frälsarens namn, som allraförst är oss gjord till visdom. 1 Cor. 1: 30. Denne Öfverherden tillstädär då icke att hans trogne tjänare blir med skäl föraktad af några bonde-lärare*), hvilka, drifne af högmodet, lättjan eller egennyttan, vilja sätta sig öfver honom, eller åtminstone ställa sig vid hans sida. Han utsläcker då icke med öfverdrifvet renlärighets-nit den rykande vecken, om någorstädes den barmhärtige Guds Ande funnit möjlighet att under villfarelsen upptända eller bibehålla trons gnista. * * * Vakta sig nu för alla andeliga sällskap. Alla andra förbindelser äro farliga, utom den, som sammanknippar helga manna samfund. Vakta sig för den andeliga nyfikenheten, men låt den heliga Skrift vara för sig nog **). Åtminstone

*) Korrespondenten har upplyst att författaren härmed har afseende på bönder, som gingo omkring och höllo andeliga tal för allmogen, höllo sammankomster, och erbödo sig att vara lärare för andra, dem Gud icke satt under deras vård. U t g.

***) Det är alldeles icke min mening att inskränka en lärares läs-

bör den vara den yppersta källan, hvaraf förråderna hämtas. Fly läsefångeligheten, bokfångeligheten, vältalighetsfångeligheten, med hvad annat mera som fåfångeligt är. Utan särskildt påfunna mänskliga förbindelser skall vår gudomlige Öfverherde förena oss; utan att låna bokpressens ryktbarhet, skall Herren göra vårt namn bekant där han vill nyttja vårt arbete; och utan att värfva oss människors andeliga ynnest, skall vår ypperste Mästare göra vårt arbete välsignadt. Herren göre vårt hjärta löst ifrån jorden, under det att vi trampa på henne de få stegen som ännu kunna vara till öfvers af vår bana; och han hålle oss på afstånd från världsligt sinnade människor, under det att vi umgås med dem för det att de äro hans återlösta. Inkomsterna skola då icke blifva så stora, att de skola göra vägen till lifvet för oss smalare, men det dagliga brödet skall

ning till den heliga Skrift ensam. Tvärtom anser jag vara mycket nyttigt, att han emellanåt både till egen uppbyggelse och till lättning i sitt ämbetsarbete rådfrågar sådana andeliga skrifter, som äro med den heliga Skrift öfverensstämmande. De förekomma att den heliga Skrift icke blir för honom så van, att han slinter förbi de däruti förekommande blomsterknopparne; ty renlärige mäns skrifter utveckla dem för honom, utan att sönderrifva deras blader. Den Guds Andes gåfva, som han meddelat under sådana skrifters författande, följer med vid deras läsande, och öfverflyttas på den, hvars hjärta står öppet för sanningen hvar den finns. Under hälsosam förödmjukelse jämförer den trogne läraren sina fem pund med den andres tio, och prisar Gifvaren af båda, under det han, nöjd med sitt lilla, ökar det från det större förrådet som han träffar hos den som fått mer. Lika nyttigt som detta blir, att uppriska egen gåfva med andras, lika skadeligt blir det att hämta villfarelsens smitta från sådane skrifter, som innehålla en uppblandad lärdom. Det redan inhämtade förrådet uttömmes [i senare fallet] under det att man arbetar på dess förökande; och det andeliga förståndet fördunklas under vistandet bland lyseldarne. Hjärtat bedrager sig genom uppdrifna känslor, och bedrager andra med ett öfverdrivet nit. När den heliga Skrift får behålla sitt högsäte, och andra skrifter nyttjas såsom dess fotapall, så blir Skriftens lärdom det rådande i lärarens föredrag, utan att därför binda honom till något visst andeligt föreställningssätt; och han liknar andras gåfvor, utan att därför afvika från sitt höga mönster.

F ö r f s a n m.

oss skänkas i det mått, att oss skall intet fattas af det, som behöfves till att afvärja en betungande jordisk nöd. Tilloppet skall väl icke blifva så stort, att det frestar egenkärleken till uppblåsning; men ensam skall likväl icke ett troget Herrans budskap gå in uti hans himmelska rike.

53.

[X] *

Min gode Vän!

Februarii 1824.

Mitt svar kommer, efter hvad jag kan tycka, att höra till desse trenne frågor: 1:o Huru långt kan en människa utom predikoämbetet gå, uti att bestraffa och varna andra? 2:o Huru långt kan hon gå i dessa stycken med en person, som i ett eller annat afseende är öfver henne, som vill förmana? 3:o Huru långt bör Herr Magistren gå i afseende på de särskilda omständigheter, som förete sig hos den ifrågavarande personen?

Herr Magistren är i predikoämbetet; men då en sådan skall gå utom den gräns, som är honom föreskrifven genom Guds styrelse, det vill säga, då han vill gå utom den församling, där han är satt att tjäna; då kan han endast anses att höra till det andeliga prästerskapet. Men detta måste hafva sin kallelse för hvarje särskildt ärende; ty det har icke, såsom det offentliga och ordentliga prästerskapet, sin kallelse en gång för alla i sin vigning för altaret. Denna särskilda kallelsen består uti sådana omständigheter, hvilka gifva tillkänna Guds vilja, att den andelige prästen skall den gången, och i det ärendet, gå åstad. Sådana omständigheter äro antingen af en fortfarande beskaffenhet, såsom de där höra under 4:de budet i Guds lag; eller sådana tillfälliga omständigheter, de där visa att Gud har gått förut och öppnat väg till den andra människans hjärta, och just därmed gifvit anvisning och kallelse, att nu gå in genom den

*) Originallet meddeladt af korrespondenten.

dörren, som Gud öppnat. Då någon efter 4:de budet är satt öfver en annan, så behöfver han icke mera någon särskild kallelse till att varna och förmana dem som äro satta under hans vård, än en lärare behöfver någon särskild kallelse till sina egentliga åhörarens förmanande. Därför har en lika befallning blifvit gifven till en jordisk fader i 5 Mos. 6: 7, som till en lärare i 2 Tim. 4: 2.

Något annorlunda blir förhållandet då någon vill förmana den, som enligt mänsklig, af Gud bestyrd ordning, är öfver honom, som vill förmana; ty då hörer den ringare i sådan ställning till det andeliga prästerskapet, äfvensom då någon vill företaga sig att förmana en like. I båda dessa fall måste en sådan andelig präst hafva sin särskilda kallelse för tillfället. Utom detta är det en viktig omständighet, att, emedan det andeliga prästerskapet, enligt 1 Pet. 2: 9, är det samma som de trognas hop, så måste den, som skall befatta sig med det andeliga prästerskapets förrättningar, genom rättfärdiggörelse vara andeligen vigd. Annars kan han icke vara viss om sin kallelse, och hans företag kan få en utgång, som på ett eller annat sätt liknar det, som vederfors Öfversteprästens Sceve söner. Ap. G. 19: 13—16. I det offentliga prästämbetet, föräldraståndet och husbondeskapet är detta icke att befara; ty dessa hafva sin kallelse redan uppenbarligen gifven med själfva ståndet, hvaruti de blifvit satte.

När man nu här af vill göra tillämpning på det, som tilldragit sig emellan Herr Magistren och den personen, som i visst afseende är öfver Herr Magistren, så har Herr Magistren haft en uppenbar kallelse till att bestrida den personens oriktiga meningar, ty sanningens försvar torde hafva fordrat det. Men det som tilldrog sig vid afskedstagandet, kan så mycket mindre anses såsom en kallelse till att af denna anledning göra honom några föreställningar, som den personen just då utöfvade det andeliga prästerskapet, som tillkom honom efter hans stånd. Det skulle då blifva likaså stridande emot det 4:de budet, att gifva honom en för-

maning tillbaka, liksom till utbyte emot den, som Herr Magistren af honom fått, som därest en åhörare ville, strax efter en af läraren emottagen föreställning, göra läraren en föreställning tillbaka. Utom detta skulle man kunna drifva mannen till den farliga brädden, hvartill det fordom kom med en af mina bekanta, den jag, under min första kristendomstid, i bref gjorde föreställningar om dess eviga väl. Jag fick omsider till svar, att en man af hans stånd kunde icke så mycket med sådana saker sysslosätta sig; och därmed var den dörren för evigt stängd.

Likväl, eftersom apostelen Paulus i 1 Tim. 5:1. medgifver att man äfven kan förmana far och mor, så vill jag icke afråda att ju Herr Magistren tillfälligtvis kan göra den omtalda personen skonsamma föreställningar, de där röja det sonliga sinne Herr Magistren för honom hyser. Likväl, eftersom det är en sak, hvilken i svårighet liknar den, som i Matth. 17: 21. omtalas, så blir det samma nödigt för framgången häruti, som vår Frälsare vid det tillfället påyrkade, då han sade: *detta slaget går icke ut, utan med bön och fasto*. När en lärare till exempel, som går från skämtet till en dödsfånges beredelse, ser sitt bemödande fruktlöst, så blir det en allvarligare bön och en noggrannare försakelse, som kan gifva framgång till svårare andeliga företag.

Vägen står öppen, och medlen ligga vid handen. Lycklig den, som begifver sig in på den öppna vägen, och brukar de beredda medlen! Så kommer man fram, när skaror blifva tillbaka. Det är med plats som den rättfärdige varder salig; men varder dock likväl salig. Låt oss då icke skänka bort vår krona. 1 Pet. 5:4. Upp. 3:11. En gång gäller det, då bröstet skall flämta i dödsens nöd, om den där innanför boende anden kan häfva också de sista suckarne till barmhärtighetens Fader i Sonens Jesu Christi namn.

54.

[XIX]*

Min Herre!

Ehuru Herren Christus vid inrättandet af sin Nattvard icke iakttog en lika offentlighet, som då han predikade Guds ord för den blandade folkhopen, så gjorde han likväl icke därvid någon annan inskränkning än den, att han till dess åtnjutande sammankallade sina närmaste lärjungar. Deras skräplighet, som var honom noga bekant (Joh. 2: 25.), hindrade honom icke från att meddela dem den styrkelse som de så väl behöfde, på det att icke deras flykt skulle skrida till Petri förnekelse, eller Petri förnekelse skulle skrida till Jude förtviflan. Därför, likasom där är ingen inskränkning vid den återlösningen, som Herren Jesus vid den heliga Nattvardens inrättande förband med detta sakramentet; så är där icke heller någon annan inskränkning för detta sakramentets emottagande, än den en människa därigenom själf gör med sin otro, att, då hon sätter sig i saknad af tron, hvarmed hon skulle taga det goda emot, som i den heliga Nattvarden tillbjudes, hon icke mera kan åtkomma det, än man kan fatta det glödande järnet, sedan man kastat ifrån sig det till dess fattande hörande redskapet. Därför, likasom Herren Christus led och dödde, icke inom Jerusalems kringstängande murar, utan på en fri och öppen afrättsplats; alltså är där icke några förutgående utestängande villkor fästade vid Guds löften om den första rättfärdiggörelsens goda, som är att få, utan endast tron, som emottager det, eftersom man ej kan få, utan att taga emot (Ap. G. 10: 43. kap. 16: 31.); ej heller äro där några andra inskränkande kännemärken fästade vid Guds försäkringar om den dagliga rättfärdiggörelsens eller nådaståndets goda, som människan har fått och redan äger, utan endast sådana omständigheter, som höra till den med rättfärdiggörelsen

*) Originallet meddeladt af korrespondenten.

så oskiljaktigt förbundna nya födelsen, att den fördolda rättfärdiggörelsen icke kan vara skedd, utan att den nya födelsen visar sig i den på nya födelsen ofelbart följande förnyelsen eller helgelsen. (Se Rom. 8: 1.)

Således bör min Herre hvarken utestänga eller inskränka sig i den delen, där min Herre icke är satt i beroende af någon annan än min Herre själf, 1 Cor. 11: 28; utan bruka den friheten Förlossaren Christus har skaffat, Joh. 8: 36, och den han ännu i sin församling bibehåller, i synnerhet i städerna. Gal. 5: 1. Förbättringen skall icke heller i sinom tid uteblifva, såsom en trones frukt, fastän den icke går förut, såsom en egen rättfärdighets förtjänst. Jag är med Guds hjälp etc.

P. S. Om min Herre ytterligare fägnar mig med bref, önskade jag få veta min Herres föräldrars stånd, min Herres ålder, utvalda tillkommande stånd, anledningen till den hos min Herre uppgångna uppväckelsen, de böcker min Herre läser, andeliga bekantskaper, jordiska sysslosättning.

55.

[XVII] *

Min Herre!

November 1824.

Sjuklighet, som ännu icke är alldeles förbi, gör att det svar herr * * bedt mig författa till en del af min Herres bref, lärer nog bära märken af sjukkammaren. Förut under hälsodagarne hafva andra andeliga angelägenheter nödgat mig att lämna sådana bref obesvarade, hvilka likväl annars äro af denna samma beskaffenheten, så att de utgöra båda de angenämaste nöjen jag på jorden känner. Men äfven dessa måste läggas till sido, då det i min Herres bref visar sig att min Herre är i stor fara till sin själ; ty de begrepp min Herre fattat om umgänget med villfarande människor,

*) Originalt meddeladt af korrespondenten.

såsom ock om hvarjehanda andeliga ting, hvilka därmed äga gemenskap, visa redan såsom frukter och påföljder trädets beskaffenhet, hvarifrån de blifvit hämtade, eller den ställningen i sinnet, som de uttrycka. Att vår Frälsare i Matth. 7: 15, 16. med *frukter* icke menar gärningarne, som finnas hos de falska profeterna själfva, utan den verkan, som deras lära har hos andra, det synes af själfva liknelsens fortsättning, då vår Frälsare visar att, likasom vindrufvans vederkvickande styrka icke kan hämtas af törnebusken, eller fikonets ljufliga näring kan fås af tistelen; likaså kan hvarken ängslans sargande, som liknar törnens rifvande, eller det andeligen besvärliga väsendet, som liknar tistelens stickande, hvarken utmärka att den är en omvänd människa, som hos andra förorsakar detta (en vinranka, eller en nyss omvänd människa), eller utvisa ett fikonträd, eller en stadgad kristen, som kan lära andra. Där ligger icke hufvudsakligen vikt därpå, att bestämma hvem som egentligen i Tit. 3: 10. kallas *en kättersk människa*. Nog kan man förstå af jämförelsen med andra varningar, att denna har ett annat syfte än gärningarnes ogudaktighet; men det samma synes ock af andra ställen. I Gal. 1: 8, 9. visar sig apostelen Paulus så helt ifrig emot afvikelser i läran, att han tvenne gånger å rad utbrister i en förbannelse, hvarifrån han icke undantager en ängel från himmelen, ej heller sig själf, om han predikar ett annat evangelium, det vill säga ett evangelium, som lärer annorlunda om tro och kärlek, än Paulus dittills hade därom lärt. Han förklarar en sådan att vara *förbannad*, och vill således visst icke dela en sådan människas eviga lott, eller anse honom för en broder. Eller huru kan där finnas tro och kärlek hos den, som likväl skulle kunna vara så förkolnad i kärleken till Gud, att han icke kan finna något väsentligen maktpåliggande i de olika sekternas lärosatser? Därifrån kommer ock den ljumheten, som endast med ett *om* erkänner det stora värdet däraf, att kristendomen läres rent och klart. Men huru

skulle kristendomen kunna läras rent, då olika sekters lärosatser däruti inblandas? Nej, icke mer än en åkerman kan hålla sitt sädeskorn rent, då han där ofvanuppå i ladan äfven lägger vickor eller hafre; eller en hushållare skulle kunna hålla vattnet rent i sin brunn, om han, icke nöjd med det, som källådrorna gifva, äfven leder dit regnvattnet från taken.

Äfven då man betänker saken, kan det icke annorledes vara. Då Gud ville gifva Israel begrepp om sig, och om sin gudomliga vilja, så började han så: *hör Israel! Herren vår Gud är en enig Herre.* 5 Mos. 6: 4. Det sanna begreppet om honom kan således, likasom han själf, icke vara mer än ett, nämligen det, som Gud om sig i ordet uppenbarat. Det begreppet om Gud, som viker aldrig så litet därifrån, är ej Gud. Det är en bild af en flat, eller af en sträng människa, men det är icke bilden af en barmhärtig och rättfärdig Gud. Detta är orsaken därtill, att Gud så mycket yrkar därpå, både att hans ord skall predikas rätt, Jer. 23: 28, och att begreppet, som däraf hämtas, skall vara öfverensstämmande med ordets rätta mening. Det är märkvärdigt, att den som *har Guds ord*, förmanas att *predika Guds ord rätt*. Den har Guds ord, som är af Guds Ande upplyst. Då det nu icke har kommit därtill, att den människan, som har Jesu ord, också håller dem, Joh. 14: 21, så att där, under upplysningen, sann tro blifvit upptänd i hjärtat, hvilken tro verkar kärlek till Gud, och hvilken kärlek visar sig däruti, att människan håller Jesu bud; då, säger jag, är en sådan blott upplyst människa i största faran att vid ordets predikan komma på afvägar, och sättes därigenom också i fara att allt framgent blifva borta ifrån tron, eftersom den, som icke kunnat komma till tron då han hade Jesu bud, ännu mindre kommer därtill sedan han därifrån kommit bort på villovägar. Hvad som beträffar själfva det af ordet hämtade begreppet, så påyrkar Paulus i Tit. 1: 13. angelägenheten däraf, att de kristne må vara *rätte (helbrügda står där i grundspråket) i trone*. Tron kan här icke vara tron i hjärtat, utan tron i förståndet, eller trones lära; ty skarpa bestraffningar hjälpa icke till

trons bibehållande vid dess rätta beskaffenhet, utan detta åstadkommes endast genom evangeliij ljufliga hugsvalelse, som kommer af trones lära.

Det nitet Gud har om sitt ords rätta lära, kan man också förstå af allvaret i de varningarne, som Gud i sitt ord gifvit emot umgänge med villfarande människor. Den eftertryckligaste af dem alla står i 2 Joh. v. 10. Själfva den mänskliga gästfriheten skulle, enligt apostelens förmaning, bortoblivva, om någon kom till de kristna, och icke hade med sig Jesu apostlars lärdom; och den inbördes aktningen, som yttras med hälsning, skulle ock i detta fall åsidosättas. Ja, Gud har i 2 Cor. 6: 17. utsatt detta undandragna umgänget såsom ett kännemärke på det andeliga barnskapets annalkande. Det främmande oket, i hvilket de trogna icke skola deltaga med de otrogna, kan icke vara den vanliga ogudaktigheten; ty därifrån afhåller sig en människa redan i hennes första uppväckelse, såsom ock de uppväckta människorna till en stor del slippa detta besvär därigenom, att de oomvända människorna själfva undandraga sig. Likaså, då uti Jer. 15: 19. det utsättes såsom ett kännetecken på en rätt lärare, att han *lärer de fromma skilja sig ifrån de onda*, så kan det icke vara de ogudaktiga, ifrån hvilka de trogna skola lära att skilja sig; ty med dem äro de icke på något sådant sätt förbundne, att de behöfva lära att skilja sig ifrån dem. Det är således de villfarandes hop, ifrån hvilka de skola lära att skilja sig, Upp. 18: 4, och för hvilka Herrans trogna behöfva akta sig, eftersom de villfarande äro, såsom med fårakläder, höljde med ett andeligt sken. Matth. 7: 15. Detta är hos de villfarande så mycket bedrägligare, som den falska andeligheten lämnar sina anhängare detta andeliga anseendet genast; när åter det rätta andeliga väsendet icke vinnes förr, än Guds rena och sanna ord helt och fullt anammas. Af denna orsak befarade apostelen Paulus att de Corinthier kunde blifva förförde *från enfaldigheten i Christo*. 2 Cor. 11: 3. Följande 4:de versen visar att denna förförelsen, som han befarade, gick ut på falsk lära; och 14:de samt 15:de därefter följande versarne

uppgifva första upphofvet till allt detta, nämligen djäfvulen, såsom ock apostelen där förklarar huru detta blänkande väsendet är att anse, nämligen såsom ett förskapande, som liknar djäfvulens förskapande; som ock hvad namn dem bör gifvas, nämligen det, att heta *Satans apostlar*; och detta oakadt de genom fårakläderna, eller det fromma väsendet, kunna gifva sig ett anseende att vara Christi apostlar, så att man därför icke kan förmå sig att anse dem för kättare. Villfarande måtte man likväl anse dem vara, eftersom man räknar dem ibland de olika sekterna. Om desse villfarande icke ännu hunnit till det första framsteget på villfarelsens väg, att de äro sina meningars beställsamme kungörare, ej heller till det andra villfarelses-framsteget, att de fast och myndigt framträda, såsom voro de utomordentlige Guds sändebud till att meddela världen det förut okända ljuset; se, då äro dessa villfarelses-nybegynnarna värde medömkan, och böra behandlas med skonsamhet. Ebr. 5:2. Men om de äro mognade och stadgade i villfarelsen, så böra de allvarligen emotstås och undflys; ty de må vara mera eller mindre felaktiga än jag själf, så äro de dock hvad den kristna församlingen från äldsta tiderna kallat dem, kättare. Äfven då människor äro vid början af villfarelsens väg, och böra till deras personer tålas, bör deras umgänge därför icke sökas eller begagnas; ty om där ock hos dem skulle i det fördolda finnas sann tro, så finnes där likväl också hos dem villfarelse, och denna flyter ofvanpå såsom det lätta skummet, och erbjuder sig allraförst, om man hos dem söker andelig föda. Så får man litet af hvarje af det de hafva själfve. Liknöjdheten, som af nyfikenheten blifvit beredd, skriker först därtill, att man anser något godt att vara till finnande i hvarje sekt — därefter kommer man därtill, att anse dem alla att vara lika goda — och så stannar man till slut i någon viss, den man mest tycker om, eftersom den mest öfverensstämmer med det egna naturlynnet. Därför har djäfvulen påfunnit sekter af alldeles olika art, att han må hafva mer än en rätt att bjuda på, så att hvarje af hans gäster kan taga för sig hvad dem

lyster, på detta hans stora spiskvarter, Ords. 9: 13—18, antingen det då blir den höga och djupa andeligheten, som hämtas hos Böhme; eller den gemenskapen med andevärlden, som Svedenborg anvisar; eller den klemiga känslan, som finnes hos Brödrafolket; eller det torra förnuftspratet, hvarmed Neologerne smickra de oförståndige, att de tro sig hafva mera förståndsformåga än de dittills vetat af; eller ock den ljumma medelvägen, som en del nyare utstaka, där man tror sig kunna medla emellan ljuset och mörkret, emellan Christus och Belial, och menar sig hafva rätt att förkasta samvetsgrannheten eller Herrans fruktan, Phil. 2: 12, såsom en underlighet, och den andeliga erfarenheten, eller smakandet af nådens sötma, Ps. 34: 9, såsom ett svärmeri; men lärer huru man skall kunna *halta på båda sidor*, 1 Kon. 18: 21, och likväl *stiga vissa steg med sina fötter*, Ebr. 12: 12, 13; lefva med världen, och vara säker om himmelen. Matth. 6: 24.

Nu torde min Herre vilja fråga: huru skall man då kunna urskilja hvilket som är den rätta sanningen? eller, såsom min Herre uttrycker sig, få det riktigt i hufvudet, att min Herre ej bör hafva umgänge med de villfarande. Jag påminner mig att min Herre en gång var närvarande, då jag handlade om vår Frälsares ord i Matth. 25: 29. Min Herre täcktes tillåta mig att hit lämpa denna lärdom. Då här är fråga om det en människa har (därest hon har något), så kan hon ej hafva utan det hon har fått. 1 Cor. 4: 7. Så har min Herre om Böhmes efterföljare fått veta att de äro till läran ifrån Guds sanna ord afvikande (eftersom min Herre genom Guds styrelse fått lära att de höra till sekterna). Om min Herre icke har detta (då min Herre så ändrat detta begrepp, att min Herre * * * icke befarar påföljden däraf, att *döma den ogudaktiga godan*, Ords. 17: 15.), då kan min Herre icke vänta sig en större och vissare upplysning i denna delen; ty efter Jesu ord i Matth. 25: 29. blir denna tillökningen endast gifven åt den, som har i behåll det han först hade fått. (Mig är icke tillåtet att sätta hän

till sido något af min Frälsares ord, eller något förtiga af det han låtit mig om sin mening förstå. Därför vågar denne nyligen från grafvens brädd återigen tillbakakomne ålderstigne sjuklingen att fritt säga sin mening, hvarförutan all brevväxling blefve uti sådana saker blott en afgudisk höflighet, som ej fruktar att lägga ett till falsk tröst vanställt Guds ord på egenkärlekens altare.) Orsaken till denna min Herres första förlust är den, att min Herre icke har förvarat denna första öfvertygelsen; och min Herre har icke förvarat den, då min Herre icke har följt den uti att genast undfly deras umgänge, om hvilka min Herre förstod att de voro afvikne från den rätta läran. (När man med hvarandra jämför Luc. 11: 28. och Jac. 1: 22—25, så kan man förstå att *gömma Guds ord* är ett och det samma som att *göra Guds ord*, så att Guds ord förvaras under det ordet verkställles, såsom ock Guds ord går ut på idel verkställighet, nämligen verkställigheten på oss af Guds råd, att vi icke förhindre det, och verkställigheten genom oss af Guds vilja, att vi den icke försumme.) Häraf har följt den andra större förlusten, då äfven det har gått förloradt, som min Herre från allraförsta början haft, och som min Herre tvifvelsutan menar sig ännu hafva, nämligen den gamla Lutherska katekeskunskapen, som måst lämna platsen åt en och annan sats af Böhmes lära. Då det icke är min afsikt att blifva stötande med mina uttryck, utan endast att öfvertyga genom utvecklingen af min Frälsares ord, så vill jag af det öfversända brefvet anföra blott ett enda ställe, som går rakt emot catechismi lära. Det heter i början af det stycket som handlar om detta: det väsentligaste (af invändningarne) är, att jag, om jag ock erkänner det stora värdet däraf, att kristendomen läres rätt och rent, likväl icke kan finna något väsentligen maktpåliggande i de olika sekternas lärosatser, utan anser jag tron och kärleken vara något så outsägligen högre, att icke ens någon jämförelse kan komma i fråga. Jag har

redan utredt en del af detta yttrande. Det är katekesen, med hvilken jag nu ämnar jämföra det, för att visa att de kateketiska grunddragen här helt och hållet saknas, ehvad mening man ock vill gifva denna framställning. Om man icke anser vår evangeliska lära såsom varande en af sekterna, så är hon här förtegdad, och, såsom icke hörande till denna saken, till sido lagd. Men då här likväl talas om tron och kärleken, så upphäfvdes därigenom sammanhanget emellan ordet, såsom orsak, samt tron och kärleken, såsom ordets verkan. Om Guds rike, och således äfven om dessa Guds rikets yppersta tillhörigheter, läres i uttydningen öfver 2:dra bönen i lilla katekesen, att Guds rikets ankomst sker *när vår himmelske Fader gifver oss sin Helige Ande, att vi, genom hans nåd, sätte tro till hans helga ord, och före ett heligt lefverne här i världen* m. m. Om det åter skulle så vara, att Guds ord, i den meningen taget, som våra symboliska böcker taga det, anses vara inbegripet bland de olika sekterna, så blir detta en otacksam och föraktande förblandning, stridande emot uttydningen öfver första bönen i Fader vår i lilla katekesen, hvarest det heter att *Guds namn blir helgadt* (genom tro och kärlek), *när Guds ord rent och klart lärddt varder*. Långt ifrån att D:r Luther anser de olika sekternas lärosatser att vara utan väsentligt maktpåliggande, slutar han med denna Litanie: *hvilken annorlunda lärer och lefver, än Guds ord lärer, han ohelgar ibland oss Guds namn; därför bevara oss, o himmelske Fader!*

När man företager sig att utveckla sådana invecklade saker, så har man att vänta sig den invändningen, att alla dessa bevisen äro endast att spetsfundigt uppehålla sig vid ord (eller som de pläga kalla det, ord drytteri). Men man får besinna att människor kunna ej meddela hvarandra sina tankar utan genom ord. Därför, om man skall fatta en annan människas mening, så måste den hämtas af hennes ord. Ingen människa är berättigad att gifva hvarken sina egna eller andras ord någon annan mening än den, som orden betyda, och den ordens sammansättning framställer

för den mänskliga tanken hos den som förstår språket, på hvilket man i ämnet talat eller skrivit, och som därjämte också känner till saken, hvarom fråga är.

Det inkastet kunde, såsom mycket vanligt, också härvid förekomma, att jag icke lärer hafva läst Böhmes skrifter, dem jag likväl förkastar. Emedan jag icke blifvit af min Öfverherde satt till att vara bland *våktarena på muren*, Höga Vis. 5: 7, de där skola hålla vakt emot fienderna som utantill äro, att de icke må få tränga in i Guds stad, till att fördärfva, utan endast räknar mig bland våktarena som kring om i staden gå, hvilka det tillhör att uppväcka de sofvande då eld uppkommer; alltså ämnar jag icke gifva mig i striden, som föres från bokpressarne, eller svara på andra bref än de, som gifva hopp om sanningens antagande eller återttagande; ty jag är ej af de högre lärarne, som det tillkommer att försvara den himmelska sanningen emot dess yttre fiender, utan jag är en af de ringare lärarne, hvilka det tillkommer att varna för den uppkommande faran, och hjälpa till att bärga det, som af helvetes eld ännu icke är uppslukadt. Därför har jag ock handlat enligt denna min kallelse. När jag råkat få någon andelig bok i händer, så har jag läst framåt, till dess jag förstått hvartut den ville med sin lärdom. Om jag då funnit att boken innehöll ett torrt och sömnaktigt föredrag, hvarmed man ingen vidare väg kom, än att man hade en bok att läsa uti, så har jag satt bort boken, och ej läst en rad däruti mer; ty jag såg då att jag hade fått en följeslagare, som bara ville hvila sig, och sätta sig att sofva. Men om jag fann att boken innehöll villfarande lärdom, så skilde jag mig vid boken, och läste ej mer däruti; ty jag såg att min medföljare for vill om rätta vägen, och förde mig ut på underliga och konstiga genvägar. Så gjorde jag ock då jag uti min företrädares boksamling träffade en af Böhmes skrifter. Det, som ännu mera afskräckte mig från den mannens lära, var en omständighet i den mannens lefverne, den jag vill berätta till den del jag kan minnas, och såsom det blifvit bekräftadt af en dess

anhängare. Böhme var skomakaregesäll; hans mästare hade förbudt sitt folk att i dess frånvaro sälja skotygn. En gång, under mästartens frånvaro, infann sig uti verkstaden en okänd man, och begärade af Böhme (som förestod verkstaden) att få köpa ett skoplagg. Böhme vägrade, och uppgaf till orsak mästartens förbud att i dess frånvaro sälja. När den främmande med enträgenhet flere gånger förnyade sin begäran, trodde Böhme att han därmed skulle blifva honom kvitt, att Böhme begärade orimligen för mycket för det ifrågavarande skoplagget. Till sin förundran fick Böhme det begärda genast sig betaldt. När Böhme följde ut den främmande, sade den främmande till Böhme att för honom skulle uppgå ett ovanligt andeligt ljus, hvilket ock kort därefter blef honom gifvet, och lyser nu, sådant som det är, i Böhmes skrifter. Om man jämförer denna händelsen med Evas fall, så skall man finna en stor likhet emellan båda dessa händelserna. Böhme, likasom Eva, handlade uti deras Herres frånvaro, men erkände uttryckligen att de visste af deras Herres förbud. Båda handlade däremot, och syndade hvar på sitt sätt. Eva syndade emot det 1:sta budet i 1:sta taflan af Guds lag, då hon åt af den frukten, som Gud hade henne förbudt; och Böhme syndade emot 1:sta budet af lagens 2:dra tafla, då han, emot sin mästartes förbud, sålde hans vara. Eva vann en skadelig tillökning på sin förra insikt, och Böhme likaså. I öfrigt, då man aktar därpå, att förberedelsen till Böhmes insikt, likasom till Evas, var Guds buds öfverträdelse, så kan man förstå att, om händelsen är sann, hela läran så visst är af den onde anden (hvilken då antagit en människas liknelse), som, därest historien är diktad, däri röjer sig den ondes art, som med lögn förför till synd, för att därmed dräpa själar. Joh. 8: 44. Att där med sådana uppenbarelser genast eller kort efter plägar följa en intagande tillfredsställelse, är likaså litet bevisande för deras sanning, som giftets sötma är en säker borgen för dess hälsosamma beskaffenhet. Därför har Gud i Es. 50: 11. gifvit de villfarande en varnande underrättelse

om utgången af en vandring, där dessa lyseldarne följas såsom vägledare. Tvärtom händer det att, när man blir, enligt sin kallelse, nödsakad att med Guds ord angripa något den ondes verk, det han menat vara tillräckligen befastadt, Luc. 11: 21, så blir man af honom angripen med en mörk ångest. Härvid kunde åter den invändningen förekomma, såsom en fortsättning af den nyss förut uppgifna frågan: huru kan jag veta om icke tillfredsställelsen skulle kunna härröra däraf, att jag kommit till ett nytt andeligt ljus, sådant som t. ex. det jag kan få af Böhmes skrifter; eller hvaraf skulle jag kunna urskilja om den ängslan jag får erfara då jag förkastar dem, icke är en Guds Andes tuktan, som öfvergår mig för min visade gensträfvighet emot det tillbudna andeliga ljuset? — Jag vill söka till att upplysa båda dessa händelser. Den tillfredsställelse som är af Gud, följer efter en enkel och klar insikt på de ordens innehåll, som för tillfredsställelsen ligga till grund. Däremot består den förnöjelsen, som kommer af villfarelsen, i en dunkel känsla, som ingen gemenskap har med det uppenbarade ordet, hvarken att den flyter af ordet, såsom från sin källa, Jer. 15: 16, ej heller att den går till ordet tillbaka, såsom till sitt mål. Ps. 119: 32. Likaså har Guds Andes tuktan med sig en klar och enfaldig upplysning om de synder och fel, hvilka den Helige Ande vill hafva till bekännande och till förlåtande bragta fram för Nådastolen. I den första omvändelsen är denna tuktan ibland ganska skarp, Ebr. 12: 6; men i den dagliga bättringen behandlas den omvända människan sällan med stränghet, utan så är, att hon förut visat sig gensträfvig. Höga Vis. 5: 4, 6. Jag säger sällan; ty då Gud vill, genom anfäktning, bringa en troende människa till en större andelig förkofran, så blir ställningen i visst afseende svårare än vid människans första uppväckelse. Es. 63: 15. Men ljuset blir så vida kvar, att hon vet det vara rätt som hon gör, 1 Joh. 1: 7, fastän hon, i anseende till sin andeliga belägenhet, vandrar i mörkret, Es. 50: 10, så att hon säger, som Zion: *Herren hafver öfvergifvit mig, Herren*

hafver förgätit mig. Es. 49: 14. Däremot liknar den onde andens kväljande den ställningen, då en obillig husbonde stillatigande slår sin tjänare, och med förnyade slag, under ett lika stillatigande utdelade, besvarar tjänarens fråga, hvad han har gjort, eller hvad han skulle göra.

Äfven därest Gud härtill den nåde gifver, att min Herre låter öfvertyga sig om faran af umgänget med villfarande människor, är här ännu i denna saken en fara, och den, som icke är den minsta; den nämligen, att genast gå in i villfarelsen tillbaka, då man allraförst vill försöka att föra sina hittills varande ledare till rätta, innan man kan besluta sig till att alldeles skilja sig vid dem. Jag har sett exempel på en sorglig utgång af ett sådant, med oförståndig dristighet anställdt företag. Angriparen blef öfvervunnen, och skilde sig från den af sina forna vänner, för hvilken han omtalat det befunna andeliga obeståndet hos den nya andeliga ledsagaren, och som då hade afrådt honom från det tillämnade försöket. Ehvad välmening, som härvid kan ligga till grund, är det att fresta Gud, då man utan särskild kallelse gifver sig in uti en fara, som är de för handen varande krafterna öfverlägse. Utgången kommer då att, på ett eller annat sätt, likna det, som vederfors Öfversteprästens Sceve söner, Ap. G. 19: 13—16. David gaf sig i strid med Goliath; men han hade därtill en utomordentlig kallelse, hvilken David kallade att David kom till Goliath i *Herrans Zebaoths namn*. 1 Sam. 17: 45. Dessutom hade David vid ett annat dylikt tillfälle erfarit hvilken utomordentlig styrka Gud skänker dem, som i förtröstan till honom gå åstad i sin kallelse. 1 Sam. 17: 34—37. Utom en sådan kallelse, och utan en sådan tro, är det ett öfverdåd, hvarmed man går utom sin af Gud tillmättna krets, och rubbar den i Guds lag föreskrifna jämvikten emellan den kärleken som skall visas emot nästan, och den kärleken som en människa skall hafva till sig själf. Utförandet af detta företag blir dessutom förbundet med stora och kännbara svårigheter, och kommer att likna Abrahams hvardagspröfningar, då Abraham, efter skilsmässan

vid Loth, blef lämnad ensam och utan något umgänge. Men jämföras med det profvet kan det icke, då Abraham fick befallning att offra sin son, hvarefter han blef kallad de trognas fader. Ty vid Isaacs offrande var där icke fråga om mindre än den sädens utrotande, som skulle söndertrampa ormens hufvud, 1 Mos. 3: 15. kap. 17: 19, och om löftets återtagande om välsignelsen, som skulle utgjutas öfver jordens folkslag. 1 Mos. 17: 21. Det skall visst kosta på för den, som skilt sig från världsumgänget, att också försaka de nya andeliga bekantskaperna, hvilka erbjuda sig såsom till en ersättning för det förlorade umgänget. Här upptäcker sig den ondes afsikt med den anläggningen * * *. Men Herren Gud känner den ondes anslag, och har makt nog att tillintetgöra dem. Ehvad profvet är af Gud tillstadt eller tillskickadt, så bestyrer han det, 1 Cor. 10: 13, endast min Herre redligen därunder förhåller sig, 2 Tim. 2: 5; och så blir slutet godt, huru svår början ock kan hafva varit. Jac. 1: 12.

Så har jag då gifvit skäl af Guds ord till det rådet jag gaf genom herr * *, 1 Mos. 19: 17.

Nu får min Herre tillåta mig att tillägga något för egen del. Jag vill nämligen min Herre Gud till pris yttra mina tankar om angelägenheten att blifva vid Guds ords oförfalskade lära. Ebr. 13: 9. Jag anser det enda rätta lärobegreppet att vara såsom en juvel i rättfärdighetens krona. Handlar jag så ovarsamt med detta klenodet, att någon af kanterna blir afstött på juvelen, så att den mindre lyser, så kunde hela kronan för mig gå förlorad. Upp. 3: 11. Jag har erfarit faran däraf, då jag i 6 år famlade omkring i den herrnhutiska dimman, värnlös i frestelserna, och utan ro i ensamheten. Utan människoåtgärd kom jag in däruti genom andelig mätthet, som icke lät Guds eget ord vara mig nog, utan slog mig ut i allahanda andeliga böcker. Pred. 12: 11, 12. Men jag har ock erfarit huru den trofaste Öfverherden går efter det villfarande fåret, till dess han finner det. Luc. 15: 5. Ty utan människohjälp kom jag ut ifrån den snaran,

att hänga vid främmande lärdom. Hes. 34: 16. Detta har gjort mig medlidande med de villfarande, men rädd för deras villfarelser. Så har jag ock njutit Herrans trofasta vård under det ämbetets faror, i hvilket han har satt mig, Luc. 15: 6, så att jag blifvit för villfarelses smitta bevarad, änskönt jag i det andeliga, likasom de jordiska läkarne i de lekamliga sjukdomarne, haft att göra med de smittade; utan, ändock att världen velat göra mig sekterisk, har hon likväl hvarken kunnat uppgifva den sektens namn, som jag skulle vara tillgifven, ej heller kunnat bestämma de villfarelser, som jag skulle utsprida; ty då jag icke håller några enskilda sammankomster, eftersom jag anser dem onödiga, kunna de icke göra mig till Pietist; och eftersom jag icke godkänner Brödrafolkets anstalter, dem jag håller för blotta människopåfund, kunna de icke stämpla mig såsom Herrnhutare. Men inför min Öfverherde kan jag, under alla mina vidrigheter, säga som Jeremias i kap. 17: 16. *men jag hafver fördenskill icke flytt ifrå dig, min Herde; så hafver jag ock intet begärat människors ros, det vetst du; hvad jag predikat hafver, det är rätt inför dig.* Likväl, eftersom jag ansett frestelsen till afvikelse i läran för den allrafarligaste frestelsen, så har det varit min bön, som där står i gamla Svenska Psalmboken, N:r 43. v. 3. *vis mig din väg, att jag ej går från dine sanning klara, och nödgas så med suck och tår i kulan nedertara. Låt mig af hjärtat älska dig, och i allt godt förkofra mig, att jag hos dig må lefva.* Amen.

En anmärkning får jag göra till slut. Min Herre räknar bland sin ords villfarande några, som min Herre kallar v ä n n e r n a. Det kan vara att Brödrafolkets vänner utmärkas och utmärka sig med detta namn. Men det kan ock vara att där gifvas några sannskyldiga kristna, som, lika med de fem visa jungfrurna, begå den ovarsamheten, att taga de fem fåvitska ibland sig. Likasom de fem visa icke kände de fåvitska förr än vid brudgummens ankomst, likaså kan det ock vara, att där fattas hos dem den klokheten, Matth. 10: 16, att dölja för världen deras andeliga bekantskap. Men äfven fastän

de sofvo vid anskriet då brudgummen kom, Matth. 25: 5—8, så hade de likväl olja att emottaga honom med. Jag vill därför icke råda någon till att gifva sig ibland dessa så kallade vännerna. Ty redan visar deras oförstånd, att där ingen andelig fördel är bland dem att vänta.

56.*

Min käre Bror!

Den 10 October 1816.

Då jag besvärar med aflämnandet af detta tacksägelsebref till madam F., får jag svara på en omständighet som funnits i Brors bref af förra data, och nämna en annan som ligger mig själf på hjärtat. Jag har blifvit frågad huru man skall göra med nya Långkatekesen. — Det är bäst att tyda orden i den rätta meningen, utan att direkte vederlägga det felaktiga, och säga: så och så måste meningen vara o. s. v.

När Gud kallar mig härifrån, så torde det hända, att de af härvarande lärjungarna som kunna flytta, flytta till G., likasom de som kunde, flyttade hit från S. Jag behöfver ej mer än nämna detta, ty Öfverherden gör själf allt det andra, och gifver bröderna mod och nit att helt skilja sig från den andeliga världen, som är just vår tids Babel, — och Jesu kärlekssinne (hvaruti mig så mycket har fattats, att jag flere gånger tyckt mig likna läraren i Epheso) till att fördraga nykomlingarnes skröplighet, — och visdom i att stifta och bibehålla frid emellan moderkyrkan och den tillkomna annexan, att den ena ej får förhäfva sig öfver den andra, — och tålamod, om någon skulle förmärkas sätta ett föredragande värde på läraren som ligger i grafven, — och trohet att, där så behöfvas skulle, blottställa sig för fåren, — och ändå mer som jag ej kan förutse; och det

*) Efter författarens egenhändigt skrifna original. — Detta och nästföljande bref äro förut tryckta i Henric Schartaus lefnad och lära af A. Lindeblad, 2:a uppl., 1864. — Se vidare anmärkningen sid. 132.

af den kärlek, hvars djup intet öga sett, af de nådesrike-
domar, hvilkas fulla utveckling än intet öra hört, och af de
outsägeliga gåfvor, hvilkas högre mått ännu icke i någons
hjärta uppstigit. * * * Talrika äro åhörarna, i synnerhet vid
förhören, mest af fruntimmer, äfven af stånd. Tröstelig är
den tanken, att hopen som blir frälst är i proportion där-
efter. Lofvad vare Gud vår Messias, vår Jesus, Herren af
Betlehem, Nazareth och Golgatha!

P. S. Bröderna skola ej försumma den gåfva som i dem
är att kunna läsa den heliga Skrift på grundspråket. Äfven
i min lilla del har jag sannat hvad jag hörde en då uppväckt
Orientalist säga: Den heliga Skrift är i hvad språk som helst
idell silfver och guld, men i sitt eget språk är den bara
juveler. Endast i Ordspråksboken har jag räknat 80 löften
som höra till rättfärdiggörelsen (den första och den dageliga)
utom de som höra till förnyelsen och utom de evangeliska
beskrifningarna på nådaståndet.

57.*

Min käre Bror!

Den 20 Augusti 1818.

Ändteligen får Bror då se några rader från denna handen.
Det ser ut som vänskapen på min sida hade med brevväx-
lingen upphört, men den har i afseende på Bror så tilltagit,
att jag därvid erfarit något som liknar Col. 2: 2 **); och håller
före, att detta härrörer däraf, att Bröderna genom sina för-
böner närma sig denne medarbetaren i Christi evangelio.
Det som egentligen varit hindret för skrifvandet har varit,
att sysslosättandet tilltager i den mån krafterna aftaga.
Detta har ock gjort, att jag behöft ropa till min Öfverherde
om hjälp därom, att jag å ena sidan icke måtte svika hans
sak om jag försummade att arbeta på det offentliga ordet,

*) Se anmärkningen till föregående bref N:r 56.

**) I handskriften stod 3.

eller nekade hans husfolk mitt enskilda skaffarebiträde; och å den andra sidan, att jag ej måtte komma på skam inför människor i de ärender, där de kunna hafva rätt att af mig något vänta och begära. Likväl råkar jag i skuld, än i det ena och än i det andra; men har dock ej gifvit saken förlorad, ty Jesus vill oss gifva sin nåd och vår brist hela, fast vi af svaghet fela. N:r 41: 5.

Jag vill ännu nämna en annan sak (fast jag ej vet om jag förr nämnt den eller ej, ty mitt minne bedrager mig ofta på dubbelt sätt) och jag önskar kunna nämna därom utan allt skryt och fåängelighet. Några af de små barnen som hörde på sista nattvardsbarnens undervisning äro ännu kvar. Föräldrarne hålla dem här, och barnen gå tillhoppa hvar dag i middagsstunden för att befråga hvarannan. Där-af har skett, att barn af 6 till 11 års ålder hafva den kunskapen om Guds egenskaper, om vår Frälsare, om tron och omvändelsen, samt om den heliga Nattvarden, att om inflyttande tjänstehjon hade deras kunskap, så kunde de utan förutgången undervisning vid nattvardsbordet emottagas. Guds Andes nådeverk visar sig därvid synbarligen hos flere af dessa små.

Det som ökar min fägnad i detta afseende är, att bland de äldre i det hela se ett stadgadt väsende utan allt själf-tycke och uppblåsning. De äro väl sammanfogade på lika sätt som den från hvarandra aflägsne handen och foten i lekamen, Col. 2: 19; men de synas anse sig endast såsom de som bo här och där förströdda 1 Pet. 1: 1. Upp. 12: 17. Undantag gifvas här så mycket betydligare åt andra sidan.

F. går ofta ut till predikan i Råby. Då han rådfrågat mig ett par gånger, har jag haft tillfälle att förtroligt varna för främmande andelighet, äfven den som finnes å H**trakten. Han har stillatigande afhört detta, utan att låta märka något missnöje. Emedan jag själf varit omförd af främmande lärdomsväder, har jag både medlidande och hopp, äfven om villfarande af annat slag än det jag tillhört, ty här gifvas

andra villfarelser än den herrnhutiska. *Incidit in Scyllam cupiens vitare Charybdin.*

En annan anmärkning bör jag ock meddela. Bestämde andeliga sammankomster i privata hus vilja på vår tid icke lyckas, änskönt de anställas på ett med de borgerliga lagarne öfverensstämmande sätt. Om de göras till ett slutet sällskap, så uppkommer afund, fiendskap och söndring, och om de lämnas öppna, så intränga sig skrymtare och spejare. Det är blott den enskilda gudstjänsten, som bör vara uteslutande; och endast den offentliga, som bör vara öppen. Jag höll förhör med de små barnen hos professor H. efter aftonsången, eftersom yngsta dottren är en af dem; men snart ökade sig åhörarnes antal till den grad att, äfven för trängslen och kvalmens skull, jag måst inskränka det till barnen och ett par döfva personer, som förlora så mycket i kyrkan.

Magnetismen visar sig på vår ort med alla sina betänkelige fenomen. En varnande händelse har dock inträffat. En ung läkare med vackra insikter och natursgåfvor, som gick långt i den saken, — har förlorat förståndet. Jag tycker mig spåra samma omständigheter, som i forna dagar visade sig hos pigan i Kågeröd, och i öfrigt detsamma som annars plägar förekomma hos sådana personer, som hafva syner från Jungens andevärld. * * * Allt går ut därpå, att få den lögnaktiga satsen först stadgad: Allt det som är ovanligt är en af Gud skapad fördold naturkraft. Därmed skall då grunden läggas för den som torde komma efter, när sådant framdeles skulle visa sig, som ej kan möjiligen som naturkraft anses, ty då lærer man säga: Således är detta underbara också af Gud, och således äfven den ändring i lära och gudstjänst, som därmed bekräftas. I öfrigt har jag härvid lärt detta: En präst som är kallad till en sjuk, hos hvilken sådan yra visar sig, som röjer de onda andarnas deltagande och närvaro — skall ej nedlåta sig af öfverdrifven ömhet till någon slags uppässning eller kamratskap, utan blifva inom gränsen af sin ämbetsvärdighet, om han

skall vara tryggad för den ondas förakteliga förölämpande. Om vi råkadess skulle jag säga mera både om detta och annat. Jag är till döden Brors trogne vän.

58.

[XXVII]*

December 1818.

Jag tycker mig finna mycken likhet emellan väckelserna, som visa sig genom pastor * * och de pietistiska oroligheterna: 1:o Rätt i hufvudsaken; 2:o Men fel måste där likväl vara, eller åtminstone brist i lärosättet, om än icke i själfva läran, eftersom tilloppet är så stort under dessa andeliga missväxtåren. 3:o Oaktadt den onde fogar sina skrymtare åstad, att, likasom Samaritanerne, vilja vara med vid uppförandet af Zions murar, så har Israel likväl en god sak; ty vår Frälsare har lärt oss att det var ändå likväl hvete, och att det var sådt af husbonden, fastän däribland visade sig ogräs. Matth. 13: 26, 27. 4:o Sådana äro de, som hänga vid Louvignys eller andras villfarande skrifter. 5:o Det ovisa nitet, som följer med de nyss uppvaknade lärarne, gör att de utan kallelse våga angripa hufvudsätet för djäfulsens rike, innan de ännu hafva något utträttat emot utanverkan, som äro okunnigheten, fåfängligheten, världsväsendet, den egna rättfärdigheten, inbillningarne, villfarelserna och ogudaktigheten. De få då så mycket att sköta med deras fientligt sinnade medbröder, hvilkas laster de bestraffa i deras frånvaro, hvilkas galenskap de göra skadeligare därmed att de utveckla dem, och hvilkas försummelighet de åtala, utan att kunna rätta den, — så att de blifva hindrade från att hafva akt på sig själfva, från att föda lammen, och från att vakta fåren. Jag önskar, och äfven i min lilla del beder därom, att den eller de, hvilka Herren ämnar bruka såsom kastoskofvel då

*) Efter förf:s egenhändigt skrifna koncept.

han vill rensa sin loge, Matth. 3: 12, icke måtte utsläcka den rykande vecken för det han osar, eller sönderbryta den förbråkade rön för det hon lutar, och vräka allt, som icke är strida framstänket *), då det likväl icke därför är agnar.

59.

[XXII] **

September 1823.

Välärevördige och Höglärde Herr Magister!

Fägnaden, som jag haft däraf, att höra om den hos Herr Magistren vaknade omtanken för egen och andras eviga välfärd, har ökats, då jag genom Herr Magistrens bref fick denna tidning bekräftad. Då vissa krämpor understundom vålla mig en darrning på handen, och dessutom göra skrifningen för mig tung och långsam, så har jag valt denna utväg, att betjäna mig af en annans penna, som efter mitt förestafvande författat detta svar. Jag har så mycket mindre tvekat att välja denna utväg, som den där skrifver, förstår att värdera det som skrifves.

Båda Herr Magistrens frågor röra Guds heliga lags lära, detta vidsträckta fält, detta djupa haf. Den nyfikenheten, hvilken apostelen Paulus omtalar uti 1 Tim. 5: 13, är visserligen i sig själf syndig; ty likasom det var första steget till våra första föräldrars fall, att de ville veta mera rörande skillnaden emellan ondt och godt, än Gud hade låtit dem få veta genom sitt förbud; likaså tager en människa alltid ett farligt steg när hon vill veta det, som Gud icke åt henne bestyrkt att få veta; och den deltager i faran, hvilken såsom följeslagare begifver sig in på denna vådeliga stig. Därför är det likväl icke alltid synd, att svara på en nyfiken fråga,

*) Framstänk kallas de stridaste sädeskornen, hvilka, då säden kastas, stänka längst fram i logen. Utg.

***) Originalet meddeladt af korrespondenten.

änskönt frågan i sig själf är synd. Om man ville ända till denna ytterlighet drifva deltagandet i andras synder, så skulle man därigenom antingen blifva bragt till den af apostelen Paulus omnämnda ytterligheten, att rymma världen; eller ock skulle man komma till att handla emot den allmänneliga kärleken, och därmed öfverträda den stora kärlekslagen, hvilken vår Frälsare flyttat närmast intill budet om kärleken till honom själf, och således satt detta budet framom alla andra, till och med öfver de tvenne sista buden af första taflan i Guds lag. Således, när omständigheterna äro så beskaffade, att tystnad eller afvogt svar skulle gifva anseende af förakt eller fiendskap, så fordrar den kristeliga kärleken till nästan att svara på en syndig fråga; och då kan det icke blifva synd, att med svaret lyda Guds bud om kärleken till nästan, fastän frågan vore stridande emot det 4:de budet i Guds lag, då därmed söktes en onödig tillökning på fullkomligheten, genom den lika onödiga utvidgningen af vetandet. Grannlagenheten i detta handlingssätt vållar oundvikligen mångfaldigt felande af artighet, hvilken dock i sig själf icke är annat än högmod eller människofruktan. Det var detta som afbildades i Gamla testamentet genom de mångfaldiga anledningar, hvilka gåfvos för Israeliten att blifva orenad. Det är i detta fall som *David's hus och borgarena i Jerusalem* behöfva den för dem öppnade *brunnen emot synder och orenhet*. Zach. 13: 1. Om de vandra i det ljuset, i hvilket Gud själf bor, och hvaraf han låtit genom ordet ett återsken falla ned uti våra mörka hjärtan, så blir umgänget med honom icke för dem stördt genom sådana fel; ty de hafva den dagliga reningen i Guds Sons blod, som är dem lofvad i 1 Joh. 1: 7, och hvarom vår Frälsare har lärt dem att bedja i 5:te bönen af Fader vår, så att de en gång också komma ut af denna trängselen, lika med dem, hvilka omtalas i Upp. 7: 14.

Besvarandet af Herr Magistrens andra fråga har med sig den svårigheten, att ett i sig själf särskildt fall blifvit uppgifvet med allmänna ordalag, och är icke vordet bestämdt

utmärkt med sina egna omständigheter. Däraf följer att jag icke heller kan gifva ett närmare och bestämdt svar; utan får låta det blifva därvid, att i allmänhet yttra mina tankar om det, som i afseende på förargelse bör af en kristen iakttagas. Det är endast Guds bud om kärlekens bevisande emot nästan, som inskränker den kristeliga friheten, som hörer till den kristeliga kärleken, hvilken en människa äger att iakttaga emot sig själf, eftersom vår Frälsare har valt den till måttstock för den kärleken som emot nästan skall bevisas, när han sade: *du skall älska din nästa såsom dig själf*. När alltså den kristeliga friheten i dess utöfning skulle blifva stridande emot en annan människas sannskuldiga väl, så fordrar den kristeliga kärleken att min fördel skall vika för en annans fara. Det som i den heliga Skrift kallas *förargelse*, har, som Herr Magistren vet, en vidsträcktare betydelse än den, som detta ordet i vårt språk medförer. Därmed utmärkes allt det hinder, som lägges en människa i vägen för att komma till ett evigt lif. Detta hinder kan uppkomma antingen däraf, att någon af mitt felaktiga förhållande tager sig anledning till samma fel, eller ock blir, igenom ett däraf uppkommet bekymmer, störd till sitt sinneslugn, och således antingen blifver bragt i andelig förlust, eller ock sättes utur stånd att åtnjuta sina andeliga fördelar. Genom det förra påföres nästan en frestelse, och genom det senare förorsakas honom ett lidande, båda skadeliga till sina påföljder, eftersom de båda äro till sitt upphof syndiga. Olikhet blir där i båda hänseenden, allt efter som dessa anledningar förekomma hos de människor, hvilka äro under den onde andens bestyrande, eller möta sådana, hos hvilka den Helige Ande har sitt nådeverk. Emedan dem orenom är all ting orient, Tit. 1: 15, så taga de sig anledning till synd af det, som icke en gång har ett syndigt anseende. Där är då intet mera, som åligger en kristen i denna delen, än att han flyr allt det som ondt synes, på det han må vara sådan, att han ingen förargar, hvarken Jude eller Grek, ej heller Guds församling.

Men det kan ock hända att bristande insikt hos en andeligen uppvaknad människa, kan göra att hon tager sig anledning till synd af det, som i sig själf icke är synd, men blir synd när det oriktigt efterföljes af den, som på orätt sätt tillämpar det. Detta utförer apostelen Paulus i Rom. 14:de samt 1 Cor. 8:de och 10:de kap. Det hände nämligen att somliga svagare kristna bivistade afgudamåltiderna endast för det, att äldre kristne infunno sig där; och att andra blefvo försatte i bekymmer och förvillelse därigenom, att de sågo dem äta afgudaoffer, af hvilka de hade väntat en större andelig grannlagenhet. Apostelen gör den ansvarig för sin broders förtappelse, som med sin djärfva själfkloshet kom honom att efterfölja hans *) gärning, utan att denne hans efterföljare hade upphunnit hans insikt. Apostelen förklarar väl en kristen att till öfvertygelsen vara fri, och äfven oberoende till sin gärning af en annans omdöme; men apostelen fordrar likväl af de starkare att de skola rätta sig efter de svagare, och icke begära att de svagare skola rätta sig efter dem. När alltså den kristeliga frihetens begagnande skulle bringa en annan i oro och villrådighet, så ville apostelen att de betydligaste förmåner skulle uppoffras, och att man hellre skulle underkasta sig det kännbaraste lidande, än att sätta en annans själ uti våda. Det öfriga blifver dem undervisadt af visdomsens Ande, som äro af honom lärde, och som hafva anammat den Frälsaren, som är oss gjord till visdom. Det inbördes meddelandet emellan sanna kristna skaffar bort många stötstenar; och den kristeliga kärleken, hvilken, efter 1 Cor. 13:de, *fördrager all ting*, den går förbi de stötstenarne som man icke skulle kunna bortskaffa. Så hjälpas de åt, som följa med hvarannan, och snarare understödja hvarannan, än stjälpå hvarannan omkull. Den kristeliga kärleken är ödmjuk, och begärar icke att regera, så att den svagare skulle fordra att andra oupphörligen skulle rätta sig efter hans svaghet, då han snarare skulle rätta sig efter

*) I handskriften stod s i n.

deras förstånd, som starkare äro än han. Med allt nedlåtandet, hvartill en kristen bekvämar sig för andras skröplighets skull, låter han likväl icke kufva sig af andras andeliga regeringssjuka, de där vilja upphöja sitt föregifna samvetsbekymmer till lagstiftare i Guds församling; utan han gör då som apostelen Paulus i Gal. 2: 4, 5. säger att han gjorde: *då någre falske bröder sig med inträngde, och med inkomne voro, till att bespeja vår frihet, som vi hafve i Christo Jesu, på det de skulle komma oss i trældom, vekom vi för dem icke en stund till underdånighet, på det evangelii sanning skulle blifva beståndande.* Då det är en människas vanliga lott, att öfverskrida måttan åt högra handen eller åt den vänstra, så är det mindre skadeligt att gå något för långt i kärleken, till att gifva efter, än att i egensinnigheten och fordrandet tränga in på andra, eller vara dem i vägen. Annars blir det mest oskyldiga brottsligt, när det blir skadeligt; och det största timmeliga behof blir fördärfligt för min egen själ, när det blir hinderligt för en annans eviga välfärd.

Emedan det så är, som där står i vår gamla Långförklaring, att lagen är af naturen någorlunda känd, så behöfver man se sig väl före, att icke förnuftet inblandar sin spetsfundighet, diktar sig förbud, där Gud ingen synd har utmärkt, föreställer sig faror, där Gud inga varningar gifvit, och genom konstiga slutsatser binder samman bördor, där Gud ingen ting har befallt. Guds lag är i dess tillämpning vidsträckt nog, utan att behöfva någon fariséisisk tillökning af sådana människolärer, som föras in i Skriften af nyss uppvaknade lärare, hvilka i förtid bemäktigat sig bokpressen, och påtrugat Guds församling sina omogna hjärtefoster. Mången bekymrad själ har på denna sträckbänken lidit utsägelig smärta; och hvar icke Öfverherden själf hade tagit uti saken, så hade väl månet krossadt rör blifvit sönderbrutet, och mången rykande veke hade blifvit utsläckt.

En gammal lärare, som på 43:dje året tjänt sin Herre i ämbetet, fägnar sig däråt, att flere unge lärare, i synnerhet i Herr Magistrens stift, börja träda i stället, då han själf

snart torde gå ur tjänsten. Då han med glädje hört deras namn, önskar han dem af hjärtat att de måtte gå fram och icke tillbaka, ej heller åt sidan. Han, som förlåter felen, skall ock rätta dem, och förtaga fienden att han icke därpå får hämta någon fördel för sitt rike. Om än på denna vredenes tid segren icke blir lysande, så skola de dock gå af med sina själar såsom med ett byte, och då äfven frälsa några af dem som dem höra. Säden skall väl icke skrymma i halmen, men matkar skola icke därför uppäta kärnan. Tilloppet skall väl icke blifva stort till egenkärlekens uppblåsning, men de fromma skola af dem lära att skilja sig ifrån de onda. Beröm och inkomster skola icke följa dem i spåren; men Guds Andes vittnesbörd om deras Herres välbehag skall lätta deras arbete, och härlighetens krona skall vänta på dem. Detta önskas också åt Herr Magistren af etc.

60.

[II]*

Min Herre!

November 1820.

Ehuru ombyte af jordisk kallelse (1 Cor. 7: 17, 20, 24.) i allmänhet är farligt, likväl kan det ej förkastas då sådana omständigheter visa sig, hvilka, såsom af Guds hand styrde, innefatta en ny kallelse från Herren af lika innehåll som då Zebedei söner från fiskarebåten, och Mattheus från tullkontors-pulpeten, kallades alla tre till predikoämbetet. Likväl vill jag råda min Herre att icke vidare taga detta för afgjort, än att min Herre ditåt riktar sina studier. Hufvudsaken bör därjämte blifva den, att Guds Helige Ande får hos min Herre fullborda, och sedan befästa sitt begynta nådeverk; ty den tiden nalkas, då den kristna församlingen kan vara belåten med lagom studier, men alldeles icke kan undvara ett förståndsöga som ser rätt fram (Ords. 4: 25. Matth. 6: 22.), och ett hjärta som lågar af Christi kärlek.

*) Originallet meddeladt af korrespondenten.

Joh. 21: 15—17. I alla fall blir där ingen afstängande svårighet att komma till detta sinne (hvilket i alla stånd behöves, om man icke vill hyckla sig fram till evinnerlig eld); ty där var ingen ringmur kring Jesu kors, och ingen gräns är där för honom, som därpå hängde. Därför kunna hvarken härarne af onda andar mer än skrämman den som är rädd, ej heller de mångfärgade skarorne af djäfvulens barn mer än hindra den som är ömtålig; men visa tillbaka kan ingendera, ty Jesus har kallat de arbetande och betungade till sig, och lofvat vederkvicka dem. Matth. 11: 28. I sitt lidande har han stigit ett steg fram, och Satans hufvud blef krossadt, 1 Mos. 3: 15; och tager han det andra steget till, så ligger hela hopen af hans fiender där vid hans fotapall. Men därförinnan skall den här af flytande frimodigheten vara visligen dold i hjärtat, Ords. 27: 11, och endast visa sig i bekännelsen, då den fordras. Matth. 10: 16 *). Akta sig för alla människoförbindelser i Guds sak, ända ifrån de särskilda religionssamfunden, ända till den ovarsamma andeliga bekantskapen. 1 Joh. 4: 1. I hvad fara råkade de fem visa jungfrurna genom förbindelsen med de fem fåvitska, till ett och samma goda syftsmål? Matth. 25: 5.

Det som jag i synnerhet anser såsom ett tecken därtill, att min Herres väg tackes Herren, är det, att min Herres föräldrar bifallit förändringen; ty föräldrar hafva något profetiskt i afseende på sina barn, när icke fientlighet eller vrång afsikt tydligen hos dem i saken visar sig.

Lika befordrande för den på närmare håll varande kristendomen, som för det mera aflägsse predikoämbetet, blir det, att min Herre gör sig mycket bekant med Bibelen. Bibelläsningen i förra afseendet bör alltid ske i ordning, så att början sker hvarje gång där min Herre förra gången slutade. Om icke bibelläsningen uppblandas med läsning af mer eller mindre felaktiga skrifter, så vinnes med bön till Gud i Jesu namn så mycken upplysning som behöfves för

*) Tilläfventyrs har författaren menat v. 32.

att finna lifsens väg, och så mycket förstånd som behöfves till att därpå föra andra fram. Nu lycka till att blifva gjord duglig till den plats Öfverherden har åt min Herre från evighet ämnat!

61.

[XXI] *

Min Herre!

Junii 1823.

Min Herres [första] bref angick Sions Sångers, om hvilka min Herre hyste den tanken, att de skulle kunna befordra bekymrade sjäalars hugsvalelse och eviga frälsning. Jag är utaf en alldeles motsatt tanke, grundad på en för längre tid tillbaka vunnen erfarenhet. Jag får härvid följa samma gång som apostelen Paulus i sitt bref till de villfarande Galaterna, ändock att deras villfarelse var alldeles motsatt den, som innehålles i Sions Sångers. För att göra min Herre reda huru jag i denna sak må anses bemyndigad att tala, får jag, dock utan skryt, säga, att vid början af år 1778 blef jag förd till rätta, endast genom den heliga Skrifts lära, och det utan någon lärars, eller någon annan människas därvid nyttjade åtgärd, ehuru det synes mig skola hafva varit mig till mycken förmån, om jag, redan vid början af min vandring, hade haft någon vän, vid hvars hand jag hade kunnat stödja mig. Äfven då jag träffade en sådan, hade han, ehuru rädd för herrnhutiska läran i allmänhet, icke skarpsynthet nog, för att blifva den varest den låg gömd i sådane skrifter som Sions Sångers. Därför hände det, sedan jag 1780 blifvit präst, att jag af andelig nyfikenhet råkade på Forstmans och hans hustrus lefverne, med flera, på hvilka min Herre redan lärar fått förteckning. Jag blef, likasom den där i det lekamliga njuter hemligt kraftlös föda, andeligen maktlös. Själens frid vacklade, och jag saknade förmågan att segra,

*) Originalt meddeladt af korrespondenten.

ändock jag ännu icke gifvit mig vunnen, eller lämnat vapnen ifrån mig. I denna ställning kom jag hit 1785, och fann för mig hos några en herrnhutisk kristendom, hvilken af mig godkändes och understöddes, eftersom jag icke bättre förstod, än att allt var sådant som det syntes vara. Ingen hufvudsaklig ändring hade föregått i mitt lärosätt, och däraf härrörde det utan tvifvel, att den trofaste Guds Ande behagade bruka den kranke läkaren till några själars helande. När jag sommaren 1787 kom öfver, hos en äldre åhörare af det förstnämnda slaget, en sådan skadlig lärosats, som gick längre bort ifrån Guds ords rätta lära, än jag själf ännu var kommen, så angrep jag den, och djäfvulen angrep mig igen. Kampen, under hvilken endast återlösningshoppet blef kvar, slutade sig därmed, att jag åter kom in på bruket af den heliga Skrift, som en tid varit till sido lagd för läsningen af de tal och andeliga efterrättelser, hvilka i handskrift cirkulera bland Brödrafolkets anhängare och vänner. Redan då jag låtit fästa mig med detta band, hade jag förklaradt att jag icke ville gå in uti egentligt samfund med dem; men nu upphäfdde jag äfven detta senare deltagandet, och äfven, någon tid därefter, alla personliga andeliga bekantskaper af detta slag. Inga jordiska omständigheter tilldrogo sig bredvid detta, så att det kunde uttydas såsom en hämnd för misslyckad befordran; ty jag hade ännu icke sökt någon annan tjänst än den jag redan hade; och äfven häruti hade icke någon människa den minsta del, så att det kunde skrivas på dess andeliga meritlista; ty först i Fastan 1788 blef jag bekant med numera aflidne * * från G., som tillböd mig T. pastorat, hvilket jag likväl icke emottog. Med anledning däraf kom jag följande sommaren i bekantskap med prosten Holm i Svalöf, hvilken jag, ända till hans död 1808, många gånger besökte, och ännu oftare af honom besöktes.

När jag ser tillbaka på min under detta hafda erfarenhet, finner jag klart att jag, med Sions Sånger i hand, i längden hade kommit bort från lifsens väg, och är visst öfvertygad om det, som jag sagt till många själar, som Öfverherden

behagat förmå därtill, att de räckt mig sin hand och begärat mitt ledsagande. Jag vill icke att min Herre skall tro mig på blotta mina ord; men på min Öfverherdes räkning, som icke låtit den mig betrodda lärdomen vara utan vittnesbörd, kan jag begära att min Herre tager detta mitt yttrande i betänkanke. Min tid tillåter mig icke att företaga en ordentlig granskning af Sions Sånger, för att upptäcka alla de motsägelser, förvilleelser och emot den heliga Skrift stridande lärosatser, som denna boken innehåller; ty ehuru jag för längre tid sedan begynte ett sådant företag, har jag lämnat det ofullbordadt bland mina papper nedgömdt, då jag fått andra ärenden till kallelse, än att vara bokgranskare. Så mycket kan jag likväl säga, att Sions Sånger innefatta psalmer af samma tre slag, som man träffar bland den stora skaran af sådana andeliga böcker, med hvilkas författande den Helige Ande icke haft att skaffa. I Sions Sånger finnes icke det fjärde slaget af andeliga uppsatser, som består uti ett dunkelt och torrt andeligt föredrag, hvilket icke är stridande emot den heliga Skrifts lära, sådan som den är uppfattad i våra bekännelse-böcker. Däremot finner man uti Sions Sånger dels 1:o sådana psalmer, som visa en alldeles orätt väg till salighet, under föregifvande att den är den rätta. Dels 2:o träffar man där sådana beskrifningar både på det säkra, det uppväckta och det omvända tillståndet, hvilka äro alldeles stridande emot de hufvudbegreppen, som af den heliga Skrift hämtas, och äfven äro stridande emot sig själfva. Dels 3:o träffar man i Sions Sånger sådana psalmer, hvilka icke innehålla något uppenbart oriktigt, utan äro författade med ett slags lyftning och blödigt väsende, hvilket mycket slår in med människohjärtats traktande efter känslor. Skulle detta icke vara tillräckeligt för att leda min Herre in på spåren vid undersökningen, som för min Herre kan behövas, på det att min Herres tro icke må stå på människors grund i denna del, så skall jag icke undandraga mig att utmärka några särskilda ställen af ofvannämnda

beskaffenhet; med därvid får det sedan stanna oss emellan i dessa stycken.

Nu går jag till min Herres senare bref, eftersom jag råkat förlägga det förstnämnda brefvet, så att jag icke påminner mig om det innefattar några andra frågor än den nyss besvarade. När jag igenfinner det, och skulle där blifva varse något, som min Herre vill veta af mig, så kan det vid ett annat tillfälle blifva besvaradt.

Vår Frälsares förbud för sina lärjungar att låta kalla sig Mästare eller Fader, måste, till meningens utrönande, tagas i sammanhang med anledningen därtill, att de blifvit sagde. Uti Matth. 23:dje kap. hade vår Frälsare nyss förut i 6:te versen lastat fariséernas andeliga äregirighet. Han hade just klandrat deras visade åtrå att blifva tilltalade med det ordet Rabbi, och i anledning däraf förbød han sina lärjungar att låta så kalla sig, med den därtill fogade orsaken, att detta namn endast tillkom Christus själf. Det är märkvärdigt, att vår Frälsare i 8:de versen öfversätter hebreiska ordet Rabbi med grekiska ordet *καθηγητής*, som betyder en vägledare eller styresman. Det är så mycket mera visst, att vår Frälsare äfven med namnet Fader utmärkt ett andeligt företräde, som förbudet om mästerskapet å nyo därefter förekommer. Det jordiska företrädet, och de till dess utmärkande brukliga namn, kan så mycket mindre under detta förbud vara begripet, som Gud själf genom sin styrelse stiftat detta företrädet, och ända till själfva namnet bekräftat det i 4:de budet af sin lag, så väl som uti de till samma bud hörande föreskrifter, hvilka uti Guds heliga ord förekomma. Man ser således att det är det andeliga högmodet som vår Frälsare velat mota; och den ofta bland Jesu lärjungar uppkomna tvisten om företräde visade angelägenheten att förekomma anledningen, som de kunde därtill hämta af sina forna lärares exempel.

Budet om fasta, egentligen hörande till Gamla testamentets kyrkoförfattning, kan så mycket mindre sträckas till upphäfvande af budet om den rätta själfkärleken, som

Herren Gud själf redan i Gamla testamentet gifvit den lekamliga fastan en andelig tydning, i svaret som Gud genom profeten Esaias i 58:de kap. gaf dem, som härifrån ville härleda någon andelig förtjänst; ty då de frågade i 3:dje versen: *hvarför faste vi, och du ser där intet uppå? hvi tvinge vi vår kropp, och du vill intet veta däraf?* så svarar Gud: *se! när I fasten, så bruken I edar vilja, och trugen alla edra gäldenärer. Se! I fasten till att träta och kifva, och slån med näfvanom oskäligen. Faster icke såsom I nu gören, att ett rop skall af eder i höjdene hördt varda. Skulle det vara en fasta, den jag utvälja skulle, att en människa tvingar om dagen sin kropp, eller hänger sitt hufvud såsom ett säf, eller ligger i säck och asko? Viljen I det kalla fasto, och den dag som Herranom tacknämlig är? Men detta är den fasta, som jag utväljer: gif lösa dem, som du med orätt bundit hafver; släpp dem som du betungar, gif den fri som du tvingar, haf bort allahanda tunga. Bryt dem hungroga ditt bröd, och de som elände äro, haf uti hus; om du ser en nakot, så kläd honom, och drag dig icke undan för ditt kött.* Af detta, och af den lyckliga framgång som i det därefter följande af detta kapitlet är lofvadt skola komma från en så beskaffad fasta, däraf kan man förstå att själfva väsendet af Gamla testamentets fasta utgjorde det samma som Nya testamentets försakelse. Till denna hörer visserligen också den måttligheten i mat och dryck, hvarvid understundom, i det fall som vår Frälsare i Matth. 18:de kap. uppgifver, själfva nödtorften, under bild af foten, måste lämnas, när däraf en fortfarande och ej blott understundom påkommande, samt en öfverlägse och ej blott angripande frestelse uppkommer, hvilken vår Frälsare kallar för argelse; att således kroppens vidmakthållande måste gifva vika för faran af själens eviga fördärf. Det kan då väl hända att en Jude, som, lika med Jesu lärjungar, har kvar något af öfverdriften i det riktiga af Gamla testamentets ordningar — det kan väl hända, säger jag, att han, som min Herre skrifer, går till hälften hungrig från gästabudsbordet, af fruktan att gå där-

ifrån med frossarens öfverlastade mätthet; ty jag vet att det har händt en frigjord kristen af samma anledning. Det blir likväl i alla fall ett misstag, stridande emot Guds bud, ehvad välmening som därför kan ligga till grund; ty apostelen Paulus har i Rom. 13:de kap. sista versen liksom befallt att fordra köttet, som han varnat för öfverflödet, hvilket föder lustarne. Fastän icke af denna orsak, känner jag en man som, för att måtta gikt efter läkaren Cadogans råd, så knappade med uppehållet, att han råkade ut för hufvudyrsel, och nödsakades att låta kroppen få sin nödtorft, och således, efter det stora kärleksbudet, bevisa emot sig själf det, som är hvarjom manne ålagdt att göra emot andra, då det heter: *du skall älska din nästa som dig själf.*

Nu, då jag råkat igenfinna min Herres första bref, finner jag där en fråga om meningen af vår Frälsares ord till någre af dem, som varit hans gäster vid den underbara måltiden på andra sidan Tiberias haf, då vår Frälsare sade till dem i Joh. 6: 63. *Anden är den som gör lifaktig; köttet är intet nyttigt; de ord jag säger eder, äro ande och äro lif.* Till att förstå dessa orden behöfves samma tolkningsregel som förut har blifvit åberopad, nämligen att akta på tillfället, som gaf anledning till detta Jesu yttrande. Hela det förutgående Jesu tal om nödvändigheten af en andelig gemenskap med vår Frälsare, som han kallar att *äta hans kött och dricka hans blod*, visar att de anförda orden böra anses såsom ett kort begrepp af hela denna vår Frälsares gjorda framställning. Då desse, som voro i begrepp att af uppkommen vedervilja öfvergifva Jesus, hade redan förklaradt den [vederviljan], så visade de att de hos Jesus endast sökt det lekamliga uppehållet, eller, i det högsta, förnjöjelsen af hans under och hugnaden af hans lära. Detta hade Jesus redan i början sagt dem, såsom man läser i 26:te versen. Därpå förstår man att *Anden* är Guds Ande, med hans nådeverkningar, hvilka leda till Jesu andeliga åtnjutande i trone, och att endast detta åtnjutande här kan åsyftas, då den heliga Nattvarden ännu icke var inrättad. Det är således endast

Guds Ande och hans nådeverkan, hvilka åstadkomma det andeliga lifvet. Emedan den Helige Ande och hans verkan är förbunden med ordet, så tillskrifver vår Frälsare sitt ord denna samma verkan, då han tillägger: *de ord jag säger eder, äro ande och äro lif*. Så hade ock Petrus fattat meningen, då han, på sina och de andre lärjungarnes vägnar, gaf detta svar på Jesu fråga om de också ville gå bort, att han sade: *Herre, till hvem skole vi gå? du hafver eviga lifsens ord; och vi tro och hafve förnummit att du äst Christus, lefvandes Guds Son*.

I öfrigt innefattar min Herres första bref icke något annat, än hvad hufvudsakligen redan är vordet besvaradt, utom den hos min Herre saknade vissheten om den inre kallesen till predikoämbetet. Denna saknad anser jag egentligen härröra däraf, att den Helige Ande icke vill meddela min Herre den vissheten, så länge min Herre ännu i grunden icke har bestämt sig till villfarelsens och de villfarandes hela öfvergifvande, och således icke heller afgjort bestämt sig till den himmelska sanningens hela och oblandade antagande. Så länge min Herre ännu kan hålla det för möjligt, att skrifter, som innehålla människolära, skulle kunna med fördel brukas jämte det bibliska ordet, och så länge min Herre icke låter en lärares vanrykte om villfarelse förmå sig att taga saken i pröfning, så tillåt en gammal lärare säga, att min Herre, själf missledd, ofelbart i denna belägenhet skulle missleda andra. Det förra misstaget skulle förorsaka den andliga kräfta, som bereder dolda sår, och uppkommer däraf, när lärare icke förstå eller hafva omsorg därom, att varna sina åhörare för de finare afvikelserna från den hälso-samma lärdomens eftersyn; och det senare felsteget skulle sätta honom ur stånd att blifva en sådan lärare, som Gud i Jer. 15:de har kallat sin, nämligen en sådan, *som lärer de fromma att skilja sig ifrån de onda*, hvilket de visserligen icke behöfva i afseende på de uppenbart ogudaktiga, de där själfva i sin fientlighet afskilja sig. utan endast blir nödigt i afseende på sådane, som hafva ett andeligt sken, hvarför

ock vår Frälsare endast har varnat för *de falska profeterna i fårakläder*, men icke för dem som bära ulfvadräkten.

Nu önskar jag min Herre den välsignelse, som för de härpå använda stunderna blifvit för mig uppskjuten att på denna sabbatsdagen hämta för egen del af Herrans ord. I förhoppning däraf har jag försakat någon andelig förmån, men väntar den igen genom fägnaden däraf, att Herrans församling i en framtid uti min Herre skulle kunna få en lärare, hvilken, likasom jag själf, af egen sorglig erfarenhet lärt att hafva medlidande med de vilsefarande till deras upprättelse, men därför icke gifva sig i följe med dem till sitt eget fördärf. Det är icke nödigt att fälla något omdöme öfver deras andeliga tillstånd, ty däruti kunde man misstaga sig; men det är angeläget att hålla sig ifrån deras förtroende, ty därigenom kunde man fördärfva sig, när också den villfarande själf kunde blifva med plats räddad. Om ock där finnes gnista af sann tro hos en villfarande, så ligger den fördold på botten af hjärtats innersta grund, där man icke åtkommer den, hvarken till att därmed lysa sig, eftersom den är öfverhöljd med villfarelsens falaska; ej heller till att däraf hämta någon värme, emedan den icke kunnat framtränga till en sådan låga af kristelig kärlek, som öfvervinner den partiska vederviljan, som alla villfarande hysa mot dem, som icke vilja gå på deras sida. Man råkar då i de fem visa jungfrurnas fara, att fattas, om man skulle hjälpa andra fåvitska, med hvilka man gifvit sig i sällskap; och man skulle till och med kunna råka i de fem fåvitska jungfrurnas olycka, att köpa hos dem, som icke hade någon så beskaffad olja att sälja, att Brudgummen därmed kunde emottagas, och, likasom de, komma för sent och blifva utestängd, utan att det kunde hjälpa till bekantskap med Brudgummen, att man före hans ankomst till någon tid fått vara i sällskap med dem, som med honom fått gå in i den himmelska bröllopsalen.

62.

[LIII]*

December 1821.

Med undantag af de stunder, då en människa blir af den kallande nåden sökt, är hon sådan som hon, efter sin ställning i det mänskliga, kan vara. Således, likasom Guds kallande nåd, i sjukdomstillståndet, gör det afbrott, att en sjuk människa blir likaså lifaktigt sökande efter Guds rike, som under de friska dagarne; alltså däremot, när den Helige Ande under sjukdomsdagarne icke behagar verka på hjärtat, då är människan i det andeliga sådan, som hon är i allt annat under sjukdomstiden, dufven, släpphänd, försummelig. Att det för en människa vanligtvis och till det mesta inträffar under hälsodagarne, att hon blir af den kallande nåden sökt, det härrörer icke däraf, att (som man läser i de reformertas Pelagianska skrifter) människan i hälsodagarne är mera bekväm till Guds rike (ty, som sagdt är, Gud visar ibland på sjuksängarne att han icke behöfver detta halmstråbiträde); utan det kommer däraf, att Gud i det mesta går de ordentliga och vanliga vägarne, och i nådens rike handlar i öfverensstämmelse med naturens rike, hvilkas gemensamme upphofsman han är. Nu hörer det till de vanliga vägarne, att förståndet upplyses under hälsodagarne, då det är, både till sin emottagande och framträngande förmåga, fritaget för plågornas störande inbrott; ehuru den klarheten, som kan hämtas af denna pråsan eller danken, hvarken behöfves eller passar till den upplysningen, som anställes å någon änglarnes högtidsdag. Luc. 15: 10. Likså hörer det till Guds vanliga vägar, att viljan under hälsodagarne sättes i verksamhet till sökande efter Guds rike, innan sjuksängsvanmakten ökar människohjärtats olust för andeliga saker, Pred. 12: 1; ehuru den fjädertyngden, som utgöres af den mänskliga hågens lifaktighet, icke förslår till en vikt å häf-

*) Originalt meddeladt af korrespondenten.

tyget, som skall lyfta det stentunga människohjärtat från jorden. Dessa Guds ordentliga vägar ligga, i det uppenbarade ordet, lika vidöppna som landsvägen då man kommer utom stadsporten. Lycklig är den som vandrar dem, då han, såsom den första frukten af återlösningen, blir förd så långt fram, att han finner dem. Matth. 7: 14. Men farligt är det däremot att göra sig räkning på Herrans utomordentliga vägar, Rom. 11: 33, ty man känner icke de lagar, enligt hvilka Gud beslutar att af dem betjäna sig, för att på sjuksängen rycka någon såsom en brand utur elden. Jud. v. 23. När i senare fallet, under hjärtats fördömande, 1 Joh. 3: 20, dödens mörker blir för det bristande ögat ovanligt tjockt, så skall, i förra händelsen, den människan, som under hälsodagarne blifvit omvänd till världens Frälsare, trott på honom, haft del i honom, och följt honom, också på sotesängen slippa att vandra i mörkret, Joh. 8: 12, utan, då allt annat vetande upphörer, veta på hvem hon tror. 2 Tim. 1: 12.

63.

[1] *

Min Herre!

Januarii 1822.

Guds stora barmhärtighet, som framlyser under all min Herres nöd, har gjort det mig till ett verkligt söndagsnöje, att börja besvara min Herres bref; och [jag] skall därmed efter-möjligheten fortfara, på det jag, genom min Guds nåd, måtte kunna räcka handen hän åt den nöd, därutur Herren Gud för längre tid sedan halp mig, då jag väl icke hunnit till den grad af ångest, hvaraf min Herre plågas, men var i det afseendet mera beklagansvärd, att jag var intagen af den villfarelsen, som Brödrafolket eller Herrnhutarne lära. Däruti har ock varit en dold Guds styrelse, att min Herre hunnit förbi tvifvelsmålen om Guds ords sanning, så att det

*) Tryckt efter det af korrespondenten meddelade originalet.

Guds ordet, som blifvit inplantadt i barndomsåren, tillika med det, som på senare tider kommit min Herre i händer, har därigenom en så mycket genare väg till min Herres hjärta. Däruti har ock Guds hand varit med, att min Herre blifvit förvarad för tidens Svedenborgska andelighet. Häruti har min Herre tydliga bevis därpå, att min Herre gör Gud orätt, om min Herre låter bringa sig på den tanken, att min Herre vore af Gud öfvergifven. Tvärtom är min Herre af Gud sökt. Det har icke varit af min Herre själf, då min Herre blef mer än någonsin angelägen om Guds rike, att min Herre bad Gud om hjälp, att min Herre umgår med den heliga Skrifts läsning, att min Herre har funnit att Gud vill ingen syndares död, att Christus älskade oss alla, då vi voro vredenes barn, och att nåden öfverflödar mer än synden m. m. När dessa sanningar blifva under bönen i Guds Sons namn med hvarannan sammanbundne, och på min Herre under Skriftens rannsakande tillämpade, så blir det just af denna källa, som en ymnig tröst och en mäktig kraft tillflyter min Herre, hvilken tillintetgör de förfärliga hindren, som ligga i vägen för min Herres frälsning, och fördrifver de hotande ångestmolnen. Då får min Herre förnimma, att hvarken min Herres förstånd eller min Herres lif kommer att förspillas, och att icke en gång min Herres timmeliga välfärd behöfver uppoffras. * * * Den onde hotar vid uppvaknandet, som han ej kan hindra, att ingen hjälp skall vara mer. Detta lyckas honom så länge han, genom påtrugad eller inbillad jordisk brådska, kan en längre tid sätta ordets ljus till sido, och således har tillfälle att dölja för människan att det är en Frälsare, lika oinskränkt i kärlek som i makt, hvilken har låtit *stinga sig i hälen*, för att *söndertrampa ormens hufvud* (1 Mos. 3: 15.); som har låtit sig *frestas af djävulen* (Matth. 4: 1.), för att *nederslå djävlens gärningar* (1 Joh. 3: 8.), då *han hjälper dem som frestas* (Ebr. 2: 18.); som har *smakat döden för alla* (Ebr. 2: 9.) och *uppsvulgit den* (1 Cor. 15: 54.), så att den, som tror på

honom, skall icke smaka döden till evig tid (Joh. 8: 52.). Men om min Herre företager sig att under göromålen hafva Skriften bredvid sig, för att, med läsandet af några rader emellanåt, hämta anden; se då är jag säker att, om ordet läses utan själfklokt urval, i ordning och sammanhang (så att min Herre börjar nästa gång med raden närmast efter den raden, där min Herre slutade), så blir där ordning och sammanhang i min Herres ställning; ty när min Herre sålunda *anammnar Guds rike såsom ett barn* (Luc. 18: 17. Matth. 18: 3.), så kommer min Herre också därtill, att *sätta ett fullkomligt hopp till den nåd honom tillbuden varder* (1 Pet. 1: 13, 14.), och då kommer min Herre sedan också därtill, att *ställa sig icke såsom tillförene*, då min Herre *lefde i fåvitsko efter begärelsen*. Under hvilken af de syndaretitlar det ock måtte vara, dit min Herre kunnat hänföras, bland dem, som uppräknas i 1 Cor. 6: 9, 10, så blir min Herre likväl en af dem, hvilkas nya lyckliga ställning beskrives i följande versen, att min Herre blir aftvagen inför Gud, blir helgad till hjärta och lefverne, samt, utan afseende på det förflutna, lika fullständigt rättfärdigad, som därest döpelsesrättfärdiggörelsen hade förblifvit orubbad.

I större eller mindre mått, och i en eller annan afdelning af syndafördärfvet, kommer visserligen hvar och en människa under sitt andeliga uppvaknande i den ställningen, som beskrives i Rom. 7:de kap. * * * Flere omständigheter hafva ökat min Herres nöd, hvilken ofelbart blir af Guds trofasthet lindrad, då min Herre låtit dessa omständigheter rödjas ur vägen. Det vare långt ifrån mig, att med förebråelser öka min Herres bekymmer. Men i sistnämnda afseende är det som jag instämmer med min Herres eget erkännande, att, likasom ett i den måtton själfsvåldigt umgående med den ordets lärdom, som min Herre erkände för riktig, [ägde rum,] att syndens fria utöfning där bredvid fortfor, och därför hindrade Guds verk; så skall visserligen, efter Guds löfte, barmhärtighet vederfares min Herre, då min Herre nu vill öfvergifva den förra syndatjänsten. Ords.

28: 13. Det är ock långt ifrån mig, att vilja däröfver förhäfva mig, att Christus min Herre behagar bruka mig i sina stora ärenden, eller att jag skulle tillskrifva mig den framgång han understundom behagar därtill gifva. Men likväl får jag därför icke i falsk ödmjukhet dölja den visshet jag hyser, att, likasom det har medfört hos min Herre ett andeligt stillastående, att min Herre allt hittills med sitt förtroende gått förbi en sådan lärare, som Gud för min Herre behagat utmärka, så lämnar Gud säkert till sitt nådeverk hos min Herre den hittills uteblifna framgången, då min Herre nu tagit den tillförene försummade utvägen; ty då det hörer till predikoämbetets begagnande, att befråga ordet af läraren, Mal. 2: 7, så står äfven detta, såsom medel, i det sammanhang med återlösningen, att, med åsidosättande af denna del af nådesinrättningen, min Herre aldrig hade kunnat komma i åtnjutande af dess hela välsignelse; men också är det en på återlösningen grundad visshet, att, med iakttagande af denna och andra nådeordningens hufvudsaker, återlösningen omöjligen kan för min Herre blifva overksam. Det är ock tvenne frestelser, som vanligen följa med det uppväckta tillståndet: den ena, att fatta olust till kallesestysslorna, och den andra, att vilja ändra sin yttre ställning. Båda leda därtill, att öka de jordiska trångmålen, och att därigenom blottställa för de så farliga jordiska bekymren. 2 Cor. 7: 10. Luc. 8: 14. Det är väl icke möjligt, att en uppväckt människa kan sköta de jordiska stysslorna med lika färdighet som en andeligen sofvande eller en andeligen helbrägd; men den uppväckte gör dock väl däruti, att han griper sig an öfver sin vanmakts känsla. Att vederviljan också vänder sig emot Guds ord, är den af fördärfvets vanliga rörelser under det uppväckta tillståndet, hvilken apostelen Paulus kallar att *lagen kommer vrede åstad*. Rom. 4: 15, 16. Att min Herre emellanåt varit lugn, har härrört af den vederkvickelse, hvarmed Gud håller de uppväckta själarne uppe, och hvilket i Es. 28: 25 därmed afbildas, att åkermannen gör åkren jämn

innan han sår. Nu gäller det därom, att min Herre icke, som förra gången, missbrukar lindringen till öfvermod; ty då kunde det gå såsom sist, att nöden återkom, eller uteblef till dess den förenade sig med den sista. Så behöfver det likväl icke gå; ty Herren Jesus är mäktig. Onekligen ger likväl denna eftertryckliga tuktan anledning att förmoda att, om denna försummas, icke många sådana äro att förvänta, att de hädanefter skola med försummelserna omväxla. Luc. 19: 42—44. Förvara nu Guds tillbudna nåd, så blir den tillräcklig till min Herres frälsning. Matth. 25: 29. Egentliga förströelser (till exempel fåfängliga sånger, skämt, sällskaper, kortspel, dans, spektakler och dylikt) lämna en bedräglig förfriskning åt de mänskliga sinnen; ty dessa nöjen insmyga ett skadligt förgift i själen. Instrumental-musik är numera den oskyldigaste förströelse, sedan den onde på ett eller annat sätt har bemäktigat sig det mesta af texten för vocal-musiken. Information i musik är ett lofligt näringsfång, om det vanliga kan undvikas, att information hos fruntimmer blir på ett eller annat sätt till frestelse. Sök sig icke en tjänst utan utkomst, ty det är att fresta Herren.

Öfverlämna sig icke åt tankar, ty den onde andens romaner förvilla och uppröra sinnet, ibland mer än själfva verkligheten; men slut sig inne, och fall ned för Gud i bönen emellanåt som min Herre arbetar. Låt Guds Sons förtjänst under bönen vara grunden för min Herres hopp, så skall bönhörelsen icke uteblifva.

Låt ej det vara min Herres hufvudsyftemål, att vinna lugn, men att vinna frälsning. Men denna får icke sökas med gärningar (förbättring i sinne och lefverne), och således nedifrån uppåt; men med farande efter tron, och således uppifrån nedåt; ty med farande efter förbättring kommer man icke till tron (nej icke en gång till någon rätt grundlig förbättring); men genom farande efter tron kommer man både till tro, och genom tron till förbättring. Christus och tron på honom, vägen till tron, fördelarne,

som följa med tron, och kännetecknen till tron, se detta skall i synnerhet vara föremålet för min Herres uppmärksamhet under ordets rannsakande, och förnämsta innehållet af min Herres bön; och emot hindren för tron bör min Herres vaksamhet mest vara riktad. Näst efter den heliga Skrift äro Lutheri skrifter därtill mest bidragande, att förhjälpa en människa till tron, i synnerhet hans Förklaring öfver Brefvet till de Galater. Bibelen bör likväl vara hufvudboken, i synnerhet för den, som i sin jordiska kallelse är mycket sysslosatt; ty i Bibelen har man källan oblandad. Därnäst (nämligen näst Luther) kommer Arndts sanna Christendom, de 3 första och 5:te Boken; och så därefter många andra, dem man behöfver särskildt känna, för att icke taga dem för får, som bära, äfven i sina skrifter, fårakläder. Matth. 7: 15.

Min Herre må lämna den mera aflägsse framtiden i Guds hand. Det är endast den närmare belägna, om hvilken min Herre bör så föranstalta, att min Herre hvarken frestar Gud, eller kommer att bero af människors ynnest. En ämbetsman bör i sin tjänstgöring endast bero af lagarne, och ej behöfva öfverseende af människor.

Om åtrå efter den heliga Nattvarden uppkommer, så skall min Herre däriifrån icke afhålla sig, hvarken i väntan på en värdighet, som min Herre kan själf bli hos sig varse, ej heller i afseende på det ringa antal veckor, som sedan sista nattvardsgång förflutit.

Nu taga vi afsked af hvarandra för denna gången, hvarvid jag icke allenast har den förhoppningen, att jag slipper den sorgen (hvilken ock tillförene har träffat mig), att vi på denna väg icke skulle mera råkas, men blott på afstånd hälsa på hvarandra med höflighetens främmande språk; utan jag väntar mig den glädjen, att af nästa min Herres bref finna, huru min Herre genom vägvisningens begagnande blifvit hulpen ett stycke fram.

Med högaktning framhärda etc.

64.

[LIV] *

April 1822.

* * * Antingen har jag ej rätt uttryckt, eller har min Herre ej rätt fattat min mening om beroendet af människors ynnest **). Jag framställde detta endast som en afväg åt ena sidan, och i motsats af den, att fresta Gud. Medelvägen visas af Guds Ande. Ps. 119: 9. Jac. 1: 5. Ps. 25: 4. Ps. 32: 8. Ps. 73: 24. Es. 28: 29. Allt beroende kan ej och bör ej undvikas. Man må söka att man ej behöfver deras öfverseende i tjänstgöringen. Rom. 13: 8.

Min Herre må gärna deltaga i det som ej är synd, endast det undvikes, som jag sist uppräknade. 1 Cor. 10: 27.

65.

[XX] *

Min Herre!

November 1823.

Emedan jag så öfvermåttan gärna bidrager till att afvärja fara från Herrans återlösta, så låter jag allt det hvila, som möjligen hvila kan, för att komma dem till hjälp, i synnerhet när det gäller någon af dem, hvilka, såsom min Herre, höra till de icke många, om hvilka apostelen Paulus talar i 1 Cor. 1: 26; ty hos dem är faran störst, för deras oundvikliga sammanhang med denna världens människor, 1 Cor. 5: 10, hvilket gör det så svårt för dem att hålla sig obesmittade af världen, Jac. 1: 27, att de ju låta någon af världs-giftets beståndsdelar tränga in hos sig. 1 Joh. 2: 16.

När Herren Christus inrättade den heliga Nattvarden, så 1) öppnade han en genväg till sina nådeåfvor, men 2) satte den i sammanhang med sin nådesordning och med sina

*) Originallet meddeladt af korrespondenten.

***) Se sid. 219.

andra nådeanstalter. Alla vår Frälsares ord vid inrättandet af den heliga Nattvarden visa att där endast skänkes, men intet fordras. Den är således ett till verklighet bragt (realiseradt) löfte, och inrättningen har således ett löftes egenkap, att det endast har ett vidfogadt kännemärke, hvilket, likasom utanskriften på ett bref, skall förekomma den skadan, som skulle komma af missbruket. Äfven vid uppgiften af detta kännemärke har vår Frälsare brukat sådana uttryck, hvilka medgifva den friheten, som grundar sig på den förlösningen, i hvilken den heliga Nattvarden tillbjuder att få del; ty då vår Frälsare tvenne gånger sade: *görer det till min åminnelse*, och sista gången med det tillägget: *så ofta som I det gören*; så utmärktes väl därmed 1) att om ett sådant meddelande skulle äga rum, som, med erhållen syndaförlåtelse, skall grundlägga en fortfarande åminnelse af den gudomlige välgöraren, så måste, enligt sakens natur, nattvardsgästen hafva med sig en sådan åtanke på vår Frälsare, som kan försätta nattvardsgästen i ägande af det, som köptes för lösepenningen, när han får emottaga lösepenningen själf; det vill säga, där måste vara en begynd vår Frälsares åminnelse, på det att där må blifva en fortfarande åminnelse af honom — men så har ock vår Frälsare 2) lämnat i sina lärjungars frihet huru ofta de ville lägga hand vid befästandet af detta minnesmärket i deras hjärtan, då han sade: *så ofta som I det gören*. Visserligen har vår Frälsare med det ordet *ofta*, 1 Cor. 11: 25 *), utmärkt fördelen af ett oftare och således ymnigare åtnjutande af honom; men tillägget *så* lämnar det till hvars och ens frihet, huru ofta han vill, med nådeförrådets förökande, öka sin förvaltning och sitt ansvar. Jag säger så; ty ehuru fördelaktigt afbrottet än är, som den heliga Nattvarden erbjuder, och ehuru frikostigt tillgången är lämnad till det stora förrådet, så afskäras likväl icke de andra Herrans vägar genom denna gen-

*) Orden stå väl i Grekiskan i en annan ordning, men i grunden blir meningen den samma.

vägen, utan han går jämte dem; icke heller upphävas de andra Guds inrättningar genom denna, såsom icke heller grundlagarne i nåderiket göras om intet genom det vid den heliga Nattvarden fästade löftet, Rom. 3: 31; utan nådeinrättningen i den heliga Nattvarden står i det sammanhanget med de andra inrättningarne, att den heliga Nattvarden nytta blir större eller mindre, allt som de andra nådeinrättningarne begagnas eller förbigås; såsom ock välsignelsen af den heliga Nattvarden utdelas enligt grundlagarne i nådens rike. Därför skulle den lika mycket misstaga sig, som lät sina nattvardsgångar blifva sällsynta, för att minska ansvaret, som den hade illa beräknat sin sak, som mente att han med en oftare nattvardsgång skulle tränga sig fram till ett större nådemått; ty likasom de båda famla i mörkret, så skulle de båda gå miste om målet, den förre eftersom där hos honom icke var den angelägenheten om Återlösaren, och det förtroendet till honom, som befriar från allt ansvar; och den senare för det att han, genom en själf-tagen oftare nattvardsgång, handlar med sin Herres gåfva såsom vore det hans eget verk. En annan sak är det, om någon sällan går till den heliga Nattvarden därför, att han väger emellan ansvaret, som äfven vid den mest sällsynta nattvardsgång blir drygt nog, och den större skadan som det skulle medföra, att blifva alldeles därifrån. Ty då kunde en sådan, i sin mån, anses att höra under ofvannämnda vår Frälsares medgifvande: *så ofta som I det gören.* En sådan har likväl svårt att bibehålla sig på denna hala gränsen emellan Christi och djäfvulens rike; och snart kan det skrida därtill, att också denna sista gnistan af den väckande nåden utslocknar, och människan sjunker ned i jämbredd med den stora sorglösa hopen, hvilken icke vill anses för hedningar, men som fruktar ännu mer för att se sig belagd med något af de urmodige eller nymodige öknamnen, med hvilka vår Frälsares ifrige bekännare af sine ljumme medåterlöste bröder pläga utmärkas. Bättre vore det att en sådan emellan tvenne eldar ställd nattvardsgäst

räddade sig snart ut från denna tryckande belägenheten, medan tillgångarne stå öppne, Zach. 13: 1, och innan dörren för evigt varder stängd. Matth. 25: 10. Så länge detta ej kan ske, så må en sådan, efter eget bepröfvande, 1 Cor. 11: 28, under Guds tålmod bestämma tiderna för sin nattvardsgång. Då först förvandlade han detta företaget till en formalitet, om han därvid gjorde afseende på människor: antingen att han därför gick oftare, att där å hans ort fanns en sådan hop, hvilken, i detta som i flera andra stycken, bekände sin Frälsares namn, då de visade sig angelägne att begagna de lämnade nådeförmånerna; eller han därför infann sig sällan vid nattvardsbordet, att han icke måtte anses som skrymtare af den stora hopens anförare eller efterföljare, hvilka, emedan de så ganska sällan känna sig betungade, därför ock lika sällan känna till behovet att af vår Frälsare hämta vederkvickelse. Matth. 11: 28. I båda fallen handlar den människan som en skrymtare, så väl då hon vill synas lika med allvarliga kristna genom den oftare nattvardsgången, den hon skulle låta blifva mera sällsynt, om hon på annat sätt hos dem tilltrorde sig kunna vinna tillträde, Matth. 25: 1, 2; som ock då någon vill synas lika med den stora mängden, hvilka sällan synas vid nattvardsbordet, och därför infinner sig där ändå mera sällan än han annars skulle göra, om han icke befarade deras smädande anmärkningar. Ovärdigt handlar en människa med sin Frälsares Nattvard i båda händelserna, 1 Cor. 11: 27, antingen hon tager den kostbara klädningen som där bjudes henne, Ps. 45: 14, och lappar därmed skrymtareklädningen, för att därmed öfvertäcka det, som af den gamla människan visar sig igenom refvorna, Matth. 9: 16; eller hon blyges vid sin Frälsare, då hon skämmes för att visa sig så ofta hungrande och törstande efter hans rättfärdighet. Matth. 5: 6; Marc. 8: 38. Fåfänga blifva ock båda försöken; ty, ändock de fåvitska jungfrurna kunna bedraga de visa att upptaga dem i sitt sällskap, Matth. 25: 1, 2, så förslår likväl icke blotta nattvardsgången till detta bedrägeri; och världshopen kan

icke glömma att den sett Petrus med Jesus i örtagården, förr än Petrus genom ökade och upprepade försäkringar, i en fullkomlig världslikställighet, ådagalägger att han icke känner Jesus närmare än de själfve, som ock visste något om Jesus, nämligen, att Jesus var från Nazareth, att Jesus hade predikat mycket vackert, att Jesus hade gjort många underliga gärningar och hulptit många.

Däremot, då någon, såsom min Herre, har insett och känt den stora nöden, som från Guds vrede sträcker sig utåt evigheten, då aktar en sådan icke om allt detta. Icke heller är det värdt att akta på, ty snart förflyga dessa kärnlösa agnarne, Ps. 1: 4, för dödens fläkt, eller för *de ogudaktigas storm*, Ords. 3: 25 (i grundspråket står *ödeläggelse*). Dan. 2: 35. Om ock en präst är så en främling i sitt fädernesland, att han icke vet att den nuvarande tidens ställning icke lämnar någon förmånlig utsikt för skrymteriet, allra minst å den ort, där den uppenbara kristendomen är sällsynt, så att prästen, förmedelst den bristande insikten, anser hvarje andelig ovanlighet att vara skrymtan; och när prästen är så okunnig i sin sak, att han kan förmoda den andeliga narraktigheten att befatta sig med en oftare nattvardsgång; då vet väl en sådan nådehungrig människa hvad råd hon kan vänta af en sådan lärares öfriga insikter, och hvad tröst där kan hämtas från ett så knappt förråd, Höga Vis. 5: 7; men icke låter hon dessa tillmälen afskräcka sig från en så kostbar förmån, Joh. 6: 54, 56, från ett så oundgängeligt behof, Joh. 6: 53; ty antingen dessa speglosor komma med förebråelsernas rätt fram, eller i berättelsernas omväg, så räcka de endast till örönen, Es. 51: 7, och gå icke löst på lifvet. Luc. 12: 4. kap. 14: 26. Detta behof yppar sig i början såsom en känsla, och är då visserligen en kallelse af den Helige Ande, eftersom han, som rannsakar hjärtan, vet att den heliga Nattvarden numera blir för den människan gagnande. Eftersom en människas belägenhet i början af omvändelsen till svårheten liknar den första kristna församlingens ställning under för-

följelserna, så plägar ock det tillfredsställda nattvardsbegäret snart återkomma; och den uppväckta människan gör rätt, som lyder, och den upplyste läraren handlar klokt, som icke egenmäktigt upphöjer sig från en skaffare, Luc. 12: 42, till en förmyndare öfver sin Herres håfvor. 1 Pet. 5: 3. När åter ställningen i det andeliga är af vanlig beskaffenhet, så måste det vara misstagna begrepp, som vålla att någon vill gå oftare än hvarje tre veckors dag till Herrans Nattvard.

1) Antingen har människan låtit påföra sig ett lagiskt begrepp om den heliga Nattvarden, likasom där vore frågan om något som man bör göra; 2) eller har hon förgätit att detta är, hvad tiden beträffar, af apostelen Paulus i 1 Cor. 11: 28. gjordt till en i högsta måtton enskild sak, hvaruti man alldeles icke behöfver rätta sig efter andra; 3) eller dömer hon till en försvunnen välsignelse af den förlorade känslan. När då människan blir undervisad 1) om den heliga Nattvards evangeliska natur, att den frikostiga Allgodheten intet fordrar af dem som intet hafva, men allt behöfva; 2) när det blifver henne visadt att, emedan det är Herrans Nattvard, och icke människors, så har hon där endast att göra med sin Herre, som hon skall emottaga, och med sig själf, att hon handlar tillbörligen, då hon vill gå till honom; och när hon får lära 3) att Jesu Nattvard är oföränderlig och oförgängelig likasom han själf, som meddelar sig där; då sker det ibland, att en sådan finner sig belåten med ett ännu större uppskof, än det af läraren först yrkade; och då har jag funnit, att det stannar vid det af mig omnämnda afståndet af sex veckor, med hvilket folket i mina landtförsamlingar i snart 30 år funnit sig belåtna, utan att begära tätare nattvardsgångar. Folket i staden där- emot går väl något oftare; men de fleste hålla sig omkring det nämnda afståndet af sex veckor. Både under och efter omvändelsen kan det hända, att en människa icke känner behofvet af den heliga Nattvarden; men då får förståndets pröfning under bön till Gud afgöra saken. Om afrådande skäl framställas, så måste hvarken dessa förbises, eller en

genast efter bönen uppkommen vidrighet emot nattvardsgången med våld öfvervinnas; utan förberedande medlet Guds ord bör allvarligare tillgripas, och ropandet till Herren fortsättas med Davids bön i Ps. 139: 23, 24. Då slipper den människan att länge vänta förgäfvets; ty om hon ock icke får reda på sitt andeliga tillstånd, så får hon nog veta om hon skall gå till den heliga Nattvarden. Han, som i sin kärlek utgifvit sig i sitt lidande, och i sin kärlek gifver sig i sin Nattvard, vill icke att de, hvilka han så högeligen älskar, skola länge vara afhållne ifrån honom. Han hjälper dem snart igenom sin Helige Ande att blifva sådana, att han kan emottaga dem. Ps. 22: 27, 28. Och då dröjer han icke att bjuda dem till den måltiden, där de äro så hjärteligen välkomne. Es. 55: 1. Det kan ock hända att där ingifvas hos en sådan människa de tankarne, att hon går ovärdigt, och att hela hennes nattvardsgång är ett tomt företag (formalitet), och dessa skrämnskott kunna för ett ögonblick störa hennes lugn, som hon dittills haft; men så är det ock väl, att man vet hvarifrån sådana tankeanklagelser komma, och huru man skall bemöta dem. Dessa vapnen af strå sönderbryter han helt lätt, som uppenbarades till att nederslå djäfvulens gärningar. 1 Joh. 3: 8. Om än han icke finner för godt att göra den förändringen genom sin Helige Andes hugsvalelse, som beskrifves i Es. 51: 1—3, så skall han säkert genom sin Helige Andes upplysning gifva en trygg visshet för den människans förstånd, att ingen fara förestår henne i den heliga Nattvarden; och därmed skall följa en jämn frid i hjärtat, Phil. 4: [7], såsom pant på den större saligheten som är henne ämnad, och såsom det rätta intrycket hon af sin nattvardsgång kan vänta.

Den gemenskapen med församlingen, som gifvit anledning till det namnet *Communion*, är icke hörande till den heliga Nattvarden väsende, utan är en af den heliga Nattvarden följder eller frukter. Den yttre handlingen, att en människa går dit, sätter henne endast i en yttre gemenskap med den utvärtens församlingen, och visar att hon

har samma öfvertygelse om läran i sina satser, som de, hvilka, likasom hon, med en sällsyntare nattvardsgång visa att de icke hafva någon tillämpande öfvertygelse om den heliga Nattvarens angelägenhet. Med denna stora mängden, hvilka sällan synas vid Herrans altare, kommer den trägne nattvardsgästen i den yttre gemenskapen, eftersom där alltid finnas nattvardsgäster bredvid honom, huru ofta han än går. Han skiljer sig således icke vid församlingen, ty han ådagalägger att han har hennes bekännelse, då han deltagar i den inrättning, som är en väsentlig del af det, som församlingen bekänner. Men den som går ofta till den heliga Nattvarden, skiljer sig ifrån den delen af församlingen som går sällan, likasom den som går sällan, skiljer sig från den delen af församlingen som går ofta, eller som ginge ofta, om det stod i deras förmåga, hvilka kunna utgöra ett större antal än man föreställer sig. 1 Kon. 19: 18. Eftersom den rätta gemenskapen emellan församlings-medlemmarna härleder sig från gemenskapen med Herren Christus själf, Joh. 15: 6. Col. 2: 19; så blir endast den delen af församlingen att anse såsom församling, hos hvilka trosbegäret visar sig uti en oftare nattvardsgång. Begäret efter vår Frälsare kan likaså litet (då tillträdet är öppet till nattvardsbordet) vara utan en oftare nattvardsgång, som där kan vara lekamlig hunger, då tillfället försummas att få mat. Den delen af församlingen, som går sällan till den heliga Nattvarden, kan således endast räknas att höra till församlingen, såsom en kristelig församling, för hoppets skull, som man kan hafva därom, att, för återlösningens gällandes skull, ordet kan hos dem bli verkande, att också dessa kunna komma att tillhöra den osynliga rätta församlingen. Joh. 10: 16. Den skilsmässa som af en oftare nattvardsgång kan uppkomma (utaf och igenom denna deras åtgärd, att de gå oftare), och som sträcker sig utöfver den skilsmässan, som de själfve åstadkommit, hvilka gå sällan, och hvilken senare skilsmässa ock just är orsaken därtill, att de gå sällan, och *)

*) I handskriften stod den i stället för och.

visar att de tillhöra orättfärdigheten och mörkret, 2 Cor. 6: 14, 15, — denna förstnämnda större skilsmässan, som här rör från dem, som gå oftare till den heliga Nattvarden, och som däruti består, den skilsmässan, samt med dess än mer söndrande följder, blir ändå i alla fall ingen annan söndring än den, som den himmelske Fadren själf har befallt sina barn i 2 Cor. 6: 17. Ja, om än det skulle ske, som för en längre tid sedan här tilldrog sig, att en sådan oftare nattvardsgång vållar uppenbar försmädelse emot Gud, så har en hungrande ingen orsak att svälta, för det att andra icke vilja äta. Han må gå likaväl, och intet skall hindra hans Herre från att meddela honom en sådan välsignelse af hans oftare nattvardsgång, som skall vida öfverstiga det intrycket, som sällsyntheten kan lämna dem, som för någon längre tid kunna undvara detta understödet för deras salighetshopp. Joh. 6: 35, 51—57.

66.

[LV] *

[1823.]

* * * För inlöpande och sig inblandande frestelsers skull behöfver icke min Herre öfvergifva kyrkomusiken, ty då skulle man öfvergifva allt, eftersom frestelser blanda sig i allt, och i synnerhet i det som nyttigt är och godt. Det är endast en fortfarande och öfverlägse frestelse, förbunden med en yttre af oss beroende ställning, som vår Frälsare i Matth. 18:de kallar för argelse, och hvarpå han råder att göra ett hastigt och kraftigt slut.

*) Originallet meddeladt af korrespondenten.

67.

[IX] *

Min Herre!

Februarii 1824.

Af det brefvet jag företagit mig att besvara kan jag förstå att det icke är min Herre emot, att det varder besvaradt genom denna handen. Så bekymmersamt som min Herres tillstånd är för min Herre själf, och så farlig som min Herres belägenhet i sig själf är, så hugnande är det för mig att se huru Guds verk hos min Herre går fram, äfven då det synes gå tillbaka. Efter det särskilda lynne, som min Herres fördärf har, gör det ett sådant uppror, som apostelen Paulus beskriver i Rom. 7:de kap. Ehuru denna ställningen är en följd af den framgången i Guds Andes nådeverk, att syndafördärfvet upptäckes; så är därmed likväl en dubbel fara förbunden, nämligen både den, att det upprörda syndafördärfvet kan hastigt kasta den uppväckta människan hän i de syndernas fulla utöfning, hvartill de upprörda böjelserna föranleda; och den faran därtill, att saknaden af den kända nåden kan komma den uppväckta människan att tröttna vid den försakelsen, som under detta tillståndet är så mycket mera nödvändig, som det då lider närmare hän åt den stora frågans afgörande, om människan skall blifva en rätt Jesu lärjunge, eller hon skall blott för en tid bibehålla Judas Ischarioths anseende att vara det, och skrymta. Hjärtat och djäfvulen hjälpas då åt, att blanda häruti det sveket, att, genom öfverdrift af försakelsens fordringar, föreställa försakelsen såsom vore den till sitt hela väsende omöjlig. Detta skrämispöket hämtar en af sina trasiga klädespersedlar från de misslyckade försöken att bringa försakelsen till en sådan fullkomlighet g e n a s t, som den knappast upphinner under den till andelig mognad framskridna förnyelsen. Därifrån komma framställningarne om den långa tiden, som då kom att användas på bara läsning, och om full-

*) Originallet meddeladt af korrespondenten.

komligt undflyende af allt människoumgänge, hvilka båda orimligheter äro stridande emot Guds ord, som är fullt af billighet. Således, om man ville fråga mig om någon kan vara en Jesu lärjunge, utan att vidkännas den ledsnaden som ensamheten medförer, eller det besväret som följer med allt tvång? så svarar jag: då skulle man kunna vara en Jesu lärjunge utan all försakelse. Däremot, om man frågar mig om man då skall undfly allt samtal med människor, för att vara en Jesu lärjunge? så svarar jag: då skulle man icke mera vara människa. Det senast nämnda förhållandet är ock dessutom stridande emot den allmänna kärleken, hvilken af en uppväckt människa bör hållas i den aktningen, att hon åtminstone icke med föresats handlar tvärt däremot, fastän hon icke mera kan bevisa den i sin fullhet, än hon kan åstadkomma något af det andra, som hör till det omvända tillståndet. Medelvägen härutinnan kan en uppväckt människa mindre iakttaga än den omvända människan; men den uppväckta människan bör eftersträfvä den i den måtton, att hon bjuder till att undvika båda ytterligheterna i deras höjd. Hvad då oundvikligen kommer att brista, får höra hän under den stora skulden, som kommer att stå öppen under Guds tålmod, som Medlarens förbön utverkar, under det att den Helige Andes nådeverk är oafgjordt, och till dess skulden kan komma under Guds förlåtande, då nådearbetet hunnit till den fullbordan, att den återlösta människan med trons tillägnande kan fullt begagna sin återlösning. Detta bör då vara den uppväckta människans förnämsta ögnamärke, emedan därpå allt det andra beror, och emedan allt annat är därutom förgäfvets. Vaksamheten är just därför nödvändig, på det att den må hålla undan allt sådant, som skulle hindra Guds verk från att framskrida till detta saliga mål. Därför behöfves bönen, för att från de mänskliga samtalen aflägsna lättsinnigheten, och för att få lära så fylla ledigheten, att man må slippa hungra efter de vanliga sällskaperna, till dess det af det eftertryckligare predikoföredraget födes ett förtroende, hvilket omsider i sin till-

växt gör att läraren snarare behöfver spara på tiden, än söka tidsfördrif. Därhän syftar Guds Ande med den saken, som han hos min Herre har för händer att utföra. Får han göra min Herre till ett dogse redskap, nog brukar han det. Det är det stora salighetsmedlet Guds ord, som skall görat. Brukas det, så vill Guds Ande visserligen därmed verka. Men då måste det brukas, icke allenast såsom ett outhärligt ämbetsverktyg, eller såsom en nöjsam sysslosättning, utan, särskildt och utom detta, såsom ett räddningsmedel för själen. Jag tror mig af min Herres bref kunna sluta att så redan sker, och skrifver således detta egentligen för att understödja det hälsosamma företaget. Befrämja det vill Herren Gud själf göra. Den trofaste Öfverherden vet väl i hvad belägenhet min Herre är, ty han har beskrifvit den i Rom. 7:de kap., och därför har han lärt dem som äro i den ställningen, att nyttja nödropet, som står i Rom. 7: 24, emedan han gärna hör det där han sitter på tronen. I stället för att göra Gud sådana löften, som, åtminstone för det närvarande, äro omöjliga att hålla, är det bättre att bedja om det min Herre tillförene har lofvat; men NB. att utbedja sig det i ett sådant mått, att det kan varda min Herre gifvet, nämligen att min Herre under samtalen med människor icke måtte lämna Guds räddhåga alldeles ur sina ögon. Rom. 3: 18. Det är därför icke nödigt, att min Herres själabekymmer skall visa sig i ett ovanligt utseende. Matth. 6: 16. Det kommer nog därförutan att visa sig på annat sätt. Matth. 5: 14. De af min Herre anförda orden i Ps. 73: 22. handla icke om det anseendet, som en uppväckt människa skall hafva inför människor, utan om det anseendet, som en omvänd människa under anfäktningen tycker sig hafva inför Gud, hvilket orden *för dig* nogsamta visa. Likställighet med världen kan icke mera än andra synder, fullkomligen undvikas; men den Helige Ande vet att förekomma, att icke den uppväckta människan må helt antaga världsskepnaden. Långt ifrån att jag skulle anse stället för utmärkt farligt, håller jag det för att vara af Guds barmhärtighet mycket väl

afpassadt till att vara för min Herre ett lindrigt prof; och prof måste där vara alltifrån första steget på omvändelsens väg. Hos min Herre är där hvarken bekymmerslöshet, ty det visar sig i min Herres anklagelser, dem min Herre förer emot sig själf; ej heller är där den kalla förtviflan, ty där är hos min Herre angelägenhet om Guds ord. Att där icke är hos min Herre blödighet, kommer af den ställningens särskilda beskaffenhet, i hvilken min Herre är stadd. Ehuru hoppet ligger bredvid bekymret på hjärtats botten, så är det likväl där, ändock att ingendera kan förmärkas af förnuftets öga, som icke kan se längre än på ytan. Icke heller är det nu tid att gifva hoppet förloradt, då endast några få steg återstå till förlåtelsen och barnskapet, rättfärdigheten och friden; nämligen då vandringen hän åt nådastolen fortsättes, ändock att både tröst och glädje försvunnit, likasom de nu undanhållas för min Herre, som ännu icke njutit dem. Se, där är tillflykten, som min Herre har att taga, och äfven på det sättet taga, att min Herre möter vår Frälsare i hans Nattvard, äfvensom min Herre söker honom i ordet, och kommer till honom i bönen. Huru skulle dessa den Allviges förenade utvägar kunna slå felt, eller den Allsmäktiges medel vara overksamma, eller den Sannfärdiges löften förfalla? Nej, förr skall jorden tusende år i förtid sluta sin bana, och himmelen upphöra att innesluta de osynliga *) varelserna. Matth. 24: 35. Någon förutgången förändring behöfves icke för att bli emottagen af honom, som äger så mycken värdighet i sin omätliga förtjänst, att han [kan] skänka bort till många, Es. 53: 11, utan att därför där fattas för någon, som ålitar honom. Rom. 4: 5. Var nu min Herre redlig och allvarlig i sin bättring, så godt min Herre kan: men sätt därför hvarken redligheten eller allvaret så bredvid vår Frälsare (2 Mos. 20: 3; i grundspråket står: *inför mitt ansikte*), att min Herre menar någon brist skulle vara hos vår Frälsare, för den bristens skull, som finnes hos min

*) I handskriften stod synliga.

Herre själf, så att den förra personen, eller vår Frälsare, således skulle bero af den senare, och af densamma bestämmas, och efter densamma afmätas. Tag emot utan fruktan det, som med ordets löften bjudes; men frukta sedan att förlora det, som min Herre emottagit.

68.

[XIII] *

Välärevärdige Herr Magister!

Junii 1824.

Det första af Herr Magistrens bref, som jag har att besvara, rör Herr Magistren själf personligen. Å ena sidan kan Herr Magistren med sig finna att den Helige Ande verkar på Herr Magistrens hjärta, och å den andra sidan finner Herr Magistren att nådeverket genom eget förvållande varit stundom klenare. Det är rätt väl att Herr Magistren i båda afseenden funnit det så, ty det första visar att nådens verk hos Herr Magistren haft den framgången, att Herr Magistren kan säga som i 3:dje Artikelen den rätta kristna församlingen säger: *jag tror att den Helige Ande hafver mig kallat genom evangelium, och upplyst mig med sina gåfvor.* Nådens verk har otvifvelaktigt hos en människa haft framgång, så snart hon kan finna att detsamma är hos henne börjadt. Kommer det nu därtill, att Herr Magistren kan hysa en lika visshet därom, att det skall så fortfara, och blir denna vissheten fortfarande, så är det redan en sann tro, om än Herr Magistren icke själf kan märka att det så är. Att Herr Magistren finner nådeverket hos sig stundom klenare, är också ett tecken att nådens verk går fram, ehuru det tyckes gå tillbaka; ty detta är andans fattigdom, hvilken i sin mån äger rum emellan hvarenda af nådeverkningarne, och stiger till sin största höjd just då, när, efter föregången upplysning om

*) Originalt meddeladt af korrespondenten.

vår Frälsares försoning och rättfärdighet, den sanna tron upptändes, under det att människan tycker nådens verk vara hos sig alldeles afstannadt. Detta bevises af vår Frälsares ord i Matth. 5: 3, då han säger att himmelriket tillhör *de andelige fattige*; ty då menar han visserligen sådana andeligen fattige, som han beskrifvit i Es. 55: 1, hvilka, eftersom de icke hafva penningar, äro till det andeliga i en uslare belägenhet än den ringaste tiggare; ty han har i sin tiggaresäck åtminstone en så ringa penning, att han därför skulle kunna köpa sig så mycket vatten, som behöfdes för att därmed släcka sin törst. Om Herr Magistren aktar på det sist anförda språket i Es. 55, och jämför det med vår Frälsares ord i Matth. 5: 3, så skall Herr Magistren finna att denna meningen däruti ligger; ty så heter det hos Esaias: *nu väl, alle I som törstige ären, kommer hit till vatten; och I som icke penningar hafven, kommer hit, köper och äter; kommer hit och köper utan penningar och för intet, både vin och mjölk.* Det kan väl vara, att Herr Magistren genom eget förvållande råkat, till och med hvarje gång, i denna saknaden, hvaruti den Helige Ande låtit Herr Magistren komma, till förekommande af hel andelig ödeläggelse. Men huru skulle det annars vara? Må man här icke säga, såsom Salomo i 1 Kon. 8: 46, *det är ingen människa som icke syndar?* Detta kan allraminst undvikas i det värnlösa uppväckta tillståndet; ja, icke en gång i det med Jesu segerkraft utrustade pånyttfödda tillståndet; ty, likasom syndafördärfvet under uppväckelsen med oemotståndelig öfvermakt framtränger, likaså följer skröpligheten med in i nådaståndet, och förorsakar många fel. I båda fallen är antingen den samvetets rening att vänta, som i Ebr. 9: 14. är lofvad, eller ock är den dagliga reningen oupphörligen under fortsättning, som apostelen Johannes lofvar dem som vandra i ljuset, då han säger i 1 Joh. 1: 7. *om vi vandrom i ljuset, såsom han är i ljuset**).

*) I handskriften tillades (grundspråket), hvilket syftade på ordet *i*, som dock endast genom ett i senare bibelupplagor upprepadt tryckfel fattas i 1703 års edition.

så hafvom vi sällskap inbördes, och Jesu Christi hans Sons blod renar oss af alla synder.

Det andra hufvudämnet i Herr Magistrens bref rörer Herr Magistrens kallelse till predikoämbetet och inträde däruti. Herr Magistren har funnit anledning att tvifla om sin kallelse, och Herr Magistren har funnit inträdet i predikoämbetet för sig fördröjdt. I båda delarne röjer sig Guds styrande hand. Till någon del har fördröjandet af Herr Magistrens prästvigning kommit att likna de omständigheter, hvilka i denna delen ägt rum då jag själf blef präst. Redan vid 21 års ålder var det på vägen, att jag skulle gå in i predikoämbetet; men jag hann icke dit förr än jag fyllat 23 år. Likaså blef jag stadskomminister då jag fyllat 27 år; men blef icke kyrkoherde förr än jag fyllat 36. Allt detta skedde af Herranom. Jag hade icke varit till predikoämbetet dogse då jag först trådde därefter; ty först vid pass tre år förr än jag blef präst, blef jag väckt utur säkerhetens dvala, och hulpen till rätta. Då var läran hos mig ren, men vid pass två år därefter fattade jag smak för den herrnhutiska lärdomen; och när jag nu ser på mina predikningar, som jag den tiden författade, så häpnar jag öfver det andeliga utmagrande som denna villfarelsen bragt in uti hela min läroförfattning, äfvensom jag kan förstå att jag i längden aldrig kunnat blifva bibehållen i nåden, om ställningen så fortfarit i min lärdom och i mitt hjärta. Vid pass sex år därefter halp Herren mig ut från villfarelsens dimma; och jag fann, på anställd efterforskning, att ingen af de få själarne, som under min ämbetsförvaltning på detta stället hade uppvaknat, var af min egen villfarelse smittad eller skadad. Uti allt detta har jag något skymtat af Guds underliga råd. Es. 28: 29. Hade jag icke själf blifvit till villfarelse missledd, så hade jag blifvit en sträng tuktomästare emot de villfarande. Nu åter, sedan jag själf, ledd vid Guds trofasta hand, gått igenom villfarelsens nöd och fara, har jag därunder vunnit något litet af den prästa-egen-skapen, som omnämnes i Ebr. 5: 2. Då Herr Magistren

först efter ett par års uppskof fann ställningen för sig ändrad, och dörren till predikoämbetet för sig öppnad, gifver detta åt Herr Magistren ett mera tydligt bevis därpå, att Herr Magistren vid Guds hand blifvit förd fram till hans altare, och att Herr Magistren på Guds befallning till förmännen (i deras förstånd och hjärta) är vorden i predikoämbetet inställd, än om Herr Magistren på vanligt sätt, utan hinder, svårighet och uppskof, blifvit präst så snart åren därtill upphunnits, och Herr Magistren sig till prästvigning anmält. Utom detta blir själfva den sorgliga erfarenheten Herr Magistren inhämtat under det Herr Magistren famlat omkring i villfarelsens skymning, den erfarenheten, säger jag, blir också å andra sidan hos Herr Magistren, likasom den erfarenheten blifvit hos mig, tjänande till en hälsosam varning för all slags villfarelse, antingen villfarelsen är sockrad med inbillningskraftens bilder, hvilka, likasom i herrnhutiska läran, uppröra hjärtats känslor, eller villfarelsen är understödd med förnuftets svek, hvilket kommer människan att bedraga sig själf med en kall tillfredsställelse, såsom hos Neologerna, eller villfarelsen framställes med en myndig uppbåsning, såsom hos vår tids världsligen vise, de där beställsamt uppgöra förslager, hvilka på en och samma gång ställa Uppenbarelsens lära i beroende af människoförnuftet, och därjämte*) erbjuda en förlikning med människoförnuftet, hvilken förlikning likväl intet människohjärta behöfver, som lämnar lefvandes Guds ord hos sig rum, utan gärna kan undvara, både under vandringen på mödornas väg, som ock under den oroliga hvilan på plågornas bädd.

Det var mycket väl, att Herr Magistren icke frestade Gud med begäran om en större visshet rörande Herr Magistrens kallelse till predikoämbetet; ty då hade Herr Magistren råkat i samma fel som Johannes Döparens fader, hvilken i sitt tvifvelsmål om uppenbarelsen, den han fick i templet, antog en af de två Gud förnärmande meningarne,

*) I handskriften tillades (förslagerna).

antingen att Gud skulle tillåta den onde anden att i själfva Guds helgedom drifva sitt gycklande bedrägeri, eller ock hemligen hyste den meningen, att den sannfärdige Guden skulle skicka ett af sina himmelska sändebud med ett budskap, som skulle blifva osannfärdigt, då det icke blefve uppfylladt. Det hugnande svar Herr Magistren fick eftermiddagen efter sin ordinationsdag, kan Herr Magistren således trygg och tacksam antaga såsom gifvet af den högste Hugsvälaren, i afseende på Herr Magistrens flere förutgående böner. Det bär alltför mycket stämpelen af den majestätiska enfalden och det kärleksfulla nedlåtandet, som utmärker den höga Gudomspersonen, hvilken åtagit sig första och sista enskilda tillämpningen af den allmänna återlösningen, den Gud Fader föranstaltat, och den Guds Son har utfört, än att den stämpelen skulle misskännas af någon, som i ödmjukhet jämför det svaret Herr Magistren fick, med de mångfaldiga, äfven med ed bekräftade försäkringarne, dem Gud i ordet gifvit om frälsning från evig nöd till evig salighet. Ingen olycka är således härvid att befara, såsom ock icke heller Herr Magistren behöfver att låta göra sig modfällad af predikoämbetets stora ansvar; ty emot det förra kan Herr Magistren sätta Guds löften, och emot det andra sin Frälsares förtjänst; och således med hvarannan förena salighetens grund, som består af vår Frälsares bemedling, och salighetsbyggnaden, som är därpå uppförd i Guds löften. Det är härvid nyttigt att göra sig ett rätt begrepp om det, som man, mera efter den mänskliga rättsläran än efter lefvandes Guds ord, plägar kalla ansvar. Ansvar är, enligt det begrepp jag af Guds ord hämtat, den påföljd af straff eller tuktan, som följer på det försmådda anbudet, eller vårdslösa användandet af Herrans nådegåfvor. Varning är i denna delen gifven af vår Frälsare i Matth. 25: 29: men icke bör ett öfverdrifvet begrepp om varningens stränghet leda, genom den oförmögenhet som det modfällda väsendet förorsakar, till själfva den brottsligheten, emot hvilken varningen är ställd.

För att också lämna en annan tillfälle till ofvannämnde jämförelse, och med det samma meddela den förnöjelse jag haft af det inre svar Herr Magistren fick på sin prästvigningdag i bekymret öfver sin kallelse till predikoämbetet, kan jag icke afhålla mig från att ur Herr Magistrens bref här afskrifva det. »Du har ju ofta bedt Gud att, om han vill hafva dig till präst, skulle han sända dig när han ville, och hvart han ville, och att, om det ej vore Herrans behagelige vilje, att du skulle blifva präst, han då, af barmhärtighet emot din egen själ, ville hindra dig ifrån att någonsin komma till det ämbetet; nu har du ju kommit dit; däraf kan du ju då veta att, när Gud hörer bön i Herrans Jesu namn, det varit Herrans vilja, att du kom i detta ämbetet.»

Det tredje hufvudämnet i Herr Magistrens bref angår Herr Magistrens val af stället, där Herr Magistren skulle börja utöfningen af sitt predikoämbete. Äfven häruti tycker jag mig blifva varse huru Herr Magistren blifvit ledd efter Guds råd. Ps. 73: 23, 24. Detta mitt omdöme stödjer jag icke så mycket på den inre driften Herr Magistren härvid hos sig förnummit (ehuru den icke heller är att ringa akta); utan jag grundar min tanke i synnerhet på de skäl, som visa sig för mitt förstånd i själfva saken, betraktad i öfverensstämmelse med Guds ord. Allraförst är där mera skörd att vänta af en sådan åker, där icke något villfarelses ogräs har af den onde fienden blifvit utsådt, än i en sådan församling, hvarest de andeliga oredorna så långt framskridit, att de blifvit uppenbara; ty villfarelses-anförarne och den själfkloketen, som de villfarande lärjungarne redan antagit, ökar de förhindren, hvilka dessutom finnas både där och annorstädes; och det håller därför hårdt, om någon skall låta rycka sig ut från den villfarande hopen, eller om någon skulle våga sig fram att bekänna sig till en annan lära än den, hvilken af de fariséer blifvit redan antagen. Till det andra hade Herr Magistren ibland ett villfarande folk behöft ett större

mått af visdom, än som Herr Magistren tilläfventyrs upphunnit, för att icke vika af kärlekens väg emot Gud, uti eftergifvenhet i hans sak, Gal. 2: 4, 5, och emot människor, uti förföljelsesnit emot olika tänkande. För det tredje har Herr Magistren därigenom undvikit att förnya hos sine förmän och allmänheten den förra tanken de om Herr Magistren haft, att Herr Magistren vore en svärmare, hvilket numera icke kan så lätt förmodas, när säkert intet annat kommer å bana där Herr Magistren arbetar, än ogudaktigheten som där är förut, eller den sanna gudsfruktan, som alltid snart eller sent i större eller mindre ymnighet visar sig där, hvarest Guds rena och sanna ord i Herrans sinne rätteligen läres. Huru det ser ut bredvid och omkring Herr Magistren, gör icke något annat eller större hinder än det, som af annat slag hade kunnat möta på ett annat ställe. Till och med en rent af fientlig förman är mindre svår än en sådan, som *betröster sig vara en ledare dem, som blinde äro, och dem ett ljus, som i mörkret äro; dem en tuktomästare, som dåraktige äro, dem en lärare, som enfaldige äro.* Rom. 2: 19, 20. Däremot, när en ung präst träffar en sådan församlingsföreståndare, som icke dikar af eller igengärdar omvändelsens väg, eftersom han har själf valt sig en helt annan, så är detta allt hvad en ung välmenande prästman under denna andeliga vintertiden kan vänta sig. Finner han åter någorstädes ett större medgifvande, eller kraftigare understöd för sin välmening, så må han tacka Gud för denna hugnaden, och vandra så mycket varsammare, eftersom han har vägen öppen för sig; och se sig för hvad han gör, eftersom han kan göra hvad han vill. Att njuta samma förmån som Jesu förste lärjungar, att hafva en trogen medbroder vid sin sida, då Herren utsände dem två och två, det är mindre att förmoda; ty Herren har själf sagt att arbetarena äro få, och därför har han icke råd till att hålla flera af dem på ett ställe tillhoppa. Likväl är det äfvenså nyttigt, att de genom brevväxling och samtal söka att meddela sig åt hvarandra, som jag anser det för skadeligt att gå in i något af nuvarande

tidens andeliga sällskaper; ty bland mängden af medlemmarnes antal råkar man oundvikeligen någon gång att handla mot apostelens Pauli råd i 2 Cor. 6: 14, 15. För samma orsaks skull råder jag att Herr Magistren delar med sig af det Herr Magistren kunnat öfverkomma, och äfvenledes af trogna medbröder gör sig till nytta af det som fallit på deras lott. Den ene kan då lämna den andre både varning, under rättelse och stöd uti och inom predikoämbetet, likasom det bland åhörarehopen tillgår. Eph. 4: 15, 16. Col. 2: 19.

I det redan anförda har grunden blifvit lagd i allmänhet till det, som jag kan hafva särskildt att svara på Herr Magistrens frågor, hvilka jag ibland vågar anföra med något förändrade ord, under bibehållande af hufvudsaken.

Första frågan är denna: månne det ej inför Gud tillräknas mig, att jag utdelar Herrans Jesu lekamen och blod åt sådana gäster, från hvilka jag ej kan aflägsna den tanken, att de det till sin fördömelse anamma?

Utan att låta därigenom afskräcka mig, att Herr Magistren icke funnit i Pontoppidans *Collegium pastorale practicum* en sådan utredning af denna svårigheten, att Herr Magistren däraf kunnat hämta full tillfredsställelse, vill jag likväl försöka att också bära min skärf till denna skatt; och hoppas i öfrigt att, när det andeliga ljuset hos Herr Magistren framgår, Herr Magistren skall hämta en ännu större af det uppenbarade ordets rika källa, än någon af oss med vår ringa tolkning kunnat åstadkomma, antingen med strömmen, som från samma källa flyter i Pontoppidans bok, eller med rännen i detta mitt bref. Ords. 4: 18. 2 Pet. 1: 19.

Utredningen af denna sak beror på det afgörande yttrandet af apostelen Paulus, då han säger i 1 Cor. 11: 28. *men pröfve människan sig själfvan, och äte så af det brödet, och dricke af den kalken.* Likasom det är uppenbart af det föregående och efterföljande, att apostelen talar om den skadans afvärande, som härrörer af en ovärdig nattvardsgång; likaså är det tydligt af de anförde orden, att apostelen lagt

ansvaret härför på nattvardsgästen själf, då han åt honom uppdragit den pröfningen, med hvilken denna skadan skall afvändas. När alltså läraren med föregången undervisning satt nattvardsgästen i stånd att kunna pröfva sig själf, och med sorgfällig förmaning i skriftermålet sökt leda honom in på denna pröfning; så blir det nattvardsgästens eget ansvar som han ådrager sig, både det största, hvilket apostelen i 27:de versen sätter i första rummet, nämligen det, som träffar honom i vår Frälsares tillkommelse, att han då blir saker på Jesu lekamen och blod, äfvensom ock det ansvaret ligger på nattvardsgästen själf, hvilket apostelen omnämner i 29:de versen, och som består i den förblindelses och förhårdelses dom, hvilken nattvardsgästen så alldeles ensamt sig själf vållar, att apostelen därom brukar det eftertryckeliga talesättet, att nattvardsgästen själf äter och dricker sig den domen, att han efter en ovärdig nattvardsgång varder blindare och hårdare än han förut varit. Detta förhållande bekräftas af vår Frälsares eget exempel, som vid den första nattvardsgången emottog förrädaren Judas, men i öfrigt lämnade honom förut de ömmaste varningar. Jag vet att en stor del uttolkare anse det endast såsom sannolikt, att Judas Ischarioth blifvit delaktig af den heliga Nattvardens; men mig synes det vara satt utom tvifvelsmål, då evangelisten Lucas i 22 kap. 21 v. sätter, efter berättelsen om den heliga Nattvardens utdelande, det vår Frälsares yttrande, då han sade: *dock se, min förrädares hand är med mig på bordet*. När således den allvetande Herren själf så gjorde, som dessutom icke hade på sig några band af mänskliga ordningar, såsom hans nuvarande tjänare, som äro satte till att utdela dessa hans håfvor, så menar jag att vår Frälsares ord höra hit: *lärjungen är icke förmer än hans mästare, utan det är lärjunganom nog, att han är såsom hans mästare*.

Härmed är till en del Herr Magistrens andra fråga besvarad, som är af detta innehåll: kan jag inför Gud tillräckligt freda mitt samvete med en så tyd-

ligt som möjligt gjord framställning af slagen af ovärdige nattvardsgäster, deras varnande och afhållande, samt binde- och lösenyckelens brukande för de båda hufvudslagen af nattvardsgäster? Emedan ansvaret för nattvardsgången ligger, som visadt är, på nattvardsgästen själf, så tillhör det läraren endast att i den delen hafva akt på tvenne stycken. Det ena, att inga andra må få komma till den heliga Nattvarden, än de som hafva sådan kunskap, att de kunna pröfva sig själfva om de vilja; samt att alla sådana blifva därifrån afhållne, som visa, med en uppenbart ogudaktig vandel, att de alldeles icke pröfva sig själfve. Detta åligger likväl endast en sådan prästman, som är föreståndare för en församling, och således ej beror af någon annan. Den åter, hvilken, likasom Herr Magistren, är såsom biträde ställd vid sidan af en öfre lärare, kan endast uträtta det andra, hvilket Herr Magistren också gör, nämligen att i skriftermålet varna och bruka bindenyckelen. Då kan Herr Magistren vänta af sin Öfverherdes trofasta bistånd likaså mycken framgång i hufvudsaken, som därest Herr Magistren ägde makt att i det yttre framtränga och tillbakahålla; jag menar framtränga med att tillhålla åhörarne att lära sig själfva, och att taga emot lärdom. Såsom Gud är rättvis, så är han ock i högsta måtton billig, så att han icke af sina tjänare fordrar mera i verkställigheten, än han har gifvit dem i makten. Matth. 25: 26. Det fagnar mig obeskrifligen, att Herr Magistren blifvit förd in på bindenyckelens bruk, och således icke har fördristat sig att upplösa det bandet, som Herren Christus har knutit emellan denna och lösenyckelen. Joh. 20: 22, 23. En försiktighet behöfves likväl härvid, till förekommande af fiendernas arga och listiga förvrängningar. Den består däruti, att Herr Magistren gifver hvardera sin särskilda plats i skriftermålet. Bindenyckelen, såsom hörande till Guds lag, bör, efter beskaffenheten af nådens ordning, brukas särskildt och först i skriftermålet, i sammanhang med beskrifningen på de oomvända människorna. Löse-

nyckelen åter bör brukas som vanligt, genast efter syndabekännelsen, sådan som den är uttryckt i det aflösningsformuläret, som står i vår Handbok. Jag har själf erfarit angelägenheten af denna varsamhet, hvilken jag fick lära af en äldre rättskaffens lärare, sedan jag blifvit af en elak människa lögnaktigt angripen, och inför mine förmän tilltalad. Själfva bindenyckelens bruk lärde jag åter af en yngre präst, som hade ett slags nit och välmening, hvilken visade mig på denna utväg, då jag yttrade mitt bekymmer däröfver, att jag skulle i socknebuden gifva bort min Herres häfvor till dem som trampade dem under sina fötter, och utdela min Herres Nattvard till framåtående folkhopar, hvilkas vandel vid hemmet visade hurudant deras framträdande varit vid nattvardsbordet.

Jag kommer nu till Herr Magistrens tredje fråga, och tackar därvid Gud, att han har ställt både Herr Magistren och mig undan och utur allt sammanhang med andra lärare som äro ställde vid vår sida, antingen vid högra handen såsom förman, eller vid den vänstra såsom af oss nu eller framdeles i någon måtto beroende. När vi icke draga i främmande ok med dem, så skadar det oss icke hvad där sker af en annan; ty hvar och en af oss måste göra Gudi räakenskap för sig själf. Det är icke själfva Sakramentets utdelande, som utgör grunden för ansvaret, utan bestämmandet af personerna som tillåtas att gå dit. Det enda som härvid kunde behövas, vore i det högsta det, att Herr Magistren, när en sådan händelse inträffar, låter den prästmannen, som ansvarar för nattvardsuppteckningen, vid utdelningen gå före med brödet, då Herr Magistren saklös kommer efter med vinet, som måste följa med, om Sakramentet icke skall vara stympadt. Den förut omnämnde äldre läraren berättade för mig att han så gjort den tiden han själf var medhjälpare, och ännu blott leddes af en viss förståndsöfvertygelse, fastän hans hjärta ännu icke styrdes af Guds Ande.

Svaret på Herr Magistrens fjärde fråga kommer att hafva

afseende dels på Herr Magistrens egen särskilda ställning, såsom varande på en gång präst och skolelärare; dels ock i allmänhet på det, som en präst i det andeliga kan uträtta genom enskilda besök. Hvad nu allraförst beträffar Herr Magistrens särskilda ställning såsom skolelärare, så säger jag därom såsom apostelen Paulus i 1 Cor. 7: 21. om den lekamliga trälldomen: *äst du kallad i trälldom, haf där ingen sorg om; dock, kan du fri varda, så bruka det häldre.* Också hos sina disciplar kan Herr Magistren något godt uträtta, jämte det Herr Magistren undervisar dem i de mänskliga kunskaperna. Säkert har Gud därmed någon afsikt, att han sådant tillåtit, eftersom ställningen är sådan, att Herr Magistren icke kunde utan detta bihang bibehållas på den platsen, där Gud likväl ställt Herr Magistren, såsom Herr Magistren ock själf på tydliga kännetecken har kunnat finna. Ifrån detta rum får Herr Magistren icke vika förr än sådana omständigheter inträffa, de där tydligen visa att Herr Magistren af Öfverherden blifvit kallad till annan, mera oblandad befattning. Det andra som rörer denna frågan, är af allmän beskaffenhet, och går ut på att bestämma gränsen för lärarens enskilda besök. Härvid förekommer det mig märkeligt, att vår Frälsare ingenstädes har pålagt sina tjänare detta. Visserligen tillhör det en rätt herde, att, likasom Öfverherden, gå efter det borttappade fåret, till dess han finner det; men det är icke sagdt att detta skall egentligen verkställas genom husbesök; icke heller finner man att vår Herre Christus själf eller hans apostlar hafva så gjort, utan tvärtom ser man att folket har sökt honom, såsom då där står om vår Frälsare att där gick folk från och till, så att de ock icke hade tid till att äta; och då apostelen Paulus säger att han dagligen blef öfverlupen. Utom detta, blir det en fråga, om en lärare blir i stånd att, med undantag af något särskildt tillfälle, kunna göra något betydligt härvid under bibehållande af en tillbörlig proportion emellan detta och annat, som honom i hans ämbete åligger. Enligt min erfarenhet har det icke låtit sig göra. När jag skolat efter-

komma det apostelen Paulus har budit sin lärjunge Timotheus, att läsa, lära och förmana, så har jag fått nog att göra, för att, under mångfaldiga rådfrågningar af dem som besöka mig, kunna uppsnappa någon ledighet att få läsa något Guds ord för mig själf till föda för min själ, och för att, genom föregångne gudfruktige mäns skrifter, uppväcka den gåfva som i mig är, och för att blifva gjord mäktig till att kunna träda fram inför församlingen med ostraffelig och hälsosam lärdom.

Vid besvarandet af Herr Magistrens femte fråga får jag i det hufvudsakliga åberopa hvad jag redan anfört om det, som en medhjälpare prästman kan i församlingen uträtta. Då det, som hör till befrämjandet af kristendoms-kunskap, icke beror af en medhjälpare i predikoämbetet, så kan denne icke göra mer därtill vid en okunnig människas sjuk-säng, än hvad Herr Magistren gör, att också använda detta trånga och knappa tillfället att bibringa den kunskap, som förut genom ett mera verksamt pådrifvande hade bort vara inhämtad. När någon gång inträffar, att hos en okunnig människa visar sig salighetsomtanke, så kan Herr Magistren därvid gifva sig tillfreds; ty när Öfverherden själf uträttar med så litet, så kan Herr Magistren hoppas att Herr Magistrens ringa bemödande då icke heller blir fåfängt. En dunkel kunskap bredvid ett upptändt nådesljus, blir då af mera värde än en mångfaldig insikt utan tillämpning, som har med sig någon angelägenhet; likasom en brinnande pråsa eller dank lyser mer än ett stort altareljus, som icke är tändt.

Sjätte frågan är med det anförda så vida besvarad, att jag endast har följande att tillägga. När Herr Magistren går åstad i något ämbetsärende, så handlar Herr Magistren på eget ansvar, såsom ock Herr Magistren icke kan emottaga föreskrift af någon annan, inom hvad gränser Herr Magistren därvid skall hålla sig, eller huru långt Herr Magistren därvid skall gå; och då är Herr Magistrens ansvar, i den saken och för den gången, lika stort som den prästmännens

ansvar i det hela, af hvilken styrelsen föres öfver hela församlingen. I allt öfrigt tillhör det Herr Magistren endast att lämna biträde i hvad som begäres, eller i hvad som kan behövas, och hvartill Herr Magistren sig erbjuder; ty det är icke Herr Magistrens kallelse att vara församlings-förståndare, utan det är blott Herr Magistrens sak att vara medhjälpare. Herr Magistren får därför lika mycket akta sig för att sträcka sin verksamhet utöfver gränsen för Herr Magistrens kallelse, som Herr Magistren får taga sig till vara för att göra Herrans verk försummelige, och gräfva ned sitt pund.

Om jag skulle tillräckligen och omständligen besvara Herr Magistrens sista fråga, rörande Bengels förklaring öfver Uppenbarelsboken, och hans tidräkning, i synnerhet i afseende på året 1836, då Bengel menar att profetiornas första stora fullkommande skall inträffa, så skulle jag komma till att skriva lika så mycket endast om detta, som jag redan skrivit om alla de andra stycken tillhoppa.

När jag jämför med hvarandra det jag fått se af förklaringar öfver Uppenbarelsboken före Doctor Bengels tid, och den förklaringen som han öfver denna boken utgivit, så finner jag honom vara likaså långt framom sina föregångare, som Doctor Lutherus var framom sina i Guds ords lära i allmänhet. Likasom Doct. Lutherus i evangeliis lära, har Doct. Bengel vid Uppenbarelsbokens förklarande börjat i dagbräckningen, och bragt sin sak nära intill middagens klarhet. Åtminstone har han lagt grunden till den ännu större upplysning, som man finner i den württembergiska Prelatens Magnus Fredrik Roos's skrifter i detta ämne. Om man läser Bengels bok, som han kallar *Ordo temporum*, så stannar man i förundran öfver den djupa insikt, som den mannen haft i den heliga Skrifts tidräkning. Själfva hans företag i denna delen var något alldeles nytt, nämligen att, utan tillhjälp af världsliga (profana) skribenter, uppställa en tideräkning ifrån världens skapelse till vår Frälsares

födelse, endast sammansatt af sådana tal och tidsbestäm-
 melser, som finnas inom den heliga Skrift själf. Nyckelen
 till detta tidsräkningssätt, och till dess förbindande med de
 profetiska tiderna, fann Bengel i det räknandet, som är vor-
 det anvisadt i Upp. 13: 18, och med det samma blef detta för
 honom en vägledning till ytterligare förstånd i Uppen-
 barelseboken. Då i Upp. 13: 18. tillsägelse är lämnad att
 räkna vilddjurets tal, som är 666, och då i hela Uppen-
 barelseboken ej finnes något annat tal, som tillhör vildd-
 djuret, än de 42 månaderna, hvilka omtalas i Upp. 13: 5, så
 kunna, enligt sakens natur, dessa tvenne talen endast räknas
 tillsamman genom så kallad division, ty additionen skulle
 göra att talet ej blir stort nog, för att fylla den tiderymd
 som vilddjuret redan har upptagit; subtraktionen skulle
 göra att talet blir ännu mindre, och multiplikationen skulle
 göra att det talet blir mycket för stort. Nu vet man att
 divisionens beskaffenhet är sådan, att den så kallade kvoten,
 som af en division uppkommer, består af samma slag som
 den så kallade dividenden, och att hvardera af divisorens
 enheter består af så många dividendens enheter, som kvo-
 tens hela tal utmärker. Således, när jag dividerar 666 år
 med 42 månader, så får jag i kvoten $15\frac{36}{42}$. Detta visar
 mig att hvarje profetisk månad består af $15\frac{36}{42}$ vanliga år.
 Därifrån har Bengel härledt de öfriga tidsbestämmelserna,
 hvilka i Uppenbarelseboken finnas. Hvad åter särskildt
 beträffar årtalet 1836, så har Bengel aldrig uppgifvit det-
 samma såsom afgjordt visst, utan endast därom yttrat en
 förmodan.

Hvad nu beträffar själfva sakerna, hvilka i Uppenbarelse-
 boken förekomma, så har Bengel därom yttrat sig bestämdt
 och säkert. Hans förtjänst såsom exeget och förklarare af
 Uppenbarelseboken är också i denna delen ganska betydlig.
 Utom det han förklarat och bestämt de redan förflutna hän-
 delserna, hvilka äro i Uppenbarelseboken under hvarjehanda
 bilder föreställda, har Bengel utredt betydelsen af de trenne
 ve, hvilka omnämnas i Upp. 8: 13, och hvilka äro föreställda,

det första i Upp. 9: 1—12, det andra ve i Upp. 9: 13—21, och det tredje ve i 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18 och 19 kapitlen. Så har ock Bengel, mer än någon tillföre, bestämt hvad som förstås med *vilddjuret*, nämligen en andelig, oinskränkt öfvermakt öfver folkslagen på jorden, hvilken till en början utöfvas af Biskopen i Rom, som ock kallas Påfven. Så har ock Bengel lämnat uttydning om det, som förstås med *skökan*, nämligen den romersk-katolska församlingen, och i synnerhet staden Rom, som är den romersk-katolska församlingens medelpunkt och hufvudsäte, och af hvilken stad denna församlingen äfven har sitt namn, då den kallas romersk efter staden Rom, med det samma som hon kallas katolsk, eller en sådan allmän församling, som sträcker sig öfver hela jorden. Bengel har ock visat att vilddjuret kommer att vara i en trehanda belägenhet, nämligen: den första, då det är i sin första stora makt, och hvilken belägenhet beskrifves i Upp. 13: 1—5; vilddjurets andra tillstånd, eller dess vanmakt, som beskrifves i Upp. 13: 12, samt i Upp. 17: 1—10, samt vilddjurets tredje belägenhet, då det innehafver och utöfvar sin sista och största öfvermakt kort före dess undergång, såsom det beskrifves i Upp. 11: 7—10. Upp. 13: 15—17. Upp. 14: 7. Upp. 16: 13—16. Upp. 17: 13—17. Upp. 19: 19. (jämför Dan. 11: 36—45; jämför ock Dan. 7: 8—11, 20—22, 24—26.)• Utom detta har Bengel gifvit flere tillfredsställande uttydningar öfver särskilda till dessa saker hörande omständigheter, hvilka nu, till undvikande af vidlyftighet, förbigås.

Med tillhjälp af de anförde, och andre Doctor Bengels förklaringar, tycker jag mig kunna af den heliga Skrift hämta följande förmodningar, rörande det, som man, i en närmare eller fjärrare framtid kan hafva anledning att vänta. 1:o Af de händelser, hvilka vår Frälsare i Matth. 24: 6—8. har sagt skola föregå den sista antichristiska nöden, tyckas de många upproren och jordbäfningarne redan hafva inträffat, hvilka omtalas i Matth. 24: 7, 8. Marc. 13: 8, 9, och i Luc. 21: [10,] 11; men pestilentierna och hungren synas ännu

vara tillbaka. 2:o Upp. 17: 12. synes förebåda en vidsträckt och kanske allmän folkregering (democratie), från hvilken folkslagens utskickade skola gå (på människornas vanliga vis) till en annan ytterlighet, nämligen att upprätta ett världs-envælde, hvilket genom deras val tillfaller den af de ellofva konungarne, som innehafver den högsta andeliga makten på jorden, och hvilken, likasom de själfve, kort förut har varit i saknad af den konungamaktens utöfning, hvilken vilddjuret under dess första välde brukade, som man ser af Upp. 13: 5. 3:o Detta bekräftas däraf, att i Upp. 17: 11. uttryckligen säges att det är det i vanmakt råkade vilddjuret, som blir den siste Antichrist, eller, som han där kallas, *den åttonde*, och som går i fördömelse på det sättet, som beskrifves i Upp. 19: 20. Upp. 20: 10. 4:o Detta vilddjurets uppstigande till en större makt än det någonsin haft, skall befordras genom en falsk profet, hvilken omtalas i Upp. 13: 11—17. Upp. 16: 13, 14, 16. Upp. 19: 20. Upp. 20: 10. Det stora affallet, hvilket omtalas i 2 Thess. 2: 3, kommer att bestå i läran, och icke egentligen i lefvernet; ty sådane affall, som ske i lefvernet, hafva tilldragit sig på alla tider, och innefatta ej något besynnerligt, så att däraf skulle kunna hämtas något tecken, hvarken därtill, att yttersta dagen vore nära, eller därtill, att han vore långt borta, såsom apostelen Paulus i denna afsikt anförer det på det nyss anförda stället, i 2 Thess. 2: 3. Efter hvad man nu kan tycka, i anledning af tidens händelser, synes detta affallet skola ske vid rikets öfverlämnande åt vilddjuret, eftersom de tio jordens konungar skola börja med att förstöra den falska läran, såsom man ser af Upp. 17: 16, och tyckas vilja sluta med att äfven förstöra den sanna uppenbarade läran, hvilket man kan sluta af Upp. 19: 19. 5:o Hit hörer det, som står i Dan. 7: 7, 8, 21, 24 och 25. Upp. 13: 6. Dan. 11: 36—44. Dan. 12: 1, 7, 10, 11, 12. 6:o När det har med den siste Antichrist kommit till det högsta, så skall det komma med honom till ett hastigt och förskräckligt slut. Dan. 2: 35, 44, 45. Dan. 7: 11, 12. Dan. 11: 45. 2 Thess. 2: 8. Upp.

19: 20. Vid detta tillfället sker Judiska folkets stora omvändelse, hvilken omtalas i synnerhet i Luc. 21: 24. Rom. 11: 25—27. Zach. 12: 10—14. Jer. 31: 31—34. 7:o Sedan vilddjuret och den falske profeten blifvit kastade i den brinnande sjön, så blir djäfvulen fången, och sannolikt äfven hans änglar med honom, Upp. 20: 1—3; så att, likasom de hafva åtföljt hvarandra, när de blifvit utkastade från himmelen, Upp. 12: 9, så lära de ock tillhopa blifva kastade i afgrundens fängelse. Upp. 20: 3. 8:o Då börjas den saliga tiden, hvilken är på många ställen i den heliga Skrift förutsagd och omtalad, men i synnerhet i Upp. 10: 7. Upp. 11: 18. Upp. 19: 7. Upp. 20: 3. 1 Pet. 1: 5, 6, 10, 11. Detta varar i tusende år. Upp 20: 2, 7. 9:o Sedan de första tusende åren äro förflutna, då Satan varit fången, börjas andra 1000 år, hvilka räcka intill, och sluta sig med världens ände. Vid början af dessa 1000 åren blir Satan lös ur sitt fängelse, och gör då de tillställningar, hvilka beskrivas i Hes. 38 och 39 kap. Upp. 20: 8, 9. Såsom en motvikt emot dessa den ondes tillställningar, komma de som blifvit dödade för Jesu namns bekännelses skull, som ock de, hvilka blifvit bestående i den sista antichristiska förföljelsen, ändock de ej blifvit dödade (ty alla sanna kristna blifva ej dödade, eftersom Christi kyrka aldrig kan helt och hållet varda utrotad) — dessa, säger jag, komma att uppstå med sina kroppar, och få då en regerings-befattning med jorden och dess byggare, hvilken hvarken de andre salige, ej heller de själfva allt därintill hafva haft. Upp. 20: 4, 6. En god del af de senare *) tusende åren kommer att förflyta efter djäfvulens uppträde ur afgrundens fängelse; men en ännu större del däraf förflyter sedan djäfvulen blifvit kastad i den brinnande sjön. Därefter, och hän mot de sista tusende årens slut, kommer den andeliga slummeraktigheten öfver hela jordens folk, som vår Herre Christus föreställt i liknelsen om de tio jungfrur; och då lära tvifvelsutän också yttersta tidernas

*) I handskriften stod första.

bespottare uppträda, om hvilka apostelen Petrus har skrivit i sista kapitlet af sin 2:dra epistel.

Se detta är det hufvudsakligaste af det jag i dessa sakerna har kommit att förstå; och längre vill jag ej gå med min forskning, utan så skulle vara, att Gud behagade att låta mig blifva en af dem, som i Dan. 12: 4. omtalas. Jag vill ock afråda Herr Magistren från att fördjupa sig i dessa stycken; ty man har haft på vår ort för något längre tid tillbaka beklagliga exempel på den själaskada, som en högmödig nyfikenhet i dessa delar kan åstadkomma. Det behöfves ej heller; ty om en kristen visar trohet i de vanliga detta lifvets omständigheter, så varder honom gifven den större insikten, när den tiden kommer, att det behöfves.

Jag önskar väl att Herr Magistren meddelar detta bref åt någon af sina kristendomsbekanta, helst dem som äro i predikoämbetet; men jag vill högeligen afstyrka att, efter nuvarande tidens sed, begifva sig in i andeliga sällskaper; ty man kan då omöjligen veta hvad slags människor man får i sitt andeliga resesällskap, och således kan man ej heller med visshet afstyra, att man ju, omgifven af mängden, oförmärkt föres hän åt en annan väg, än den man önskar.

Ehuru jag ej vill undandraga mig att, om så behöfves, i dessa och dylika ämnen meddela upplysningar; likväl får jag berätta att, likasom detta bref tidigt blifvit börjadt, men först efter flere afbrott är vordet sent slutadt, alltså kan jag ej bestämma när jag, under en trägen tjänstgöring, med försvagade krafter, skulle kunna få ett fullständigt svar färdigt.

Slutligen kan jag icke tillbakahålla yttrandet af min hjärtans fröjd däröfver, att flere unge lärare i Herr Magistrens stift börjat att eftertrakta något annat, än att samla penningar eller söka befordran. Lovadt vare Herrans heliga namn, som verkat i dem denna trohet! Den ännu mera trofaste Öfverherden skall för detta hålla dem räkning, och gifva dem dagligt bröd, äfven om han täckes sända dem utan säck och utan skrappa, och hjälpa dem fram till den plats i sin församling, där han vill bruka dem, och där han

ser. att de kunna göra honom den bästa tjänsten, och hans återlösta det bästa gagnet. Detta skall ske, uppbådade än mörksens förste hela sin här af synliga och osynliga hjälpare att lägga sig härför i vägen; och rummet inför Guds*) tron skall blifva åt dem förvaradt. 1 Pet. 5: 1—4. Amen.

69.

[XVIII]**

Gode Vän!

[1824]

* * * Jag har med glädje förundrat mig däröfver, att Herr Magistren råkat på ett så riktigt omdöme öfver den Fruns ställning. Detta för Herr Magistren uppgångna ljuset blir klarare om Herr Magistren låter den Helige Ande lära sig att handla öppet med de villfarande åhörarne, och icke låna sig åt dem till något stöd, utan stanna vid ett främmande umgängessätt, då de icke mera vilja taga emot rättelse. Tit. 3: 10. Härtill hjälper det ock om Herr Magistren, genom en rask och beslutsam skilsmässa med de främmande vilsefarande, sätter sig i oberoende af deras andeliga mästerskap, och utom behofvet af deras medlid samma hjälp. Apostelen Paulus bad väl en hel församling bedja för sig, men hvarken Timotheus, Titus, eller Philemon. Därigenom, att läraren döljer för sina lärjungar sitt broder sinne, förekommer han hos åhörarne det andeliga kamratskapet, som annars däraf uppkommer, om hos läraren visar sig något nedtryckt väsende; ty om han i det andeliga behöfver dem, så göra de honom af sig beroende, och vilja lära honom huru han skall vägleda dem; de göra i förtroende anmärkningar öfver hans ord och lärdom, och i välmening vilja de lära honom huru han skall lära. Öfverherden lärer honom att hålla den rätta medelvägen emellan den misstroagna beställsamheten och den kalla försummeligheten;

*) I handskriften stod hans.

**) Originallet meddeladt af korrespondenten

så att han icke går sin Herre i förväg, liksom Guds verk ej längre skulle äga bestånd, än läraren håller däruti med båda händerna; ej heller hvilar sig från besväret, då han däremot med trogen aktgifvenhet, Ap. G. 20: 28, skulle vara en Guds medhjälpare. 1 Cor. 3: 9. En lika svår medelväg behöfver Herr Magistren iakttaga i umgänget med villfarande människor, så att Herr Magistren icke med öfverdrifven stränghet sönderbryter det förkrossade röret, Matth. 12: 20, och att Herr Magistren å den andra sidan icke lämnar understöd åt uppväckelses-egensinnigheten. Öfverherden gifver detta kärlekssinne och detta visdomsnit, när han där-om varder anropad af den trogne tjänaren, hvilken lika mycket fruktar att öfvergifva den första kärleken, Upp. 2: 4, som han är sorgfällig att vara en trogen skaffare, som akt-samt utdelar sin Herres håfvor, Luc. 12: 42. 2 Tim. 2: 15; som icke låter barnen hungra, men därför icke låter dem genast få just det, som de i sin oförståndiga otålighet begära. Emedan ängsliga människor ibland äro omgifne af ulfvar, Luc. 10: 3, så behöfves varsamhet. Några händelser hafva visat mig angelägenheten häraf. En människa som afhände sig lifvet, hade förut talat med en präst. Prästen blef vid undersökningen inkallad att vittna. Då prästen tvärtemot Kyrkolagens 7 kap. 2 §. (jämförd med Kongl. Brevet till Åbo Hofrätt af d. 24 April 1754 *) blef ålagd att vittna, så hade han, enligt Ap. G. 23: 3, kunnat vittna blott om de allmänna sanningar, hvilka i det enskilda samtalet förekommit. Men prästen tog en annan väg, och vägrade först att göra reda för samtalets innehåll, men efter flere honom, genom afkunnade utslag, förelagde förökade viten, bekvämade han sig därtill. Nära hade det gått därtill med mig själf. En af ängslan plågad människa afhände sig lifvet (om jag rätt minnes samma dagen) sedan hon talat med mig. Krono-åkäraren sökte att få vikt lagd till den omständigheten, att

*) I handskriften stod 1764. — Innehållet af detta Kongl. Bref är anfördt i Flintbergs Lagfarenhets-Bibliothek, äfvensom i 1807 års och senare Lagsamlingar, vid 17 kap. 25 §. Rätteg. Balken. Ut g.

den döda före aflidandet hade talat med mig; men han vann ej sitt ändamål, och hade icke vunnit det, ty jag hade aldrig kunnat vittna annat, än att hon endast hade talat om sin ängslan, och jag endast om allmänna religionssanningar.

Af flera, som på vår ort gått ut från Brödrafolkets villa, har jag sett några få, som kommit ut ifrån den underliga och konstlade andeligheten, och en enda, som kommit till andelig stadga. Därjämte har jag sett ett förfärligt exempel på den utgång, som det tager ibland med villfarande människor, när de fortfara i sin egensinnighet. Där var en studerad man, som hölls för att vara andelig, och höll sig själf också för att vara det. Denne tog sig före att skydda en man af ringare stånd, som vandrade omkring och spridde ut Thomas a Kempis gärningslära. Sedan denne villfarande man af sämre ståndet blifvit upptagen i en gudfruktig prästmans hus, emedan hans villfarelse ännu icke var känd, sökte han att bland folket i huset uppväcka miss-tankar emot husvärdens andelighet, och att utbreda sina andeliga villoredor. En annan präst och en gudfruktig lekman skrefvo då bref till den villfarande mannens beskyddare *), hvartdera brefvet på flere ark, för att i kristelig kärlek upplysa honom om de hos den beskyddade mannen befunna oriktigheter. Dessa vidlyftiga och ömsinta bref besvarades med ett bref på ett halft ark postpapper, i hvilket saken behandlades kallt och löst, och hvaruti han slutligen undrade hvarför de gjorde sig så mycket besvär. Efter det att tvenne Herrans trogne tjänare således blifvit förafskedade, fick man om en tid veta att den egensinnige och själfkloke mannen råkat i ångest, och afhändt sig lifvet, sedan han öfver sig själf afkunnat de skarpaste domar.

Ehvad utgång det kan taga med den ene eller andre af Herr Magistrens åhörare, så låt icke åklagaren påföra sig ansvar för andra människors fria gärningar, och tag sig till vara, att Herr Magistren icke lyssnar till den ondes om, då

*) Nämligen den förut omtalade studerade mannen.

han till exempel säger: om du hade iakttagit det och det, så hade den människan blifvit frälst, som nu har fördärfvat sig; ty denne människofördärfvaren, Joh. 8: 44, lärer litet veta hvarigenom en människa hade kunnat blifva frälst, som har förtappat sig själf. Men det kunna vi veta, utan att behöfva lära det af den onde, att icke en gång Gud själf, och ännu mindre någon människa, kan göra den människan salig, som vill att Gud, lärare, och vänner af alla slag skola hjälpas åt att bana åt henne en annan salighetsväg, den hon själf utstakat, helt olik den Gud af ålder har i den heliga Skrift anvisat; och som vill att de skola tillaga och krydda åt henne den själaföda hon åt sig utvalt, sedan Bibel-ordet för henne förlorat sin smak. Vår gode Öfverherde unnar visst också oss lärare något af sin frid, och vill säkert icke att våra hjärtan skola nedtryckas af andras bördor, från hvilka de icke vilja varda befriade utan på sitt eget vis. Saktmodigt och uppriktigt må man säga dem sanningen, men icke blifva deras andeliga uppappare.

Glöm nu icke, att fel äro oundvikelige, i synnerhet i en så viktig och grannliga sak som prästaämbetet är; och kom ihåg att Guds Son är vår Öfverherde, icke allenast till att fordra, utan ock till att förlåta och hjälpa; ty han är icke allenast särskildt vår Öfverherde, utan han är ock vår Försonare i det som rörer vårt stånd, äfvenså väl som han är våra åhöreres Försonare i det som angår deras.

Se nu min vän! Herren har fört oss till hvarannan på detta sättet, likasom han fordom sände sina lärjungar två och två; men ställt Herr Magistren längst uppe i vårt land åt denna sidan, och mig längre åt söder; ja, en annan ung rättskaffens lärare vid namn * * ännu längre i söder i * *. Herren Gud vår Frälsare som ställt oss där, han göre oss allt mera trogna, 1 Cor. 4: 2, så blifve vi allt mera nyttiga hvar på sin plats, 2 Tim. 2: 21, om vi i Christi blod, Upp. 7: 14. 1 Joh. 1: 7, göra oss allt mera rena, 2 Cor. 7: 1, från kvarlevorna af vrångheten (1 budet), den andeliga oaktsamheten (2 b.), trögheten (3 b.), egenkärleken (4 b.), hastigheten

(5 b.), lustarne (6 b.), världskärleken (7 b.), och det förhastade omdömet öfver åhörare (8 b.); ty hjärtat måste vara redligt (9 b.), och fördärfvet får ej vara husbonde där Guds Ande bor (10 b.).

70.

[XXIX] *

[1823]

* * * Den fruktande kärleken gör mig dristig, ty jag håller det så före, att endast den är en rätt vän, som för en väns skull vågar vänskapen. Om ock min Herre skulle anse det för öfverdrift, då jag säger att nådens verk, som hos min Herre var börjadt, måtte vara afstannadt, så kan min Herre likväl vara försäkrad att min farhåga till det hufvudsakliga är grundad. Det samma som därtill varit vållande, kan ock göra skadan fortfarande, och föröka den; men Herren kan bota den, antingen den härrört af mycken sysslosättning som förträngt ordet, människopris som förgiftat hjärtat, eller sinnesrörelser som fäst sig och bragt själen i oreda. Om min Herre endast går rätt fram i erkänsla för sin Herre, så blir allt hulpet. Ords. 28: 13. Om ock min Herre under Guds tuktan råkar i sin första ängslan, så gif likväl icke hoppet förloradt. Underkasta sig Guds dom, så utför han den till en seger. Matth. 12: 20. Sök icke att framtvunga några känslor, utan lämna sig i Guds hand. Om min Herre skymtar häruti någon välmening hos läraren, så anse detta för en skugga af Guds kärlek. Så kan det blifva bättre än det har varit; ty det som, kanhända, endast varit börjadt, kan blifva fullbordadt; och så få vi med hvarannan fröjdas, först inför fotapallen här, och sedan inför tronen evinnerliga. Amen. Amen.

*) Originallet meddeladt af korrespondenten.

71.

[III] *

Min Herres viktiga förehafvande och förtroliga begäran ålägger mig det som en plikt, att säga min Herre, det jag af egen erfarenhet vet, att ett oblandadt den heliga Skrifts läsande är det enda, som kan bringa den beredande läkedom in i ett sargadt hjärta, och föra den utmattade själen till den som kan vederkvicka; då däremot den lärdom, som är uppblandad med förnuftets eller inbillningskraftens bilder, ökar eller underhåller den blödande ängsligheten, hvarmed man slutligen tröttnar eller uppväxer till ett egensinnigt tilltroende, och till en förment andelig erfarenhet. Utsikt för den nödställda församlingen, att se det ringa antalet ökad af dem, som vilja och kunna arbeta i den myckna, kanhända snart till bärgning mognade säden, ökar, tillika med hoppet för egen del, därjämte också den vänskap, hvarmed jag framhårdar etc.

72.

[XLIX] **

Maj 1819.

Allraförst fägnar jag mig åt min Herres fortfarande sökande, och Guds fortfarande meddelande. De andeliga villorna äro flere än en eller två, Neologie eller Herrnhutism. Att bli dem varse är början därtill, att komma ut ifrån dem. Ibland de mindre kända är den, att jaga efter andelig erfarenhet, hvilket härrörer af sådana författares skrifter, hvilka, icke nöjde med en klarare insikt i Guds ords första bokstäfver, som lämna nog utrymme för den andeliga lärgirigheten hos Jesu rätte lärjungar, dristigt dikta, efter som inbillningskraften föreställer sig att det måtte vara,

*) Efter en af förf. undertecknad afskrift.

**) Efter en af förf. rättad afskrift.

och förnuftet gissar, fastän man kallar det sluta, att det är. Saligt är det att, vid den andeliga insiktens tillväxt, för egen del gå ut från samma punkt som apostelen Paulus i Phil. 3: 8—11; så kan man ock en gång, likasom han, i predikande gå ut från samma punkt, 1 Cor. 2: 2, och dock likväl, under rönt uppfyllande af Öfverherdens Jesu Christi löfte, Joh. 10: 9, kunna säga som Paulus i 2 Cor. 2: 15. Saligt är då det, att låta sätta sig i de andeliga belägenheter som äro efter Guds råd, Ps. 73: 24; sakna eller njuta, efter Guds behag; föras in på en grön äng, Ps. 23: 2, och i en mörk dal, v. 4. I förra ställningen icke misstänka den nya skänken för den skull, att den ej har den gamla formen, och otacksamt se för den skull illa ut, att Gud så goder är. Matth. 20: 15. I den senare belägenheten icke misströsta för den skull, att man blir förd i mörkret, för att lära tro utan att se. Es. 50: 10. Joh. 20: 29. Då får man likväl sedermera se så mycket de svaga ögonen tåla, och tro för det öfriga. Till befordrande häraf får min Herre flitigt höra * *, ty den Helige Ande meddelar väl ersättning genom ordets läsande i stället för det man omöjiligen kunnat få höra, men lämnar icke något i stället för det man försummat.

73.

[L] *

Min Herre!

Juli 1823.

Redan i min Herres bref har jag skymtat den andeliga dagningen, hvartill jag hoppas att det har sedan kommit, eller hvartill jag hoppas att det kommer; ty redelig erkänsla är början till all sannskyldig förbättring; och denna erkänsla visar sig i det erkännande af högmod och ondska med mera, som min Herre har gjort för Herr P., och som min Herre i brefvet har gjort för mig. Härvid behöfver min Herre likväl vakta sig för hjärtats svek, hvilket plägar till egenkär-

*) Originalt meddeladt af korrespondenten.

lekens skonande taga samma utväg som de slugare af de världsligt sinnade människorna, hvilka själfva omtala sina fel, men kunna sedan icke fördraga att de af andra omtalas. Detta är kanhända en bidragande orsak till missnöjets uppvärmande Herrarne emellan, utom hufvudorsaken, som är den onde andens förnyade frestelser. Här behöfver man taga sig till vara för ett annat misstag hän åt en motsatt sida. Då min Herre rätteligen menar att oredorna härröra af min Herres oafgjorda ställning, så tyckes min Herre hysa den tanken, att när en ändring skedde i orsaken, så skulle följdén däraf alldeles försvinna. Ställningen i bönen *Fader vår* visar oss likväl helt annat. Visserligen blir skillnaden betydelig, i synnerhet då ett par kristeliga vänner låta lära sig den umgänges-varsamheten, som Konung [David] fann sig behöfva, äfven i afseende på dem som berodde af honom, och som är af ännu större angelägenhet för dem, som äro ställda bredevid hvarandra. Ps. 101:2. Nog hoppas jag också det, att djäfvulen icke får sin vilja fram, att emellan Herrarne åstadkomma en sådan söndring, som skulle * * * draga försmädelse öfver sann kristendom, liksom den vore hinderlig för medborgerligt väl. * * * Frestelser äro oundvikliga, äfven emellan dem som allvarligen söka Guds rike. Därför har vår Frälsare satt den 5:te och 6:te bönen i sammanhang med det dagliga brödet. De öfvervinnas genom inbördes bekännande och förlåtande; men de upphöra icke så länge striden varar. Dessa frestelser kunna till den grad öfvervinnas, att det jordiska umgänget och deltagandet kan blifva orubbadt; och då skulle omsider förtroendet emellan dem som bo med hvarannan tillhopa, kunna närma sig till det mått däraf, som kan utan fara af fridens uppoffrande äga rum emellan dem som äro ifrån hvarannan till det jordiska åtskilde, om det nämligen icke kommit till någon hel söndring, ty emellan sådana är fridens återställande det högsta som kan vinnas i den delen. I alla fall måste trädet botas vid roten, och ej uppe uti grenarne. Såsom tron till vår Herre Jesus Christus om förlåtelse för egen del, får vara

den källa, från hvilken allt broderligt förlåtande skall härflyta, så blir ock den egna förlåtelsen högsta angelägenheten. Jesu kärlek, bevisad i hans lidande, den skall göra hjärtats vilja att lida af hvarandras fel, utan att därför vilja företaga någon ändring som ginge ut därpå, att kasta af sig det korset, att tryckas af andra kristnas fel. Min Herre gör därför väl däruti, om min Herre icke låter hindra sig från den heliga Nattvarden af egna eller andras felaktigheter, när min Herre icke konstlar med dem, och tror Herren Christus därom, att vilja förlåta dem. Likväl får min Herre se sig före, att icke sådana felaktigheter, som hade kunnat undvikas, göras till följder af vissa kroppskrämpor som man ej rår för. Min Herre har ock blifvit förd in på rätta vägen igen, då min Herre efteråt erkänt det, som min Herre icke velat erkänna i början. Bäst vore det likväl att genast komma till en sådan uppriktig erkänsla, ty hjärtat kunde blifva som det var, och icke låta föra sig till en sann redelighet. Något tillfälle till omvändelse är det bästa, och måhända är det ett sådant som min Herre nu har. Prof är därmed alltid. Sedan min Herre har gått sitt prof igenom, så skall min Herre efteråt finna att min Herre under mörkret och faran kommit likaså långt som under de andeliga medgångsdagarne. Gud är för Jesu skull mycket barmhärtig, och anser icke min Herres nöd och fara med likanöjdhet. Vakna nu upp rätteligen ur den andeliga ljumheten, så skall min Herre finna, och glädjas, och tacka, och evigt salig blifva. Tag nu förmanelsens ord till godo, äfven då de i lerkar sändas från härlighetens Herre. Såsom de därigenom icke förlora något af [sitt] värde, så skola de icke heller förlora något af sin kraft. Jag slutar nu med den önskan, att Herrarne måtte vara alla tre församlade i Jesu namn, att Jesus måtte vara midt ibland dem. Jag vill genom vårs Herras Christi nåd vara min Herres i Herren Christus förbundne tjänare.

74.

[LII]*

Min Herre!

Julii 1823.

Jag har låtit min Herres bref så alltför länge vara obesvaradt, att jag börjar oroas mig öfver den fördel som den onde anden synes vilja hämta af detta uppskof.

Det torde af min Herres förtroende tillåtas mig, att jag först och genast anförer mitt råd, och sedan utvecklar därtill orsakerna, ehuru det annars borde handlas tvärtom. De uppkomna svårigheterna skulle från min Herres sida betydelsen afhjälpas, om min Herre antager och följer den grundsatsen, som jag ock här nästan dagligen måste upprepa: de som dagligen måste hafva att sköta med hvar annan i det jordiska, få icke se på förbättringen, utan endast på friden. Visserligen vore det önskansvärdt att förtroende emellan sådana kunde äga rum, ty uppbyggelsen skulle då blifva större. Men fördärfvet i hjärtat, och djäfvulen utanför, hindra att detta himmelrike ej kan äga rum här i lifvet. Den framgången som Gud gaf till min Herres bestraffning hos Herr R., har ock kunnat gifva anledning till att gå för långt på den andra sidan. Det andeliga prästerskapet har sin kallelse för hvarje ärende, och denna kallelse inträffar i synnerhet ganska sällan bland dem, som stå i mänskliga förbindelser med hvarannan; ty sällan visa sig där de af Guds hand styrda omständigheter, hvilka utvisa för följeslagaren att han skall fatta den andre i handen, och likväl icke behöfva frukta att han af den andres stapplande skall blifva kastad öfverända, hvarken åt ena eller andra sidan. Tvenne mot hvarandra stridande omständigheter bidraga gemensamt till att öka svårigheten i denna del. Den ena är den stora olikheten i Herrarnes mänskliga lynnen, och den andra den stora förtroligheten

*) Originallet meddeladt af korrespondenten, med den andra i brevet omnämnda personens samtycke

som varit emellan dem då de lefde hvar för sig. Då det senare gifver anledning till mycken förväntan, så gifver det förra ringa tillgång till förhoppningarnes uppfyllande. Alla dessa svårigheter måste likväl gifva vika för vår Frälsares seger öfver världen; såsom jag ock hoppas att han i sin trofasthet har förvarat Herrarne, att de icke blifvit hvarandra till skada, och att han väldigt ersatt det, som genom min oförmögenhet blifvit försummadt. I detta samma förtroendet yttrar jag dristigt den förhoppning, att min Herre, som blifvit kallad vid den 6:te stunden, har tålmod med Herr R., som ej kan få så mycket andeligt arbete färdigt som min Herre, eftersom Herr R. blifvit något senare förd in i vingården. Dagspenningen skall dock för ingendera uteblifva, om de uthärda intill aftonen. Matth. 20:9. Det är sannerligen icke den ringaste besvärlighet att dragas med en andeligen uppvaknad människa, i synnerhet på ett så nära afstånd, och med ett så mångfaldigt deltagande, som där är Herrarne emellan; ty i det uppväckta tillståndet komma alla gamla vanarter i rörelse, och bryta fram i all sin besvärlighet. Men den samme gode Öfverherden, hvars hulldhet min Herre rönt i så rikt mått, minskar den visserligen icke för Herr R., om han emottager den; och då få Herrarne tillhoppa, och min Herre [får] för andra gången fröjdas. Emellertid och därförinnan händer det alltid med dem, hvilka, såsom Herr R., haft lindrigare väckelser, att de insomna, och handtera då sin sak med en sådan likanöjdhet, som den min Herre har blifvit varse hos Herr R. Detta blir odrägeligt att påse, i synnerhet för den, hvilken, likasom min Herre, vid sitt anammande till att varda barn, har blifvit ända till gisslande tuktad. Ebr. 12:6. En människa af min Herres lynne har då svårt för att hålla den bestraffning tillbaka, med hvilken likväl en som hörer till det andeliga prästerskapet icke får, lika med det ordentliga och offentliga prästerskapet, gå fram, äfven i otid, utan endast på den tiden som utmärkes däraf, att Gud själf går före och banar vägen med uppväckt bekymmer, eller ock genom sådana sig företeende om-

ständigheter, hvilka frambringa en tvingande öfvertygelse därom, att Guds ära bör sättas framför umgängesfriden. När dessa omständigheter icke inträffa, så är det, enligt den andeliga visdomen, rådeligast, att hålla sig på så mycket större afstånd i det andeliga ifrån hvarandra, ju närmare man i det mänskliga måste närma sig hvarannan. Förtroeligheten, i synnerhet den andeliga, blir annars, i den ställningen, vänskapens graf, den frestaren, som förskingrar fåren, listigt gräfver under fötterna på välmeningen, då den tager för mycket dristiga steg. Mycket hopp har jag likväl, äfvensom min Herre, om Herr R., att Gud tager sig igenom med honom. Han, den Allvise, som, ännu djupare än vi, känner människornas olikhet, väljer ett därefter afpassadt behandlingssätt. Salig är den som rättar sig därefter, både för egen del och i andras sak! Äfven som lärare har jag nog att göra, att i detta afseende förmana mig själf, ty jag är, likasom min Herre, böjd för öfverdrift, myndighet, skärpa och ett framträngande väsende. Men jag hoppas att vår gode Herre hjälper oss båda fram, i synnerhet då jag af min Herres bref ser att min Herre har öga på fienden som vi bära inom oss. Där har den onde sin referent. Det är en märkelig den ondes list, att göra en god mening därmed misstänkt, att han sätter, vid dess framförande, sådana fel i rörelse hos den rådgifvande, som äro utmärkt misshageliga för den som skall taga emot yttrandet. Sådant spel drifver han med mig alla dagar, så att jag behöfver bedja Christus min Herre bevara mig, att jag icke måtte öfvergifva den första kärleken, Upp. 2: 1—5, och att jag måtte betänka mig om det börjat med mig lida därhän, innan han för mig flyttar ljusestaken. Detta blir för min Herre af så mycket mera vikt, då min Herre, likasom vår Herre Christus i hans frestelse, Matth. 4: 1—7, blifvit förd från nöden upp i höjden, då, efter hvad jag kan tycka, min Herre kommit i vidsträcktare och ansenligare sysslosättning. Jag har icke den tanken, att jag skulle draga upp regler och gränser till bestämmande af min Herres lefnadsbana. Min afsikt är blott att, då Gud

på ett underligt sätt låtit mig blifva min Herres vägvisare, jag måtte för min Herre kunna uppgifva dessa böneämnen. Sedan är jag nog försäkrad att saken går rätta vägen fram i det hela, nämligen då min Herre i allt rådfrågar honom, som är oss gjord till visdom, 1 Cor. 1: 30, och misstror sitt förstånd, Ords. 3: 5—7, ehuru transparenten än må lysa. Nu har min Herre själf ledt mig därhän att tala förtroligt, då min Herre i sitt bref visat sig så deltagande för mitt kvarblifvande här bland vandringsmännen. Var nu enfaldig inför Gud som ett barn, Matth. 10: 16, men varsam som en krigare i fienda land. Col. 4: 5. Frukta de säkra människornas beröm mer än deras hot, Luc. 6: 22, 26; men var öfvertygad, att hvar Gud har någorstädes nedlagt något af sitt verk och af sina gåfvor, så ligger där något godt under oförståndet och förhastandet, likasom nötens kärna är insvept i fnaset, och gömd under skalet. Nu Gud välsigne min Herre, och bevarare honom att kunna gå den nya banan fram, som är för min Herre öppnad. 1 Cor. 9: 24—27. Också den har vid slutet sin krona. Upp. 2: 10. (*NB. de några* som där omtalas, voro icke alla lärare). Min Herre, som med en frisk kropp är utställd för särskilda frestelser, skall få en däremot svarande hjälp, som skall bringa Guds löften i fullbordan, som blifvit gifne åt de frestade, 1 Cor. 10: 13. Ebr. 4: 15, 16, när min Herre med redelig försakelse, Matth. 18: 8, 9, går frestelserna i förväg. 1 Pet. 2: 11. * * *

Nu har jag efter min Herres tillåtelse betjänt mig af min chiffre *), ehuru jag fruktar att åldersdoms-darrningen på handen ökar oläseligheten. Jag hoppas likväl att min Herre icke misstager sig om meningen, utan förstår i hvad sinne jag är min Herres trogne vän och tjänare.

*) Den här omnämnda chiffre bestod af vissa förkortningstecken, hvilka författaren till besparing af tid stundom nyttjade i sina predikotkast och annat som han till eget bruk uppptecknade, men hvilkas betydelse flere af hans vänner kände.

75.

[LXXV]*

Min goda Mamsell!

Börjadt den 9 September 1822.

Att Mamsell under vistandet härstädes icke besökte denne läraren, och att Mamsell gjorde så utan afseende därpå, att *Anden betygade att Anden var sanningen*, 1 Joh. 5: [6.], då Mamsell hörde honom, och Guds Ande verkade därmed på Mamsells hjärta — se detta härrörde af samma orsak som den apostelen Paulus omnämner hade legat honom vid ett dylikt tillfälle i vägen, att *Satan hade det förhindrat*. 1 Thess. 2: 18. Jag har ock kunnat förmärka dylika tillställningar att rycka mig pennan ur handen, då jag sträfvat att få detta brefvet färdigt. Men huru det må behaga min Öfverherde att ytterligare tillåta hvad jag redan i början förnummit, så skall motståndaren likväl icke få hålla mig tillbaka från att säga Mamsell rena sanningen; ty utom det att jag icke glömt min Herres tillsägelse: *föd min får*, Joh. 21: 16, 17, så inser jag därjämte att jag har för mig samma ställningen, som flere gånger tillföre har inträffat, att en af Herrans återlösta har för första gången blifvit förd till mig. Jag har därvid, jämte den hugnande erfarenheten, att i Guds hand blifva ett redskap till deras frälsning, 1 Tim. 4: 16, äfven haft den sorgeliga erfarenheten, lika med Christus min Herre själf, att det stannat vid första samtale. Matth. 19: 22. Ehuru jag om Mamsell hyser ett bättre hopp, Ebr. 6: 9. (i anledning af det som Herren redan kostat på henne, Luc. 10: 35), så skrifver jag likväl nu (lika-

*) Efter författarens egenhändig skrifna, men ofulländade original. Sedan författaren hade skrifvit en del af detta bref, beslöt han af förekomma anledningar att ej afsända det. Han använde dock äfven där-efter de få stunder som trägna ämbetsgöromål under de sista åren af hans lefnad lämnade honom lediga, till att vidare utföra det ämne han här hade begynt afhandla. Både af ämnet och framställningssättet kan man sluta att endast ungefär första tredjedelen af denna uppsats varit ämnad till ett bref.

U t g.

som jag då skref, och sade däraf, att jag så skref) såsom vore det för sista gången, ty jag kommer därvid ihåg min Öfverherdes ord: *jag måste verka hans verk som mig sändt hafver, medan dagen är.* Joh. 9: 4. För denna orsaks skull kommer jag, hvad jag tycker, att, liksom Mamsell, skrifva tämmeligen mycket, på det att Mamsell måtte blifva frälst, eller åtminstone att min Herre Gud må blifva rätt i sina ord. Ps. 51: 6.

Jag vågar mig icke att afgöra med lika visshet som Mamsell själf, att Mamsell vid sin första nattvardsgång varit fullt omvänd. Flere omständigheter gifva mig anledning att frukta det Mamsell misstagit sig i detta omdöme. Att Mamsell redan den tiden inhämtat vacker kunskap om salighetsordningen, det har jag anledning att sluta däraf, att Mamsell blifvit undervisad af framlidne prosten ** af hvilken jag sett en likpredikan, som röjer så mycket andeligt förstånd, att med allt afdrag af det som möjiligen skulle kunna vara lånt från upplyste mäns skrifter, samt med all afräkning af kunskap och gåfvor, blir ändå så mycket till öfvers, som måste hafva personligen tillhört honom själf och hans själatillstånd, att däraf kan slutas att han varit en upplyst man, i synnerhet då man af Mamsells vittnesbörd om honom kan sluta att han vid Mamsells första nattvardsberedelse icke låtit därvid bero, att för tillfället uppväcka en brusande blödighet. En lika slutsats gör jag af Mamsells bref i afseende på Mamsells eget nuvarande tillstånd; ty ehvad afdrag man må göra af kunskap som erhålles genom undervisning, eller af lätthet att uttrycka sig, som är en skänk af Gud såsom Skapare, eller af andeligt förråd som vinnes genom mycken läsning i andeliga böcker, så blir ändå en tillräckelig grund till öfvers för den öfvertygelsen som Mamsell af mig vill hafva befastad, att Mamsell i grunden är stadd antingen på omvändelsens eller på lifsens väg, det vill säga på rätta vägen. Jag har nämnt detta, på det att Mamsell må förstå att jag med uppmärksamhet läst igenom Mamsells bref, och att jag är i den barnsliga rädd-

hågan, som visserligen icke vågar att nedsätta värdet af Herrans förlänta nådegåfvor hvar de ock finnas, och ännu mindre fördristar mig att *fördöma den rättfärdiga*, Ords. 17: 15, ehuru farliga de vidlådande bristerna än kunna vara, då ej någon andelig dödsfärg visar sig i orden, eller någon andelig likstank förmärkes i det yttre väsendet, Ebr. 9: 14, som vederlägger kärlekens förhoppning. 1 Cor. 13: 7.

Likväl med allt detta finner jag i Mamsells bref flere fördolda kvarlevor af sådana felaktiga begrepp, som visa den brist på andelig insikt, hvilken, då den haft sin upprinnelse från en grumlad källa, måste hafva skadeliga följder, lämna Guds verk åt aftynandet, och blottställa själen i frestelsens stund; utom den brist Mamsell själf upptäcker och omnämner. Då Mamsell efter hvad hon själf erkänner, icke hade rätt fattat hvad det ville säga, att Jesus skulle vara hennes helgelse, så var det ett bevis därpå, att han icke heller för Mamsell var blifven det; ty det kommer först genom upplysning i förståndet, innan det hos människan kan komma till verkställighet; såsom det heter i lilla katekesens uttydning öfver 3:dje Artikelen: *jag kan icke tro utan den Helige Ande hafver upplyst mig med sina gåfvor*. Här af blef då en följd, att då Mamsell mente att hon likväl var kommen till tron, så hvilade Mamsell vid denna tanken, i stället för att söka — och stannade — och gick tillbaka; eftersom där saknades den kraft, som skulle drifva verket fram; och denna driften saknades eftersom den icke söktes, och den söktes icke, eftersom man menade sig redan vara framme.

Mamsell menade och menar ännu, att både frid och glädje följer med den första benådningen. Häruti är både rätt och galet; och denna slags blandning leder till de misstag, som äro svårast att upptäcka, och hvilka därför till sina följder blifva mest missledande. Det är sant, att en fortfarande frid följer genast efter benådningen. Men en förbigående stillhet kan på sina stunder förnimmas innan någon benådning, och således innan någon ny födelse

är skedd. Detta ser man af Es. 28:de kapitel, hvarest uti 23—26:te versarne den första omvändelsen föreställes under bild af plöjande och sående. Nu heter det i 24:de v., att *åker mannen icke alltid plöjer sin åker till säd*. Den Helige Ande fortfar icke att beständigt med Guds lag sarga människans hjärta. Däremellan är människan således lämnad i stillhet. Då människan ännu icke är född på nytt, så har hon ännu icke sett Guds rike. Joh. 3:3. Hon har icke erfärit den friden, som vinnes så snart inträdet sker i nådens rike. Rom. 5:1. (Se är i Skriften det samma som erfara, Ps. 34:9.) Hon kan således icke göra någon jämförelse. Den stillheten, som följer med upplysningen om Jesu försoning, liknar så mycket den andeliga friden, att en uppväckt människa, i saknad af den nyssnämnda dubbla erfarenheten, omöjeligen kan finna annat (då hon företagit sig att döma öfver sitt tillstånd) än att det har varit friden med Gud. När då den ännu kvarvarande blindheten har skaffat fram den felaktiga så lydande grundsatsen: stillhet följer endast med benådning, då är det blinda förnuftet snart färdigt att fälla det misstagna omdömet om det man erfärit, att det varit en följd af skedd benådning. Se då är dörren å nyo öppnad för hjärtats fördärf, att inblanda försummelse och slummer. Det är ock sant, att andelig glädje både går ett stycke före benådningen, och följer ett stycke efter densamma. Den andeliga glädjen erfäres ett stycke före benådningen, ty den förnimmes då en människa får upplysning om vår Frälsares rättfärdighet, och om de därmed förvärfvade salighetsskatterna, ty härom får hon upplysning innan hon kan med tron tillägna sig dem, och trones tillägnande går förut, innan tillräknandet kan ske till benådning, som man kan se af Gal. 3:14, hvarest där läres att det är igenom tron som den Helige Andes löften gå på en människa i verkställighet. När Jesu Christi nådesfullhet, Joh. 1:16, blir utbredd för en människas tankesyn, så uppkommer därpå ofelbart glädje. Likväl, eftersom de [blott upplysta människorna] hafva inga rötter för sin glädje, så

äger den icke bestånd i frestelsen, hvilket allt ej kan sägas om en benådad människa, ty hon är rotad i vår Frälsare, Col. 2: 7, och är inympad i honom, Joh. 15: 1—8, och därför kan hon icke kastas öfverända. Matth. 7: 24, 25. Denna glädjen af den evangeliska upplysningen går väl före benådningen, men icke näst före densamma, ty andans fattigdom kommer emellan, under hvilken himmelriket blifver en människa tillhörande. Matth. 5: 3. När likväl en människa fattat den tanken, att glädje är ett tecken till benådning, så är egenkärleken snart framme med vittnesbördet om barnskapet, ty människan anser glädjen att vara den Helige Andes vittnesbörd därom, hvilket efter hennes tanke följer med benådningen, ändock att detta vittnesbördet och den därmed följande andeliga glädjen icke erhålles förr än det har gått före detta vittnesbördet, att människan *drifvits af Guds Ande*, och *i honom ropat Abba käre Fader*, Rom. 8: 14—16, såsom ock *den tillkommande världens kraft* icke smakas under en sådan glädje, innan en människa förut *har varit upplyst, har smakat den himmelska gåfvan, är delaktig vorden af den Heliga Ande, och har smakat det goda Guds ord*. Ebr. 6: 4, 5. Snart följer då af detta smickrande och således söfvande omdömet andelig tröghet, försummelse och tillbakagående. Då är det ock lätt gjordt att fatta den tanken, att den nyss upptända tron glömmet sitt föremål, såsom Mamsell berättar att det med henne skett, hvilket likväl aldrig kan ske, så länge en trognista är i hjärtat kvar. Att Mamsell kom ifrån Guds sak, var således icke en händelse, hvilken af en särskild Guds tillåtelse öfvergick Mamsell, såsom Mamsell menar, utan det var en vanlig följd af en sådan förutgående ställning. Har nu det kommit därtill, som gärna händer, och hvartill jag tycker mig finna spår i Mamsells bref, att, då Mamsell icke hade själf någon Bibel, och något andeligt måste läses, Mamsell till ersättning af denna saknad fattat till hvilka andeliga skrifter som helst, så har Mamsell säkert jämte 1) renläriga, under den Helige Andes uppsikt

författade skrifter, också råkat öfver sådana skrifter som antingen äro 2) vilsefarande, eller 3) som äro tomma på andeligt ljus och lif, fastän de icke innehålla något som är rakt stridande emot Guds ords sanna lärdom. Under bruket af de sistnämnda tomma skrifterna blir själen uppehållen i den svekfulla meningen, att hon njuter näring för sin tro. Att hon aftynar, det tillskrifver hon andra orsaker, och när hon faller, håller hon det för en vådelig händelse, och är benägen att skriva det på räkningen af Guds outrannsakerliga domar. Ännu oftare händer detta genom de rent af vilsefarande skrifterna, ty då de tomma skrifterna äro torra, så falla de icke så i smaken för det mänskliga sinnet som de vilsefarande skrifterna, hvilka antingen angenämt sysslosätta människans inbillningskraft, eller ljufligt förnöja hennes känslor. På det att Mamsell icke må hafva anledning att anse det jag i denna delen kan hafva att säga såsom ett öfverdrifvet renlärighetsnit, och ej mer, så vill jag berätta Mamsell huru jag själf har färdats dessa villovägarne, att jag däraf må visa Mamsell huru det kommer sig att jag känner igen dem, när jag hos andra råkar på dem. Då Herren vid början af Februarii månad år 1778 förde mig in på den heliga Skrift, så var väl *Scriver's Själaskatt* därtill ett trappsteg, men ej mer; ty när jag där hade läst några blad, så kom jag in i Bibelen, och läste den igenom med ett begär, som kom mig att glömma allt annat. Sedan läste jag lika begärligt igenom *Psalmboken* och *Evangelii-boken*, från det ena brädet eller pärmen till den andra. Den följeslagaren jag då hade, insåg icke mera än jag själf faran däraf, att utan den grannliga varsamheten som hörer till den barnsliga räddhågan, gifva sig in i allehanda andeliga böcker. När härtill kom den mänskliga lystnaden efter något nytt, så bragtes jag snart in i denna farliga hvirfvelen, ty jag förstod ej att akta på Predikarens varning i 12:te kap. 12:te versen, fastän jag hade läst orden, när jag läste det andra i den heliga Skrift. Utom flera dels tomma och dels vilsefarande skrifter på tyska, läste jag en mängd svenska

af samma halt. Detta onda fick en mäktigt tillökning, då jag 1781 råkade på prästen Forstmans och hans hustrus lefverne; ty därigenom blef mitt sinne ännu mera intaget af den herrnhutiska lärdomen. Jag visste väl af den kunskapen jag inhämtat genom studier, att där gafs en villfarelse som kallades så; men jag förstod icke att denna villfarelsen fanns i Nådens ordning till salighet, af David Hollazen, och i Gers's kärna af Lutheri lära, hvilka jag redan [hade] nyttjat. Intagen af denna slags andeligheten kom jag in på Forstmans Passionspredikningar och Gerners vita et fata, båda på danska (Gerner var pastor vid förnämsta kyrkan i Köpenhamn, och gaf sig till Herrnhutarne i Preussen). Sedan följde Passions-betraktelsen öfver Ebr. 12:1. (författad af herrnhutiske biskopen Müller, hvilket i svenska öfversättningen bedrägeligen är vordet förtegdadt). Så blef jag bekant med Sions Sånger och Nya Sions Sånger, de senare af den afsatte Doctor Ruthström i Stockholm. Jag kom ock öfver de små pjeserna: Den fattige Joseph, och Kort anvisning för dem som gärna vilja varda saliga. Just då jag var nära att betinga mig tillgång att få läsa Brödraförsamlingens så kallade Nachrichten, eller på svenska öfversatta lefvernesbeskrifningar och andeliga tal, som cirkulera emellan den församlingens anhängare; just då, om sommaren 1787, gafs mig insikt på det oriktiga i alltsamman detta; och jag öfvergaf det, och återvände till det rena och rätta Guds ordet igen. Af flere omständigheter kan jag väl finna att en trognista låg under askan kvar, men öfverhöljd var den af våldsamma frestelser, emot hvilka jag vanmäktigt kämpade, och förstod icke att den andeliga maktlösheten härrörde af osund, och således kraftlös själaföda. På detta sättet hade jag ofelbart tynat hän i den andeliga döden; men Herren halv mig själf till rätta, utan att därvid bruka någon människa såsom redskap. Det kan vara att Mamsells läsning icke har uppehållit sig inom den nyss uppdragna kretsen.

Det kan ock vara att Mamsell icke kommit i dess närmaste grannskap, såsom Qvirsfelds Örtagårds-sällskap, eller gjort bekantskap med den romersk-katolske Bernier de Louvignys skrifter, såsom Det fördolda lifvet med Christo i Gudi, eller en annan dess bok Om bönen. Det kan ock vara att Mamsell icke blifvit intagen af den reformerte Bunians skrifter, såsom till exempel hans lefverne, som kallas Guds nåd emot de störste syndare; Christens och Christinnans resa, En ogudaktig människas resa till det eviga fördärfvet, Den himmelske löparen, Det heliga kriget, och Den himmelska herredagen, och andra dylika. Det kan ock vara att Mamsell icke gått tom till själen från följande reformerta skrifter: Collins Christi förklaring i själen, på danska; Baxter, De heligas eviga ro; Doddridges Jesu makt och nåd att göra syndares saliga; Gouge, Ett ord till syndare och ett till de heliga; Formeys Tröst för sjuklingar; Herveys Betraktelser ibland grifterna; Meade, Så när en kristen; Asheton, Om dödssängsbättring; Sherlocks Betraktelser öfver döden och öfver domen; Vernet Om goda seder och religionen; Showers Betraktelser öfver evigheten, och Arthur Denth, En sann omvändelses öfning. Det kan ock vara att Mamsell icke blifvit bragt till andeligt aftynande genom följande skrifter som höra till vår religion, nämligen:*) Petterssons Postilla och hans Nattvardsbok; Hamnerins Postilla och hans Nattvardsbok samt öfriga skrifter; Tollesons Postilla; Toll-

*) Det torde vara nödigt att erinra att författaren ej sagt att alla de här nämnda böcker, samt de nyss förut uppräknade reformerta skrifter, innehålla villfarelser, eller annars äro af lika litet värde den ena som den andra. Han har endast i det afseendet ställt dem tillsammans, att i alla dessa skrifter saknas det ljus och den kraft, som behöfves till det andeliga lifvets uppehållande.

stadii lefverne; Murbecks predikningar och hans Cateches; Adami eller Misanders Postilla; Coberns Cabinetspredikant; Jersin, En rätt väg till det eviga lifvet; Eneroth, Den oskattbara nådens tid; Ekmans Sjönödslöfte; Floréens Sömdlösa nätter; Gellerts moraliska föreläsningar; Sturms betraktelser, hans Postilla och hans Nattwardsbok och Bönebok; Joh. Fredr. Fresenius, Om rättfärdiggörelsen; Jerusalems betraktelser; Less Passionspredikningar; Lanvills Händelser; Marpergers Passions-betraktelser, och många flera, som jag nu ej kan minnas. Alla dessa har jag läst igenom, eller så mycket läst som behöfts för att lära känna deras halt, och jag vet att ingen själ kan med dem uppehålla det andeliga lifvet i längden.

Huru det gått med Mamsell i denna delen, det har visserligen den Helige Ande för Mamsell utvisat under det att jag, såsom hans utskickade, tecknat för Mamsell dessa dragen af Guds sanna kunskap; ty *han stadfäster sin tjänares ord, och sins bodskaps råd fullkomnar*. Es. 44: 26. Jag har ock det förtroendet till honom, att han gifver styrka till min röst, att jag kan af Mamsell höras ut på villfarelsernas haf, där man är i största faran under lugnet, eftersom de häftigaste stormarne däraf förebådas. Förundra icke att en skeppsbruten broder så talar, hvilken som knappast före den nya stormens utbrott [hade] hunnit den fasta stranden, där man *håller sig vid det ord som visst är*, Tit. 1: 9, och därför också är viss att få *sitt betrodda gods bevaradt*, 2 Tim. 1: 12; ty jag ser med bekymmer att Jungs Andelära är den farkost, i hvilken Mamsell blifvit ur fritänkeriets djup upptagen, och den grundval, på hvilken Mamsells öfvertygelse är byggd om den kristna religionens sanning. Faran är då stor, i synnerhet om det affallet i läran skulle i Mamsells dagar inträffa, som är att vänta enligt Guds ord i 2 Thess. 2: 3. Matth. 24: 24. Upp. 13: 11—16. kap. 14:

9—12; ty man kan icke med den ena villfarelsen blifva emot den andra villfarelsen förvarad, allraminst då villfarelserna äro så nära besläktade med hvarandra som Jungs Svedenborgianism, och den andelära, som säkert blir ett viktigt stycke af den falska profetens underlärdom. Det som ökar min farhåga, är att jag af Mamsells bref ser huru Mamsell icke blifvit väckt till varsam pröfning genom det, som Mamsell hört talas emot Jungs skrifter; ty däraf förstår jag att Mamsell blifvit intagen af de natursgåfvor, som gjort hans skrifter så behageliga för världshopen, att kanske ingen bok af andeligt innehåll blifvit så allmänt läsen af jordiskt sinnade människor, som Jungs Andelära. Där är en redighet och fattelighet i Jungs skrifter, som gör läsningen däraf lätt och bekvämlig, hvarigenom Jung gör sig läsaren förbunden för det att han oförmärkt lånar honom sina stultor, och kommer läsaren att tycka att han tänker själf det, som Jung kommit honom att tänka. Också har Jung den sällan förekommande gåfvan, att tala så förtroligt, att det är likasom boken vore ensam skrifven för den som läser henne. Däraf lærer det hafva härrört, att jag har känt en rätt lärare med stora både naturs och nådens gåfvor, som gått ut från herrnhutiska villfarelsen, men genom Jungs förklaring öfver Uppenbarelsesboken blef förd så långt dithän tillbaka, att han ansåg Brödraförsamlingen att vara den i Upp. 12:te kapitel omtalta kvinnan, ända till dess han kom till förklaringen öfver 20:de kapitlet, där Jung säger att Gud inneslöt djäfvulen uti afgrunden för att se om han ville omvända sig. Denna villfarelsen utgör ock ett af hufvud dragen i Jungs Andelära, då där berättas om sådana förändringar som, enligt upptäckter af spöken som talat med de lefvande, skola tilldraga sig i evigheten, men hvilka förändringar, enligt Guds ord, endast kunna ske här i tiden. Den som läst Guds första hotelse om en dubbel död såsom den första syndens sista straff, 1 Mos. 2: 17; den som läst i Guds lag den afkunnade förbannelsen öfver den som flyttar sin nästas råmärke, 5 Mos. 27: 17; den som har läst i lik-

nelsen om den rika mannen, att en öfverflyttning lika litet kan ske från helvetet till himmelen, som från himmelen till helvetet, Luc. 16: 26; den som där ytterligare läser att det ej är medgifvet, att någon af de döda skall få besöka de lefvande, v. 29; den som där sluteligen läser att det är endast genom Mosen och profeterna som bättring kan åstadkommas, och det endast här i tiden där man har dem, v. 30, 31; — sluteligen, den som har läst det uppenbarade ordets sista hotelse öfver den som gör tillägg eller afdrag i Guds ords lära, Upp. 22: 18, 19; — den som läst allt detta, säger jag, som ock det öfriga i den heliga Skrift som dit hörer, den människan borde icke (tillståd att jag så fritt talar, då jag talar som ett Guds budskap, och får då icke göra det afseende på Mamsells kön och stånd, som mänsklig ordning kräfver), nej, hon borde ej kunnat tveka om orsaken hvarför Jung blifvit klandrad, då hon har läst i hans skrifter en sådan lärdom, som motsäger Guds hotelse i 1 Mos. 2: 17. *) om en oupphörlig död efter att den timmeliga döden slutat lifvet, och flyttat människan in i evigheten. Den människan borde ej kunna finna den mannen för sig god, som i sina skrifter flyttar sin Guds rämärke, som Gud satt för sitt nåderike i döden, och vågar antaga möjligheten af de änglarnes upprättelse, om hvilka Gud i sitt ord, Ebr. 2: 16, har förklarat att han icke åtager sig dem. — Den människan hade af helt annan orsak funnit hans ena bok (Christna religionens seger, eller Förklaring öfver Uppenbarelseboken) vidrig, än ur det skälet, att den andades kärlek till Jesum, hvarvid den människan då för tiden icke kunde finna sig, om hon hade aktat uppå och ihågkommit att hon hade, i synnerhet i Jungs Andelära, funnit oupphörliga brott emot det andra budet i Guds lag, och beständiga motsägelser emot första bönen af *Fader vår*, då de eländigaste kärringfabler (om upptäckta i jorden nedgräfna skatter, om

*) I handskriften stod 29.

äktenskapsskillnader och förlikningar efter döden etc. etc.) [äro] blandade med de heligaste och vördnadsvärdaste sanningar. — Den människan, om hon än icke tilltrorde sig att döma honom (hvilket icke behöfves, och jag därför icke heller ämnar företaga mig), så hade hon likväl för Herrans fruktans skull icke vågat tillåta sitt hjärta att välsigna en man, om hvilken hon först i Guds dom väntar sig att få veta hvad han varit och hvad han gjort, Ords. 17: 15; då hon i hans företal till hans bok om kristna religionens seger läser den begäran, att man ej måtte offentligen vederlägga honom, utan i enskildt bref meddela honom de inkast man kunde hafva att göra emot hans skrift, — så hade hon icke välsignat honom, om hon hade förstått att detta innefattade ett anspråk (stridande emot det första budet i Guds lag) på en rättighet som endast tillkommer den högsta Guden, den nämligen, att döma i egen sak; ty då han ville att invändningarne skulle frambäras till honom själf, så ville han själf ensam döma öfver deras halt. Jag skulle kunna draga fram flera andra oförståndigheter ur den mannens skrifter, men lämnar dem, såsom varande af mindre betydighet. Det farligaste af allt är likväl den direkta gemenskap med djäflarne, 1 Cor. 10: 20, hvartill Jungs Andelära är ledande, och hvartill vår tids ställning mycket lutar, äfven frestelsevis bland dem, som ej hafva sådan lärdom. Detta erfor jag själf, då jag under en resa till Göteborg 1812 läste en eftermiddag och afton i denna boken; ty ehuru jag, genom förtröstan på honom, som söndertrampat ormsens hufvud, 1 Mos. 3: 15, kommit ifrån all vidskepelig fruktan för spöken, så förnam jag likväl under denna bokens läsande ett hemskt närmande af mörksens rike till min själ, ändock jag icke något såg eller hörde af ovanlig beskaffenhet. Jag har ock hört sägas att en yngling genom denna boken blifvit så skrämmd, att han därigenom förlorat förståndet. Då Mamsell icke har särskildt därom något nämnt, så kan jag icke veta hvilken af fritänkeriets gölar

det varit, i hvilken Mamsell, som hon skrifver, har gått till botten. Dessa sumparne pläga vara af trenne slag. När någon söker tillfälle att entlediga sig från det hindret i framgången på syndavägarne, som kommer af Bibelens lärdom, Ps. 2:3, så 1:o ställer han understundom fram de mångfaldiga gånger utredda invändningarne, som äro hämtade af vissa i den heliga Skrift förekommande dunkla omständigheter, till exempel 1) att där talas i 1 Mos. 36:31. därom, att där voro konungar i Edom, innan Israels barn ännu hade konungar, ändock att, långt förr än Moses skref, det var känt af Jacobs profetia, 1 Mos. 49:10, att Israels folk skulle i framtiden hafva konungar; 2) att Noachs ark skall hafva varit till rymden otillräckelig till att rymma de många djuren och deras föda, då likväl flera lärda och förståndiga män hafva genom uträkning visat att detta flytande trevåningshuset af 300 alnars längd, 50 alnars bredd och 30 alnars höjd, har varit nog rymligt, äfven om Gud ej behagat för tillfället försätta alla därvarande djuren i samma dvala, som björnen eller bien om vintren. 1 Mos. 6:15, 16. 3) Än hafva dessa bibelfiender haft att påminna däremot, att bref kom från profeten Elia sedan han var faren till himmelen, 2 Chrön. 21:12; då likväl det är likaså möjligt att bref skrivas i himmelen, som att böcker skrivas där, Upp. 20:12, och likaså möjligt att ett bref kunde efter en längre tids förlopp komma från Elia då han var i himmelen, till konung Joram, som att Elie mantel kom genast till Elisa från Elia då han var på vägen dit; om man ock icke vill antaga, att brefvet var skrifvet i ett profetiskt förutseende, och hade blifvit lämnadt till Elisa eller någon af profeternas lärjungar att framlämna det; och sådant mer. Invändningarne af det andra slaget äro de som göras emot de underbara händelser, hvilka till ett stort antal äro i den heliga Skrift omnämnda, och hvilka föregifvas vara stridande emot de kända naturlagarne; och på denna grund är där intet enda af den heliga Skrifs under, som ju har blifvit antastadt. Här kommer högmodet människan 1) att glömma att hon är en inskränkt

varelse, som omöjeligen kan begripa allt det som förekommer hennes syn; såsom ock Mamsell funnit det vara den största orimlighet af alla, att människan med sitt låggrunda förstånd vill bottna det bottenlösa. 2) Af den [hos] människan mycket vanliga oaktsamheten ser hon förbi mångfaldiga sådana obegripeligheter, hvilka visa sig för henne både på himmelen och på jorden. Eftersom jag fördristat mig att förstöra den byggnad, som hos Mamsell blifvit uppförd på Jungens Andelära, så anser jag mig skyldig att sätta något annat i stället; och därför vill jag, efter hvad den trångare kunskapskrets kan räcka, hvilken jag, enligt mitt stånds beskaffenhet, har kunnat upphinna, nämna ett och annat för att visa huru obehörigt det är att i sådana saker fråga med Nicodemus: *huru kan detta ske?* Joh. 3: [9.] Således, då verkligheten af en sak icke kan bestridas ur det skäl, att man icke kan uppgifva sättet huru därmed tillgår (enär saken ur andra grunder kan till dess verklighet bevisas), så blir blotta underligheten i Skriftens händelser aldrig någon tillräckelig grund för att tvifla om deras sannfärdighet, enär den saken, hvartill de höra, kan till dess hela ur andra grunder bevisas.

Nu vill jag företaga några exempel ur naturens rike i detta afseende. Om Mamsell läste i en resebeskrifning, att någorstädes funnes ett hjul af 119 alnars omkrets, hvilket svängde omkring en gång på hvar sekund (eller på den tiden som ett pulsslug på en frisk människa upptager), se då frågade Mamsell: huru skall det kunna ske? och Mamsell skulle strax vara färdig att förklara en sådan hastighet att vara en omöjelighet. Men likväl visar sig en mångfaldigt större hastighet för våra ögon hvarje stjärnklar afton. I den så kallade karlavagnen sitter en fixstjärna, den yttersta af de tre som utgöra tistelen (en fixstjärna är en sådan som tindrar och aldrig ändrar den plats som den har ibland de andra stjärnorna), hvilken ändrar sitt utseende från att synas såsom lika med näst de största, till att bli till synliga storleken såsom näst de minsta stjärnorna, och detta på 5

minuter, då denna stjärnan på andra 5 minuter går tillbaka till sin första storlek, och så vidare. Detta måste antingen 1) härröra däraf, att stjärnan, som är en sol såsom vår sol, har en till det mesta mörk sida (liksom vår sol har fläckar, fastän solen icke har någon till det mesta mörk sida) och vänder stjärnan sig så omkring på 10 minuter; 2) eller ock kommer denna förändring däraf, att elden eller skenet på 5 minuter utvidgar sig och på andra 5 minuter drager sig tillbaka till en vidd, som svarar emot dessa förra omnämnda olika synbara storlekar; eller ock härrör skillnaden däraf, att stjärnan på 5 minuter far så långt tillbaka ifrån oss, att hon därigenom synes såsom näst de minsta stjärnor, och så på andra 5 minuter far om igen så mycket närmare oss, att hon kommer att synas så stor, som näst de största stjärnorna. Hvilket af dessa tre fall som antages, så uppkommer däraf en alideles obegripelig hastighet, som skulle kunna bevisas i alla dessa fall. Antagom det första; och på det Mamsell ej skall behöfva tro mig på orden, så låt oss räkna efter.

Vår sol håller i omkrets 398,790 svenska mil. Antagom att den omnämnda fixstjärnan är lika stor med vår sol, eller trehundra nittioåttatusende sjuhundra nittio (398,790) svenska mil i omkrets. När denna omkrets på 10 minuter skall omhvälfva, så går hvarje ställe midt på stjärnan (på stjärnans gördel eller ekvator) 6,646 svenska mil i minuten, hvilka sextusende sexhundra fyratiosex mil göra 119 millioner sexhundra tjugooåttatusende alnar i sekunden, då 18,000 alnar räknas på en svensk mil, och 60 sekunder på en minut, samt då stjärnans omkrets antages att vara lika med solens, hvilken omkrets blir fullt 3 gånger solens diameter eller tvärlinia, som efter uppgiften i Sveriges och Norges Stats-Calender för år 1818, utgifven af Kongl. Svenska Vetenskaps-Akademien, är 132,930 svenska mil. Detta nu anförda må tjäna till att visa huru litet människomåttet förslår för bestämmandet af det omöjliga ur det skäl, att något så långt öfverskrider detta mått, att man af denna orsak

anser sig befogad att hänföra det öfverskridande till orimligheterna.

Hit kunna äfven räknas de invändningar som göras emot de hemligheter, hvilka utgöra en hufvudsaklig del af den heliga Skrifts lärdom, såsom till exempel läran om den Heliga Treenighet, läran om Jesu gudom, läran om den heliga Nattvarden, med mera, hvilka af Skriftens fiender förklaras att vara orimligheter, som strida emot förnuftet. Om man vill undersöka detta påstående, så skall man finna att det går ut på det samma, som det nyss anförda, och vill i grunden säga det samma, som därest man ville säga: det kan ej vara sant, ty jag kan icke begripa det. Detta åter förutsätter en så vidt omfattande tanke, att den som ur detta skäl vill något neka, tilltror sig det, att han kan begripa allt hvad sanning heter; en fullkomlighet som endast tillkommer den Allvise. Det som dessutom åstadkommer villervalla i dessa stycken är det, att man i de saker som angå Gud, nyttjar sådana namn (termer), som äro hämtade inom den världsliga vishetens krets; ty då låter man alltid något af de mänskliga begreppen oförmärkt följa med. När man då finner att dessa termer icke passa till det af Skriften hämtade begreppet om Gud, så märker man icke att felet ligger i termerna; utan, eftersom man har ett så öfverdrifvet förtroende till sina termer, så måste allt låta inpassa sig i dessa formerna, och allt det som icke vill låta dit lämpa sig, förkastas såsom en orimlighet. Så är det med de orden väsende, egenskaper och person i läran om den Heliga Treenighet, och orden person och natur i läran om vår Frälsares person, samt ordet närvaro i läran om den heliga Nattvarden. När vi säge att Gud är en till sitt väsende, så menar man därmed icke (så länge den af Bibelen hämtade meningen är hos människan kvar, under det att hon brukar sådana mänskliga konstord) att denna enhet i väsendet skulle utesluta den åtskillighet inom gudomsväsendet som Skriften antager, då Skriften till exempel i Zach. 12: 10, och vid Jesu dop i Matth. 3: 16, 17, föreställer saken

så, att där äro trenne talande och handlande inom Guds väsende. Icke heller bör det annorledes vara, än att vid ett sådant inblandande af konstord, detta inblandande bör ske på ett med Skriftens mening öfverensstämmande sätt; ty annars sker därmed ett lika våld, som då en fientlig makt lägger besättning in uti en främmande fästning. I en annan mening än Skriftens kan Gud således icke sägas att vara en. Guds enhet vill således säga det, att Guds egenskaper icke äro delade emellan Gudomspersonerna, såsom egenskaperna hos sammansatta varelser äro delade emellan de varelserna af hvilka, såsom delar, den sammansatta varelsen består, så att den ena delen saknar de egenskaper som den andra varelsedelen äger. Så är människan en varelse, som är sammansatt af tvenne andra varelser, själ och kropp, hvilka äro i den måtton skilda från hvarandra, att den ena saknar de egenskaper som den andra äger, fastän de nyttja dem gemensamt; icke olik då en blind som kan höra, vägledes af en döf som kan se, ty då kan den döfve som kan se, varna för det man har framför sig, men hvars närvaro icke förnimmes genom något ljud, och då kan den blinde med sin hörsel varna för det som kommer bakifrån och som man kan höra, men som man ej kan se. Guds enhet är olik hvar och en annan varelse som är en, och det i tvenne afseenden. Först är Gud så en, att där icke är någon åtskillnad emellan Gud och hans egenskaper. Detta uttryckes därmed i den heliga Skrift, [att] Gud nämnes understundom af en eller annan af hans gudomliga egenskaper, utan att med det samma något af hans gudomliga namn därvid nämnes. Sedan är Gud en i det afseendet, att där är ingen verkelig åtskillnad Guds egenskaper emellan. Detta kan man finna först däraf, att i den heliga Skrift Gud på nyssnämnda sättet nämnes, än af den ena och än af den andra af hans egenskaper. Sedan kan man ock finna detta däraf, att om man vill utreda begreppet om den ena af Guds egenskaper, så kommer man därmed oförmärkt in i begreppet om en annan af Guds egenskaper. Låt oss till exempel börja med Guds

helighet. I Gud är ingen synd, därför tåler han icke det som är synd; men i Gud är allt godt, därför har han ett välbehag i allt det som är godt. Guds misshag till det onda, eller välbehag till det goda, stannar icke (såsom hos människor för vanmaktens skull) inom Guds väsende, utan visar sig eftertryckeligt verksamt på den människan, hos hvilken det onda eller det goda finnes, med straffande eller belöande; och se där har Mamsell begreppet om Guds rättfärdighet. Allt det Gud gör, är just därför godt och fullkomligt, emedan *) hvarje Guds gärning innefattar straff eller belöning, hvilket Gud med sin blotta vilja verkställer, — och se där begreppet om Guds allsmäktighet, och så vidare. Gud är således mera en än någon annan enkel varelse, om hvilken man säger att den är en. Man kan hvarken säga om en ängel, att ängelens kärlek till det goda är det samma som ängelen själf, ej heller kan man om honom säga att hans goda vilja är det samma som hans stora makt. Likaså, när man efter Skriftens mening lärer att där i den ene Guden äro tre, så är icke meningen att i Gud äro tre på samma sätt, som då man annars räknar tre varelser; ty då man annars nämmer tre, så förstår man det så, att hvardera varelsen har sina egenskaper för sig, om ock några af egenskaperna äro af samma slag som de egenskaperna, hvilka den andra varelsen äger. Så, till exempel, om man talar om tre förståndiga människor, så, ändock att förståndigheten är en egenskap af samma slag hos alla tre, så tänker man likväl icke att där skulle vara ett gemensamt förstånd för dem alla tre, utan man menar att hvar har sitt förstånd för sig själf, ehuru mycket den enas förstånd liknar den andras. Sådant är icke förhållandet med de tre som äro i gudomsväsendet. De hafva alla gudomsegenskaperna så gemensamt, att Guds Son därför har sagt: *jag och Fadren äro ett.* Joh. 10: 30. Det är ock af denna orsak som det heter i Athanasii Symbolum: *allsmäktig är Fadren, allsmäk-*

*) I handskriften tillades som.

tig är Sonen, allsmäktig är den Helige Ande, dock likväl icke tre allsmäktige, utan en allsmäktig. Därför, lika sant och riktigt som det är, att om vanliga varelser säga: tre kunna icke vara en, och en kan icke vara tre, likaså litet kan denna sats lämpas på den Heliga Treenighet, hvarest där finnes en helt annan både enhet och en annan flerfaldighet, än den enheten eller flerfaldigheten, som bland andra väsenden äger rum. Det lärer ock vara orsaken, hvarför vid denna lärans afhandlande man ingenstädes i Bibelen träffar det ordet person, hvilket ord lärarne för vighetens skull i uttrycken företagit sig att bruka i läran om den Heliga Treenighet, ehuru de icke äro så enfaldige, att de skulle taga ordet i fullt samma mening som annars.

Detta samma kan man säga om där invändes emot läran som angår vår Frälsares person, att två kunna icke vara en, och en kan icke vara två, menande därmed, att Gud och människa i Christus icke skulle kunna vara en enda person, eller att vår Frälsare, såsom en enda person, skulle icke kunna på en gång vara det som Athanasii Symbolum bekänner honom att vara, *fullkommen Gud och fullkommen människa, med förnuftig själ och mänsklig lekamen.* Detta, att två icke kunna vara en, med mera, är rätt sagdt när fråga är om tvenne i den måtto fullbordade naturer, att hvardera af dem redan utgjort en fullbordad varelse för sig; ty då kunna de likaså litet tillhoppa utgöra en enda varelse, som (därest det vore möjligt att en människokropp kunde ensam och för sig vara lefvande, och således vara en lika fullbordad varelse i sitt slag, som ett lefvande och växande träd är efter sin art en fullbordad varelse) en människokropp, då den redan för sig själf består, skulle kunna utgöra en varelse eller person tillhoppa med en för sig själf bestående människosjäl. Men då man, i enlighet med den heliga Skrift (Matth. 1: 20. Luc. 1: 35.), lärer att vår Frälsares mänskliga natur (som består af en människokropp och en människosjäl, hvilka annars, då de tillhoppa förenade för sig själfva bestå, utgöra en mänsklig för sig själf bestående person) aldrig har

varit bestående för sig själf, utan har blifvit till i och med det samma, som den blef af Guds Son i personlig förening upptagen, det vill säga upptagen att utgöra en person ihop med honom, hvilken såsom Gud redan förut (nämligen från evighet) är en person, det vill säga en för sig själf bestående varelse: — se då hörer den ofvan anförda invändningen icke hit; ty uti läran om vår Frälsares tvenne naturer antages blott den ena (den gudomliga) att före föreningen hafva varit för sig själf bestående.

Detta samma kan man ock säga då där invändes emot vår församlings lära om den heliga Nattvarden, att en människokropp icke kan vara på flere ställen på en gång. Detta är ganska sant, och rätt sagdt, då fråga är om en människokropp af vanliga en kropps egenskaper. Men då man hörer vår Frälsare i Joh. 3: 13. så tala om sig såsom människones Son, att han var i himmelen under det samma som han var här på jorden och talade detta, så kan man förstå att, då hans kropp hörer till hans mänskliga natur (enligt hvilken natur vår Frälsare egentligen är människans Son), så kan man förstå, säger jag, att vår Frälsare äfven såsom människa innehar den gudomsegenkapen, att vara allestädes närvarande. Denna invändningen af omöjelighet träffar således icke denna inrättningen, såsom varande af hel annan art än de gudomliga eller mänskliga inrättningar, i hvilka kroppar äro väsentligen deltagande.

Nu vill jag återigen framdraga några af obegripeligheterna i naturen, icke i den meningen, att någondera af dem skulle hafva en så fullkomlig likhet med någon af de gudomliga hemligheterna, att Skriftens hemligheter skulle genom naturens förklaras; utan min afsikt är att visa att det går med människoförnuftet, då det närmar sig till det, som i naturen är i någon måtto oändeligt, likasom då det får att göra med det gudomligen oändeliga. Människoförnuftet blir nämligen nödsakadt att, till följe af de förut afgjorda begrep-

pen som det redan äger, antaga sådana begrepp, som det icke kan fullleligen utreda.

Låt oss börja med världsrymden. Människoförnuftet finner sig nödsakadt att anse den för oändelig och utan gräns åt alla håll; ty om man ville antaga en gräns för densamma, så vore där utom den gränsen ännu en rymd, och så vidare fort utan ända. Härvid förekommer det underliga, att denna till sitt hela gränslösa världsrymden inom sig kan antaga gräns, och således kan det, som till sitt hela är omäteligt, det kan till dess delar mätas; och således hafva vi här den underligheten, att världsrymden, som i ett afseende är oändelig, är icke så i ett annat afseende. Häraf uppkommer äfven den underligheten, att där gifves en oändelig sträckning af rymd, som är större än en annan sträckning af rymd, som ock är oändelig. Låt oss taga för oss ett exempel, till hvilket både min och Mamsells tankeförmåga torde kunna sträcka sig. Den stjärnan som vi kalla aftonstjärnan, är en jord likasom den vi bebo, och går omkring vår sol likasom vår jord, men har sin omgångskrets inom den omgångskretsen omkring solen som vår jord har, närmare åt solen till än vår jord. Sedan denna stjärnan (som de kalla Venus) en tid varit aftonstjärna, och hvar afton dragit sig alltmera åt väster *) med det stället på hvilket hon synes vid och strax efter solens nedgång, så kommer hon omsider att stå rätt i söder på själfva middagsstunden. Då står Venus midt emot solen, som då står emellan vår jord och Venus. Nu komma vi ihåg att bakom Venus är en oändelig sträckning af rymd, och likaså bakom vår jord (som står midt emot Venus) är ock en oändelig sträckning af rymd. Nu är (enligt uppgiften i ofvanåberopade Stats-Calendren) jordens afstånd från solen 14 millioner 347,000 svenska mil, men aftonstjärnans afstånd från solen är 10 millioner 577,000 svenska mil. Således är jorden 3 millioner 770,000 svenska [mil] längre

*) I handskriften stod öster, och nedanför midnattsstunden i stället för middagsstunden.

borta från solen än Venus. Således är den oändeliga rymden bakom Venus 3 millioner 770,000 svenska mil större än den oändeliga sträckningen af rymd som är bakom vår jord åt ett motsatt håll.

Likaså förhåller det sig med tiden. Sedan en människa blifvit till, så skall hon fortsätta sitt varande utan ände. Så är till exempel Adams varelsestid oändelig, och det barnets varelsestid, som föddes vid detta årets början är ock oändelig. Men nu voro (enligt uppgiften i våra almanackor) vid detta års början *) vid pass 5824 år förflutne sedan Adam blef till. Således är Adams oändeliga varelsestid 5824 år större än det barnets oändeliga varelsestid, som föddes vid detta årets början.

Likaså är det beskaffadt med talen. Man kan börja med enheten, och gå så framåt, och öka det följande med likaså mycket som man ökade det föregående, och så kan man därmed fortfara utan ände. Om man nu endast ökar med enheten i den vanliga nummerföljden 1, 2, 3, 4, och så vidare, så kan en sådan följd af tal oändeligt fortsättas. Likaså om jag börjar med enheten, och så utbringar nästa tal genom fördublandet af det förutgående, så kan äfven detta talförhållandet oändeligen fortsättas, nämligen 1, 2, 4, 8, och så vidare. Nu ser man strax att den oändeliga talföljden, som går fram med 1, 2, 4, 8, är större än den oändeliga talföljden, som går fram med 1, 2, 3, 4; likasom en talföljd, där nästa tal utbringades genom det förutgående talet multipliceradt med sig själf, således 2, 4, 16, 256, också skulle kunna utan ände fortsättas, och vore likväl större än den talföljden som uppkommer genom fördubbling.

Jag medgifver gärna att allt detta härrörer af rymdens, tidens och talens natur; men man får likväl medgifva mig att i rymdens, tidens och talens natur finnes något obegripeligt.

Till invändningar af detta slaget kan man ock hänföra de, hvilka ligga förborgade uti slutsatserna, som man gör af

*) Nämligen år 1822, då detta skrefs.

undersökningar dem man anställt rörande jordhvarven; ty dessa slutsatser gå därpå ut, att skaffa vår jord en högre ålder än den Bibelen utsätter, samt att således undergräfvade i en betydlig måtto Bibelens trovärdighet, då grundvalen för Bibelens tideräkning upphäves, och himmelens och jordens skapelse, hvarigenom sol och stjärnor, hafvet och det torra blifvit frambragte, förvandlas till en tämligen ytlig jordförändring, tillvägabragt antingen genom någon större och allmännare eldsprutning eller jordbäfning, hvars synbara spår man förer tillbaka till jordens allraförsta danande, eller skapelsen förbytes till en jordförändring som skall vara förorsakad genom en öfversvämning, den man ock skjuter lika långt tillbaka. Ändock jag icke vågar mig ned i djupet af dessa undersökningar, har jag likväl funnit denna världsåldrens högre beräkning förutsätta den meningen, att vatten från de höjder där hafsalsster ännu visa sig, sjunkit tillbaka inom sina nuvarande bräddar med samma långsamhet, som det iakttagit vid de uppländningar, hvilka i mindre mått på senare tider tilldragit sig, under det att människor följt dem med sin uppmärksamhet. Således, då man på grund häraf vill räkna tillbaka till världsåldrens utrönande, så antager man härvid oförmärkt den grundsatsen, att naturförändringarne följa alltid samma lagar, utan allt afbrott och undantag. Osäkerheten i denna meningen visar sig uti en naturhändelse, som understundom inträffar på vår jord, jag menar stenregnet, eller att stenar falla ned från luften. Flere förunderliga omständigheter förekomma härvid, hvilka röja ett helt annat naturens framgångssätt, än det vanliga som vi känna. Att dessa stenarne (af hvilka en tämligen stor förvaras på ett ställe i Tyskland) verkligen från luften nedkommit, visar sig dels däruti, att de uti ovanlig myckenhet funnits på sådana ställen, där de tillföre icke varit sedde, och dels däruti, att stenar af sådan sammansättning annars icke finnas på vår jord, fastän beståndsdelarne hvar för sig

här på jorden finnas. För att visa att de komma från vår luftkrets, behöfves att bevisa att de ej kunna komma annorstädes ifrån. De kunna ej vara delar af en söndersprängd komet. (En komet är en världskropp, som icke har ljus i sig själf, som har sitt lopp omkring vår sol, men icke, såsom planeterna, utom eller inom en annan planets bana, utan kometen kommer så långt bort ifrån oss, att man på vår jord i början ej kan se kometen, och går fram om vår sol tvärsöfver flere planeters omloppskretsar, och går återigen så långt bort, tvärsigenom flere planeters omloppskretsar, att man omsider ej mera kan se honom). Man har alldeles ingen anledning därtill, att en komet skulle söndersprängas, ej heller vet man att så någonsin har skett; men jag antager såsom en möjlighet att så har kunnat ske, för att visa, att i den uppgifna händelsen det icke har så skett. Om en komet hade kommit så nära vår jord, att vid söndersprängningen de kringspridda delarne kommit inom det område som utgöres af vår jords dragningskrets, då hade kometen (hvilken i sådant fall hade varit oss vid pass lika nära som vår måne) förut varit synt, och sedan saknad, liksom en sådan förändring icke skulle kunna ske med vår måne, utan att vi ju skulle veta däraf, det måtte hända på hvad årstid som helst, ljusare eller mörkare. De från luften nedfallna stenarne kunna ej vara komne ifrån månen. På den sidan af månen som alltid är vänd åt vår jord, har man under ny-tändningen (då månen synes mörk) blifvit varse en ljus prick, som man menar vara ett eldsprutande berg. Våra eldsprutande berg kasta stenar till en ganska betydande höjd, men säkert icke öfver en svensk mil eller 18,000 alnar rätt upp. Nu är månens afstånd ifrån jorden (enligt uppgiften i den ofta återopade Sveriges och Norges Stats-Calender) 35,489 svenska mil, och månen är en fyrtiondedel ($\frac{1}{40}$) mindre än vår jord. Således, om jag dividerar månens afstånd från jorden (35,489) med 49, så blir månens dragningsområde 724 svenska mil. Således

skulle det eldsprutande berget i månen kasta sina stenar mer än 724 svenska mil rätt i vädret (det vill säga 724 gånger högre än våra eldsprutande berg förmå att kasta sina, då likväl vår jord är 49 gånger större än månen), om dessa stenarne skulle komma inom vår jords dragningskrets, så att de skulle på vår jord nederfalla. Där är således intet annat öfrigt att antaga, än att dessa stenarne höra till vår luftkrets, och blifvit där alstrade; hvilket ock bestyrkes däraf, att stenregnet visat sig då man sett en eldkula i luften, hvarvid en knall blifvit hörd; ett bevis därpå, att detta fenomen tilldragit sig så nära vår jord, att luften där äger den grad af täthet som behöfves för ljudet. (I den mån luften i en luftpump förtunnas, utslocknar ljudet.) Då luftstenarnes beståndsdelar hvar för sig äro tyngre i sig själfve (specifice tyngre) än luften; så skulle hvardera beståndsdelens genast börjat falla åt jorden, så snart den i luften blifvit alstrad, och ingen sammansättning till någon luftsten skulle ägt rum, därest icke beståndsdelarnes alstrande och deras sammansättande till utgörande af en luftsten, skett på en och samma gång, i ett och samma ögonblick. Om man nu icke visste detta, utan man ville sluta till dessa stenarnes ålder efter hvad man blifvit varse då stenar på vår jord sammangyttras, huru skulle man icke misstaga sig?

Invändningarne mot Bibelen af tredje slaget grunda sig på ett system, hvilket man kallar förnuftets moral, och som innefattar begreppen som man gör sig om de skyldigheter, hvilka människorna böra bevisa emot hvarandra. Härifrån gör man då en tillämpning på vissa handlingar, hvilka i Bibelen omtalas såsom af Gud befallda eller gillade, men hvilka man förklarar vara stridande emot de uti människoförnuftet nedlagda begreppen om ondt och godt, rätt och orätt; och så gör man af denna tillämpning den slutsatsen, att Bibelen ej kan vara utgifven af Gud, eftersom Gud ej kan vara emot sig själf uti människoförnuftet och i Uppenbarelsen, hvilka påstås vara emot hvarandra stridande.

Men här får man ej taga för afgjort, att allt det hör till det allmänna människoförnuftets moral, som af en och annan författare uppgifves såsom dit hörande; ty en stor del af det de anföra såsom allmänna moralgrunder, hör icke till det allmänna människoförnuftets sedolära, utan till den sedoläran, som den författaren i sitt enskilda förnuft antagit. Äfvenledes får man i denna saken betänka att de skyldigheter som tillhöra människor att bevisa emot hvarandra, kunna icke oinskränkt lämpas på Gud, att man skulle kunna vänta sig det samma af honom, som af en like; icke en gång de skyldigheter, hvilka jordiska regenter böra iakttaga emot folken, eller folkslagen emot hvarandra; ty ehuru där är den likheten emellan Gud och en jordisk regent, att Gud har behagat i sitt ord tillägga sig konunganamnet, så blir man likväl af denna likheten ledd till misstag, om man vill öfverdrifva den. Dessutom får man besinna att när den oändelige och obegripelige Guden genom en uppenbarelse närmar sig till människan mera än tillföre, så måste det gå människan likasom då hon med nya rön eller förbättrade konstverktyg har kommit till en större kännedom om något af Guds verk i naturens rike, nämligen att med det samma hon får nya begrepp, råkar hon på nya obegripeligheter. Detta öfverensstämmer ock med det som Bibelen säger om Gud, att *det är obegripeligt huru han regerar*, Ps. 147: 5, samt att *hans domar äro obegripelige, och hans vägar orannsakerlige*. Rom. 11: 33. Det är därför ett lika fåfängt, som det är ett onödigt företag, att (såsom somlige den kristna lärans försvarare) vilja utur den mänskliga naturrättens grunder rättfärdiga sådana gärningar som i Bibelen omnämnas såsom af Gud anbefallda eller godkända, men hvilka Bibelens fiender utropa såsom varande i den måttan orättvisa eller grymma, att desse motståndare därpå anse sig befogade att förkasta hela boken, där de finnas under ett sådant vitsord upptagne. Fåfängt blir detta försök att inom det närsynta människoförståndets tankekrets framlägga alla omständigheterna, som tillhöra den ena eller andra af-

delningen af den stora planen, som den Allvise i sin styrelse följer; ty det tillgår vid rannsaket af hans försyn, liksom vid undersökningen af hans skapade verk, att särskilda delar af det hela framvisa sig i dagen, under det att de öfrige som utgöra sammanhanget, dölja sig på djupet, och göra det omöjligt att fälla ett säkert omdöme öfver det hela. Onödigt blir ock ett sådant försvar; ty sedan det är vordet bevisadt hvem som är bokens egentlige författare, så är med det samma dess innehåll upphöjdt öfver allt klander.

Låt oss tillämpa detta på den af Bibelens händelser, som i detta afseende plägar mest påtalas, nämligen de Cananeiska folkens utrotande. Visserligen kan det opartiska människoförståndet häruti upptäcka en Gud värdig rättvisa; men icke kan man därför i denna saken, eller i de saker som därmed hafva någon likhet, så upptäcka alla domskälen, att därmed visas kan hvarför Gud så handlat i detta fall, men icke så förfarit med andra folkslag, hvilka synas hafva varit lika beskaffade med dessa. Man kan finna det tillbörligt att Gud, som är Domare ibland folken, Ps. 7: 9, handlar med hvarje folkslag som en jordisk regent handlar med hvar och en af dess undersåtare. Man kan då finna det lika rättvist, att Gud gaf befallning om de Cananeiska folkens utrotande, som att en jordisk regent genom dödsstraff bortskaffar en samhällsmedlem, som visat sig så fördärfvad, att af honom ej annat är att vänta, än att han fördärfvar andra. Att ställningen varit sådan bland Canaans inbyggare, äfven sedan en del af dem blifvit ödelagde, det kan man sluta af det som Leviten befarade af Cananeerne som bodde i Jebus, Dom. 19: 12; och hurudant inflytande Cananeernas seder haft på Israeliterna som bodde ibland dem, det kan man finna af likheten emellan händelsen i Sodom, hvilken omtalas i 1 Mos. 19: 4—11, och händelsen som tilldrog sig i Israelitiska staden Gibeä, och som berättas i Dom. 19: 22—28. Man kan ock finna att där icke var större obarmhärtighet däruti, att Gud genom Isra-

eliterna lät döda Cananeernas små barn, än då Gud än i dag utan människohand gör det samma, till exempel i jordbäfningsar. Detta allt kan med godt skäl anföras af den, som skulle vilja rättfärdiga sin Skapare, likasom Elihu i Jobs bok 36: 3. Men man kan därför icke fullt utreda hvarför Gud, oaktadt den gifna befallningen om Cananeernas utrotande, likväl lät en del af dessa hedningarne blifva kvar; ty fastän Dom. 2: 22. samt Dom. 3: 1, 4. uppgifver det såsom orsak till det senare, att de kvarblifna Cananeerna skulle vara Israeliterna till prof, så kan man likväl icke bringa dessa båda omständigheter till en så klar öfverensstämmelse, att ett vanligt människoförstånd kan det inse. Icke heller kan man inse orsaken, hvarför icke ett lika utrotande öfvergick Grekland eller Rom, där lasterna voro så mycket mera förföriska, som de voro i den måtton förbundna med gudstjänsten, att där var nästan ingen last, hvilken ju hörde till någon af deras gudars dyrkan, såsom ock dessa gudar föreställdes såsom de där hade själfve varit på dessa laster begifne. Det är således icke underligt att någon dunkelhet äger rum i dessa ovanliga stycken, enär en af Skriftens författare, Assaph, i Ps. 73: 2—20. erkänner att han haft svårt att finna sig uti de ogudaktigas medgång, som likväl af Salomo i Pred. 8: 14. föreställes att vara en vanlig händelse här i lifvet, hvari äfven alla tiders erfarenhet instämmer. Man kunde emot mig tilläfventyrs invända att alla dessa vederläggningar förutsätta det som ännu icke är af mig bevisadt, nämligen att Bibelen är Guds ord; men då Skriftens fiender endast hafva angripit den från sidan med invändningar, så behöfves icke att emot dessa uppställa några egentliga bevis. Sådana bevis saknas därför icke, och jag vill anföras några af dem, icke för att grundlägga, men för att understödja Mamsells öfvertygelse. Härvid får man betänka, att då vissheten i Skriftens sak ytterst beror på vissheten om händelser, så kan man icke uti en sak af denna beskaffenhet begära sådana bevis som de, hvilka man har rätt att fordra i de mänskliga vetenskaperna,

hvilka man kan underkasta de mänskliga sinnenas granskning, eller härleda af förnuftets första grunder. Icke heller får man vänta sig att se en författare uppträda, som uti ett företal söker att i förväg tillvinna sig sina läsares ynnest, eller som under sitt ämnes afhandlande brydsamt vänder sig hit och dit till att söka hjälp emot de befarade inkasten. Skriften har alltifrån Mosis dagar legat framme för folkens ögon hos det Judiska folket. Ehuru Skriftens afsikt icke är att med några bevis försvara sig själf, så äro likväl omständigheter däruti innefattade såsom innehåll, eller därmed förbundna såsom verkan, hvilka omständigheter visa den som vill se, att det är han som där talar, som har satt solen på himmelen, utgjutit hafvet på jorden, och gifvit samvetet i människans hjärta.

Det förnämsta och mest öfvertygande beviset för Skriftens sanning är det, hvartill vår Frälsare lämnat anvisning i Joh. 7: 16, 17. *min lärdom är icke min, utan hans som mig sändt hafver. Hvilken som vill lyda hans vilja, han varder förnimmandes om denna lärdom är af Gudi, eller om jag talar af mig själf.* Detta erfarenhetsbeviset är, likasom all annan erfarenhet, endast för den som kommit till denna erfarenheten; och blir då först ett bevis för andra, när den visar sig också för dem som icke hafva den erfarenheten, så att de kunna blifva varse dess eftertryckeliga eller vidsträckta verkan.

När uppmärksamheten på Skriftens lära har sträckt sin verkan ända därtill, att åstadkomma en sådan lydnad, som hämtar sin drift och kraft af den stora välgärningen som är Skriftens hufvudämne, likasom det är Guds första och förnämsta vilja, att en människa skall på denna välgärningen grunda sitt förtroende, Joh. 6: 40; då har den människan redan haft därunder en erfarenhet, om hvars gudomliga upprinnelse hon icke kan misstaga sig, så länge åminnelsen är hos henne kvar därom, huru Skriftens ord haft hos henne en genomträngande kraft till att bedröfva, trösta och förändra hennes hjärta. Ändock det understundom händer,

att en människa öfverfalles af en ängslan, som icke låter sig hindra af jordisk välgång, utan att likväl det sorgbundna väsendet kan härröra af Skriftens lära, då ställningen är sådan, att den ängsliga människan ännu icke blifvit med den läran så nära bekant, att den kan verka på henne, så visar sig likväl olikheten emellan denna bedröfvelsen och den sorgen som är en verkan af Skriftens rannsakande, i synnerhet däruti, att, såsom den senare har sitt ursprung af Skriftens lära om Gud, så har denna sorgen sitt afseende på Gud, så att människan sörjer däröfver, att hon har förtörnat honom, Ebr. 4: 12, när åter all annan sorg antingen är utan känd orsak (som plägar vara fallet då ängslan härrör af dolda sjukdomsanstötar), eller då sorgen uppehåller sig vid sådana inträffade eller befarade motgångar, som med rikedomar eller makt icke kunna afstyras, eller då ångesten har afseende på någon viss af människan begången ond gärning, hvilket visar att ångesten är en verkan af det naturliga samvetet.

Likaså får en människa erfara Skriftens kraft att trösta, om hon fortfar att umgå med Skriftens lära; ty där följer då icke allenast tröst på den bedröfvelsen som Skriften själf har verkat, utan genom Skriftens ord får en människa se de bekymmer försvinna, där all mänsklig tröst visar sig vara fåfäng. När förnuftets tröstegrunder däruti visa sin vanmakt, att de behöfva understödjas med verkelig jordisk hjälp, om de skola lämna det bekymrade hjärtat någon lindring, så visar däremot Skriftens tröst sin gudomliga själfständighet däruti, att Skriftens ord åtminstone för en stund gifva samma hugnad som hjälpen, hvilken sedermera kommer.

I synnerhet visar sig Skriftens kraft att vara öfvernaturlig, då den har åstadkommit en fortfarande förändring i en människas inre ställning, både i anseende till hennes mod, och i anseende till hennes sinnelag. Då en människa, som blifvit befriad från dödsfruktan, tänker tillbaka på sin forna ställning i detta afseendet, så får hon tillstå att hennes

dödsfrimodighet den tiden liknat antingen den amerikanske vildens dumdristighet, som sorglöst närmar sig kanonen, eftersom han ej känner dess verkan, eller liknat den stor-skrytande krigarens, som trotsar sin fiende så länge han håller sig på afstånd, men bäfvar för honom då han närmar sig; och då hon efterforskar orsaken till lugnet som hon känt när hon på senare tider någon gång varit ställd på evighetens brädd, så måste hon åtminstone medgifva att denna förändring räknar sin början från den tiden hon fäst sitt sinne vid Skriftens lära, om än hon icke skulle kunna fullt utreda huru hon kommit till denna oväntade stillhet. En lika stor förändring i sinnelaget skall hon ock finna vara skedd hos henne under den tiden hon umgått med Skriftens lära. Med allt afdrag af fel som ännu inträffa, och af brister som ännu hos henne finnas, måste hon medgifva att där är, i det som angår Gud och hennes själ, samma skillnad emellan hennes förra och nuvarande beskaffenhet, i anseende till förståndet, som emellan natten och dagen; i anseende till viljan, som emellan sömnen och lifvet, och i anseende till kraften, som emellan sjukdomen och hälsan. Ändock hon ännu blifver hos sig varse mycket mörker, tröghet och svaghet, så skall hon likväl finna att förståndet numera alltid är framom viljan, och viljan framom förmågan, när åter tillförene det ofta hände, än att det villrådiga förståndet lämnade viljan utan vägvisning, än åter att de voro med hvarandra i strid. När hon under den förra sinnesställningen var emot Gud antingen en upprorisk undersåte, som endast vill lyda de lagar han själf har förestafvat sig, eller en själfsvåldig tjänare, som gör hvad han vill, eller ett lastdjur som endast fruktar hugg och allenast värderar föda, så har däremot Skriftens lära bragt in i hennes själ ett barnsligt förtroende, som af Gud väntar sig allt större förmåner, en barnslig fruktan, som gör henne varsam att hon icke må förlora dem hon fått, och en barnslig kärlek, som gör henne nogräknad i deras användande, efter den uppen-

barade lärans talrikare föreskrifter, och efter det högre mönster som den framställer till efterföljd.

Om under vandringen på denna väg, den därmed följande lycksalighets-erfarenheten skridit till det högre mått som beskrifves i Ebr. 6: 4, 5, *) så att människan icke allenast har åtnjutit den förnöjelsen af Guds ord, som är en barnskapets tillhörighet, utan ock har erfarit den glädjen, som är det eviga lifvets försmak; då behöfves det likaså litet att för den människan bevisa verkeligheten af det hon smakar, som det behöfves att bevisa solens tillvarelse för den som sitter i solskenet.

Allt detta steg till den höjd hos den första församlingens martyrer, att, då det kunde synas för andra, det med det samma utgör ett af bevisen för den lärans gudomliga ursprung, hvilken lära så styrkte deras sinnen, att de uthärdade de grufveligaste plågor med ett tålmod, som ofta satte deras fiender i förundran. Visserligen visade sig flere exempel bland första tidernas kristna af sådana som, skrämde af det hotade lidandet, eller dårade af smickrande löften, förnekade Christi lärdom; men likväl var hopen stor nog af dem som förblefvo sin öfvertygelse trogne, för att därom öfvertyga hvar och en som läser berättelserna om dessa blodiga skådespel, att den läran måtte vara af Gud, **som** gjorde alla dessa människor mäktiga att under smälek uthärda plågor, då naturlig sinnesstyrka endast kan sätta en och annan i stånd att, under utsikten till ett odödligt namn, trotsa döden. Väl får man i Ostindien se huru hedningarne, utstörtande från husen, kasta sig på gatan för att krossas till döds af de kantigt järnbeslagna hjulen på den stora vagnen, i hvilken afgudarnes bilder föras omkring på deras högtidsdagar; men ehuru mycket detta uppoffrande liknar det, att de första tidernas kristna angåfva sig själfva vid de hedniska domstolarne såsom anhängare af den läran, hvars bekännande medförde döden, så visste de kristna liksom väl

*) I handskriften stod 5, 6.

förut, att till det mesta dem förestod en långsam död, som Indiens ofvannämnde hedningar veta att deras plåga blir kort. De kristnas ståndaktighet under ett understundom långvarigt förhör, under ett ofta på tiden utdraget fängelse, och under långsamma plågor, visar sig således i en högre krets långt uppöfver hvirfvelen af ögonblickets förtjusning eller förvillelse. Man har sett en af Roms store män låta sin hand af elden förtäras, och man får än i dag se huru hedningarnes helgon i Indien underkasta sig ett långvarigt lidande, till hvars uthärdande de hafva ensamt använt hela sin varelses förmåga. Men icke har denna romerska själsstyrkan kunnat finnas hos den stora mängden af kristna, bland hvilka somliga misstrodde sig själfva att kunna gå det lidandet igenom, som de likväl med obrottslig trohet sedermera fördrogo; icke heller var det möjligt för de kristna i de äldsta tiderna, att under sysslosättningarna som följde med hvarderas stånd, i förväg skaffa sig färdighet och vana att utstå ett lidande, hvars beskaffenhet de icke kunde förut känna, då de icke kunde bestämma valet af det lidande, som de bäst tilltrodde sig att gå igenom.

Denna verkan af Skriftens lära, hvilken hos martyrerna har visat sig i sin höjd (då den upplyftade dem lika långt ofvan jordens härlighet den de föraktade, som öfver jordens nöd den de icke fruktade), denna verkan har visat sig i sin vidd vid folkslagens odling i seder, hvilken odling följt den kristna lärans utbredande i spåren. Man kan icke neka att ju en viss finhet visade sig i Greklands seder, och en ädelhet hos romerska folket, äfven innan kristna läran hos någotdera folket gjort inträde; men betraktar man närmare de vidunder af hednisk dygd, som dessa folken kunna framvisa, så skall man hos dem blifva varse sådana fel, hvilka lika djupt nedsätta deras moraliska värde, som de med det samma röja bristen hos det odlade människoförståndet, att på egen hand åstadkomma någon hel sedeförbättring. Icke så ofantelig i vissa stycken, men mera jämn och hel var den förädling i seder, som den kristna läran införde bland folken.

Den som opartiskt rannsakar folkslagens häfder, skall icke kunna neka detta. Och den som af resebeskrifningarne lärt känna ställningen bland de folkslag, som bekänna en annan religion än den kristna, han skulle icke länge besinna sig vid valet af boningsställe; ty, ehvad afseende han ock ville göra på de kristnas ogudaktighet, så skall han likväl finna lif, personlig frihet och egendom allrabäst tryggade bland det kristna folket; och vid närmare eftersinnande skall han finna detta härröra däraf, att där hvilar allt, lagar, och själfva konungatronen, ytterst på Christi lära.

Det förnämsta beviset, hvarmed man kan öfvertyga också andra om den heliga Skrifts gudomliga sanning är, att den heliga Skrift fyller saken af kunskapen om människans förhållande (relation) till Gud. Utom denna kunskap äger det största missförhållande (disproportion) rum emellan den trånga kretsen som innefattar det, som människan vet af sig själf om Gud, och den stora vidden af det, som hon vet om Guds skapade verk. Utom denna kunskapen, som visar människan en säker väg till Skaparens nåd, gifves ingen tillfredsställelse i lifvet, ingen tröst i döden, och intet visst hopp i afseende på evigheten. Jag vill visa att denna kunskapen fattas hos det åt sig själf lämnade människoförståndet, och att denna saknad, som en människa har anledning att vänta sig få ersatt, är under sådana omständigheter genom den heliga Skrift afhulpen, att gåfvan visar sig vara af Guds hand.

Man behöfver icke vara mycket bevandrad i de mänskliga vetenskapernas historia, för att finna huru kännedomen om Guds verk alltid sträckt sig vida längre än kunskapen om Gud själf. Denna jämförelsen kan man bäst göra för den tiden, då den kristna läran ännu icke så utbredt sig, att de begreppen om Gud som Skriften innehåller, kunnat blifva upptagne i de hedniska filosofernas skrifter. Man skall då finna att å den ena sidan matematiken och läkarkonsten voro bragta till sådana framsteg, som än i dag högakts och begagnas; men att å andra sidan läran om

Gud var hos filosoferna uppblandad med de ömkligaste fabler. Den stora hufvudfrågan, om sättet att vinna Skaparens nåd, blef väl ofta bragt på bana, då afguda-prästerna talade därom, att gudarne voro förtörnade; men aldrig följde på denna fråga något afgörande svar, utan ovissheten fortfor i denna del sedan som förut, oaktadt äfven människoblod blef utgjutet till att utverka den äskade försoningen. När Spaniorerna upptäckte Amerika, funno de hos ett och annat af folkslagen en större mänsklig odling, men de funno därjämte hos dem samma orimmeliga afguder, som hos de mera råa folkslagen. Märkvärdigt är det, att ett lika missförhållande (disproportion) visar sig hos dem, som gått bort ifrån Skriftens lärdom om Gud, till att antaga endast sådana begrepp om honom, som af det mänskliga förnuftet kunna fullt inses. Till en förundransvärd höjd äro de mänskliga vetenskaperna uppdrifna; men djupt nedre ligger kunskapen om Gud, fastän de världslige vise oförmärkt ur Bibelen återhämtat flere begrepp om Gud, hvilka i de äldre filosofernas skrifter visa sig såsom de där redan gått förlorade, och skulle evigt varit gångne förlorade, om icke Skriften hade återställt dem. Man känner himlakropparnes gång, så att man kan till exempel långt förut på minuten bestämma när den ene skall gå den andre förbi och förmörka den. Genom naturkrafternas användande kunna saker uträttas, hvilka, för den som ej känner sammanhanget, tyckas gränsa till det underbara. Genom den högre matematikens biträde uppsöker den sjöfarande en väg på hafvet, där ingen väg är; och den högre räknekonsten besvarar frågor, hvilka synas vara ouplöseliga gåtor för den, som ej hunnit utom gränsen för hvardagskunskaperna. Men med allt detta och mycket mer, är man i det hufvudsakliga kommen tillbaka till hednavärldens vakkunnighet i läran om Gud, om och hvar[est] man har otacksamt öfvergifvit den underrättelsen, som Skriften om honom gifver. Sedan man förnekat återlösningsvälgärningen, ifrån hvilken Skriften hämtar grunden för alla människan ålig-

gande förbindelser, och då man således icke erkänner andra Guds välgärningar än de som människan, fastän i högre mått, njuter lika med djuren, så har man kommit därtill, att likna forntidens hedningar, hvilka antogo en nödvändighet, den de kallade ödet, och åt hvilket de tillade en sådan själfständighet, att också deras gudar ansågos att vara däraf beroende; ty då man i den nyare världsvisheten antagit ett begrepp om sant och rätt, som har ingen annan grund än sig själf, eller att det är sant och rätt, så har man icke allenast gjort all plikt oberoende af Gud, utan man har gått så långt i själfklok förmäthenhet, att man har antagit sådana förnuftsbegrepp, af hvilka själfve den Allvise skulle vara beroende. Således, antingen människan i kunskapen om Gud på egen hand stiger uppföre, uti att skaffa sig nya begrepp om Gud, eller människan i läran om Gud öfvergifver sin forne ledsagare Uppenbarelsen, och går nedföre, i det hon bortlägger de begreppen om Gud, som i alla afseenden ensamt tillhöra Uppenbarelsen, så kommer människan i båda fallen att stanna på en och samma punkt i hufvudfrågan, då människan sättes i ett aflägsse oberoende af Gud; ty då blir hon lika oviss i det som hon af honom kan hoppas, som hon är främmande för honom i det som hon är honom skyldig. Förlorad är då all tillfredsställelse så alldeles, att äfven tillgången till den falska och inbillade är tillsluten för alla andra än dem, som hafva fått så mycket af jordiskt öfverflöd om händer, att de från prakt och nöjen hafva till öfvers det, som behöfves till välgörandet, som är det förnämsta stödet för den smickrande tanken, att man fullgjort sin plikt. De andre lämna man efter sig att härma så godt de kunna detta stolta sedespråket; men missgärningsmannen, som ej kan göra anspråk på dessa prunkande titlar, låter man stödja sig vid det lösa hoppet om förskoning inför Gud genom straffet, som honom öfvergår af människor; och sluteligen få de allesamman se de glänsande dimmor som hölja evighetens djup, förskingras af dödens minsta fläkt, om de icke redan flyktat för det uppvaknade sam-

vetets stormilar. Där är således i den naturliga kunskapen om Gud en lucka, hvilken förnuftet af sitt eget förråd icke kan i den måttom fylla, att den svaga och lidande människan kan räcka öfver detta gapet, och hinna till friden och hoppet. Icke menar jag att människoförståndet kan af sig själf hinna därtill, att söka få denna saknad fylld, ty det känner icke en gång sin brist; men jag håller före att, sedan genom Uppenbarelsens tillhjälp denna tomhet blifvit bevisad, så kan det opartiska människoförståndet inse både hvad som fattas, och hvar det finnes som brister. Således, ändock att människoförståndet icke skulle kunna uppsöka Uppenbarelsen (om det behöfdes att leta efter det som är för handen), så kan människoförståndet likväl finna (sedan det af Uppenbarelsen lärt bättre känna Skaparens godhet), att hjälp i så hufvudsakliga hjärtats behof måtte vara beredd af den Guden, som med så utmärkt frikostighet sörjt för de kroppsliga nödortfernas afhjälpande; och då blir det underhjälpna människoförståndet tvunget att tacksamt erkänna, att i Skriften är källan öppnad för själens vederkvickelse och hälsa, hvilka omisteliga förmåner man förgäfvat väntar sig att få hämta ur förnuftets gräfdade brunnar.

Att Skriften tillräckeligen och påliteligen ersätter det som hos människoförståndet brister i kunskapen om Gud, det är hvad jag till slut ämnar visa, innan jag lämnar detta ämne.

Med morgonrodnans framskridande klarhet går Skriften fram i utvecklandet af det löftet om upprättelse, som i 1 Mos. 3: 15. blef gifvet våra första föräldrar genast efter deras fall, ända till dess detta första löftets innehåll blir uti apostlarnes skrifter framställt i middagens glans. Det första löftet var icke ställt till våra första föräldrar, utan innefattades i den hotelsen, som Gud förkunnade öfver deras förförare, i thy att hotelsen om förstörandet af den ondes makt innefattade ett löfte om befrielse därifrån för den öfvervunna människan. Då detta skulle ske så fullkomligen, som då hufvudet på ormen krossas, ser man

huru däruti innefattades den hufvudsanningen, att den kvinnans afkomling, som skulle utföra detta stora värf, måtte själf både vara fri från den öfvermakt som han skulle förstöra, och därjämte vara mera upphöjd öfver alla varelser, än som hörer till en blott seger, Ebr. 7: 26. Joh. 14: 30. 2 Cor. 5: 19; det vill säga, han skulle vara en gudomlig person, en inom Gudomsväsendet. Då människosläktets befriare utmärkes såsom egentligen varande kvinnans säd, så ligger i detta uttryck den sanningen, att hans födelse skulle vara utan allt mankönets deltagande. Matth. 1: 20. Då hans och människosläktets fiende skulle med ett styng förorsaka smärta och sårnad hos sin öfvervinnare, så afbildas härmed vår Frälsares lidande och död. Då ormens hufvud, som skulle sönderkrossas, utan tvifvel betecknade den genom den ondes svek af människan begångna synden, och det därigenom hos människan inbragta syndafördärfvet, så innefattas i denna bild att den begångna synden skulle inför Gud försonas, så att den onde anden skulle förlora sin rätt, och det människan påförda syndafördärfvet skulle afhjälpas, så att dess upphofsman skulle mista sin makt. 1 Joh. 3: 8. Då nu detta förstörandet och segervinnarens sårande så förbindas med hvarandra, att båda skulle ske på en och samma gång, Ebr. 2: 14, så visar detta att den onde andens makt skulle förstöras genom vår Frälsares lidande och död. Detta löftet fick en mer än dubbel utvidgning då det, flere gånger upprepadt, blef å nyo gifvet åt Abraham. Då löftet i dess första lydelse endast innefattade en befrielse, så blef åt Abraham lofvad en välsignelse, 1 Mos. 12: 3. kap. 18: 18. kap. 22: 18. Med det samma som Abraham utmärktes såsom den, af hvilken människosläktets befriare skulle härstamma, så blef tillika lofvadt att befrielsen skulle medföra en välsignelse, som skulle sträcka sig till alla släkter på jorden. Gal. 3: 13, 14. Sedan Abraham gått igenom det profvet, som beskrifves i 1 Mos. 22, så förnyades detta löfte under en sådan därvid nyttjad ordform, som gifver tillkänna att välsignelsen skulle icke

endast på ett fördoldt sätt åtnjutas, utan ock på ett kännbart sätt erfaras; ty det hette då i 1 Mos. 22: 18, äfvensom till Isaac i 1 Mos. 26: 4. (i hufvudspråket) att jordens släkter skulle *välsigna sig*, enär däremot det förut hade blifvit sagdt till Abraham, 1 Mos. 12: 3. kap. 18: 18, äfvensom det sedermera blef sagdt till Jacob i 1 Mos. 28: 14, att genom hans säd skulle välsignelse komma öfver alla jordens folkslag, utan att därjämte det blef på något sätt tillkännagifvet, huruvida folken skulle få åtnjuta välsignelsen i det högre mått, som medförer medvetande. På Jacobs dödssäng blef detta löftet (1 Mos. 49: 8—12.) på en och samma gång till dess uppfyllelse fästadt vid Jacobs fjärde son Juda, och med det samma blef dess innehåll genom hvarjehanda tillagda bilder mera utveckladt. Då den utlofvade kvinnans säd, som i vår svenska öfversättning kallas *hjärten*, i sitt eget språk kallas *fredsstiftaren*, så utmärkes därmed att den åt Abraham lofvade välsignelsen skulle bestå i friden, som denne Evas, Abrahams, Isaacs, Jacobs och Jude afkomling skulle förskaffa. Eph. 2: 14. Denna välsignelsen skulle af folken vinnas därigenom, att de skulle falla till honom, eller utgöra en församling omkring honom. Joh. 12: 32. Under en bild däraf, att han skall *binda sin fåla vid vinträt, och sin åsninnos son vid den ädla vinkvisten*, föreställes den förbindelse, som han skulle upprätta emellan Judar och hedningar. Joh. 10: 16. I Nya testamentets första tid ville han *binda sin fåla vid vinträdet*, eller föra den odlade och stridbara hednaskaran genom apostlärnes predikan till gemenskap med den redan planterade rätta församlingen, hvilken till en början bestod af sådane, som på en gång voro lekamliga och andeliga Israeliter. Sedan vill han på Nya testamentets sista tid *binda sin åsninnos son vid den ädla vinkvisten*, eller föra äfven den råa, tröga och ohyfsade hopen af hedningarne till gemenskap med den rätta församlingen, Rom. 11: 25, (hvilken ock kommer att bestå af omvända Israeliter, de där blifvit i det sanna vinträdet inympade, Rom. 9: 28.) hvilken församling genom den sista förföljelsen blifvit till antalet

och det mänskliga anseendet nedbragt till en ringhet, som liknar kvisten, då den sättes i jämförelse med trädet, men hvilken vinkvist likväl både skall visa sig vara af vinträdet art, som ock den vinkvisten skall visa sig äga den förbindelsen med vinträdet, att åsninnans son kan därvid bindas, så att denna vinkvisten icke är en frånskild gren. Joh. 15: 5, 6. Denne Schilo *) eller hjälten skall bringa detta till väga, då *han skall två sina kläder i vin* (vinet i Canaans land är rödt), *och sin mantel i vinbärs blod*. Detta skall ske då han på den yttersta tiden skall göra ett sådant blodigt nederlag på Antichrist och hans krigshär, som skall föregå och befordra den nyssnämnda föreningen. Es. 63: 1—6. Upp. 16: 14, 16. Upp. 19: 18, 19, 21. Upp. 14: 18—20. Allt detta skall ytterst grunda sig uti vår Frälsares försoning och rättfärdighet, hvilka föreställas under tvenne liknelser eller bilder, hvilka förekomma i den beskrifningen, hvilken slutligen göres på hjälten själf, då det heter att *hans ögon äro rödaktigare än vin, och hans tänder äro hvitare än mjölk*. Svåra plågor pressa blodet till en sådan mängd in i de fina ådrorna i människans ögon, att de antaga en rödaktig färg; och tändernas hvita färg visar att människan äger en fullkomlig hälsa, fri från all röta och skärpa. Här af ser man att ögonens mer än vanligt röda färg betecknar vår Frälsares svåra lidande, och att tändernas hvita glans afbildade att vår Frälsare ägde den ofördärfvade renhet och den ostyckade fullkomlighet, som utgör den andeliga helbrägdan, och hvaruti den af Gud fordrade rättfärdigheten består. Uti ett klarare ljus föreställes det första löftet uti de historiska böckerna (1, 2, 4 Mosis böcker, Josue och Domareböckerna, Ruths bok, Samuels och Konungaböckerna, samt Chrönike-, Esre och Esthers böcker), då man där ser huru den åt Abraham lofvade välsignelsen blifvit tillbuden, förkastad, begagnad, förlorad, återvunnen och åtnjuten. Uti Jobs bok ser

*) Det i 1 Mos. 49: 10 i grundspråket förekommande ord, som är öfversatt med hjälten. Utg.

man huru mer eller mindre misstagna begrepp om denna välsignelsen blifvit af Gud förkastade eller rättade. Ut i Davids Psalmer ser man huru det är under strid och nöd, som denna välsignelsen förökas ända därtill, att däraf kommer en af nåderikets bäst mognade frukter, som är Guds lof. Ut i Ord-språksboken ser man med hvad villkor det är, som denna Abrahams välsignelse kan åtnjutas under alla detta livets omständigheter. Ut i Predikareboken visas huru all jordisk sällhet utom denna välsignelsen intet annat är än fåfängelighet. Ut i Höga Visan föreställes under hvarjehanda bilder den andeliga välsignelsen, såsom den i högre mått åtnjutes på alla tider, i synnerhet af hvar och [en] människa särskildt, som hör till Christi brud, eller den rätta församlingen; och i profeternas skrifter föreställes huru denna samma välsignelsen skall i dess högsta mått på den yttersta tiden åtnjutas af hela den rätta församlingen; utom det, att både Davids, Salomos och profeternas skrifter hafva det med hvarandra gemensamt, att bebåda världen förlåtelse, frid och evig salighet genom världens utlofvade Frälsare.

Emedan man ut i apostlarnes skrifter ser huru det Gamla testamentets tid föreställes såsom varande omgifven med dunkelhet, i jämförelse med Nya testamentets dagar, så får man icke föreställa sig att Gamla testamentets medlemmar sett innehållet af den tidens heliga Skrifter i det ljuset, som nu från Nya testamentet blifvit lånadt. Men så kan det icke heller nekas att ju Gud, som ställt fram detta ljuset för världens ögon, har låtit därifrån utgå så mycken klarhet, att den som närmat sig detsamma, därvid kunnat vägleda sig genom detta till ett bättre lif.

Svaret på människohjärtats hufvudfråga om sättet att hos Skaparen vinna tillgift, bevågenhet, vård, tröst, hjälp och en säll odödelighet, detta svaret finna vi med klarhet och fullständighet framlagdt i Nya testamentets skrifter, och där satt i den förbindelse med människans förhållande, att den människan, som låter de ut i dessa skrifterna innefattade sanningarne verka på sig, förmås däraf att blifva såsom ett

barn emot Gud, och såsom en broder emot människor. Med det samma som där gifves försäkran att hvarken de största hedniska styggelser, 1 Cor. 6: 9—11, ej heller den bittraste Judiska fientlighet, 1 Tim. 1: 13, kunna afskära för en människa återgången till Gud, så pålägges det henne att det därefter följande förändrade förhållandet skall sträcka sig till hjärtats innersta grund. 1 Pet. 1: 14, 15. 2 Cor. 7: 1. Med det samma som afgörandet af människans sak hos Gud endast blifvit fästadt vid det återställda förtroendet för honom, Gal. 2: 16, så har det blifvit förklaradt att detta förtroendet aldrig kan vara af rätta slaget, utan att det medförer kärlek. Gal. 5: 6. Med det samma som den svaga människan hugnas med den försäkran, att Gud vill själf bringa allt detta till väga, Eph. 2: 8. Phil. 2: 13, så påyrkas att människan skall använda sitt yttersta bemödande att hon måtte därtill komma. Luc. 13: 24. Phil. 2: 12. Med det samma som människan uppmanas att hoppas på Guds löften, 1 Pet. 1: 13, så förmanas hon att lyda Guds bud. 2 Pet. 1: 3—8.

Vid betraktande af detta och mycket mera, som Skriften lär om förhållandet emellan Gud och människan, skall, vid anställd jämförelse med samtida skrifter i dessa ämnen, en uppmärksam forskare hos Skriften finna ett företräde, som går så långt utöfver hvad af mänskligheten har kunnat i dessa delar åstadkommas, att detta företrädet visar sig vara af samma slag som den förträffeligheten, med hvilken Guds verk i naturens rike öfverstiga alla mänskliga konstalster. Blomstren växa spridda på fältet, men örtkännaren utforskar den dolda ordningen dem emellan. Likså äro de himmelska sanningarne strödda i Bibelen; men den som rannsakar Skriften, blir varse deras sammanhang, och skall finna en outtömmelig tillgång på nya insikter i dessa sanningarnes förhållanden till hvarandra; och därmed skall han beständigt öka den hugnande och glädjande kunskapen om Gud, den han af Skriften hämtat.

Att Bibelens första del, eller Gamla testamentet, är af den ålder Bibelen själf uppgifver, och att den således icke

är hvarken ett foster af senare tiders svek, ej heller en frukt af en nyare och större förståndsodling, därom bär Judiska folket ett vittnesbörd, hvars ojäfaktighet visar sig i fyra särskilda omständigheter. 1:o Det Judiska folket är utan tvifvel det äldsta folkslag på jorden. Det kan, såsom folk, leda sin härkomst från Noachs son Sem, från Abrahams son Isaac, och från Isaacs son Jacob; när de andre jordens folkslag icke veta om de härstamma från Ham eller Japhet, från Ismael eller Esau. De hafva således, man ifrån man, släkte ifrån släkte, haft dessa skrifterna hos sig i förvar, hvilkas författare varit af detta folket, såsom ock dessa skrifterna allraförst blifvit utgifna till detta folket, emedan de till en början närmast rörde detta folket. Gamla testamentets skrifter undgingo således andra skrifers vanliga öde, att flykta omkring ifrån det ena folket till det andra; utan under den tid af vid pass sjuhundrade år, som förfölöte ifrån det att samlingen börjades, till dess att den fullbordades, var den under det Judiska folkets vård. 2:o Noggrannheten, som Judiska folket visat i vården af Gamla testamentets skrifter, ökar det värde som åldren gifver denna vård. Intet folkslag på jorden har drivit omsorgen till en sådan höjd, den de haft om någon af dem värderad författare. Själftva bokstäfverna i Gamla testamentets skrifter hafva blifvit af de Judiska lärarne räknade. Icke den minsta ändring däruti har blifvit tillåten. Hvarest skriffel någorstädes visar sig, har sådant endast blifvit anmärkt, men icke med någon ändring rättadt. 3:o Påliteligheten af Judiska folkets vittnesbörd om Gamla testamentets ålder och gudomliga upprinnelse visar sig äfven däruti, att Gamla testamentets skrifter äro på mer än ett sätt det Judiska folket emot. Somlige af kristendomens fiender hafva påstått att dessa skrifterna skulle hafva blifvit diktade af någon, som bedragit Judarne att antaga dem såsom gudomliga. Detta föregifvande, som blifvit frambragt utan allt bevis, har dessutom sannolikheten emot sig. Den som vill bedraga med en diktad uppenbarelse, den inrättar så dess

innehåll, att den, likasom Mahomets Alkoran, håller med människans begärelser. Men alldeles icke tjäna sådana skrifter till ett sådant bedrägeri, hvilka, likasom Gamla testamentet, bestraffa och förbjuda människans käraste lustar. Då nu Gamla testamentets skrifter innehålla en lära, hvars obehaglighet för det själfsvåldiga människohjärtat har kommit våra tiders fritänkare att förkasta denna läran, oaktadt de hafva blifvit i denna läran uppfostrade, så hade Judarne så mycket mindre kunnat med ett blott bedrägeri förmås till denna lärans antagande, som dessa skrifterna medförde ännu mera tvång, och voro för dem i större mått förödmjukande, än Skriftens lära i sitt hela är för våra tiders kristna. Man betänke huru Judiska folkets olydnad beskrives i 2:dra och 4:de Mosis böcker, samt i 5 Mos. 32:dra kapitel. Man betänke huru denna beskrifningen fortsättes i Domareboken, i Samuels, i Konunga- och Chrönikböckerna. Man betänke huru detta upprepas i den 78:de och 106:te af Davids Psalmer. Man betänke huru profeternas skrifter äro uppfyllda med straffpredikningar, riktade emot det Judiska folkets laster. Man betänke, säger jag, allt detta, och man skall finna emot all sannolikhet stridande, både det, att någon bedragare skulle hafva varit så enfaldig, att med skrifter af ett så stötande innehåll vilja förmå ett helt folk till antagande af en gudstjänst, hvilken medförde så mycken kostnad och så mycket tvång, som den i Gamla testamentets skrifter förordnade Levitiska gudstjänsten. 4:o Ojäfaktigheten i Judiska folkets vittnesbörd om Gamla testamentets gudomliga ursprung visar sig ock däruti, att Judarne äro därmed på deras fienders, de kristnas, sida i denna delen. Vid alla tillfällen hafva Judarne visat den bittraste fiendskap emot de kristna, när icke makten eller fruktan hållit dem tillbaka. Likväl, oaktadt de kristna uti tvisten med dem (som är hufvudorsaken till fiendskapen) om den utlofvade Världsåterlösaren (den de neka att vara kommen) beropa sig på Gamla testamentets skrifter, så hafva de likväl alltid varit med de kristna öfver-

ens uti att anse dessa skrifterna för att vara af Gud utgifna. Orsaken till denna enighet måste således vara en djupt grundad öfvertygelse, lika skild ifrån listen, som vill bedraga, och ifrån fåkunnigheten, som låter bedraga sig.

Denna från det yttre hämtade trovärdigheten ökas vid betraktandet af den opartiskhet, som visar sig hos Gamla testamentets författare, i synnerhet de, hvilkas namn såsom författare äro oss bekante. Moses berättar liksom väl i 2 Mos. 3:dje om den obenägenhet han visade då Gud uppdrog åt honom att föra Israels folk utur Egypten, som Moses berättar i 2 Mos. 2:dra kapitel huru det misslyckades då han, utan att hafva därtill en uttryckelig Guds befallning, ville upphäfvä sig till en domare och beskyddare för Israelitiska folket. Med lika öppen hjärtighet, som han i 2 Mos. 33:dje och 34:de kapitel omtalar det högre vedermäle, som han åtnjöt af Guds välbehag, omtalar han i 4 Mos. 27:12—14, i 5 Mos. 3:25, 26, och i 5 Mos. 4:21, huru Gud, i misshag öfver hans felaktiga förhållande vid vattnet i Meriba, afslog Mosis begäran att få komma in i det utlofvade Canaans land. När David har lämnat den 51:sta Psalmen att nyttjas vid gudstjänsten, så har han i Psalmens öfverskrift gjort en lika offentlig syndabekännelse, som den missgärningsmannen aflägger, då han återupptages i församlingens gemenskap *), och med det samma lämnat en trovärdighet till det öfriga af hans skrifter, hvilken trovärdighet lika mycket öfvergår allt hvad som bland människor visar sig värdigt detta namn, som denna frivilliga förödmjukelse går utom den gränsen, inom hvilken jordens konungar kämpa för bibehållandet af deras anseende bland deras undersåtare.

Sedan Gamla testamentets ålder sålunda blifvit bestyrkt, så kan dessa skrifers gudomliga ursprung bevisas af de profetior, som finnas i Gamla testamentet om sådana hän-

*) Detta syftar på den numera afskaffade offentliga kyrkoplikten.

delser, hvilka icke kunde af någon människa förutses på den tiden då de förutsades; ty då ett sådant förutsäggande röjer ett omisskänneligt drag af Guds allvetenhet, så visar det att också det öfriga däraf är från samma hand, och så visst en gudomlig sanning, som det är säkert, att Guds allvetenhet och Guds sannfärdighet icke kunna skiljas från hvarandra. Flera profetior finnas i Gamla testamentet, hvilka redan blifvit uppfyllade; men jag vill endast anföra tvenne sådana, nämligen 1:o att hedningarne också skulle komma till Guds sanna kännedom, och 2:o att Judarne skulle bli förskingrade, utan att därför bli med andra folkslag förblandade. På många ställen i Gamla testamentet är det förutsagdt, att hedningarne skulle komma till Guds sanna kännedom; men i synnerhet finnes detta förutsäggande uti Ps. 18: 50. och Ps. 117: 1, 2, samt uti Es. 11: 1, 10. och Es. 65: 1. Jag vill uppleta det på hvardera af dessa ställen.

Uti Ps. 18: 50 säger David: *därför vill jag tacka dig Herre ibland hedningarna, och lofsjunga dino namne*. Om det skulle vara tjänande till något ändamål, att David ville förätta sitt tacksäggande och lofsäggande ibland hedningarne, och icke blott, såsom tillföre, inom den Israelitiska församlingens gränser, så måtte hedningarne känna värdet af de välgärningarne, för hvilka han tackade; och de måtte hafva begrepp om den Guden, hvars namn David ville ibland hedningarne lofsjunga. Annars kunde icke Davids tacksägelse (eller *bekännelse*, som det i grundtexten heter) blifva för hedningarne så begripelig, att det skulle tjäna till förhärligande af Guds namn, att detta tacksäggande eller bekännande skedde ibland hedningarne. David kom icke till att utföra denna sin föresats; ty hedningarne kommo icke i hans tid till Guds sanna kännedom. Man ser af den följande 51:sta versen att David åsyftar sådana välgärningar [såsom ännen] för den tillämnade lofsången, hvilka skulle uppbäras af hans senaste efterkommande. David talar således i egenskap af stamfader, i sin affödas namn, hvilka skulle både uppbära välgärningarne och utföra loftet.

Hufvudsakligen är Davids 117:de Psalm af samma innehåll: v. 1. *Lofver Herran alle hedningar; priser honom all folk;* v. 2. *ty hans nåd är väldig öfver oss, och Herrans sanning varar i evighet. Halleluja.* Likasom ett lofsägande förutsätter att hjärtat är intaget af glädje öfver den salighet man åtnjuter; alltså förutsätter denna glädjen en klar och fullständig kännedom om glädjeämnet. Man kan icke lofva utan att vara glad, och man kan icke vara glad utan att veta hvarför. Dessutom säger David uttryckeligen i 2:dra versen, att Herrans mäktiga och evigt fortfarande sanning skulle vara orsaken och ämnet till denna hednalofsången. Således måste hedningarne hafva erfarit nådens kraft, och sett ordets sanningar på sig uppfyllade, om denna Davids uppmaning i någon måtto skall vara passande på dem. Om denna uppmaning skulle anses att vara i fullbordad mening ställd till hedningarne i Davids tid, hvilka öfverallt famlade i afguderiets blindhet, eller tumlade omkring i de vederstyggeligaste laster, så hade detta varit äfvenså väl utan ändamål, som att nu för tiden tala dessa orden till ett sådant hedniskt folkslag, som ännu icke vet af ordets sanningar, och därför icke heller har erfarit nådens kraft.

Esaias säger i 11:te kapitlet 1:sta versen: *och ett ris skall uppgå utaf Isai släkte, och en telning utaf hans rot frukt bära;* och sedan säger Esaias i 10:de versen om denna samma personen, den han i 1:sta versen kallat en telning af Isai rot: *och det skall ske, att Isai rot, som står till folks baner, där skola hedningarne fråga efter, och hans hvila skall vara ära.* Då man jämför dessa båda ställen med det, som däremellan säges om denne Isai afkomling, så visar det sig strax att det är världens utlofvade Frälsare, som utmärkes med denna benämning. Då han skall bland hedningarne blifva så känd, att de skola fråga efter honom, så har icke allenast hufvudämnet af Guds kunskap blifvit så känt, att denna kännedom burit sin rätta frukt, hvilken frukt i 1:sta versen säges skola komma af denne, som skulle uppträda i världen icke i Davids konungsliga härlighet, utan

uti landtmannen Isais (Davids faders) ringa anseende, och som dock likväl skulle stå såsom en planterad fana eller baner ibland folken; ett vanligt tecken till en oöfvervunnen krigsskara.

Då apostelen Paulus tagit dessa språken i denna mening, när han har anfört dem i Rom. 15: 9—12, så visar detta att dessa förklaringar icke äro på senare tider uppfunna, utan åtminstone lika gamla med Brevvet till de Romare, då den profetian börjat gå i fullbordan, som uti dessa skriftställen innefattas.

För att kunna inse huru ett gudomligt förutvetande visar sig i detta förutsägende, får man taga i betänkande tvenne omständigheter. Först var detta förutsagda emot den rådande tanken, som Judiska folket hade om hedningarne, så att profeterna icke af sig själfva kunnat råka på denna förmodan, såsom en följd af deras hjärtas önskan. Sedan var denna profetians innehåll vida skildt från den utsikten, som ställningen erböd bland de hedniska folkslagen på den tiden, då detta förutsägende skedde; så att profeterna icke kunnat råka därpå genom vägledningen af deras eget förstånd. Af Ap. G. 10: 45. samt 11: 1, 18. ser man att det var en så oväntad sak för de omvände Judarne, att det satte dem i förundran, när de sågo att hedningarne blefvo delaktige af de nådegåfvor, hvilka allt därtill endast hade visat sig hos omvände Israeliter. Denna Judiska meningen var ock öfverensstämmande med hvad erfarenheten allt därtill hade visat i denna del; ty ehuru kringspredde Judarne en lång tid varit, och Skriftens ljus med dem, så hände det likväl ganska sällan, att någon enskild person af hedningarne kom till Guds sanna kännedom; men icke hade det allt därtill händt, att hela hopar af hedningar antagit Guds ords rätta lära.

Profetian om Judiska folkets förskingrande och därjämte fortfarande själfbestånd är till finnandes på flere ställen i den heliga Skrift; men i synnerhet förekommer ett

sådant förutsäggande i 5 Mos. 30:de kapitel, och i synnerhet 1:sta, 3:dje och 5:te versarne, samt i Os. 3: 4.

Uti 5 Mos. 30:de kapitel tilltalar Moses hela Israels folk, såsom man tilltalar en enda person. Moses har således detta folket för sin syn såsom ett folk, äfven då han redan i 1:sta versen tilltalar detta folket såsom varande fördrifvet bland hedningarne, hvilket fördrifvande uti 3:dje versen förklaras att bestå uti en förskingring. Allt detta, som Gud här förutsäger om detta folket, att det skulle dem vederfaras efter deras förskingrande, kunde detta folket *icke lägga på hjärtat* (som det heter i 1:sta och följande versarne), om folket efter förskingringen hade bortblandat sig ibland de hedniska folkslagen; ty om man icke hade kunnat skilja Israelitiska folkets efterkommande från de andra folken, så hade det Israelitiska folket icke kunnat urskilja hvarken den välsignelsen eller den förbannelsen som skulle öfvergå det-samma i den mån, att däraf skulle följa detta folkets omvändelse, såsom det i 1:sta och 2:dra versarne föreställes. Icke heller skulle man kunna veta, då det en gång inträffar, som står i 3:dje och 4:de versarne omnämndt, att Judarne återigen skola bebo Canaans land, att det är just detta folket, som då intager det landet, och där från sin förskingring sammanstöter, så framt icke detta förut vore afskildt från andra folkslag.

Man skulle kunna häremot invända, att en sådan Judarnes sammanflyttning är ännu icke skedd, och att därför icke något bevis kan af denna profetian hämtas. Men jag svarar: beviset har jag icke hämtat af profetian om Judarnes sammanflyttning, som ännu icke har skett, utan af profetian om Judiska folkets själfbestånd under deras förskingring, hvilken oväntade besynnerlighet länge har visat sig för hela världens ögon. Jag vill endast säga att Judarnes förskingring och därunder varande bestånd, finnas båda i denna profetian utmärkta, så framt Mosis ord skola medgifvas äga något sammanhang, och hans tal något ändamål. * * *

76.

[IV]*

Min goda Mamsell!

October 1823.

Äfven om Mamsell icke hade blifvit uppfostrad inom den kristna församlingen och uti det uppenbarade ordets kunskap, skulle likväl blotta grannskapet med kristna folket kunnat lämna Mamsell den öfvertygelsen, till hvilken flere af de världsligen vise omsider kommit, att utom det uppenbarade ordet famlar människan i ovisshet om sin Skapares vilja, och är stadd i hel okunighet om sitt eviga öde. Det är därför i högsta måttön farligt att vika från den väg, där Gud uppsatt denna lyktan. Ps. 119: 105. En sådan afvikelse är det, då hos Mamsell sättes i fråga såsom en möjlighet, att det icke vore så, som Mamsell skrifver att hennes öfvertygelse är: att vår religion är den bästa, att Frälsaren är Guds Son, att han med sitt lidande försonat Gud, och att vi ej med våra gärningar kunna förtjäna Guds nåd. Det är därför en djärf fråga, som Mamsell i sitt bref framställer, då hon säger: om detta icke vore så, månne Gud tillräknade oss det, då vi ej visste annat, utan gärna ville göra det rättaste. Vi veta ju annat, och äro således lika med den tjänaren, som vet sin herres vilja. Luc. 12: 47. I Guds eviga råd har det blifvit beslutadt, att så skulle ske som skedt är, och därför är det omöjligt, att annat kunnat ske än hvad skedt är, att Guds Son har kommit i världen, för att med sin försoning och rättfärdighet blifva en grundval för deras hopp, som på honom tro. 1 Pet. 1: 20. Det är därför ett vådligt företag, att fara upp i himmelen och rannsaka efter andra möjligheter, än dem Gud gjort verkliga, då han så älskade världen, att han utgaf sin enda Son. Rom. 10: 6.

*) Efter en af förf. kollationerad afskrift.

Joh. 3: 16. Jag märker nog, likasom Mamsell själf i sitt bref yttrar, att det är den lede frestaren, som inskjuter sådant. Då han icke kan betaga en människa den fördelen af hennes återlösning, som består i möjligheten att kunna varda frälst, så söker den människofienden att hindra människan från att begagna denna fördelen till verklig frälsning, då han leder henne in i konstiga spekulationer, hvilka föra hennes tankar långt bort ifrån den rätta salighetsvägen. Då själfva samvetet vittnar om brott och hotar med straff, och då *en broder kan ingen förlösa, eller Gudi någon försona*, Ps. 49: 8, 9, så är det endast den människoblifne Guds Son, som med sin försoning kan trösta det öfver synden ängsliga hjärtat, och borttaga fruktan för döden. Matth. 11: 28. Ebr. 2: 15. Då apostelen Paulus icke vågade döma öfver hedningarne, som utantill äro, 1 Cor. 5: 12, 13, så är det icke rådeligt att vilja afgöra något om hedningarne, hvilka endast äro i den ställningen, att, som Mamsell skriver, de ej veta annat, utan vilja gärna göra det rättaste. Vi få se det en gång på den stora dagen, huru Gud också gjort dem rätt, hvilka han låtit vara i okunnighet om den återlösningen, som han själf åt dem har beredt. För Mamsell och mig och oss andre, som veta af den lyckan som står oss öppen, vore det önskeligt, att det icke med någon af oss så går, som vår Frälsare sade i Luc. 11: 32. *de Ninevitiske män skola uppstå på domen med detta släktet, och skola fördöma det, ty de gjorde bättring efter Jone predikan, och se, här är mer än Jonas*. Här, uti den kristna församlingen, är mer än Jonas; ty här är den store profeten Guds Son själf och hans apostlar, hvilka i Nya testamentets skrifter hafva framburit ett klarare ljus, än det som lyste hos Jonas och andra Gamla testamentets profeter. Här är därför det, som är ännu mer än förnuftets dunkelt brinnande lampa, hvilken endast lyser på hedningarnes väg. Ve därför den som har ljuset, och själfviljande begifver sig därifrån, hän i hedningarnes mörker. Huru skall den kunna se,

som tillsluter ögonen? Huru skall den finna vägen, som öfvergifver ledsagaren?

Då, efter så lång tids förlopp, Mamsell ännu icke kommit till rätta med sin sak, så måtte icke råden blifvit begagnade, hvilka blifvit Mamsell gifne. Mamsell hade då visserligen redan hunnit både till nådastånd och till försäkran därom, om hvilka båda förmåner Mamsell ännu har så vacklande begrepp, att det däruti röjer sig huru Mamsell saknar båda, när hon vill hafva försäkran om sina synders förlåtelse, innan Mamsell ännu med fullt allvar därefter sökt. Fastän jag så allvarsamt talar i en så allvarsam sak, menar jag därför icke att Mamsell skulle vara helt utesluten från möjligheten att blifva frälst, fastän Mamsell själf har uteslutit sig från verklig frälsning, antingen det skett genom försummelse, som kommit af Mamsells egen tröghet, eller tillbaka-blifvandet härrört af människofruktan, som Mamsell låtit komma öfver sig genom andras hot. Mamsell har misstagit sig däruti, att hon bedt om nådeförsäkran, som är en af de högre nådegåfvorna, hvilken icke kan vinnas vid första stegen af omvändelsens väg, utan då först, när en människa kommit ett stycke fram om bättringens trånga port, och visat trohet i frestelsen, eller undergifvenhet i lidandet. Efter hvad jag kan tycka, behöfver Mamsell att bedja om det första, som vinnes på omvändelsens väg, eller att den Helige Ande ville upplysa Mamsell med sina gåfvor, så att Mamsell måtte lära känna både sin egen förtappelse och Guds Sons frälsning, både sitt stora fördärf och sin Frälsares ännu större upprättelse. Uppfyllandet af denna Mamsells bön blir visserligen Mamsell beviljad för Guds Sons förböns skull, om Mamsell lämnar den Helige Ande tillfälle att genom Guds ord verka på Mamsells hjärta, då Mamsell läser sådant Guds ord, med hvilket den Helige Ande kan verka, och då Mamsell läser det så ofta, att den Helige Ande kan därmed verka något sammanhang. Då Mamsells tillfällen till ordets brukande lära under Mamsells beroende ställning icke vara många, så blir det bäst att Mamsell håller

sig vid Nya testamentet, då sådant tillfälle gifves, att Mamsell kan hafva bok i hand; men att Mamsell hos sig själf i sina tankar läser på sin lilla katekes, då Mamsell är i andras närvaro, hvilka skulle hindra Mamsell från att läsa i boken. När Mamsell läser Guds ord i sammanhang, och ofta har det fram i bönen för Herren, som Mamsell har läst, så kan Mamsell vara obekymrad om den förestående utgången utur tiden; ty om Mamsell håller det onda ifrån sig, och försakar världens väsende, så skall segervinnaren Christus icke tillstämja att Mamsell blir af den onde fienden hvarken öfvervunnen eller förvillad. Fastän Mamsell en tid bortåt kommer att blifva kvarhållen i samma ovisshet om sin andeliga belägenhet som den, hvaröfver Mamsell i sitt bref beklagar sig, så skall likväl Herren icke fördröja uppfyllandet af sina löften. 2 Pet. 3: 9. Mamsells synder skola likväl blifva utstrukna, när hon förtröstar på Guds Sons betalning för dem, ändock att Mamsell icke kan märka till hvarken sin tro eller sin förlåtelse. Ingen salighet saknar Mamsell därigenom, att hon icke smakar den; ty vår Frälsare har sagt: *salige äro de som icke se, och dock tro.* Joh. 20: 29. Oförmodadt skall äfven detta smakandet skänkas, om Mamsell så länge väntar, till dess Gud i sin allvishet finner det tjänligt att lämna Mamsell denna skatten om händer, nämligen då Gud hunnit göra Mamsell skickad att förvalta den, utan att Mamsell genom dess missbrukande eller vårdslösande skulle sätta sig i mistning både af detta och det andra af Guds nådes goda. Matth. 25: 29.

Likasom Mamsell begagnat sig af en annan till öfverlämnandet af sitt bref, och till inhändigandet af mitt svar, likaså har jag betjänt mig af en annans penna till detta mitt svars författande, hvaruti hvarje ord är af mig själf muntligen förestafvadt; ty ändock Mamsell har kommit att länge vänta på detta svar, genom de hinder som uppstått af mina år, min hälsa och min trägna tjänstgöring, så hade Mamsell likväl kommit att ännu längre vänta, om jag hade skolat skriva själf. Jag är därjämte öfvertygad att Herren Gud

därigenom icke låter något fattas; och jag hoppas att, om icke förr, dock på min Herres tillkommelsesdag få se att därigenom icke något har kommit att brista.

Nu står det till Mamsell själf. Från Guds sida skall intet fattas. Likasom han lämnat Mamsell detta tillfället, skall han icke tillstodja att någon människa på jorden eller någon ande från afgrunden afstänger för Mamsell salighetens väg, så framt Mamsell icke själf utesluter sig därifrån; ty Guds Son har öppnat den, och Guds Ande leder Mamsell däruppå, om hon följer vägvisningen, som är i ordet gifven. Joh. 8: 12. Då skall den tillfredsställelsen, som Mamsell nu saknar, lätta lifvets besvär, och göra Mamsells hjärta i själfva döden oförskräckt; ty det skall vara friden med Gud, som skall blifva en kännbar frukt af Mamsells dolda rättfärdiggörelse. Så skola de långväga anläggningarne, som den onde gjort, blifva tillintetgjorde, ty fritänkares framkastade tvifvelsmål skola förlora deras värde vid jämförelsen af saligheten, som Mamsell får njuta genom Guds ord; och äfven då dessa pilar hvässas af mörksens makt, skola de falla till jorden då de träffa trones sköld. Eph. 6: 16. Helt och hållet kan Mamsell icke vänta sig att blifva befriad från dessa urgamla försöken, hvilka den onde finner sin räkning att förnya; men Herren Christus skall ock förnya sitt ljus och sin kraft, hvarigenom Mamsell skall blifva i stånd att kunna afvisa dem. Sök icke att dölja sin kristendom, ty försöket skulle blifva lika farligt som fåfängt; men gif sig icke in uti onödig strid, ty Mamsell skulle därigenom på något sätt förlora. Matth. 10: 16, 17. Bered sig på att lida försmädelse för sin Herres saks skull, ty det är oundvikligt, om Mamsell åtager sig den saken med allvar. Ebr. 13: 13. Gör sig icke räkning på goda dagar, ty den som vill vara vår Frälsares lärjunge, måste taga sitt kors på sig. Matth. 16: 24. Så skola vi råkas en gång, och med hvarandra fröjdas, och tacka Gud, som har emellan oss låtit

dela sina nådeshåfvor, Rom. 1: 11; och detta skall då ske antingen en gång här i tiden, eller vid evighetens början på vår Frälsares stora tillkommelsesdag.

77.

[XXIII] *

Till Kongl. Psalm-Committéen.

Högvärdigste etc.

Junii 1815.

Under en trägen tjänstgöring har en lärare vid Svenska församlingen ansett för en viktig skyldighet att framställa de erinringar hans insikt och öfvertygelse förmått honom att göra vid en del af psalmerna i det af Höglofliga Kongl. Committéen utgifna Förslag till förbättrade kyrkosånger. Innan han går att andraga dessa, anser han angeläget att i djupaste ödmjukhet försäkra det, utom de synpunkter, hvilka Höglofliga Kongl. Psalm-Committéen i sitt företal utmärkt till bestämmande af reglorna för detta dristiga företag, att som granskare uppträda, har han haft i sikte den vördnad han är skyldig de män, åt hvilka den allsmäktige och allvise Öfverherden uppdragit ett arbete, som skall hafva inflytande på millioner människors eviga väl. Att jag sällan vågat försöket att uppfylla Höglofliga Kongl. Psalm-Committéens i dess företal yttrade önskan af förslag till de anmärkte bristernas afhjälpande, härrörer från känndomen om saknad skaldsnille; och då jag någon gång vågat mig ut på detta djup, och Höglofliga Kongl. Psalm-Committéen finner försöket misslyckadt, så tackes Höglofl. Kongl. Committéen anse detta såsom härrörande från tillgifvenhet för den delen af församlingen, som utgöres af de ringare folkklasserna, hvilkas fattningsgåfva och tankegång jag under min tjänstetid i synnerhet har haft tillfälle att lära känna.

*) Efter författarens egenhändigt skrifna koncept.

Af den först anförda orsaken, tillhopa med den sist-nämnda, har jag, med några få undantag, endast sträckt min granskning till de psalmer, hvilka från vår gamla Psalmbok blifvit föreslagne att i den nya varda bibehållne, och äfven endast till en del af dessa. Jag har förnämligast ställt mina anmärkningar emot de uttryck, hvilka jag trott skola blifva ledande till felaktige begrepp om en eller annan af vår evangeliska läras hufvudsanningar. Jag har med öppen-hjärtighet och frimodighet begagnat mig af den lämnade friheten för att yttra mina tankar, hvarförutan jag sett mig utur stånd att kunna göra något för ändamålets vinnande, och för tillfredsställandet af mitt samvetes öfvertygelse. Med dessa tankesätt och föresatser skrider jag till mitt företag.

I psalmen N:r 1 v. 5. står:

All heder åt föräldrar gif,
och deras stöd och huggnad blif.
När du af dem välsignad är,
så är dig Herren alltid när.

Häraf skulle någon kunna hämta den tanken, att Guds synnerliga närvaro är en ofelbar följd af föräldrars välsignelse, i anledning af dessa uttryck, att Gud är alltid när den, som äger sina föräldrars välsignelse. Om här menas den verksamma välsignelsen, då Gud verkställer föräldrars önskan, så är denna verkställda välsignelsen ibland fördold, och ibland tillkommande; och i intetdera fallet tjänar den som kännemärke till säkra uppfyllelsen af det i 4:de budet gifna löfte. Snarare vore detta kännemärke själfva löftets uppfyllande. Om någon åter af en sådan välsignelse skulle sluta därtill, att han också ägde Guds synnerliga närvaro, så råkar han i samma misstag, som då Judiska folket af den jordiska välsignelsen slutade till Guds nådes närvarelse. Om här menas föräldrars önskan af välsignelse öfver sina barn, så kan den likså väl vara utan

Guds särskilda närvaro hos barnen, som Guds särskilda närvaro kan hos dessa äga rum utan en sådan önskan hos föräldrarna. Föräldrar, som gärna finna dygder hos sina barn, ledas af den inplantade kärleken till dem att önska dem välsignelse, utan att Gud därför finner hos barnen det, som enligt Es. 57: 15. förmår honom att unna dem sin särskilda närvaro. När den händelse inträffar, som vår Frälsare i Luc. 12: 53. förutsäger såsom efter hans bortgång ofta förekommande, och såsom en tillfällig följd af Jesu läras verkan, att *fadren skall vara emot sonen*, så åtnjuter en så beskaffad son lika säkert Guds särskilda närvaro, som han i sådan händelse kommer att sakna den fientligt sinnade fadrens önskan om välsignelse. Om Guds allmänna närvaro kan här icke vara fråga; ty i det afseendet är Gud äfven när sådana barn, hvilka draga öfver sig föräldrars suckar. Gud har i 4:de budet lofvat, icke sin närvaro, som ej beror af bevisad vördnad emot föräldrar, utan jordisk välgång och långt lif, hvilka jordiska förmåner Gud kan skänka utan rubbning i den nådesordning, som bestämmer hans särskilda närvaro; och dessa förmåner har Gud fäst, icke vid föräldrars välsignelse, som icke alltid förvärfvas då den förtjänas, utan Gud har fäst dessa förmåner vid den hedersbevisning, som beror af barnen själva att låta sina föräldrar vederfaras.

I den nya psalmen N:r 5 v. 2. står:

Jag tror på Medlaren, som rördes af vår nöd,
att himlens bud till jorden bära,
och gaf oss friden med sin lära,
och gaf oss lifvet med sin död.

Då det här heter att, då Medlaren rördes af vår nöd, gick han att bära himlens bud till jorden, så leder detta uttryck till den tanken, att vår nöd allraförst blef därmed afhulpen, att Medlaren bar till oss himlens bud; såsom ock detta uttryck leder till den meningen, att han var

lika verkligen en Medlare i det, att han bar himlens bud till jorden, som han var det i sin lydnad, i sitt lidande och i sin död. Ehuru det är uppenbart att, sedan Jesus lämnade det stånd, i hvilket Jesus behagade att vara under största delen af sin lefnadstid på jorden, han, för den återstående mindre delen af samma tid, valde läroståndet; så behöfver man likväl endast höra Jesus själf beskrifva ärendet, med hvars utförande han kom att rädda oss utur vår nöd, för att blifva därom öfvertygad, att detta ärende var af annan art och högre vikt än det budskap, som både de osynliga och synliga himmelens sändebud fått sig uppdraget att bära till jorden; ty han säger att han var kommen att uppfylla lagen därmed, att han gjorde Guds vilja, och till att frälsa dem som förtappade voro, ifrån deras synder, då han skulle utgjuta sitt blod till syndernas förlåtelse, och gifva sitt lif till en sådan återlösning, som skulle hafva till påföljd att den som tror på honom, skall icke allenast slippa att förgås, utan ock få evigt lif.

Då gifva på förra stället säkert skall vara af samma betydelse som på det senare, så uppstå härvid följande betänkligheter. Friden, det från känslan af Guds vrede och från dödsfruktan befriade tillståndet, åtföljdt af en stilla förnöjelse, gifves, enligt Rom. 5: 1, då först, när Jesu lära, med tron anammad, medförer den rättfärdiggörelse, som den läran lofvar. Men i denna mening kan det ej sägas, såsom om något förbigånget, att Jesus gaf oss sin frid med det samma han gaf oss sin lära, utan att han gifver oss sin frid när vi med tron anamme hans lära. Om man åter vill föreställa sig att den omvända människan, som här icke nyttjar det i gamla Psalmboken förekommande bekännelse-ordet vi, utan tros-ordet jag, talar om sina också troende nådesyskon, då hon i den fortsatta berättelsen om sin tro börjar bruka ordet oss, och således beskrifver huru det tillgick då Jesus gaf dem sin frid; så kan denna mening icke såsom enahanda sammanbindas med den följande, då det heter: och gaf oss lifvet med sin död; ty i

Jesu död blef friden förvärfvad, men icke skänkt. Jesus förvärfvade oss friden med sin död, äfvenså väl som han med sin död förvärfvade oss lifvet; och lifvet skänkes oss igenom hans lära, äfvenså väl som friden. Både friden och lifvet gifvas genom Jesu lära; båda förvärfvades i Jesu död.

Uti 3. v. står:

Jag på den Anda tror, som lifvande går ut
af ljusets Far till jordens söner,
och bättringen med framgång kröner,
och pröfningen med saligt slut.
O ljus och sällhet utan like!
Hugsvalare! Du ger vårt svaga hjärta stöd,
och öfver brist och kval och död
du öppnar härlighetens rike.

Då, i de tvenne första raderna af denna versen, den Helige Andes sändande till människorna uttryckes med det samma ordet utgå, som annars brukas om dess väsentliga utgående, äfven af vår Frälsare i Joh. 15: 26, och då detta så kallade utgåendet till jordens söner endast säges ske från ljusets Far; så leder detta dels till den tanken, att den Helige Andes väsentliga utgående är ej annat än denne Högtlofvade Gudoms-personens sändande till människorna, att verka på deras hjärtan; dels ock leder detta uttryck till den meningen, att den Helige Andes väsentliga utgående endast är af Fadren. Båda delarne skulle förekomma den enfaldige stötande; det förra för den, som i Evangelium på 6:te Söndagen efter Påsk, eller i sistanförda Joh. 15: 26, hörer Jesus göra en uttryckelig åtskillnad emellan utgåendet och sändandet; och det senare för den, som erinrar sig att hafva läsit i sin katekes, att den Helige Ande är af Fadrenom och Sonenom utgående.

Det därefter följande yttrandet om den Helige Ande, att han kröner bättringen med framgång, äfvensom det ännu längre ned förekommande uttrycket, att han ger vårt svaga hjärta stöd, lämna, hvarje uttryck för sig,

understöd åt det fördoldt, men djupt hos hvarje människa fästade förtroendet till egna krafter i det, som rörer omvändelse och gudsfruktan; hvilket förtroende tredje Artikelen i lilla katekesen söker att förtaga, då den lärer att den Helige Ande icke allenast genom upplysning gifver åt bättringen framgång, utan ock med sin kallelse börjar densamma, och då den Helige Ande ensamt tillskrifves behållandet och bevarandet i en rätt tro. När omvändelsesförändringen, under namn af bättring, betraktas från den sidan, då människan genom ordets och bönens bruk, samt användandet af vaksamhet, bidrager å sin sida till denna förändring, så ingår väl detta bidragande å människans sida lika mycket i bättringens framgång som i dess början; men så är det ock vid båda dessa tillfällen som den Helige Ande (enligt hvad apostelen Paulus i 1 Thess. 5: 24. lärer) uträttar det hufvudsakliga och afgörande; äfvensom, oakadt ofvannämnda människans deltagande ännu mera äger rum under hennes bevarande i trone, den Helige Ande som Hugsvalare likväl uträttar mer, både under bättringen och under pröfningen, än det, att han ger vårt hjärta stöd; ty under bättringen förändrar han dess hårdhet, arghet och illfundighet till barnslig blödighet, kärlek och enfald; och under trones bevarande bringar han blödigheten till frimodighet, kärleken till trohet, och enfalden till klokhet.

I N:r 7 v. 3. står:

O Jesu! Guds enfödde Son,
 som från din härlighet steg ned,
 och himlens vrede, världens hån
 i dödlig skepnad för oss led.

Ehuru det ordet dödlig, som sammanbindes med det ordet skepnad, tyckes böra förekomma att man icke må taga skepnad i dess vanliga betydelse, då det bemärker ett blott utseende, utan full däremot svarande verklighet, fruktar jag likväl att den enfaldige, som blifvit bekant med

den vanliga betydelsen som åtföljer ordet *skepna*d, däraf i den måtton hindras från att akta uppå den på detta ställe åsyftade betydelsen af detta ord, att han antingen föreställer sig Guds Son under hans lidande, likasom då han i en antagen människoskepna visade sig för fäderna i Gamla testamentets tid, eller, om en sådan mindre tänkande är mera kunnig, befarar jag att han stöter sig på detta, efter utseendet, felaktiga uttryck.

I N:r 16 v. 8. står:

Men den ovärdig går härtill,
ej tror, ej sig omvända vill,
han finner ingen frälsning här;
sin dom han i sitt hjärta bär.

Då man med ordet *hjärta* vanligen förenar begreppet af något medvetande eller förnimmande, så skulle den säkre häraf kunna hämta anledning till den tanken, att han ingen dom hade, efter han ingen dom kände, och på detta sättet få tillfälle att till styrka för sin säkerhet missbruka det, som varit ämnadt till hans uppväckelse.

I N:r 17 v. 2. står:

Du värdes själf i denna stund
mig till ditt altar leda,
och där, befäst i ditt förbund,
för mig ditt bord bereda;
så att min själ, ej blott min mun,
må af din spis och nådebrunn
sig kunna vederkvicka.

Emedan nattvardsgästen först omtalas såsom redan befäst i Jesu förbund, då Jesus bereder för honom ett bord, där han blir vederkvickt; så kunde någon häraf råka på den tanken, att han måste först vara befäst i sin Frälsares förbund, innan han i den heliga Nattvarden kan vänta sig vederkvickelse; då det likväl icke är [en] väsentligen er-

forderlig egenskap vid ett rätt den heliga Nattvardens begående, att förut vara befäst i Jesu förbund; utan det är en af ett rätt den heliga Nattvardens begående härflytande förmån, att blifva i detta förbund befästad.

I N:r 19 v. 6. står:

Jag söker Jesum med all flit,
till Jesu kors står all min lit;
med fromt begär jag längtar dit
från tidens flärd och svek och split.

Ehuru Jesu kors här vill säga det samma som det Jesus på sitt kors fullbordade, eller hvad apostelen Paulus kallar *Jesum Christum och honom korstüstan*, och att längta till detta korset således vill säga att längta efter det som Jesus på sitt kors uträttade; så fruktar jag likväl, att detta ord: Jesu kors, satt tillhopa med längtandet, gifver anledning antingen till ett sinnligt eller dunkelt begrepp, som tyckes vara ökad genom det ordet fromt, som hör till den kristeliga kärleken, när det sättes ihop med begäret, som hör till den kristeliga tron. Jag vet icke om det kunde heta:

Jag söker Jesum med all flit,
och har till honom all min lit;
jag sträfvar städse komma dit
där aldrig spörjes svek och split.

I 12:te versen står:

Din lära, helig, hög och sann,
ditt blod, som från din sida rann,
ditt lif, som döden öfvervann,
förlösning för oss alla fann.

Om Jesu förlösning tages i så vidsträckt mening, att därunder äfven inbegripas denna förlösningens frukter, eller förlösningens fulla verkställighet till ett evigt lif, så

kan Jesu lära äfven anses att vara hörande till Jesu förlossning; ty med sin återlösning har Jesus enligt 1 Tim. 2: 6. också utträttat att den icke skall allenast okänd och fördold vara verkande inför Gud till deras salighet, som icke visste att en sådan återlösning var skedd; utan med denna återlösningen är också utträttadt att därom skall blifva predikadt i den fulla Nya testamentets klarhet, som leder icke allenast till det eviga lifvets fördolda ägande, utan också till det eviga lifvets försmak. Af sådan orsak har Herren Jesus (efter hvad apostelen Paulus skrifver i 2 Tim. 1: 10.) icke allenast borttagit döden, utan ock i ett klarare, fastän såsom vid solens uppgång måttadt ljus, framburit lifvet och ett oförgängeligt väsende, genom det evangelium, hvilket hans apostlar bragt till middagens glans, sedan det af profeterna (t. ex. i Es. 53:dje kapitel) varit föreställdt med morgonrodnans klarhet, och af Moses i förebilderna såsom i en gryning blandadt med den flyende nattens skuggor. Då likväl den enfaldige varit van att i sin lilla katekes med det ordet förlossning förbinda samma trångare begrepp af försoning, som apostelen Paulus, då han i Rom. 3: 24. från Jesu förlossning och Jesu blod, såsom varande en och samma sak, härleder en syndares rättfärdiggörelse och syndaförlåtelse, såsom en och samma sak; så fruktar jag att den, hvars förståndsöga icke är öfvadt vid en oväntad utvidgning, skulle villas i sina begrepp, då han skulle under ett och samma namn förena Jesu förlossning och dess frukter; Jesu egentliga förlossning, den han då först hade åt oss vunnit, då blodet efter hans död rann från hans sida, och då han med uppoffrandet af sitt lif hade öfvervunnit döden, skulle den enfaldige i sitt begrepp då förena med den ofvannämnda frukten af Jesu förlossning, hvilken, äfvensom andra dess frukter, redan med själfva världen börjat tillflyta människorna (af hvilken orsak Jesus i Upp. 13: 8. säges vara dödad från världens begynnelse), och hvilka frukter äfven efter Jesu bortgång fortfarande (hvarför Jesus i Ebr. 13: 8. kallas *Jesus Christus* både *i går och i evighet*).

I 14:de versen står:

Och att vi detta skole tro,
 du lofvar själf att hos oss bo,
 och hugna själen med den ro,
 som föds af kärlek, hopp och tro.

Ron, eller den andeliga friden, födes af tron, efter hvad apostelen Paulus lärer i Rom. 5: 1. Kärleken eller tillgifvenheten för Gud vår Frälsare och, för hans skull, för dem som tillhöra eller borde tillhöra honom, denna kärleken, som äfven födes af tron, verkar så vida på en människas själaro, att den andeliga friden störes eller ostördt åtnjutes, i samma förhållande som den kristeliga kärleken afkallnar eller fortfar att vara brinnande. Oegentligen skulle således af denna orsak det kunna sägas, att hjärtats stillhet födes af kärleken, om födas skall betyda det samma som näras och underhållas; men då Guds nådelöften egentligen äro näringsmedlet för den andeliga friden (hvilka därför kallas *fridens evangelium*), och då den enfaldige är van att taga det ordet födas i den mening, att det betyder det samma som hafva upprinnelse, så skulle han här af hämta anledning att tvifla om beskaffenheten af den frid han njuter, om han skulle uppsöka mer än ett ursprung för densamma; ty hvad hoppet beträffar, är det i dess början en nyss upptänd, och i dess fortgång en förkofrad tro.

I 17:de versen står:

Ack Jesu! oss beredda gör,
 och syndens makt i oss förstör;
 vårt hjärta öppna, väck och rör,
 att vi dig undfå som sig bör.

Enligt Upp. 3: 20. har den enfaldige varit van att anse hjärtats öppnande såsom den sista den Helige Andes verkan, hvilken går näst före Jesu emottagande, då däremot klappandet eller väckelsen går näst före hjärtats öppnande, och

rörelserna ensamt betraktade förnimmas under det att Jesus står utanför hjärtat. Jag fruktar således att hos den enfaldige skulle uppstå villrådighet af denna anledning.

I N:r 102 v. 2. står:

Makt, Kärlek, Vishet, evigt prisad!
 Treene, evigt samme Gud!
 Gud, i det helas rika skrud,
 Gud, i dess minsta stoft bevisad!
 Att nalkas mig som fallen är,
 dig, Fader! har ditt hjärta drifvit,
 en Son bland människor du blifvit,
 en Ande du är städs mig när.

En mera skarpsynt ser att uttrycket: en Son bland människor du blifvit, har samma mening som då apostelen Paulus säger: *Gud är uppenbar vorden i köttet*, ehuru här icke varit plats att, som uti 1 Tim. 3: 16, med andra tillagda uttryck bestämma den i köttet uppenbarade Gudomspersonen. En sådan mera tänkande läsare finner ock att det sista uttrycket: en Ande du är städs mig när, innefattar den treenige Gudens inneboende hos de trogna. Den enfaldige åter, som i Evangelium på 2:dra dag Pingst, eller i Joh. 3: 16, hört Guds Son själf göra en uttryckelig åtskillnad emellan Fadren som utgifvit sin Son, och Sonen som blifvit utgifven, skulle, som jag fruktar, blifva bekymrad, då han af dessa uttryck antingen tror sig här träffa den tanken, att det är Fadren som har blifvit en människoson; eller om en sådan enfaldig ansåg det, som där-efter talas om Sonen, såsom taladt till Sonen, så skulle denne enfaldige stöta sig, då det förekom honom liksom meningen här vore den, att Guds Son hade då först varit en Son, när han blef en Son ibland människor; och en sådan enfaldig skulle icke veta att förena denna fattade tanke med det han läsit i Ps. 2: 7, att den himmelske Fadren före Sonens människoblifvande säger sig hafva födt honom; och slutligen skulle en sådan enfaldig af sista raden i denna

versen taga anledning till det begreppet, att den som af Jesus i Joh. 15: 26. kallas den Helige Ande, och uttryckeligen föreställes såsom en annan än Fadren, af hvilken han säges utgå, och äfven omtalas såsom en annan än Sonen, af hvilken han sändes, skulle likväl icke vara något annat, än den egenskapen, att Gud är en ande, hvilken egenskap så mycket mindre kan i något afseende vara åtskillig hos Fadren eller Sonen, som den är lika gemensam för dessa som för den Helige Ande själf, efter den Helige Ande är med Fadren och Sonen *en* Gud. Till förekommande af dessa misstag vågar jag föreslå denna lydelse för de trenne sista raderna i denna versen:

Dig, Fader! har din kärlek drivvit,
att du din Son för oss utgifvit,
och låter Anden bli oss när.

I N:r 120 v. 3. står:

Därjämte sade du oss till,
att tro på dig allena;
ty du af nåd oss alla vill
från våra synder rena,
blott vi förtröste däruppå,
att evigt lif af dig vi få,
och vandre som du bjuder.

Den som ser längre in i saken, finner meningen i sista raden åsyfta det samma, som då vår Frälsare säger i Matth. 7: 21. *icke varder hvar och en kommandes in i himmelriket, som säger till mig Herre, Herre; utan den som gör min Faders vilja, som är i himmelen;* och en sådan mera klar-synt förstår i anledning därpå att en förutgången helig vandel är ett oundgängligt villkor för att slutligen af Jesus få emottaga ett evigt lif. Men den mindre tänkande, fruktar jag, anser vandringen, som Jesus bjuder, att vara genom ordet och sammanbunden med det föregående till att utgöra ett lika oundgängligt villkor för reningen från synderna, som den näst förut i sådan egenskap nämnda förtröstan

däruppå, att af Jesus få ett evigt lif; och befarar jag således att, då en sådan enfaldig men redlig kristen säkert finner mycket däri fattas, att han vandrar som Jesus bjuder, han däraf hämtar anledning att tvifla om sin rening från synderna, och hindras af denna tanke ifrån att till upprättelse för sitt nedslagna mod akta uppå den trenne gånger upprepade försäkran apostelen Paulus gifver i Gal. 2: 16, att i frågan om rättfärdiggörelse eller andelig rening, äro icke lagsens gärningar och tron båda tillhopa tvenne villkor eller gemensamt bidragande orsaker, utan att tron på Jesum Christum är därvid enda orsaken och villkoret. Kanske det kunde i sista raden heta: som du i ordet lofvat, eller: just som du oss har lofvat.

Ehuru jag af den först anförda orsaken så ganska litet kunnat göra för denna sak, att jag i detta afseende visserligen icke har anledning något begära, likväl, emedan jag af Höglofliga Kongl. Committéens Förslag till förbättrade kyrkosånger finner att några af de gamla psalmerna blifvit äfven till deras gamla lydelse bibehållna under samma nummer som den nya psalmen; så vågar jag, både för egen del, och för fleras räkning, hvilka jag är öfvertygad tänka lika med mig, ödmjukast anhålla, det ville Höglofliga Kongl. Committéen i den måtton utsträcka denna benägenhet mot den enfaldiga hopen, att, med undantag af psalmerna N:r 20, 76, 84, 106, 117, 139, 140, 144, 152, 153, 154, 173, 203, 232, 233, 234, 239, 245, 251, 256, 262, 263, 274, 305, 356, 370, 392 och 413, hvilka i det hufvudsakliga ingen förändring undergått, de öfriga psalmerna, hvilka under samma eller annat nummer blifvit från gamla Psalmboken bibehållne, måtte också till deras gamla lydelse blifva i den nya Psalmboken under samma nummer med den nya psalmen upptagne. Den tillökning i det nya psalmbokspriset som här af skulle uppstå, tror jag att äfven den fattigare skulle med nöje vidkännas, och af den upplystare gillas, som i den måtton blifvit bekant med den jämna, anspråkslösa och stilla gudaktighet, hvilken finnes i de gamla psalmerna, att hugnaden, understödet och

upplifvandet som han af dem hämtat, hindrar honom från att akta på felen mot språket eller skaldeläran, på hvilka fel endast den fientligt sinnade stöter sig, och hvilka endast den granntyckte vill hafva som ett ogräs uppryckte, utan afseende därpå, huru mycket af den goda säden skulle med det samma gå förloradt. När man då besinnar att den arglistige smädaren alltid skall veta att påfinna någon ny förtydning vid den nya ändringen af något ställe i en gammal psalm, eller kanske våga samma gyckelspel med någon af de helt nya psalmerna, så tyckes det svenska Sion hafva gjort nog afseende på sina smädare, när, för att göra innehållet af sin nya Psalmbok klanderlöst, hon rent af uteslutit en del af de gamla psalmerna, uti hvilka, utom ofvannämnde förvriddingar, smädelsen bland hela mängden endast kunnat uppleta några få uttryck, hvilka alltjämt blifvit anförde såsom förmenta bevis på de gamla psalmernas hel och hållna oduglighet. När dessutom vid hvarje nummer uti nya Psalmboken finnes antingen en förnyad eller alldeles ny psalm, så tyckes den vittre fordringsägaren, som vanligen i dessa stycken mera granskar än nyttjar, hafva fått sin fulla rätt, så att åt den enfaldige kunde lämnas den hugnaden, att uti de oförändrade bibehållne psalmerna se det värde vara offentligen godkändt, som han sätter på en stor del af de gamla psalmerna, och finna möjligheten beredd att någon gång också vid den offentliga gudstjänsten få höra en och annan af de gamla psalmerna sjungas, hvilka så mången gång aflägsnat bekymren från hans hjärta, och hvilka genom förfädernas okonstlade uttryck låtit tillflyta honom, för en stund åtminstone, känslan af den äldre kristna församlingens manliga styrka.

Det är endast i afseende på möjligheten, att det mig förlänta pund skulle i denna väg ytterligare kunna nyttjas, som jag har uti den vid genomdragningen fästade sedlen utsatt mitt namn och vistande; och vågar således i djup ödmjukhet förbehålla mig att i annor händelse blifva lämnad okänd i min vrå, ur hvilken jag icke skulle vilja framträda

på den kristna församlingens större skådeplats, utan då det skulle behövas för hennes gemensamma gagn.

Lika stor är ändå den djupa vördnad, med hvilken, under anförande af nedanstående valspråk, jag har äran framhärda

Eders Högvördighets
och
Höglofliga Kongl. Psalm-Committéens
allerödmjukaste tjänare

— — —
Kan du ej göra hvad du vill,
så gör dock hvad du kan.

78.

[XXIV] *

Maj 1824.

Det i mitt bref af d. 22 Maj anförda må endast anses såsom en jämförelse emellan Lutheri Postilla och Scriverers Sjalaskatt, och ej såsom om Scriver skulle

*) Efter det af förf. dikterade konceptet. — Anledningen till detta af prosten Schartau dikterade, fastän under en annans namn skrifna bref, var följande. En ung man, som af författaren begagnades till att skriva efter hans diktamen och annat dylikt biträde, hade blifvit tillfrågad angående priset på Luthers Postilla och Scriverers Sjalaskatt, hvilka böcker en af hans bekanta önskade köpa, för att af en sjuk begagnas. Då han, i anledning af hvad han förut hört prosten Schartau yttra angående Scriverers Sjalaskatt, förmodade att denna bok för en sjuk läsare vore mindre tjänlig, rådfrågade han härom bemälte lärare, hvars yttrande han i bref meddelade sin vän. Detta yttrande innehöll: »att en människa, som är vorden stängd genom sjuklighet eller af brist på rättskaffens lärare (antingen en sådan lärare är begåfvad med större eller mindre gåfvor), från tillfället, att få Guds ords sanningar för sig i predikningar och skriftermål utvecklade, må, liksom till ersättning härför, och då någon större ledighet lämnas henne, äfven begagna sig af andra med Guds ord öfverensstämmande skrifter, och synnerligast af Lutheri Postilla, så väl för dess egen utmärkta beskaf-

innefatta någon villfarelse. För öfrigt anmärkte Prosten Schartau rörande så väl Lutheri skrifter, som andra, de där blifvit författade af renläriga män, att hvarken Luther eller någon annan andelig författare, utom den heliga Skrift, är fri från alla misstag. Så, till exempel, heter det i Lutheri företal åt Brevvet till de Romare: »uti 9, 10 och 11 kap. lärer han oss om Guds eviga försyn, af hvilko ursprungeliga utgår, ho där tro eller icke tro skall; ifrån synden lös varda, eller icke lös varda». Likväl vet man att det beror egentligen af Gud, att en människa tror och blir från synden lös; likväl beror det af människan själf om hon icke tror, och icke varder från synden lös; ty det härrör af Guds verkande nåd, att en människa kommer till tron, och således genom vår Frälsares förlossning blir lös från sina synder; men det härrör af människans nekande motvilja, hvarmed hon emotstår den Helige Andes verkan, att hon icke kommer till tron, och således icke vinner del i vår Frälsares förlossning, genom hvilken hon ifrån synden skulle varda lös. Det kan man ock förstå, att Gud icke har förutsett annat ifrån evighet, än det som i tiden verkligen sker.

fenhet, som ock därför att den alltid förekommer ny, och uppriskar det mänskliga sinnet, hvilket ej kan upphämta hela mängden af lärdomar som där finnas. Hvad åter Scrivers Själskatt angår, kan denna bok, som är af en mera utspädd beskaffenhet, väl gifva en frisk människa en anledning till den heliga Skrifts rannsakande, såsom den ock fordom blef en sådan anledning för prosten Schartau själf; men den förmår dock icke att gifva den fulla näring, som den betarfvar, hvilken efter människoöga har sin upplösning på närmare håll. Då äro ögonblicken dyra, och ju färre de synas blifva, desto viktigare äro de, och ju större skröpligheten är, desto mera kraft utifrån behöfves för att uppehålla främlingen, som tågar mot sitt rätta hem. Därför ansåg prosten det ej vara rådligt att medelst Scrivers Själskatts läsande för den sjuke, borttaga den tid, som skulle kunna användas till den heliga Skrifts afhörande, eller till något styckes föreläsande ur Lutheri Postilla.» Sedan prosten Schartau läst det bref, hvori detta hans yttrande meddelades, ansåg han nödigt att därtill göra det tillägg, som innefattas uti ofvanstående bref, hvilket, såsom förut är sagdt, ehuru i en annans namn skrifvet, dock är af honom själf ord från ord dikteradt.

Således sker det icke för det att Gud har förutsett det; utan det har blifvit förutsedt, eftersom det sker. Det som Gud har förutsett, är således första ämnet i Guds förutseende, och Guds förutseende är det andra, som däraf följer; äfvensom Guds eviga beslut är det tredje, som återigen kommer efter Guds eviga förutseende, och grundar sig därpå *). Detta misstag har däraf härrört, att Doctor Luther var före sin omvändelse en Augustiner-munk, och Kyrkoläraren Augustinus, som stiftat den orden som bär hans namn, hyste denna läran, hvaraf lämningen hos D:r Luther ledde till detta misstag, hvilket utgör en af hufvudlärdomarne i de så kallade reformertas religion, men är hos dem drifvet till en märkelig villfarelse.

Likaså finner man i D:r Luthers Evangelii-Postilla, Sommardelen, predikan N:r 77, 18:de och 19:de punkterna, det misstaget i den heliga Skrifts tolkning, att D:r Luther antager det vara sagdt till Cain genom Adam, som Skriften säger vara taladt till Cain af Gud själf.

Dylika misstag göra likväl icke någon hufvudsaklig skada hvar de finnas, och förringa icke värdet af D:r Luthers eller andra renlärige mäns skrifter; likasom man icke förkastar en hälsosam dryck, om ock en fluga kastat sig däruti, utan tager bort henne, och dricker likväl.

Dessa och flera misstag, hvilka till en del också äro i början af D:r Luthers Postilla anmärkte, hindra således icke att ju denna bok är den yppersta af alla andeliga skrifter, såsom han ock ansåg den vara det bästa af hvad han kunnat åstadkomma. Näst efter D:r Luther räknade Prosten Schartau Arndts sanna Christendom, i synnerhet 1:sta, 2:dra, 3:dje och 5:te böckerna, och allrämest de däruti förekommande långa, men utmärkt vackra bönerne. Likväl förekomma äfven i den boken några misstag. Så, till exempel, har Arndt upptagit i 2:dra boken 34:de kap.

*) Jämför förf:s Afhandling om Nådevalet, Lund 1825. (Andra uppl. Lund 1867.)

tolf andra smärre kapitel, hvilka blifvit författade af en vid namn Weigelius, hvars villfarelser ännu icke [hade] stigit till den höjd, att Arndt kunnat blifva dem varse, men hvilka sedermera blifvit upptäckte och äfven i själfva Arndts bok äro vordna anmärkte. Så lutar det ock ibland hos Arndt själf hän åt den gamla villfarelsen, att där skulle finnas i själfva människonaturen, sådan som den nu är, likasom ett frö till det nya andeliga väsendet, som kallas den nya människan, och att det genom omvändelsen endast skulle utvecklas och bringas till mognad. I detta misstaget innefattas således den villomeningen, att människan icke vore af synden helt och hållet fördärfvad, utan att det första af det rätta andeliga väsendet vore ännu i människonaturen kvar.

Emedan Prosten Schartau, som förut sagdt är, endast i början af sin omvändelse läst någon del af det allraförsta i Scrivers Själskatt, så kunde han icke uppgifva några miss-tag i den, utom det, att mannen nyttjar en mängd af historier, hvilka i alla fall icke äga någon egentlig förbindelse med de andeliga ämnen han afhandlar, och hvilka således icke heller tjäna till den uppbyggelse, som man uti boken skulle vilja söka; ehuru den i öfrigt innefattar många vackra saker, hvilka visserligen äro framställda i ett rent andeligt sinne. Ehuru D:r Luthers Postilla äfven innehåller mycket, som rör de påfviskas villfarelser och missbruk, så ansåg H:r Prosten Schartau likväl dessa utvikningarne mindre aflägsne från den saken han hade för sig, än de många mer och mindre trovärdiga berättelserna, hvilka Sriver hämtat utur den världsliga historien, och hvilka således höra mera till det jordiska än det andeliga lifvet.

På vårt språk äro flera andeliga skrifter öfversatte, hvilka blifvit författade af en tysk vid namn Magnus Fredrik Roos (och hvilken icke måste förblandas med prosten Petrus Roos här i Skåne, eller andra af det namnet här i Sverige). Af dessa skrifter kan man från Göteborg få Inledningen till den heliga Skrift, Abrahams tros fotspår,

Samtal öfver ålderdomen, med flera. Ehuru förträffliga dessa äro, finner man dock i den förstnämnda det betydliga misstaget, att Roos antager den meningen, som skulle vår Frälsares predikan för andarne i fängelset (1 Pet. 3: 19.) vara det samma som det evangelium, hvilket enligt 1 Pet. 4: 6. är vordet predikadt för de döda, och hvilket evangelium skulle, efter Roosens mening, hafva bestått uti kungörandet om en förlossning från helvetet, som skulle vederfaras den första otrogna världen, som förgicks genom flodens vatten. Den mycket gamla villfarelsen, som, drifven till sin höjd, sträcker hoppet om återställande ända till de onda andarne, hvilka, enligt Ebr. 2: 16, vår Frälsare icke har på sig tagit, och hvilken andra villfarande lärare hafva sträckt till hela de förtappades skara bland människorna; detta återställandet har Roos sträckt till de människorna, som förgingos i syndaflo den, och därmed, fast med någon inskränkning, utan tydlig grund af den heliga Skrift, flyttat rånmärket för nådens rike in i evigheten, och med detta misstag råkat till en del i motsägelse med hvad den heliga Skrift i denna delen antager och lärer. Detta hindrar likväl icke att man ju nästan öfverallt i den tyske Roosens skrifter träffar ett ovanligt andeligt ljus, och får mycket lära i Guds kunskap, som man på andra ställen saknar.

Därför får man likväl akta sig för andra mångfaldiga skrifter, hvilka underhålla skadeliga villfarelser, blandade med ett gudaktighetens sken, eller med ett bevekligt nit; af hvilken sort [många] skulle kunna uppräknas, och bland dem äfven sådana, som bland den andeliga allmänheten anses vara af mycket värde. Likväl vill H:r Prosten Schartau därmed icke hafva sagt att de af honom nu uppräknade skrifter voro de enda renläriga, såsom han ock icke heller kan åtaga sig att vara domare öfver hvad andelig skrift som helst, och allraminst att uti bref meddela ett sådant ogillande omdöme.

79.

[XXVI] *

Norra Svalöf, October 1808.

Mine käre vänner, Landtvärnisterne A. och B. från
S. och K. församlingar!

Då Ni hafven, genom den högsta Gudens skickelse, förlorat eder lärare, så lærer där icke vara någon präst, den I mera känna än mig, om hvilken I veten att jag var med eder bortgångne lärare så till vänskap förbunden, att bådas vår lärdom och öfvertygelse var en och den samma. Detta lærer ock hafva varit orsaken hvarför en af edre kamerater var hos mig här, till att rådfråga sig rörande de betänkligheter som hos honom, som ock hos flere, uppkommit rörande den af er fordrade tro- och huldhetseden. Såsom han berättade att han af andre flere landtvärnister blifvit anmodad att inhämta mitt råd, så fagnar det mig hjärteligen att nu af A:s faster, C:s hustru i M. få höra att större delen af landtvärnisterne från S. socken följt de råd och förmaningar jag meddelat deras utskickade (hvilka han tvifvelsutän dem meddelat), så att de redan visat den lydriad emot predikömbetets förmaningar, som är er af Gud befalld uti de Guds orden som stå i eder katekes: *varer edra lärare lydige och följer dem; ty de vaka öfver edra själar, såsom de där räkenskap göra skola, på det de måga det göra med fröjd och icke med suckan; ty det är eder icke nyttigt.* Med ett sådant bekymmer hörer jag att I, som båda fått en så vacker kunskap genom eder bortgångne lärares tragna undervisning, likväl kunnen glömma bort de Guds orden I läsen uti eder katekes: *ho sig sätter emot Öfverheten, han sätter sig emot Guds skickelse; men de som sätta sig däremot, de skola få en dom öfver sig;* och detta därtill: *varer underdånige all*

*) Efter förf:s egenhändig skrifna original.

mänsklig ordning för Herrans skull, ehvad det är Konungenom såsom den öfversta, eller Befallningsmännerna, såsom de där sände äro af honom. Det är således *all mänsklig ordning* som Gud vill att I skolen vara underdånige för Herrans skull. En ordning är visserligen det, att en yngling, en stridsman, han må heta hvad som helst, med ed närmare till sitt samvete förmås att iakttaga de skyldigheter som åligga en och hvar, att försvara sin konungs och sina landsmäns lif och välfärd. Där skulle väl kunna finnas sådana, som bära bandoléret, hvilka ömt och nitiskt göra sin tjänst, omänkskönt de icke aflagt någon ed; men som människor ej kunna alltid utrannsaka detta, så måste det sträcka sig till alla, hvad som egentligen behöfves för den säkre, vårdslöse och obetänksamme, att genom edgången lägga ett starkare band på hans samvete, att förmå honom till den trohet och lydriad, hvartill han likväl ändå är förbunden, också innan han aflagt eden. Därför kan den som känner Herren, och än mer den som erfarit kraften af Herrans ord, omöjligen kan den vägra sin konung detta vedermäle af sin vördnad och kärlek; och om någon det gör, så måtte han icke akta den befallning, som alla konungars Konung har i sitt ord gifvit att *ära Konungen* (1 Petri epistel 2 kapitel 17:de versen, som ock står i Evangeliiboken på 3:dje Söndagen efter Påsk); så måtte ej Guds och vår Frälsares kärlek hafva ännu sträckt sin verkan så långt på den människans hjärta, att det lidande Christus utstått för synderna, att den möda denne vår Återlösare haft för vår salighet, kunnat drifva den människan till främsta ledet af människosläktet, där Gud, bland dem han kallar fader och moder, har satt konungen, såsom landets Fader, då Gud, som böd att *älska din nästa som dig själf*, allraförst bland dessa har i 4:de budet befallt att denna kärleken skall visas [fader och moder], uti att hedra dem. I hafven orsak att tacka Gud, att eder Öfverhet icke fordrar annat af eder, än det som stämmer öfverens med Guds ord; och annat innefattas icke uti krigsmannaeden, som står uti soldaternas eller de lekamliga stridsmännens krigslag, eller

de så kallade Krigs-artiklarne. Jag, som efter mitt stånd är en andelig stridsman, jag har också aflagt ed då jag gick in i det ståndet, nämligen den eden, som står i prästernas lag, eller den så kallade Kyrkolagen. Denna eden är till en del lik eder ed, men där som är någon olikhet, så härrörer den af olikheten som är emellan vårt stånd och edert. När Gud skulle så hårdt straffa vårt land, att öfvermäktige fiender skulle vilja tvinga oss till sådane eder, som voro emot Guds ord stridande; se då ville jag med Guds hjälp föregå er med efterdöme af ståndaktighet. Därförinnan vilja vi taga emot och underkasta oss de anstalter, som vår kristliga Öfverhet gör, såsom af Guds hand, och bedja Gud välsigna dem, att, omänskönt de äro förbundne med olägenheter, hvilka alltid äro kännbarast för stridsmannen, de dock måtte, genom den Högstes välsignelse tjäna därtill, att edra hemmarvarande släktingar må få sitta i lugn; men icke vilja vi med hårdnackenhets verkställa och följa de råd och inbillningar, som, diktade af ondskan, kringbäras af oförståndet, samt därigenom uppväcka missnöje hos konungen, som deltagar i krigets mödor, och reta den högste Guden till vrede, som hittills har agat oss med mycken förskoning.

A:s farfar D. i M. är af lika tankar med det jag skrifvit, och hade själf uttryckt dem, om icke hans höga ålder hade hindrat honom. B:s far E. har åtagit sig frambära detta bref, hvilket C:s hustru af mig emottager. Jag hoppas att min begäran ej afslås, att detta mitt bref må bli läset för er. Jag är Eder

förbundne tjänare

H. S.

Stads-Comminister i Lund och Prost.

80.

[XXVIII]*

Gode Vän!

Börjadt i Augusti 1824.

Jag tackar för det öfversända exemplaret af Norrmannen Hauges lefverne och bekännelse. Jag har tillföre läst det, då jag haft det till låns af Studiosus ** af Göteborgs nationen; men nu vill jag läsa skriften å nyo, och samla och meddela det, som jag funnit vid den förra och senare genomläsningen. Jag har börjat med 3:dje delen, som innehåller mannens bekännelse. Jag har däruti icke funnit något, som är rakt stridande emot den heliga Skrifts lära, och således har jag icke funnit det som skulle göra det omöjligt, att ju hos mannen skulle kunna finnas sann tro. Till och med har jag här och där funnit ljusa gnistor af bibliskt förstånd, hvilka gifva godt hopp om mannens personliga belägenhet. Men icke har jag funnit ett så klart och utveckladt förstånd i de af honom anförda språkens mening, att hans 3:dje del kan anses äga den bestämdheten, som hör till en bekännelse, ännu mindre den, som hör till en profet, och allraminst den, som kan väntas af den, som skall vara en apostel. Då jag tillägger Hauge dessa ovanliga titlar, och i grund däraf fordrar af honom de däremot svarande egenskaper, så kan det fordras af mig att visa det Hauge tillagt sig själf de rättigheter som tillhöra dessa namnen, och att han således är pliktig att ådagalägga den duglighet, som svarar emot dessa namnen. Då apostelen Paulus i 1 Cor. 7: 17—24. bjuder att hvar och en skall blifva i den kallelse, hvaruti han kallad är för Gudi, så är det af de följande versarne klart, att apostelen talar om blott den jordiska kallelsen, eller om det jordiska ståndet, i hvilket hvar och en människa genom Guds styrelse har blifvit satt. Där måste då visa sig sådana omständigheter,

*) Efter förf:s egenhändiga, men ofulländade original.

hvilka gifva klarligen tillkänna att Gud har kallat henne från det förra ståndet till ett annat nytt, såsom då tullnären Levi blef kallad från räkenskapsbordet till läroämbetet. Detta behöfves så mycket mer då någon menar sig vara kallad till att vara lärare, utan att därtill vara kallad på det vanliga sättet och i den vanliga ordningen. Detta är i egentlig mening att vara en profet. Likasom nu det är att vara en profet, då någon vill vara en utomordentlig lärare, så fordras utomordentliga bevis för detta utomordentliga uppdraget. Det är icke nog, att hos sig känna en invärtes drift till att lära andra. Om ock denna hågen har under bönen fortfarit och befästat sig, så att där icke är anledning att hålla den för en frestelse, så kan den likväl icke vara mer än en grundad anledning för en man, att begifva sig in på den väg, där han, efter tidehvarfvets ställning, kan förvärfva sig den duglighet, hvarigenom han kan förekomma att han själf icke blifver föraktad, och att Christi namn och lärdom icke varder försmädadt för hans okunnighets skull, som lämnar honom svarslös då han antastas för det att han svingat sig upp i en befattning, hvarmed han är öfver andra, när det visar sig att han är under dem i de stycken, där han åtminstone borde vara deras like. Att detta har varit förhållandet isynnerhet bland Hauges efterföljare, synes däraf, att han har, utan att motsäga, själf anfört sådana omdömen öfver de af dem hållna tal, att de voro utan all ordning och sammanhang *), med mera. Att Hauge själf icke heller haft någon utomordentlig gåfva att med klarhet och lifaktighet föra Guds ord, det visar sig i hans Postilla, af hvilken jag har läst så mycket, att jag kan säga att, därest hans andra skrifter icke äro af annan halt, så har Hauge förgätit att en lärares ord skola vara ostraffeliga, om de skola kunna vara hälsosamma; såsom ock apostelen Paulus förenar dessa båda egenskaper med hvarandra, i förmaningen som han gifvit lärarne i Tit.

*) I handskriften stod, utan tvifvel genom skriffel, a n h a n g.

2: 8. Åtminstone passar ej föredraget i Hauges Postilla för den, som gör sig till en profet. Ett besynnerligt försvarsmedel pläga dessa lärare tillgripa, då de från denna sidan angripas. Då de uppställa hvarjehanda satser som röra andeliga ting, så blifva de icke varse att, då dessa andeliga meningar ingen tydelig grund hafva i den heliga Skrift, så måste de vara hämtade af förnuftet. När man nu vill öfverbevisa dem detta med tydliga skäl, så mena sådana att de tillräckeligen vederlägga alltsamman, då de förklara hela vederläggningen att vara bara förnuft. De förstå icke att Guds ord kallas *förnuftenes mjölk*, 1 Pet. 2: 2, för det att ordets och förnuftets första grunder öfverensstämma med hvarandra, fastän intetdera af det andra kan härledas, utan hvardera är, uti sin egen sak, och inom sin egen krets, en för sig själf bestående källa. Därför vill jag icke bestrida att ju den kallelsen kan vara rätt, då någon öfvergifver sitt förra jordiska stånd för att blifva lärare. Fastän han icke har några ovanliga märken därtill, att detta är utgången af Gudi, så kan likväl det lämna nog visshet [om hans kallelse], att den tillämnade läraren röner framgång för sitt företag, både i det inre, att han inhämtar den lärdom och kunskaper, som nödige äro, och i det yttre, att hindren efter handen rödjäs ur vägen för honom att komma till prästaämbetet och dess utöfning. Prästaämbetet är icke ett arf af föräldrar, och tillkommer [icke] ståndspersoners barn framför andra, utan [det är] ett testamente, som skänkes af Öfverherden själf.

Ännu mera kan där i dessa stycken fordras af den, som vill vara en apostel. En apostel är den, som är en oinskränkt lärare, då han företager sig att lära icke allenast dem som höra till det folket, och bo på den orten där läraren själf vistas, utan företager sig att lära hvem som helst som honom förekommer, eller den läraren finner för godt att tilltala. Apostlaämbetet utöfvas antingen på det sättet, att läraren personligen begifver sig till främmande orter, för att där utbreda sin lärdom, eller ock på det sätt, att han låter

trycka sina skrifter, så att han icke en gång till en början kan bestämma hvarthän hans skrifter skola komma. På båda dessa stycken finner man exempel hos apostelen Paulus. Han predikade i många landskap, Rom. 15: 19, och man ser af Nya testamentet att apostelen Paulus har skrivit bref till flere vidt från hvarandra åtskilda församlingar. Det kan också nu för tiden ske, att någons lärare-åtgärd kommer att sträcka sig till främmande orter och folkslag, både med den personliga närvarelsen och med själfva lärdomen. Så blef profeten Jonas redan i Gamla testamentet från Israelitiska landet sänd till Assyriska staden Nineve, att förelägga dem villkoret af bättring eller undergång. Så hafva ock flere andre af Gamla testamentets profeter varit lika med Nya testamentets apostlar, åtminstone i detta afseendet. Jeremias profeterade i 49:de *) kapitlet emot Edom och emot Damascus, Kedar och Hazor, med flere. Likasom Gamla testamentets apostlar icke gjorde under för att därmed bekräfta sanningen af deras sändande, såsom Nya testamentets apostlar, Rom. 15: 19. 2 Cor. 12: 12; så kan man icke heller begära af våra tiders apostlar att de skola, likasom apostlarne Petrus och Paulus, framträda väpnade med underförmågan, till att därmed försvara deras läras sanning. Men det kan man fordra af nyare tiders apostlar, att, när de begifva sig till sådane främmande orter, där Christus förut är känd, så måste de medbringa en större andelig klarhet, som kan svara emot de bevisen, hvilka innefattades i de under, som skedde af de förste apostlarne. Därför har vår kristna församling inom sig gjort den inrättningen, att då någon vill nämnas med det namnet, som innefattar rättigheten att lära hvar som helst (heta *Theologiæ Doctor*), så måste han underkasta sig ett förhör (*Theologiæ Licentiat-examen*), som skall ådagalägga om han äger det högsta måttet af Guds ords kunskap, och det som därmed gemenskap äger. När därför sådane främmande lärare infinna

*) I handskriften stod 30

sig, som sakna både den lägre (Theologiæ Doctors-brevet) och den högre fullmakten (de ovanligt stora nådegåfvorna), så anser man dem med skäl för falska profeter, de där åtminstone icke gå vår Herres ärenden, hvems angelägenheter det då är som de besörja. Detta kan åtminstone sägas i afseende på deras företag, som å en främmande ort vilja vara lärare, om ock deras lära tilläfventyrs icke innehöll några villfarelser, hvilket annars gemenligen händer; ty då en människa går ensam och utan ledsagande af Guds Ande, så råkar hon på villovägar. Detta (att de äro falska profeter) kan man egentligen säga om första delen af deras företag, som är att lära. Hvad beträffar den andra delen däraf, som är att å främmande orter uppsöka kristna, så är detta icke oriktigt i sig själf, utan så vida det öfverdrifves och gör rubbning uti människans egentliga kallelse; ty ehuru väl det kristeliga umgänget hörer till den sanna kristendomen, så är det likväl icke så alldeles en hufvudsak, att en människa skulle (såsom Hauges efterföljare) ensamt därpå använda sin tid, att fara omkring för att förbinda sanna kristna med hvarandra. Den uppenbara förbindelsen, som skulle kunna vara dem till själen nyttig (utom den fördolda, hvaruti de redan stå med hvarannan), föranstaltar Öfverherden allrabäst själf genom sin styrelse, utan någon människas beställsamma befattning. Gemenligen sker detta inom flere smärre kretsar, äfven där sanna kristna utgöra ett större antal. Sällan behöfver en på lifsens väg stadd människa vänta på medfölje. Åtminstone behöfver hon icke af denna orsak besöka främmande länder. Dessutom blir ett utrikes besök oundvikeligen för kort, för att lämna de båda ländernas kristna tillfälle att om hvarandra inhämta den kännedom, som kunde grundlägga en varaktig och grundelig förening.

Utom det ofvanföre anförda, visa sig hos norrmannen Hauge sådana fel, som icke kunna stå tillhoppa med den andeliga duglighet, som fordras hos en apostel.

H. införer ett betyg af en förnäm herre, som säger att H.

för honom erkänt att han begått flere fel i sitt läroföretag (ty därom var frågan emellan den där förnäma herren och honom, då H. haft det yttrandet, som innefattade ett sådant erkännande). Det hade varit bättre, om han, såsom Doctor Luther, hade gent fram erkänt detta inför den allmänheten, som då redan hade Huges skrifter i sina händer; men oundgängeligen nödigt hade det varit att säga hvaruti det felaktiga bestod, för att icke bringa ovisshet öfver hela sin lärobyggnad, såsom ock för att rätta och förekomma dessa samma feLEN hos sina efterföljare.

Hos Hauge visar sig samma felaktiga begrepp om salighetsordningen, som hos andre omogne författare, att han sätter nya födelsen före rättfärdiggörelsen. Det hade varit riktigt, om han hade utmärkt nya födelsens första del, som är trones upptändande; men det blir oriktigt, om uttrycket är så allmänt, att därunder också kan förstås Guds belätes upprättande. Tron upptändes före rättfärdiggörelsen, ty eftersom människan blifver rättfärdig af trone, så måste tron vara där förut, innan människan kan bli rättfärdig. Rom. 5: 1. Guds beläte upprättas i den nya födelsen, som måste komma efter rättfärdiggörelsen, eftersom människan är ogudaktig då hon blir rättfärdig. Rom. 4: 5. En annan lära i detta stycket förer de uppväckte själarne i ett skadeligt eget verkande till att dana Guds beläte hos sig, och håller dem i en beständig ovisshet om deras rättfärdiggörelse, eftersom de icke kunna blifva varse hos sig dragen af Guds beläte, sådant som det i den heliga Skrift är för oss afmåladt. Jag påstår icke att Hauge fört den lärdomen, att människan blir rättfärdig genom sin nya födelse; men jag vill endast säga att han icke uttryckt sig med den noggrannhet, som tillkommer en apostolisk lärare.

Att H. fortfor att hålla enskilda andeliga sammankomster, äfven sedan han hört Öfverhetens förbud däremot uppläsas, var en olydnad, och enda källan till hans mångfaldiga och äfven till en del orättvisa lidande. Mannen måtte hafva liknat andra sådana, de där mena att den sanna

kristendomen icke kan hafva framgång utan att hålla enskilda sammankomster. När de härmed sätta sig emot Öfverhetens förbud, stödjade de sig därvid, att Jesu apostlar svarade de Öfverste prästerne, som förbödo dem att predika om Jesus: *man måste mera lyda Gud än människor*. Men desse lärare äro helt olika Jesu apostlar i flera hufvudsakliga stycken. 1:o Hafva desse lärare icke någon annan kallelse än deras invärtes drift till att lära, och om hvars beskaffenhet de icke kunna framvisa sådana vittnesbörd, som ofvanföre äro beskrifna såsom oundgängelige hos en utomordentlig lärare. Jesu apostlar däremot hade vår Frälsares egen befallning flere gånger gifven. 2:o Ställningen i den kristna församlingen är ock nu helt annorlunda än då Jesu lärjungar vägrade att lyda de Öfverste prästernes förbud, ty då var frågan om intet mindre, än att predikan om Christus skulle genom en sådan lydriad alldeles upphöra; men nu gifvas här ställen, hvarest inga enskilda sammankomster hållas, och likväl är den sanna kristendomen där i likså godt tillstånd som å de orter, där de äro som mest gängse. Utom detta lärer både eftertanken och erfarenheten att de förbudna enskilda sammankomsterna aldrig kunna blifva för den sanna kristendomen nyttiga. Om än dessa sammankomster styras af en lärare, så kan det likväl icke hindras att ju andre, som ej äro lärare, i stöd af hans exempel, företaga sig att hålla sådana. Antingen talet där hålles af en lärare eller af en borgerlig person, så blir där icke tid för honom att inrätta så det han skall säga, att Guds ord blir föreställt med den tydlighet, ordning och sammanhang, som vördnaden för Guds ord och aktningen för de församlade fordrar, hvilka alltid föra med sig sitt återlösningsvärde, på hvilket de borde göra tillbörligt afseende, som i någon måtto vilja befatta sig med deras salighetssak. Erfarenheten bekräftar denna mening. Man vet att det var Doctor Spener, som började detta företag. Af hans lilla försvarsskrift ser man att de sammankomster han stiftade, hade en helt annan inrättning, än de som nu för

tiden hållas; ty Speners sammankomster liknade till större delen ett samtal, hvilket dessutom bestyrdes af någon tillstädesvarande lärare. Så länge Speners anseende bibehöll företaget vid dess första renhet, så tjänte det visserligen till att föra Herrans trogna närmare till hvarandra, på ett sätt som liknade ställningen i den första kristna församlingen. Men snart gick det på samma sätt som i de första tiderna. Längre fick den goda säden icke vara ensam i åkren, ty ovännen sådde ogräs ibland hvetet, Matth. 13: 25; och snart blef där ingen ände på dem, som betröstade sig att vara ledsagare. Rom. 2: 19, 20. Någon anledning hämtades af Doctor Speners till en del misstagna mening, som trodde att den kristna församlingen skulle däraf hämta fördel, om de som icke äro församlings-lärare, företogo sig att författa och utgifva skrifter i andeliga ämnen. Detta kunde vara riktigt då frågan vore om sådana skrifter, som tjäna till att försvara den kristna lärans sanning; ty då kunna sanningens fiender icke emot dessa framdraga den utslitna invändningen, hvarmed de möta församlings-läranne, då fienderne föregifva att läranne försvara sin jordiska bärgning, eftersom den står och faller med kristendomens sak. Men, likasom den kristna läran intet vinner därigenom, att dess försvarare tillhöra något stånd, som är närmare förbundet [med kristendomens sak], så förlora bevisen för kristna religionens sanning alls intet af deras vikt därigenom, att de framföras af personer, som till deras stånd äro närmare förbundne med kristendomens sak. Så länge vården om den andeliga välfärden icke sträcker sig längre än till människan själf, så är det tillbörligt att hon sköter den saken själf och blir fri, utan att vara underkastad andras bestyrande. Men då hon, genom förbindandet med andra, närmar sig offentligheten, så får hon underkasta sig de ordningar, som samfundet i den delen gör. När alltså Öfverheten medelst sitt förbud har förklarat de enskilda

sammankomsterna att vara skadeliga, så har Öfverheten dragit sin bestyrande hand tillbaka, och lämnat den oförståndiga välmeningen till pris åt högmodet och själfsvåldet.

81.

[XIV] *

April 1810.

Alla själfgjorda religionssällskaper (som ej bestå af vanliga församlingar eller socknar) anser jag för mer eller mindre skadliga, alltsom läran bibehålles mindre eller mer i sin renhet. En sann kristen står i osynligt samfund med alla sanna kristna. Utan fara att af skrymtare bli bedragen, kan han icke försöka att göra detta samband synbart för sig eller andra. Om en sann kristen ville försöka att leta upp och få för sig utmärkte så många sanna kristna, som han kan räcka genom brefväxling eller umgänge, så blir han bedragen af skrymtare, honom till förödmjukande näpst. Det samma händer så mycket snarare, om han vill, genom inrättande af religiösa samfund, äfven utmärka dem för andra; ty för sanna kristna skola väl alla anses, när ingen af samfundets medlemmar lärer vilja anses för en skrymtare. Jesus tyckes peka därpå i Matth. 18:de, att det ej låter sig göra utan emellan få, att med visshet vara församlade i hans namn. Annan förbindelse än umgänge, muntligt eller skriftligt, skulle gå ut på anmaning till skrifers utgifvande. Men till att på ett sådant sätt blifva en apostel (en lärare för allmänheten, för hvem som helst, och icke blott för den som tillhör eller ålitar mig), därtill måste man hafva en annan kallelse än den, som tvenne skribenter meddela hvarandra, och hvilken hvardera således indirekte meddelar sig själf. Då det alltid blifver osäkert hvad nytta en utgifven skrift åstadkommer hos andra, är det säkert, att den skaffar ryktbarhet åt förfat-

*) Ur Brefboken.

tares. Men denna måste Jesus min Herre skaffa mig, om den behöfves för hans tjänst; och om den skall vinnas genom en skrift, så blir man på ett sådant sätt därtill anmanad, att man kan förstå att det är Jesu vilja, då det ej är eget påfund; ty om det ej skall vara det förra, måste det vara det senare. När flera skola indragas i ett andeligt samfund, så kan det ock svårligen undvikas, att ju den kristeliga friheten, åtminstone i yttranden, blir mer och mindre rubbad; ty man skall ju hålla på ett, och således rätta sig efter hvarandra.

82.

[LXXIV] *

Maj 1810.

Fåfänga plägar man ibland kalla en böjelse att tro sig bli upphöjd till ett högre personligt värde genom småsaker, till exempel prydnader, yttre hederstecken, med mera. Ibland förstår man med fåfänga det samma som man ibland fruntimmerna plägar kalla behagsjuka. I stället för att sträfva efter det sanna värdet, det som inför Gud gäller (ty det som äger något sant inre värde, det gäller inför Gud för det värde som det äger), så söker man endast att tigga och snåla sig till ett sant eller låtsadt erkännande bland människor af ett sådant värde, som man önskade sig äga, och, såsom Guds ord säger, söker mer efter människors pris, eller det apostelen Paulus kallar *fåfängelig pris*, Gal. 5: 26. Olika lynnen och särskilda omständigheter kunna mycket bidraga till att öka denna böjelse. Den som har mycket att göra med den jordiska äran, är i synnerhet utställd för denna böjelsens inflytande, antingen man själf innehar någon bland människor ansedd plats, eller man umgås mycket med sådana, som innehafva ett sådant rum. I förra fallet kan man aldrig så afkläda sig känslan af mänsklig höghet, att man icke åtminstone däraf frestas; och det är omöjeligt

*) Ur Brefboken.

för den af synden fördärfvade människan att frestas, utan någon slags eftergifvenhet för frestelsen. Endast den djupa känslan af det andeliga eländet skulle under uppväckelsen kunna undertrycka det höjda väsendet, som i det yttre från det inre framtränger; men snart återtager temperamentsfördärfvet sin förra ställning. Änskönt där icke visar sig, efter där icke finnes, det förolämpande högmodet, som, under inbillning om öfverlägsenhet, kräfvär företräde; så kan likväl, hos en af bättre stånd, den kristeliga ödmjukheten sällan hinna till den fullbordade mognad, att man kan lika otvunget ställa sig lika med dem som ringa äro, för det man i öfvertygelsen håller sig så, som det faller lätt för den ringa att ödmjuka sig. Rom. 12: 16. Under själfva bemödandet att ödmjuka sig, röjer sig ett hemligt tvång, hvilket man gör sig för att så synas, eller för att så vara. Det blir då icke blott minnet af den andras högre stånd, som hos den ringare bibehåller tanken om dess företräde, utan där gifves något i den förnämares mest vänliga och förtroliga bemötande, som säger den ringare, att den förnäme därmed utöfvar en dygd och gör honom en tjänst, samt således kungör honom sitt företräde. Detta blir genom umgänge med högsinta människor ett behof, för att ej bli trampad af dem, som gå på höga hälar. Därifrån blir det en vana, som följer också dit, där det ej behöfves till vapen mot föraktet. Detta förhållande verkar mäktigt på den ringares egenkärlek. Känslan af den förnämares företräde smickrar angenämt den, som hedras med dess förtroende. Man drömmer sig höjd, under lånet af den andres stultor, och man antager ett däremot svarande yttre väsende. Man drages att närma sig uppfyllandet af de villkor för bibehållandet och förökandet af den tedda ynnesten, hvilka man skymtar i sättet huru den blir enom bevisad. Allt detta utgör en moralisk pantomime, som just därför undslipper förståndets granskning, emedan den icke uppföres med tankens rediga språk, utan med höjelsernas otydeliga gester, hvilka de dock, likt dumbar, inbördes förstå. Den ringare antager ett väsende, som,

då det skall yttra en tacksamhet för den lämnade sidoplatsen å högsätet, innefattar en falsk ödmjukhet, men är ett verkligt afgudereri. Emellertid har man antagit ett yttre väsende, som röjer i hvilken högre krets man vistas, äfven då man träffas utom densamma. Med det samma som den kristeliga ödmjukheten därmed hindras, blir den ock småningom kväfd, och då med det förra, uppbyggelsen hos ringare personer förhindras, lämnas anledning till försmädelse bland likar af naturligt sinne, hvilket icke kan få i sin öfvertygelse, att där hos en människa finnes motsatsen af det onda som visar sig. — Jag minnes icke om jag tillföre utvecklat dessa begrepp. Hufvudsakligt botemedel kunna de icke blifva för en så dödlig krankhet. Dessa botemedel måste sökas i ordet, i bönen, i den heliga Nattvarden, i vaksamhet och försakelse; hvilka botemedel, då de utan människofruktan träget nyttjas, snart ådraga enom Jesu smälek, som är fåfängans död. Ebr. 13: 13. Då skall det antingen bära eller brista. Äfven därförinnan förtjante det en efter Guds rike sökande människas beräkning, om hon vill att där ur hennes oförgängeliga krona, 2 Tim. 4: 8, skall en juvel borttagas för hvarje förgängligt glitter, som människor fläta in i hennes jordiska hederskrans. Ja, man behöfver akta sig, att ej allt slutligen går förloradt. Upp. 3: 11. Jag har likväl trott att denna uppställda spegel kunde bidra till en sådan erkänsla, som kunde föranleda till ett förnyadt besök hos Jesus. Ebr. 4: 16, hvarifrån man icke, som från fåfängans påhälsningar, hemförer ett tomt, kallt och fegt hjärta, som skyggar för själfva motgångsmolnen, och flyr för förföljelsens ljungeldar; utan en själ, styrkt af Guds barmhärtighet, och ett hjärta, upphöjdt öfver världens barnsligheter, under åtnjutandet af en inre visshet om sin Frälsares välbehag.

83.

[LXXIX] *

Mars 1811.

Kärleken fordrar icke mer än skadans upprättande medelst det stulnas återställande; men visdomen fordrar att detta sker på ett sådant sätt, att den brottslige ej upptäckes. För detta ändamål är det bäst, att det sker *in amplo pretio* och ej *in natura* **), och [att det sker] af en präst, efter det han är med Kyrkolagens 7:de kapitel bunden till tystnad, hvarvid är bäst att prästen uppgifver att det är lämnadt af en okänd. En människa har endast rätt till sitt gods, och samhället till den brottsliges afstraffande när brottet är uppenbart, så att det åstadkommit anledning till efterföljd. När nu detta ej i förevarande sak äger rum, så har endast Gud rätt till den brottsliges förtroende, att vända det hvart Gud vill med yppande af dess namn. När den brottslige ej vet hvem det stulna tillhör, så bör dess fulla värde gifvas det ställets eller ortens fattiga där det togs, emedan det är troligt att den som förlorat det, om han är rättsinnig, hade bifallit detta förfarande om han visste däraf; och om han icke är rättsinnig, så har han säkert varit så njuugg emot sin

*) Denna och nästföljande uppsats äro meddelade ur en numera af-liden prästmans sterbhus. — Detta bref var svar på följande, på samma papper skrifna fråga: »En långväga vän har i förtroende uppgifvit följande *casus conscientiae*. Då en tjuf, som icke ens blifvit miss-tänkt för otrohet, förlöst den stulna varan, och ej kan den samma återställa, bör han likväl hos ägaren gifva sig tillkänna (ehuru han därigenom kunde råka illa ut, och se all sin lycka på jorden förspild), eller kan han få i sinom tid hemligen återställa varans värde, eller går det an öfverlämna det till de fattige? Syndaren är så hårdt fattad, att han skulle vara färdig dö för sitt brott, om behof gjordes.»

»Jag vill ej förekomma med mitt yttrande, utan väntar käriligen Brors, *sub rosa*, på denna lapp, helst innan söndag, om görligt är, och med några ord.»

**) Genom ersättning af fulla värdet, och ej genom den stulna sakens återställande.

orts fattiga, att det har den rättvise öfverste Domarens bifall, och kanske därför är af honom så styrdt, att de fattiga få denna ersättning. Men är det känt hvem som mistat, bör han hafva det honom tillhörer; det fall endast undantaget, att det som skall återställas är af så ringa värde, att däraf skulle komma ett föraktligt åtlöje; ty då bör Guds ära gå före mänsklig rätt. När med tillhjälp af det, att man vet den återställande lärarens namn, det skulle af den nyfikna världen uträknas hvem som har stulit, så bör återställandet ske genom en annan lärare, eller ock uppgifvas att det blifvit enom lämnadt af en sådan ej längesedan död lärare, om hvilken den förmodan kan vara sannolik, att han kunnat både fått af den brottslige och gifvit det förtroendet åt sin bekante efterlevande medbroder.

P. S. Jag säger fullt återställande, till förekommande af ett af djäfvulen uppväckt samvetskrångel med efterräkning att det var mera värdt; och därför bör det värderas efter den nuvarande tidens högre värde då det skall återställas, och ej efter den förflutnas lägre värde då det blef stulet.

84.

[LXXX] *

Den lilla boken kallad: Reglor att förnya vårt förbund med Gud, öfversatt från engelskan af Lars Peter Schenmark, innehåller, efter det jag kan finna, inga villfarelser, men väl flere brister, som är något oundvikeligt i alla böcker utom Bibelen, och något som i mängd finnes i sådana böcker som denna, de där äro frukter af en oförsökt välmening. Så glömmes Auctor att sid. 12 nämna lagen, såsom det medlet hvarigenom syndens faselighet upptäckes; men han hyser likväl icke den villfarelsen, att det skulle allralättast och egentligen ske igenom evangelium.

*) Se anmärkningen *) sid. 353.

Sid. 13 har han den ovarsamma utlåtelsen, att Guds Andes uppväckande af en sofvande syndare är en slags uppväckelse i helvetet; men gifver ej anledning att han hyser den Dippelska villosatsen, att det kan ske i helvetet. Då han sid. 15 säger att syndarens förtviflan drifver honom till det enda hopp som än är öfrigt, hade det behöfts att lägga till något och säga: att då syndaren således förtviflar på sig själf och alla egna krafter, så nödgar denna förtviflan honom att taga emot den enda tillflykt som än är öfrigt, då den i evangelium tillbjudes honom. Och så vidare.

85.

[LXXXI] *

Min kära Syster!

September 1822.

Den så kallade Lancasterska undervisningsmetoden leder 1) därhän, att Guds kunskap blir från skolorna utträngd; ty dels är det undervisningssättet alldeles icke för den saken passande, och dels blir där icke plats för kunskapen om evigheten, då barnen skola lära så mycket af det, som hör till tiden. För det andra leder den halfva och otillräckliga mångkunnigheten därtill, att bringa själfklohet in hos allmänheten, hvilken omsider går därtill, att folkuppresningar ske öfverallt, och tronerna omstörtas. När handtverkaren vet besked på himmelens lopp, så låter han

*) Efter en af förf. rättad afskrift. — En uppmärksam läsare inser lätt att författaren ej ogillar den så kallade växelundervisningsmetoden i sig själf, utan endast anmärker de skadliga påföljder, som äro att befara af dess missbruk. Vid samma tid som författaren skref detta bref, omtalade han med förnöjelse att en kvinna af lägre stånd, som i Lund höll skola för fattiga barn, hade upfunnit ett undervisningssätt, som var i grunden det samma som det Bell-Lancasterska, långt förr än detta blef i Sverige känt. Jämför F. W. v. Schuberts Resa genom Sverige, 1:sta Delen, sid. 59.

icke inskränka sig till bestyrandet af sin verkstad; och när bonden får kunskap om större jordsträckor än dem han odlar, så vill han vara med i det vidsträcktare bestyret. Upplysningen är nyttig, äfven i jordiska mål; men då måste den vara ledd hän åt sitt mål, styras inom sina gränser, och vara tillräckelig hvar för sin sak. Annars liknar den en eldsvåda, som endast förskräcker och förstörer.

86.

[LXXXII] *

September 1820.

Efter begäran får jag yttra mina tankar öfver D:r [G. H.] Schuberts skrift, *Rosengården*, 1:sta häftet.

Författaren synes mig vara af de kallade människorna, ty så mycket jag hunnit läsa af hans skrift, innehåller det idel kallelse, och till och med endast den allraförsta, nämligen antingen den, då naturens storhet sätter hedningen i ett förundrande frågande efter naturens ännu större Upphofsman, eller då Skriften erbjuder fyllnaden åt tomheten i människoförståndets kunskap om Gud, och visar på en fast grundval för människohjärtats tvekande hopp om hvila efter lifvets mödor, och erbjuder detta senare åt den världslige vise, hvars förstånd hvarken har blifvit lastens slaf eller Skriftens lärjunge. Att gå fram med sådant inom själfva kristenheten, är att bära en silfverlampa in uti en eclairerad bröllopssal. Så väl gjord lampan än är, och vore den ock fylld med den renaste olja, så lyste den likväl ej mer än en lampa. För de seende behöfdes den icke; och då de blinde ej kunna se vid ljusens samlade fackelsken, äro de ej hulpne med lampans halveslocknande låga. Här får man i det afseendet säga med vår Frälsares ord: *höra de icke Mosen och profeterna, så tro de icke heller om någon af de döda uppstode*. [Luc. 16: 31.] Också saknas här den hela och fulla

*) Originallet meddeladt af korrespondenten.

framställningen af det, som utgör grundämnet för den rätta egentliga kallelsen, såsom det första af den Helige Andes verkningar genom ordet; ty fastän här och där nämnes om Guds kärlek, som däruti blifvit människorna bevisad, att han skaffat dem en upprättelse, så utvecklas likväl icke denna glädjefulla sanning så, att däraf kunde uppkomma åtrå att af Skriften närmare lära hvart den vägen går, som af Återlösaren blifvit öppnad, på det man måtte vandra den, och villkoren för den af honom vunna förskoningen, på det man måtte söka den. I det stället anföras en mängd mindre vanliga händelser, hvilka i det högsta visa Guds tålmod som väntar, och Guds mildhet som lockar till bättring. Ehuru detta Guds ändamål icke, mer än de andra, hos alla förfelas, så utträttas, då de i skrifter anföras, till det mesta icke mera därmed, än att man tror sin tacksamhet vara därmed fullgjord, att man bland sina lefnadshändelser uppletar dylika, och vid tillfälle berättar dem; om man än icke, som det forna Israel, drager däraf den slutsatsen, att man måtte vara ett Guds barn efter den 3:dje Artikelen, eftersom man blifvit behandlad som en gunstling efter den 1:sta. Emellertid blir man icke besvärad med den oroande frågan: om man väl ännu låtit Gud få sin dubbla rätt, att göra med människan det han vill, och att göra af henne det han kan? Då således ställningen icke en gång blir undersökt, kan den ännu mindre blifva ändrad; utan man nöjer sig med några uppställda grundsatser, vid hvilka man tryggar sig, utan att se efter huruvida de tilläfvats redan äro förkastade i Guds ord; och man bibehåller några bekvämliga lefnadsreglor, utan att därom bekymra sig, huruvida de öfverensstämman med den noggrannhet som Guds helighet har fordrat i sin lag. Gud bevare alla rätte Jesu lärjungar för den förtjusningen som de andeliga romanerna medföra, och före dem än längre fram i Skriftens enkla och anspråkslösa lärdom!

Det andliga prästerskapet hos de trogna sträcker sig uti att lära, bestraffa och förmana, när det rör s ä k r a människor, endast till sådana, som äro af samma kön och som äro satta under en kristens vård eller äro af honom beroende, men också antingen där är andlig nöd på färde eller ej, antingen där är tillgång på någon upplyst lärare eller ej (1 Mos. 18: 17, 19.).

Andliga umgängessamtal sträcka sig icke till dem (1 Cor. 6: 4.).

Det andliga prästerskapet hos de trogna sträcker sig uti att lära, trösta, bestraffa och förmana samt uti att gifva råd, när det rör uppväckta människor, endast då andlig nöd på färde är och då ingen tillgång gifves på någon omvänd lärare men då också, om de äro af annat kön.

Andligt umgängessamtal sträcker sig alltid till dem, men endast till sådana uppväckta, som äro af samma kön.

Det andliga prästerskapet hos de trogna sträcker sig uti att lära, trösta, bestraffa och förmana (1 Thess. 5: 11.), när det rör omvända människor af annat kön, endast då andlig nöd på färde är och då ingen tillgång gifves på någon omvänd lärare; af samma kön äfven då ingen andlig nöd är på färde och äfven då tillgång finnes på omvända lärare, [men] då endast, då anledning och tillfälle gifvas uti att gifva råd.

Andligt umgängessamtal om det, som man af Guds ord har hört och läst, sträcker sig alltid till dem, men endast till dem, som äro af samma kön.

I alla dessa fall bör i det andliga prästerskapet handlas likasom i det offentliga prästerskapet:

*) Tryckt förut i Henric Schartaus Utkast till Predikningar, Konfirmationstal m. m., Lund 1901.

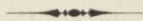
uti att lära och råda, hålla sig vid det ord, som visst är (Tit. 1: 9.);

bestraffa och förmana med all saktmodighet och lärdom (2 Tim. 4: 9.);

trösta de bedröfvade med samma kärlek, som därest de voro omvända människor, änskönt en kristen icke vet, huruvida de äro det (1 Thess. 5: 14.);

och vara färdig ått en annan gång taga emot det samma igen af den samme eller af en annan (Efes. 5: 2.);

äfvén i nödens tid handla varsamt med personer af annat kön (1 Tim. 5: 2.).

BIHANG I.

Afskedet vid Jordan.

Anteckningar från H. Schartaus sista stunder af C. J. Nerman.*

Godnatt med eder! Gud välsigne eder! — Gud gifve att I icke måtten anse döden för det värsta, om döden skulle skilja oss åt. — — — Gud! min Gud! det är ditt — som allting gör. Gud! min Gud! ... att du vill vara min Fader för min Frälsares skull! — Jag beder hvarken om döden eller om lifvet, utan om din nåd och salighet för min Frälsares skull.

Gud ske lof att jag får vara ditt skapade kreatur, det du icke vill förkasta. Lofvad vare Gud! Gud gifve att allt hvad jag har och du gifvit mig, må vara till din pris! Gärningarna! Gärningarna! Det är *intet*, men *du* har gjort [det], du skall görat. Gud ske lof att jag ännu får lefva något och ännu kunna säga något Guds ord till Herrans återlösta, som så gärna vilja höra det.

Hvad för en ädel gåfva är icke läkarekonsten! — — — Den kan skatta sig lycklig, som fått den gåfvan af Herranom. Matematiken är en barnalek. Juridiken endast att hålla styr på kanaljer **). Ack, att han detta än håller vid makt!

Gån i kyrkan såsom vanligt! Talen aldrig om prosten Schartau! Det endast väcker hans medbröders förtryt-samhet.

*) I pastor B. Törnbloms papper fanns en mindre samling af den döendes ord. Denna har jämförts med Nermans, och de mera betydande olikheterna i noter anmärkts.

***) A. Lindeblad har här detta yttrande: »Om de kristna vore som de borde, förenade i kärlek, så vore juridiken obehöflig».

Gud är kärleken ... men min Frälsare är den som det grundat. Det är en faslig frestelse, när tankar blifva en påförda parforce. Medan jag var frisk, har jag gärna velat tänka, och tänka har ock plågat mig under min sjukdom och borrar mig såsom ett borrh. Men det allra förträffligaste af allt är, när jag kan säga: Pris och tack och lof, Herre Gud! Det är ljufligare än om min läkare kunde göra ett extrakt från alla Sveriges apoteker. Om jag ock skulle dö af bara tacksägelser, så kunde jag ingen bättre död få. — Jag undrar liksom ett barn för mig själf, hvad professor N. N. skulle säga, om jag, sedan jag blefve frisk, sade honom, att en sjuk talar med mera förstånd såsom sjuk än som frisk. Människan är ingenting, utan hvad Gud gör henne att vara. Det som fagnar mig är, att Gud låter mig tala som ett barn om honom, och att Gud har behag därtill att jag talar om honom som ett barn. Enfaldigheten är honom tack.

Gud vare pris, som bevarat mitt förstånd. När människoförnuftet vill skena, så går det som för en skenhäst: han slår sönder skaklarna och kommer ej längre. Salomo säger: Ät honung, han smakar godt, men akta dig att du ej sväljer för mycket. — Herrans fruktan är vishet och fly det onda är förstånd. En lärare bör nöja sig med att *blifva* fast han ej *är* någonting. En af mina bekanta *) sade mig, att jag hade gåfvor. Nej, *hade ej*, svarade jag, men *får*. Min barmhärtige Frälsare, jag kan intet *begära*, men jag *hoppas allt*. Och kunna hoppas allt för min Frälsares skull, det är evig salighet. Att kunna lofva Gud i nöden, det är en stor salighet **). Låt mig tacka dig i din älskelige Son. Ja, jag vågar begära att tacka dig. Mycket nog för — — —

O min Gud, o min Gud och min käre Frälsare! Min Gud är *min*, han är min, han har sändt mig. Är här någon

*) Törnblomska manuskriptet har *vänner*.

***) I Törnblomska manuskriptet står detta yttrande efter de tre följande styckena.

som har förstånd af Herranom, och det är här, så må han veta det. »Ho är vis den detta förstår, och klok den detta märker; ty Herrans vägar äro rätte, och de rättfärdige vandra däruppå.» Hos. 14: 10.

Så lycklig har jag aldrig varit — 67 år — så lycklig har jag aldrig varit. Mina läppar prisa dig.

För min del är det lika mycket, om jag lefver eller är död, antingen jag är på den ena sidan bland de lefvande eller på den andra sidan bland de döde. Mitt namn är i lifsens bok, och min Frälsare säger mycket mer än Pilafus: Hvad jag hafver skrivit, det hafver jag skrivit. Men göra Gud den äran att icke frukta, det vore ... Den som har fått ett himmelskt arf, huru skulle den rädas för fattigdomen?

Herren Gud låte det, som talas, blifva så vida klokt och förståndigt, att oakadt alla barnsligheter i uttrycken det må blifva till Guds pris. Guds galenskap är visare än människor, och Guds svaghet är starkare än människor. Gellert sade: En af D:r Luthers psalmer med alla sina felaktigheter är mer värd än vitterhetsakademiens fullkomligheter.

Att kunna tala något om det myckna, som ... Snart blir den ena stora sabbaten. Gud den Evige, som intet sammanhang har med tiden, har likväl velat sätta sig i förbund med tiden, såsom då han sade: I dag är eder födder Frälsaren — Jesus Christus i går och i dag etc. Vår Frälsare hade ingen hvila på sin dödsdag; därmed ...

Lycklig den lärare ... och jag tackar Gud att jag icke behöft strö socker på honungen och med herrnhutiskt gift gjort det innerligare. Christi brud behöfver ej att prydas med spegelglas. Jag kunde säga som David, när hans bröder tilltalade honom för det han ville kämpa med Goliath: Detta är mig befalldt — och därför talar jag om det. Låt dem vederlägga mig om de kunna, men akte sig att ej Gud vederlägger dem. Han som med ett finger lyfter him-

larna, kan lätteligen förhindra deras anslag ... likasom barnet med abc-stafven i handen stafva efter i Guds lof.

I villen nog hellre varit här denna aftonstund än ... Men som jag vågar säga, om jag komme själf att predika, så skulle jag själf velat haft detsamma som jag nu sagt. Mången gång har jag till en människa, som djäfvulen velat rycka bort, talat sådana tröstens och hugsvalelsens ord, att jag velat haft dem sedan. Man har kallat mig en lagpredikant, men de kunna ... »Jag vill gärna ringa vara och med de tjänstekvinnor till ära komma, som du af sagt hafver.» Vill Gud göra ett käril af den gamla spruckna träskon, så **kan** han det.

I anfäkningen under min sjukdom har jag endast begärat Gud och min salighet, och kan någon (annan) hänga med, så är det så mycket bättre. Och kan jag ännu nå ett steg på Herrans lärostol, så skulle jag föredraga det jag nu talat.

Mina jordiska omständigheter hafva varit ett svårt prof — ett *trosprof* för mig — för somliga ha de varit ett *kärlekens* prof, och andra hafva stött sig därpå och tyckt att jag kunnat hushålla annorlunda och gjort annorlunda. Ja men, kunde jag så; men om det hade varit bättre för det, det blir en annan sak. Djäfvulen har velat skrämma mig med mina jordiska omständigheter; mer har han icke kunnat göra ... Jag har låtit skrämma mig, mer har det icke blifvit. Men du, min Gud, är barmhärtig och förlåter för min Frälsares skull af gudomlig mildhet, kärlek och nåd. Gud är nödens Gud — Gud är nödens Gud *). Jag har varit i striden, men jag har vunnit för det att min Frälsare har gått före i striden och vunnit.

Om jag besvärar eder med det jag talar om mitt lidande, så vill jag tiga och icke upplåta min mun. »Du skall väl görat.» Men, mine vänner, I hafven edert igen; jag blir salig för min Frälsares skull. Lofvad vare min barmhärtige Frälsare!

*) Törnblomska manuskriptet har nådens Gud.

Säg läraren N. N., att han låter hjälpa sig ut från världskomplimenterna och de andeliga konsterna. Jag ville, att du vore antingen kall eller varm. Upp. 3: 15, 16.

Mine vänner, I hafven skaffat mig lindring, men Gud har skaffat mig ro. Gud har skaffat mig lindring genom er; men han har själf skaffat mig ro.

Lofvad vare Gud att jag kunnat tala och kan tala om honom! Det är innerligt fägnande, men mycket större fägnad är det att vara en ringa synål *), som drager någon annan med sig till Guds rike. Ja, det är en innerlig fägnad. Välsignad vare Gud och vår Herras Jesu Christi Fader, som oss för sin stora barmhärtighet har födt på nytt till ett lefvande hopp genom Jesu Christi uppståndelse från de döda. Hoppens uppå Herren, I hans folk, hoppens uppå honom!

Nu vill jag platt vända mig till dig, o Jesu Christ; du kastar icke bort mig; bevara mina läppar, att jag icke smittar mig därmed att jag syndar emot dig. — När man kan tala så och vara så lycklig här, när jag står med stafvepinnen i handen, så ... Ack, jag påminner mig ock, att det första Guds ord som jag hört var det, som min gudfruktige morfader sade till mig: *Åkalla mig i nöden.* Det har blifvit som med järnstyl inskrifvet i hjärtat. Fastän jag ej med båda händer kunnat fatta det, så har det dock ej glidit undan fingrarna.

Om det ej skulle se ut som skryt, så skulle jag kunnat tala om till Guds pris, hvad jag gått igenom, eller rättare, hvad han har fört mig igenom, och säga: Kommen hit, barn, och hören mig, jag vill förtälja ... hafver.

Jag har många gånger varit sjuk, men det har aldrig varit så ställt, aldrig någonsin. O, Herren vare prisad!

Som jag säger, det har ingen fara, om inte de mina göra med Herren som med en västgöte **). Göra de det, så skola de få se, huru vår Herre smörjer dem om munnen.

*) I en handskrift: sytråd.

**) En västgöte, det är en, som låter pruta med sig.

Vår Herre ville att jag skulle vara en lärare för kvinnokönet; det svagt är för världen har Gud utvalt. När andra hafva kyrkan fullproppad med riddareband, så nöjde jag mig gärna med några tjänstekvinnor, som anammade Guds ord.

Jag bryter af och säger som Job: Mina njurar äro förtärde i mitt sköt. Säg läkaren att min sjukdom så också förhåller sig. — Jag vill räcka Gud min hand och åter upplyfta min hand och lofva. I kunnen vara förvissade om genom Guds nåd att det är inga fantasier, utan det är ovanligheter som jag talar, ja, ovanligheter är det.

Jag har aldrig ansett mig för annat än en passabel bondpräst; hvad jag icke har kunnat, det har *han* förmått, och man får se en gång, hvarföre jag fått en högre post. Därefter sökte jag ej, utan det var som ett påvältadt lass. Jag tackar Gud, att han icke satte mig till mer än hvad jag kunde uträtta.

Ånskönt jag i mitt tal ifrat mot den, som ansett mig som en lagpredikant, så förhåller det sig därmed lika som på en guldsmeds verkstad, hvarest det ej allenast finnes polerstål, utan äfven hammare som slår bukter och danar materiens form. Alltså talar jag ej allenast hvad som hugneligt vara kan, utan äfven det som till tuktan tjänar. Jag vet, till min Guds pris, att jag kunnat tala till de trötta i rättan tid.

När där är en människa, hvars verk *) behagar Gud, låter han försmädelse öfverhölja henne. Men om det vore en människa, till hvilken Gud ej hade behag, så låter han henne smörja sig om munnen med människoberöm.

Mine vänner, om något af hvad jag sagt er vore sådant, att människor kunde stöta sig däruppå, så förstån I nog att tiga därmed. Men jag säger som prosten Holm: Om människor vilja stöta sig på Guds ord, så låter han stenar falla dem för fötterna.

*) I en handskrift står: v ä g a r.

Herren både utsåg mig till salighet och har fört mig fram. Guds Son blef människa för det jag skulle kunna blifva det som han var. Djäfvulen har försökt att göra min sotesäng lång *), men Jesus ställde sig i gapet och gjorde slut därpå. Ingen skall rycka dem utur hans hand.

En man af högre stånd begärade på sitt sista att få Herrans Nattvard af en rätt lärare. Han begärade äfven att kristliga människor skulle få vara tillstädes. Men ingendera delarna blef af. — Den som vill hafva med vår Herre att sköta, han får skynda sig och passa på, ty — betjänt är vår Herre inte, nej, betjänt är han inte.

N. N. bad om förlåtelse på sin sotesäng och fick den. Ack, Herrans namn vare prisadt! Ja, Herrans namn vare prisadt!

Den onde har velat förmäna mig brödbetan och uppväckt emot mig dem, som velat beröfva mig den, och därmed tillskynda mig den frestelse, att jag ej skulle tro min Herre Gud om det dageliga brödet. Jag har velat hafva min rätt och därför noga räknat med dem, som skolat utgifva den; men jag har ej velat hafva mer än min rätt; intet mer, intet mer, det vetst du, min Gud. Lofvadt vare Herrans namn! Och den har du ock velat att jag skulle hafva.

Min usla varelse; jag är intet och har intet utan min usla varelse, men har allt för min Frälsares skull.

Tagen eder tillvara att lämna den Guds ords lärdom I hafven fått, och bortbyten den ej mot vältalighetens fraser!

*) Törnblom: trång.

BIHANG II.

Kännetecken på säkre, uppväckte och benådade människor. *

1:o Kännetecken på en sofvande syndare.

1) Han har ingen olägenhet af sina synder, så att de på något sätt trycka eller besvära honom. 2) Därför har han ingen omsorg huru han skall blifva af med dem. 3) Han har i stället nöje af synden, och kan därför gärna tillåta sig att göra synden, äfven af det grofvare slaget, när han ser sig tillfälle att slippa skam eller skada. 4) När han har gjort den, känner han hvarken oro, ledsnad eller besvär. 5) All hans diktan och traktan är ställd på det jordiska och synliga.

2:o Kännetecken på en väckt syndare.

1) Hans ögon äro blifna öppnade, att han ser sig vara uti ett olycksaligt tillstånd. 2) Han har en känsla i samvetet att Gud är vred på honom. 3) Han är angelägen efter räddning. 4) Han griper till Guds ord och bönen. 5) Han är rädd för synden, ehuru han icke har någon tillräckelig kraft att emotstå henne eller öfvervinna henne, eller att göra det goda som han gärna ville. 6) Där är redan skedd en förändring i hans håg, så att han har fått det osynliga att trakta efter.

3:o Kännetecken på en omvänd syndare.

1) När han eftersinnar sitt syndiga uppförande och sitt fördärf, så kan han ändå icke bli förfärad, om han ock före-

*) Af framlidne prosten S a m. H o l m i Svalöf af Lunds Stift. Jämf. sidd. 103, 118, 133.

ställer sig döden. 2) Där är hos honom ett särdeles förtroende till Jesu förtjänst och Guds barmhärtighet. 3) Gud och Frälsaren Jesus är så dyrbar för honom, att han mycket hellre vill förlora heder, berömmelse, människoynnest, lif och hvad som helst, än mista Jesu delaktighet eller uppsåtligen göra Gud emot. 4) Han har förnöjelse att läsa Guds ord, ändock han kan öfverfallas af tröghet för ordet. 5) Han finner att där är hos honom en kraft att öfvervinna synden, och att han genom Guds och Jesu åkallande kan göra det godt är. 6) Han har i hjärtat kärlek för ovänner, kan icke hämnas eller önska ondt, utan beder för dem. 7) Han har en synnerlig långt gående kärlek för Guds barn. 8) Där är samma innehåll uti hans hjärtas grund, som han läser i Guds ord, så att han bifaller allt, och vill allt hvad Gud vill, ändock han får sucka öfver sin ofullkomlighet. 9) När han har råkat att förgå sig, gör det honom ondt, [han är] ledsen och mån att åter upprättat, och få förlåtelse hos Gud och människor. 10) Allt hans begär, all hans diktan och traktan står efter Gud och hans rike.

ANMÄRKNINGAR.

Bref 1—5. Korrespondenten synes hafva herrnhutare i sin närhet och torde hennes hemvist finnas i någon af de herrnhutiskt färgade socknarna norr om Svalöf. — För en rätt uppfattning af S:s uttalanden om »bröderna», se våra större kyrkohistoriska arbeten i ämnet.

Bref 8—13. Det bref finnes i afskrift, genom hvilket S. meddelat »mamsell H.» sina tankar om hennes syster, korrespondenten, att framföras till henne; se bref 8, stycket 1. — Ett uttryck där (att frun skulle läsa »Luthers kyrkopostilla, om hon finnes vid någon af kyrkorna») stöder den förmodan, som stycket 3 är ägnadt att väcka, att »fruns» man är präst. — Såväl i bref 11 som i det otryckta visar sig S. befara att felaktiga skrifter skola »stickas» korrespondenten i händerna. — Fråga kan uppstå, om ej denna fru är den, som omtalas i slutet af 9:de stycket i bref 49. Märk »fru A» i bref 42 och 46, hvilka visa, att korrespondenten är pastor C. Ahlströms i Gråmantorp 1799 aflidna maka, Helena, f. Bergendorff.

Bref 17—19. Uttrycket »flera därute» i bref 18, stycket 10, synes peka åt kusten väster om Lund som adressatens hemort.

Bref 20—22. Det kan ifrågasättas, om icke dessa bref äro skrifna till samma person, som är korrespondent i 17—19.

Bref 23—25 äro ställda till allmogekvinnor, som S. sammanträffat med vid Ramlösa hälsobrunn. De synas ha sin hemort i de herrnhutiskt färgade socknarna öster om Helsingborg och nedåt Svalöf. — **Bref 23.** Adressaten har i sin närhet en extatisk, ung kvinna, som »profeterar». S. talar i bref 57 om en »torparillicka», som uppträdt i likhet med denna och bodde i Kågeröd. Här kanske adressatens hemort är att finna. — Den präst, som i brefvet omtalas och som klandrats för att han spelade fiol, är S. själf. Det är hans vänner i Lund, som blifvit kallade skrymtare. — **Bref 25** blef för sin klarhets och fullständighets skull satt som n:r 1 i den uppl. af S:s bref, som 1840 utkom på danska. — Om N:s hemort, se bref 26.

Bref 26. Adressaten är att finna på en ort med herrnhutisk andlighet; säkert bor »N.» i bref 25 i närheten af »D». Jämför »D» i bref 79.

Bref 27—39 äro, enligt en fast familjetradition och intyg af biskop Björck, skrifna till änkefru Dorothea Santesson i Göteborg. Många inre bevis komma därtill. Troligen äro ock breiven 40 och 41 skrifna till henne. Det står vid dessa två, ej vid de tretton, att de lämnats till tryck af korrespondenten. Hon har då själf framlämnat dessa två, och de tretton, 27—39, har en anförvant till henne framlämnat *efter hennes död* till tryck. Det vore otänkbart, att den gamla väninnan till S., fru Santesson, ej skulle ha velat med några af sina många bref från S. bidraga till samlingen. Den förste utg., som känt adressaterna, har ock satt dessa två omedelbart efter de tretton. Om Santessonska familjen se Biogr. Lexikon och Nordisk Familjebok. Fru Santesson var medelpunkten i en gammaldags from krets i Göteborg och känd för sin fromhet och välgörenhet. Prosten S. Holm i Svalöf var intill sin död 1808 hennes andlige rådgifvare; sedan blef S. det. — Till de timliga bekymmer hon hade och på hvilka S. hänsyftar, hörde ock sorgen öfver en mycket lofvande son, Benedikt, som ej motsvarade de löften han gifvit om sig. De ord S. yttrar om tidens oro och tryck äro föranledda af de bekymmersamma politiska förhållandena i riket före och efter Gustaf IV Adolfs afsättning. — **Bref 31** anspelar på S:s besök i Göteborg vid sin nedresa från valriksdagen i Örebro 1810, där han var ledamot. Han predikade då i Göteborgs Fattighuskyrka; den predikan han där höll är n:r 1 i III Bandet af »Utkasten». — **Bref 32.** Ordet »de svårare förrättningar» o. s. v. afser troligen S:s ställning som kontraktsprost. — **Bref 33** anspelar på S:s besök i Göteborg sommaren 1812, vid hvilket tillfälle han höll den predikan, som står sist i »Sista Samlingen» samt i »III Bandet» n:r LXV. — **Bref 38.** »Den andeliga världen» — uttrycket torde närmast syfta på bibelsällskapernas sammanslutningar.

Bref 40. Prosten Holm var född i Malmö 1743, prästvigd 1766, kyrkoherde i Svalöf 1775; under sin första prästtid en världsmänniska, omtyckt för sin redbarhet och sitt muntra umgängessätt; sedermera uppvaknad till kristligt allvar, till en början af herrnhutisk anstrykning; lämnade 1785 »bröderna». Detta sista skedde vid samma tid som S. i brefvet säger vara begynnelsen till Holms större andliga kraft. — Efter Holm ha utgifvits dels »Bref till en andeligen bekymrad människa», dels »Åtta bref» af samma slag.

Bref 41. Fjärde frågan i brefvet pekar ganska tydligt på fru D. Santesson såsom varande korrespondenten: hon ensam bland kvinnorna i familjerna Santesson hade »förvaltningen» af sin ekonomi om hand på det sätt brefvet förutsätter. — »Om jag kommer mera» o. s. v. se bref 33.

Bref 44. I den otryckta delen af bref 58 hälsar S. till samma personer som i detta med tillägg af »fru Elsa» och »fru Hollbeck». Den förra är änkan efter handl. Sante Santesson, född Giædda, till hvilken bevisligen bref 85 är skrifvet, hvarför hon torde vara korrespondenten. — Ägarna af brefven 44 och 46, kyrkoh. A. G. W. Medin och I. D. Wallerius, ha godhetsfullt medgiivit deras tryckande här.

Bref 49 är skrifvet till änkedoktorinnan Laura Hellberg i Göteborg. Originalen finnes. Hon var född där 1791, dotter af en handlande Almqvist; kom i unga år, då fadern var död, till släktingar i Stockholm; måste tidigt biträda sin fattiga moder med barnundervisning. Hon blef 1807 gift med lektorn i Göteborg, Johan Hellberg, som förut varit gift och i förra äktenskapet hade en son, som i brefvet omnämnes. Hon blef 1821 änka i fattiga omständigheter och inrättade, för att kunna försörja sig och sina fem barn, en flickskola för barn ur de s. k. bättre familjerna. Denna skola vann mycket förtroende och fortsattes af henne och en dotter i ej mindre än 45 år. I denna skola hade till sist mer än tusen barn åtnjutit undervisning. Laura Hellberg var moder till den bekante skriftställaren m. m. Johan Carl Hellberg och till kyrkoh. Ture David Hellberg. — Hon har en tid stått herrnhutismen nära. År 1824—28 har hon haft H. P. Wickelgren till sin andlige förtrogne och lärare. Han har 1824 bedt Schartau att »biträda» honom i fråga om den andliga ledningen af den då andligen vacklande och äfven lekamligen sjuka frun. För att tillmötesgå denna begäran skrifver S. detta bref, ställt direkt till henne. Hon är den fru, som i bref 69 omnämnes. Bland de af Wickelgren skrifna brefven, som äro tryckta i Göteborg som bihang till »Predikningar» af W. 1913, är n:r 6 till denna kvinna. Hon blef en mycket afgjord kristen och en andlig moder för sina närmaste och äfven andra. — J. H. Thomander ansåg brefvets femte stycke vara bland det märkligaste i hela Brefboken; man torde kunna säga detta om brefvet i dess helhet. — Om Laura Hellberg se Ebba Ramsays bok »Från mina barnomsdagar 1828—45».

Bref 50 och 51 äro skrifna till pastor Johan Adolf Block. På honom, men icke på någon annan af de Schartaulärjungar vi känna träffa de om korrespondenten här förekommande notiserna in. Han var född prästson i Weddige 1796, studerade i Lund från 1811, blef prästvigd november 1819, en tid präst i Kalf, samt skolpräst i Marstrand 1821. Han var under sin tid i Lund ej litet i sällskap med S., som med stor förhoppning och kärlek var fästad vid honom. Framgår af den otryckta delen af bref 58. Han har ock varit bekant med Abela Gullbransson i Varberg och växlat andliga bref med henne; se utg:s bok »Från sista seklets gryning i Göteborgs stift», sid. 86 och följ. Han var en af de första präster i Göteborgs stift, som predikade efter S:s sätt. Vänner till honom utgåfvo efter hans tidiga död två predikningar af honom, hvilka

dock mest voro af S. — »Händelsen Annandag påsk» syftar troligen på någon konventikel. Möjligen ha haugianer i Marstrand hållit något uppbyggelsemöte. B. dog 1822 i Solryd, Landa socken. Se ock bref 71 och 72.

Bref 52 och 53 måste vara skrifna till pastor Johan Claesson. Det anspelas alltigenom på hoofianismen, som just hade sitt hufvudsäte å den ort, där Claesson då tjänstgjorde. Om Claesson se »Julhälsningar från präster i Göteborgs stift 1912». Han var född i Svenljunga 1791, var först gårdfarihandlande; skall en söndag, då han var ute i sina handelsärenden, ha mött den bekante pastor J. O. Hoof, som föreställt honom det syndiga i hans söndagshandel. Han har då kommit till andlig besinning och beslöt sig för att bli präst. Claesson har i början af sin väckelsestid slutit sig till Hoof, men kom (möjligen som lärjunge hos någon lärare i Varberg) att bli bekant med Abela Gullbransson, som blef honom en andlig moder. Åtta härliga bref hafva vi af hennes hand till honom. Han är den »C.», som i ofvan anförda arbete af utg. omnämnes såsom hoofian och af A. G. ledd upp på ett högre plan. Kommen till Lund trädde han i mycket nära lärjungeförhållande till S. Han blef prästvigd 1822 efter en kort men väl utnyttjad studietid; tjänstgjorde först i Kalf, komminister i Mjöbbäck 1837 och dog 1850. — »Flera unga lärare uppvaknat» o. s. v. Enligt ett bref till Claesson, tryckt i »Nya bidrag till kännedom om H. Schartaus undervisning och åskådning», utg. af J. Sjöholm, voro de unga präster, som S. år 1824 kände i Göteborgs stift, följande utom korrespondenten (Claesson) och hans vän Wickelgren: Peter Varenius, Peter Grundell, Otto Martin Torell, Lars Nilsson, Caspar Nilsson, Johan F. Ingman, Josef Wilhelm Malmstedt, Sven Peter Broberg och Abraham Rahnberg. — Bland de bondelärare S. här omtalar känna vi torparen Lars i Korslid och soldaten Peter Topp. — »Bokpressens ryktbarhet» — yttrandet syftar på de böcker och ströskrifter af Hoof och sistnämnda lekman, som utgåfvos och vida omkring spredos. — **Bref 53.** Endast en af de präster S. skrifver till vid denna tid, benämner han, såvidt brefven gifva vid handen, »gode vän»: Claesson. Lärjungen har frågat S. till råds, huru han borde förhålla sig mot en person, som i visst afseende var ställd öfver honom. Kyrkoböckerna lämna ej upplysning om, huruvida fadern lefver, när brevet skrives. Då »förmäningen» gällt »oriktiga meningar», »sanningens försvar», kanske det är Hoof som afses.

Bref 54 är, enligt intyg af brevets nuvarande ägare, skrifvet till stud. Gustaf Leonhard Dahl. Han var född i Göteborg 1801, son af brukspatron J. Dahl, som synes ha stått kyrkliga kretsar nära; blef student i Uppsala 1817, men drogs till Lund, troligen för S:s skull, där han inskrefs 1822. Där hade han förmånen att få bo i S:s hus och ofta sammanträffa med honom. Dahl prästvigdes 1825 och blef 1839

komminister samt 1867 kyrkoherde i Krokstads pastorat i norra Bohuslän samt dog 1877. Var i början af sin prästtid en väldig väckelsepredikant, som samlade talrika åhörare skaror. För sitt nits skull fick han lida, och blef — med skenbart stöd af något ovisligt steg af honom — af fienderna afstängd under ett halft år från ämbetets utöfning. Då låg han i Lund och afskref hart när S:s alla predikningar.

Bref 55. Korrespondenten har hört S. i Lund; tydligen har han varit teologie studerande. Då S. emellertid ej alls kommer in på talet om prästämbetet, synes han ej längre vara kvar på prästbanan. Han är i det andliga så vidhjärtad, att han »ej finner något väsentligen makt-påliggande i de olika sekternas lärosatser». Böhme och herrnhutismen synes hafva fångat hans hjärta. Brevfets fjärde stycke visar, att S. varit bekant med mannen och det ända till den grad, att han vet, att den rådfrågande haft en bättre öfvertygelse än han nu har. Han vet ock att korrespondenten har stor böjelse för »umgänge med villfarande människor», som synas hafva starkt fäste på den ort, där han bor. Af 7:de styckets slut ser det ut, som om en särskild »anläggning» gjorts från deras sida, från hvilka läraren vill ha lärjungen skild; kanske en erbjuden syssla e. d. Han synes bo på en ort, där »världsumgänget» särskildt kunde fresta, det tyder på en storstad. — Det finnes *en* bland de teologie studerandena i Lund, som S. väl kände, på hvilken allt hvad brevet sålunda låter oss veta om hans yttre och inre människa till fullo träffar in: Zakarias Flobeck; men på ingen af de andra med S. kända studerandena träffar detta in, så vidt vi veta, i ringaste mån. Han bor nu i Göteborg (är född 1788, son af en handlande), han har just tett sig sådan i viss mån för S. under en längre tids beröring: vacklande, osäker hvar han ville vara; se bref 57 (och 58, det otryckta); han har dock lyssnat till S:s varningar; han blef sedan af »bröderna» i Göteborg omhändertagen och kallas deras »missionär»; se C. Sjöström, »Gbg:s nation i Lund»; han utbildade sig till fyrverkare och utgaf en lärobok i fyrverkerikonsten. — I intet af sina bref uppträder S. så skarpt *mot* läroafvikelser och *för* kyrkans vedertagna lära. — Trots att brevet just icke är smickrande för lärjungen, har dock denne bjudit fram det till tryck. S. hade visat honom så mycken kärlek i Lund redan; och kärlek i rika strömmar går ock genom brevet, skrifvet ej så lång tid sedan S. »tillbakakommit från grafvens brädd» och blott två månader innan han lades på sotesängen. Har S. ändå inte i herrnhutaren Flobecks hjärta behållit ett visst grepp, som varade åratals efter hans död? Snart skulle också lärjungen vandra till grafven; han dog 1829. — De i brevets sista stycke nämnda »vännerna» och det sätt, på hvilket S. yttrar sig om dem, tyder på att det i Göteborg funnits en viss mellangrupp mellan »bröderna» och de mera gammalkyrkliga. Ibland dem hafva äfven »bröder» och hoofianer umgåtts. — Den i

»Bidrag till H. S:s minne» af I. D. W. nämnde »skolmästaren» är tydligen Flobeck.

Bref 56—58 finnas i »Skarstedtska brefsamlingen» å Kungl. Biblioteket i Stockholm. Kamp var född i Marstrand 1781, kom till Lund 1801, blef magister och prästvigd 1807, hörde i Lund träget S., var under studietiden informator hos S:s vän, prosten S. Holm, adjunkt och informator hos prosten J. U. Blomdahl i Starrkärr, predikant 1812 vid Göteborgs Fattighuskyrka. Han var innerlig vän med S. Brefven till honom äro icke själavårds- utan egentliga vänbref. Han betydde mycket för det andliga uppvaknandet i Göteborg under 1810- och 20-talen. Han var nära förbunden med den Santessonska kretsen samt var den lärare, som den unge G. D. Björck hämtade mest uppbyggelse af och hade till sin själasörjare. Han var på sitt sätt en lärd man, och flera lärda värderade högt hans vänskap. Hans hjärtevännar voro A. Bruhn och C. G. Santesson. Vid biskopsledigheten i Göteborgs stift 1840 uppfördes han på förslag. Han uppträdde i tidskrifter med apologetiska artiklar, vändande sig både mot de mera moderata af en nyare riktning, en M. E. Ahlman och H. Reuterdahl, och mot Ignell och Scott. Han har i olikhet emot de yngre Schartaulärjungarna äfven andra inslag i sin personlighet än S., ehuru han stod honom mycket nära. S. Holms större tillgänglighet går igen hos Kamp. Är Holm Petrus, S. Paulus, så är Kamp Johannes. Han dog 1849. — **Bref 56.** »M. F.» är änka efter fattighuspredikant J. Forsberg; hon har sändt S. kläder till en flicka i hans fattighem. — Då prosten Holm dog flyttade några af hans åhörare, som voro mera oberoende och lättare kunde efter behag välja vistelseort, till Lund. S. tänker sig möjligheten af något liknande med afseende på vissa af hans åhörare i Lund, när en gång hans dagsverk vore ändadt. — **Bref 57.** Jämför i fråga om innehållet i andra stycket Assar Lindeblad: »H. S:s lära och lefnad», kap. 11. — Uttrycket i stycket 3 »äldre» syftar på de äldre bland *barnen*. — Rörande »Fl.» se bref 55. Brefven 56 och 57 hafva varit tryckta i andra uppl. af Assar Lindeblads bok: »H. S:s lära och lefnad». — **Bref 58.** Den andlighet som afses är hoofianismen. Rörande detta ämne se närmare en uppsats af D. Hallbäck i Kyrkoh.-Tidskrift 1915 samt utg:s ofvan nämnda bok sid. 91 följ. — Att S. i bref till Kamp så vidlyftigt går in på hoofianismen torde bero därpå att rörelsen hade anhängare i Göteborg, som stodo i viss beröring med de mera kyrkligt sinnade; se ofvan bref 55. — »De pietistiska oroligheterna»: I början af den hoofska väckelsen strömmade folk långväga ifrån massvis till Hoofs kyrkor, äfven sådana, som blott gingo dit för nöjes skull, hvilket väckte berättigadt klander. Se Abela Gullbransson o. a. a. sid. 91. — »Rätt i hufvudsaken». — Hoof var en mäktig ropande röst i den döda tiden. Ur den väckelsen framgingo flera af de andligen uppvaknade studenter, hos hvilka S:s predikan

sedan fick skaffa så rik frukt: t. ex. J. Claesson, och på sätt och vis äfven B. Törnblom. — »Åtminstone brist i lärosättet» o. s. v. S. kan ej förklara det stora tilloppet till Hoof på annat sätt. Hoof var en stor folktalare af en viss för denna allmogen passande grofhet och kraft. — »Oaktadt den onde fogar sina skrymtare åstad» o. s. v. syftar på inblandningen i den hoofska rörelsen af herrnhutism och katolskt-asketisk mystik (Louvigny). Hoof kom att få två slags folk i sitt sköte, liksom Spener. Den ena gruppen gick sedan upp i den schartauska väckelsen, den andra sammansmälte med vissa österifrån kommande nyevangeliska och delvis separatistiska riktningar. — »Det ovisa nitet» o. s. v. syftar på Hoofs angrepp på ortens andligen sofvande präster. — »Innan de ännu» o. s. v. Här undertaxerar S. hvad Hoof utträttat, men han har rätt uti sitt yttrande om det myckna onödiga bullret, som Hoof väckte upp genom sin kritik af ämbetsbröder. — Brevets sista sats är ett program till hans lärjungar, som de följde. Det är Hoof som har »vräkt allt som icke är rena framstänket» på samma gång som hans egen riktning hade många af dessa »rykande vekar», dessa »förbråkade rön», som »lutade», denna säd, som icke var »strida framstänket» men icke heller »agnar», och hvilka själar S. ville hafva tillvaratagna. Att riktningen sedan kom att framvisa betänkliga sidor och att därför S:s omdöme om den skärptes visa oss breffven af 1823, 1824, nr 52, 59.

Bref 59. Titeln och datum för brefvet peka på, att Josef Wilhelm Malmstedt är korrespondenten. Han var son till guldsmeden Peter M. i Göteborg och född 1795. Denna familj synes ej hafva stått alldeles främmande för »bröderna» eller hoofianerna. (Om Anna Maria Lenngren, född M., är släkt, är okänt.) M. kom till Lund 1812, blef magister 1820, prästvigd 1821, komminister i Starrkärr 1829. Han var i början en god präst, men förföll. — Den riktning, som S. afser i de polemiska uttrycken i brefvet är hoofianismen. — »Nyss uppvaknade lärare, hvilka i förtid bemäktigat sig bokpressen ... sina omogna hjärtefoster»; orden syfta på Hoof, hvilkens extemporerade predikningar afskrefvos af hans vänner och utan egentlig granskning lämnades till trycket. — De skarpa slutorden i sista stycket äro riktade företrädesvis mot Hoof. Emellertid var det en dikt, att Hoof samlade sig »beröm och inkomster». Se Hallbäcks o. a. a.

Bref 60 och 61 äro skrifna till Peter Emanuel Malmstedt, den föregående broder. Originalen till bref 60 finnes. Han »ombyter jordisk kallelse» just 1820, se bref 60, han står i någon beröring med »bröderna», då tydligen hans familj tillhört den »mellangrupp», om hvilken vi nämnt ofvan, bref 55; se slutet af stycket 1 i bref 60 och hela bref 61. S. sänder honom hälsning i bref till S. Kamp. Han var född 1801, kom till Lund 1822, blef prästvigd 1828, komminister i Kungelf

1835, dog 1864. — *Bref 61.* Uttrycket i första stycket: »Inga jordiska omständigheter ... misslyckad befordran» syftar på följande historia från Göteborg, tydligen berättad i de herrnhutiska kretsarna där eller i Lund. 1785 skulle Göteborg välja domprost. Biskopen, en man utan varmare anda, önskade ock bli domprost och anmälde sig till sysslan. På förslaget var uppförd d:r C. Kullberg från Skåne, en from, dugande präst, som hade låtit inskrifva sig bland »bröderna» (de utgjorde den tiden mångenstädes de enda af mera lefvande gudsfruktan), men i grunden lika mycket af Speners och Franckes anda. Vid valet gingo »bröderna» i staden med »världen» och röstade på biskopen. Detta för- anledde dels att de allvarligare i Göteborg, bland dem de Santessonska och Kjellbergiska familjerna, lämnade »bröderna», dels att Kullberg och ungefär samtidigt S. Holm utträdde ur deras samfund. Steget blef af de missnöjde uttydt såsom »hämnad för misslyckad befordran». — Den man från »G.», som S. omtalar i slutet af stycket, var godsägaren m. m. Gustaf Santesson, ofvannämnda Dorothea S:s man. Han ägde (enligt H. Pleijel) åren omkring 1790 Tryde pastorat i Skåne (var patronus), och är den man, som (1789) tilljudit S. detta pastorat. — Hvem den i stycket 7 omnämnde mannen är, som har »rykte om villfarelse», torde vara svårt att bestämdt säga: Zinzendorf eller Hoof? — Man må observera karakteren af de frågor den unge framställer: om »Mästare och fader», som ingen människa skulle låta sig kallas, om »fasta», om ordet »Anden är den som gör lifaktig; köttet är till intet nyttigt». — Slutet af brefvet synes åsyfta den i slutet af bref 55 framskymtande »mellangruppen».

Bref 62. Är brefvet ej ett ensamstående till en annars i samlingen okänd korrespondent (hvilket ej är troligt), så måste C. J. Schlyter vara adressaten. Korrespondenten synes ej vara präst eller präststuderande; han är en i lärdom och tankekraft tydligen långt hunnen person. Brefvet har i tankarnas sammanträngdhet och formens omsorgsfulla fulländning något som påminner om bref 64, som har så många tecken till att vara till den nämnde mannen och enligt traditionen är till honom. Den förste utg. har ock ställt detta bref samman med de säkra breven till honom, n:r 64 och 66. Märk ock slutet.

Bref 63—66. De äro, som nyss antyddes, enligt en fast tradition och flera inre grunder skrifna till Carl Johan Schlyter. Om honom se våra personhistoriska verk. Han var född 1795, blef tidigt en bemärkt juridiskt lärd, var en tid docent vid Lunds universitet under S:s vän J. Holmbergson, blef sedermera professor. Han har på det mest förtjänstfulla sätt utgifvit standardverket: Sveriges gamla lagar, och nästan alla de af S. utkomna skrifter. Han dog 1888. — *Bref 63.* Uttrycket »Icke en gång min herres timliga välfärd behöfver uppoffras» torde syfta på Schlyters fortkomst på ämbetsmannabanan. Han tjänst-

gjorde då i justitiekanslersexpeditionen och Svea hofrätt i Stockholm. — Angående orden i andra styckets slut om vissa förströelser och nöjen, se prof. Holmbergsons ord i förordet till brevrens första uppl. här infördt. — »Information i musik»: Schlyter var skicklig orgel- och pianospelare. — *Bref 65*. Orden i början af brevet om de »icke många», 1 Kor. 1: 26, peka på Schlyter, den redan mycket bemärkte mannen, såsom varande adressaten. — Stycket 3 förutsätter, att adressaten bor på en ort, där nattvardsgång rätt ofta hålles: en storstad. Prästen, som framskymtar här, har klandrat Schlyter för hans så ofta företagna nattvardsgång.

Bref 67—69(70) äro skrifna till Hans Peter Wickelgren. Denne var född i Falkenberg 1797, flyttade omkring 1815 till Halmstad, student i Lund 1818, har 1819 lämnat Lund. Enligt ett S:s yttrande i *bref 68* har han efter »ett par års uppskof» blifvit erbjuden prästvigning, som skedde april 1824. H. P. W. har i ungdomen haft någon beröring med »bröderna»; han har under studietiden stått i bekantskap och andlig korrespondens med Abela Gullbransson och i henne haft en andlig moder. I Lund har han fattat tycke för S., gärna hört honom och äfven enskildt befrågat honom. Då han hade ett mycket lifligt och eldigt temperament samt stort andligt nit, har han, uppvuxen som han var i en andlig småkrets med stark verksamhetslust, haft något i sitt väsen, som kunde uppfattas som svärmeri, och som svärmare har han af mindre omdömesgilla personer ansetts både i Lund och Göteborg, där han ett par år före prästvigningen vistades. Rörande hans lif och hans predikan se vidare »Julhälsningar från präster i Göteborgs stift 1919» samt en predikosamling efter honom, utgifven i Gbg 1913. Han synes af biskopen före jul 1823 hafva blifvit erbjuden att välja på en präst- och skolsyssla hos pastor i Krokstad i nordliga Bohuslän och en syssla i Hoofs närhet, Mjögäck, och valt den förra. Se *bref 68*, stycket 5. Han tjänstgjorde efter prästvigningen ett år i Krokstads pastorat, omkring två år sedan i Mjögäck i Kind samt ett år i Kville i Bohuslän. En djupgående väckelse följde öfverallt där han verkade. — *Bref 67* angifver sig vara skrifvet till prästkandidat, som nu, våren 1824, skall prästvigas. Märk uttrycken: »tills det af det eftertryckligare predikoföredraget» o. s. v. Man vet, att Wickelgren nu, när brevet skrives, varit i Krokstad och gjort öfverenskommelse med pastor där om kondition. Märk ock uttrycket »ämbetsverktyg» o. s. v. samt talet om »stället», som är »väl afpassadt att vara ett lindrigt prof». Bland de kandidater S. kände inom Göteborgs stift är här ingen annan att välja på än H. P. W. — *Bref 68*. Korrespondenten är nyss prästvigd; det stämmer in på H. P. W. men ej på någon annan af de med S. kända kandidaterna, så vidt vi veta. Alla de många uppgifterna i brevet angående korrespondenten träffa ock in på denne unge lärare. —

Rörande den i tionde stycket omtalade händelsen se E. Rodhes bok »Schartau som predikant», sid 42. — *Bref 69.* Då man vet, att Wickelgren påkallat S:s »biträde» för att kunna gifva den andligen och lekamligen sjuka d:n Laura Hellberg, se *bref 49*, de rätta råden, förstår man af detta brefs början, att korrespondenten måste vara Wickelgren. S. har af honom ej fått veta denna frus namn eller adress (det står i den otryckta början af *bref 49*); hans *bref* har måst gå genom pastorn, och tydligen är detta *bref 69* liksom »kappa» till hans *bref* till L. H. — Hon är den »vilsefarande åhöraren», om hvilken S. skriver, och dessutom äro vissa församlingsbor af haugiansk anstrykning här åsyftade. Då man vet, att Wickelgren är stationerad ej långt från haugianernas stamhåll, i Smaalenenes amt i Norge, och att de brukade göra besök in på svenska sidan, förstår man det annars svårtydda ordet: »de främmande villfarande». — *Bref 70* synes ock vara skrivet till H. P. W. Vi förmoda, att korrespondenten skall på annat ställe möta i samlingen. På ingen af de »herrar» S. tillskrifver 1823 träffar brevets innehåll rätt in; däremot synnerligen väl på H. P. W. Orden i brevets början och slut om det började nådeverket, som S. synes ha bevitnat hos korrespondenten, träffa in på denne unge man. Då vi veta, att S. besökts af Wickelgren under hans Lundatid, vänta vi några ord därom i S:s första *bref* till honom, isynnerhet som den unge i sitt första *bref* till S. påmint därom; se den otryckta början till *bref 49*. Då kan ej *bref 67* ha varit S:s första *bref* till Wickelgren, men mycket väl *bref 70*. För den eftertänksamme ligger ock i brevets sista sats en antydning om, att S. ej i *lifvet* väntar att få träffa korrespondenten; han *har lämnat* Lund men är ej ännu präst: Wickelgren.

Bref 71 och 72 äro skrifna till en blifvande präst. I båda varnas för neologi och herrnhutism. Då alla de unga kandidater eller präster m. m., som mottagit *bref* af S. dessa år, själfva lämnat de mottagna *brefven* till tryck, men ej denne, synes J. A. Block vara korrespondenten (om han annars, som vi ha skäl att förmoda, finnes i samlingen). Han är död 1822. De säkert till honom ställda *brefven* ha liksom dessa två funnits bland S:s papper i koncept eller afskrift. Också stämmer det goda hopp läraren här uttalar om sin lärjunge i *bref 72* med hvad vi veta om S:s tankar om J. A. Block; se *bref 58*, otryckta delen, där det står, att S. hoppas att församlingen »i honom får en gång en trogen arbetare». — *Bref 72* ger vid handen, att mannen nu går och väntar på prästvigning: det stämmer in på Block: brevet är skrivet i maj, B. prästvigdes november 1819. — Om alla dessa grunder för antagandet, att han är adressaten, hade vid brevets sättning stått klara för utg., hade han placerat dem under Blocks namn.

Bref 73 och 74 höra samman: »R.» i det senare är korrespondent i det förra, och »P.» i det förra korrespondent i det senare. Båda dessa

herrar ha tydligen studerat i Lund strax före 1823. Möjligen äro de nu anställda vid en och samma skola. Man vet att S. 1822 skaffat S. Kamp en lärare till en skola, J. Rydbom, från Skara stift, som S. hade godt hopp om i det andliga. Se bref till Kamp. Att han nu 1823 är prästvigd behöfver kanske ej hindra, att han ännu 1823 arbetar i skolans tjänst.

Bref 75 och 76 hafva stor inre släktskap. — *Bref 75* låter oss förmoda, att S. förr tillskrifvit denna lärjunge; märk orden: »likasom jag då skref». Äfven låter skrifvelsen i dess första tredjedel oss förmoda, att korrespondenten varit länge och långt borta i otro och fritänkeri; se bl. a. början af fjärde stycket. Fråga kan uppstå, om ej korrespondenten är mamsell »G.» i bref 14 och 15. — Vid betraktande af de många förvillelser lärjungen kommit uti förstår man S:s angelägenhet att varna för de många böckerna af skadlig eller matt själaföda, särskildt då de fått undantränga bibeln. — Den egentliga brefafdelningen i skrifvelsen slutar vid orden: »Då mamsell ... gått till botten». — För ett rätt bedömande af S:s uttalade omdömen om Jung-Stilling här liksom på ännu ett par ställen, se våra större kyrkohistoriska arbeten, en Kurtz, Cornelius m. fl. Den apologi som sedan förekommer är alltigenom densamma som en af S. omkring 1800 författad apologi i »Försök till biblisk katekes», ett ofullbordadt, otryckt arbete, som delvis ligger till grund för katekesen af 1804. — Den tankegång och beviskedja, som i bref 75 föreligger afbruten, har i det nämnda arbetet följande fortsättning: Det har aldrig händt, att något folk, bortfördt till främmande länder, bibehållit sig så som judarna i Babel; ett bortfördt folk har alltid blandat sig med det främmande folket, tagit dess seder och slutligen försvunnit: så kaldeerna och assyrerna, men ej judarna, trots de grufligaste förföljelser. »Därföre, såsom det är Gud med sin allmakt allena som har kunnat utföra detta, så har det ock endast varit denne samme Guden, som i sin allvetenhet har kunnat se detta förut». — Saken kan ej ur naturliga orsaker förklaras, t. ex. ur något särskildt lynnesdrag hos folket. »Om det hade varit en naturlig följd af judarnes lynne att de bibehållit sig, så hade denna följden likasåväl visat sig hos de tio släkterna, hvilka blefvo bortförda i det assyriska fängelset, som hos de släkterna, hvilka blefvo bortförda i det babyloniska fängelset, då de voro i sig själfva ett folk, som hade enahanda naturligt lynne.» Men de tio släkterna blefvo »bortblandade bland de andra österländska folkslagen. Därför kan det ej vara en följd af det judiska lynnet, att de andra släkterna bibehållit sig, hvilka hemkommit från det babyloniska fängelset.» Alltså har det fordrats ett öfvernaturligt förutseende för att kunna veta det förut, att de skulle bibehålla sig och få hemvända såsom ett folk.

Bref 77. S:s anmärkningar synas hafva blifvit beaktade vid ps. 1:5 (ehuru ej ändradt i hans anda), 5:2,3; 17:2; 19:6,12; 120:3 (dock knappast ändradt i S:s anda).

Bref 78. Vid uttrycket i sista stycket om villfarande skrifter, »som bland den andeliga allmänheten anses vara af mycket värde», jämför bref 5, 49, 61 och 69.

Bref 79. Den ene af ynglingarna är från Svalöf, den andre från »K.» = Konga eller Kågeröd? — Konungen, »som deltagar i krigets mödor», inspekterade hösten 1808 rustningarna på Åland mot Ryssland.

Bref 80. Om Hauge, se kyrkohistorien eller biografiska verk. Se ock biskop Bangs bok: »Hans Nielsen Hauge och hans samtid», H. G. Heggtsveits »Den norske Kirke i det nittende Aarhundrede», båda vidlyftiga, värdefulla verk. Jacob Bulls bok: »Hans Nielsen Hauge» är en skickligt gjord romantiserad framställning af hufvuddragen i Hauges person och lif; finnes äfven på svenska, Ev. Fosterlandsstiftelsens förlag. Brevet är väl ämnadt till Wickelgren, som i Krokstads intill norska gränsen liggande pastorat hade besök af haugianer och känt sig behöfva ett yttrande af läraren om dem. Man vet att haugianer under åren 1822—25 hafva gjort besök på åtskilliga orter i Sverige för att förbrödra sig med de fromma: t. ex. i Skredsvik, Göteborg och Borås. — Ehuru S:s yttrade omdöme är mera sansadt och nobelt än de omdömen, som gemenligen kommo Hauge och hans folk till del från hans samtids prästerskap, har han dock ej på alla punkter — på afstånd som han var från rörelsen — rätt uppfattat allt där. Så t. ex. säger S. i stycket 4: »H. införer ett betyg af en förnäm herre, som säger, att H. för honom erkänt, att han begått flera fel i sitt läroföretag ... Det hade varit bättre, om han, såsom doktor Luther, hade gent fram erkänt detta inför den allmänheten, som då redan hade Hauges skrifter i sina händer.» Detta »betyg af den förnäme herrn» är utskrifvet af stiftsprosten i Kristiania, titulär biskop N. Lumholtz, och lyder så: »Indbemeldte Hans Nielsen Hauge er et meget exemplarisk og gudfrygtigt Menneske, der aldrig har forsøgt noget efter sin Overbevisning mod Øvrighed, eller sine Medmenneskers Skade, men hvad han herudi har maattet feile, er af blind Nidkjerhed, den han nu erkjender og aldeles afstaaer fra, da han vil blive iblandt de stille og flittige i Landet, med hvilket Navn han fortjener at nævnes». Hvad Hauge erkänner är alltså icke några villfarelser i sin lära, utan ovisligt nit *i sitt uppträdande*.

Bref 81—84 synas vara skrifna till en prästman. Yttrandet i bref 81 afser tydligen det s. k. »Evangeliska Sällskapet» i Stockholm. — Se vid bref 83 om nödlögnen S:s s. k. »Förhörbok» sid. 27.

Bref 85. Växelundervisningsmetoden bestod i en sådan ordning vid undervisningen, att de i de olika ämnena skickligaste lärjungarna under-

visade de öfriga, som för ändamålet indelades i smärre grupper. Systemets uppfinnare ville hafva konfessionslös undervisning. — Korrespondenten är en medlem af den här ofta nämnda Santessonska familjen, fru Elsa Santesson, som upprättat en mindre skola. Se bref 44.

Bref 87. S. har sändt detta yttrande 1817 till S. Kamp och ett »annat dylikt» samtidigt till handl. Cornelius Johnsson i Göteborg, tydligen af den anledning, att denne stod vissa personer nära, som praktiserade en något rörligare verksamhet i »det andliga prästadömet» än S., personer, som tillhörde den i bref 55 omnämnda »mellangruppen».

Bihang I är tryckt efter originalet, hvars ägare, en sonson till upp-tecknaren, benäget ställt det till utg:s förfogande.

REGISTER I.

N:r i 5:te uppl.	Sid.	N:r i äldre upplagor	År	Korrespondent
1	1	XXXVII	1790?	L., sedermera gift L. N.
2	4	XXXVIII	1790	Densamma.
3	7	XXXIX	1796	"
4	8	XL	1815	"
5	11	XLI	1815	"
6	18	XLV	1796	F.
7	21	XLVI		Densamma.
8	23	XXX	1798	Fru Helena Ahlström.
9	26	XXXI	1799	Densamma.
10	27	XXXII	1799	"
11	28	XXXIII	1799	"
12	29	XXXIV	1799	"
13	31	XXXV	1799	"
14	33	V	1799	Mamsell G.
15	40	VI	1800	Densamma.
16	55	XLVII	1802	Mamsell [B. E?].
17	60	LXXVIII	1803	" B. E.
18	61	VII	1803	" "
19	69	VIII	1803	" "
20	81	XI	1805	" [B. E?].
21	83	LVII	1807	" "
22	84	LVIII	1807	" "
23	86	XXV	1805	Ramlösapatient.
24	91	XLII	1805	" M.
25	93	XLIII	1805	" N.
26	104	XLIV	1808	D.
27	105	LIX	1809	Dorothea Santesson.
28	106	LX	1809	Densamma.
29	107	LXI	1809	"
30	109	LXII	1810?	"
31	110	LXIII	1811	"
32	111	LXIV	1812	"
33	111	LXV	1812	"
34	112	LXVI	1812	"
35	113	LXVII	1813	"
36	114	LXVIII	1815	"
37	115	LXIX	1816	"
38	116	LXX	1818	"
39	117	LXXI	1824	"
40	118	LXXIII	1808	Syster (densamma?)
41	121	LXXII	1811	" "
42	127	XXXVI	1809	Fru Elsa Santesson?
43	130	XLVIII	1811	Densamma?
44	132		1812	"

N:r i 5:te uppl.	Sid.	N:r i äldre upplagor	År	Korrespondent
45	133	LVI	1810	Två nattvardsbarn.
46	135		1813	Fru.
47	138	LXXVI		Fru.
48	141	LXXVII		Densamma.
49	142	XII	1824	D.n Laura Hellberg.
50	166	XV	1822	Pastor J. A. Block.
51	167	XVI	1822	Densamme.
52	171	LI	1823	Pastor J. Claesson.
53	175	X	1824	Densamme.
54	178	XIX	1820	Stud. G. L. Dahl.
55	179	XVII	1824	Stud. Zak. Flobeck.
56	193		1816	Pastor S. Kamp.
57	194		1818	Densamme.
58	197	XXVII	1818	"
59	198	XXII	1823	Pastor J. W. Malmstedt.
60	203	II	1820	Stud. P. E. Malmstedt.
61	205	XXI	1823	Densamme.
62	213	LIII	1821	Juris d:r C. J. Schlyter.
63	214	I	1822	Densamme.
64	220	LIV	1822	"
65	220	XX	1823	"
66	228	LV	1823	"
67	229	IX	1824	Stud. H. P. Wickelgren
68	233	XIII	1824	Pastor H. P. Wickelgren.
69	252	XVIII	1824	Densamme.
70	256	XXIX	1823	Stud. H. P. Wickelgren?
71	257	III		Blifvande präst (Block?)
72	257	XLIX	1819	Densamme.
73	258	L	1823	Herr R.
74	261	LII	1823	Herr P.
75	265	LXXV	1822	Mamsell; apolog. uppsats.
76	314	IV	1823	"
77	319	XXIII	1815	Yttranden om Psalmboksförslag.
78	333	XXIV	1824	— Vissa skrifter.
79	338	XXVI	1808	— Krigsmannaeden.
80	341	XXVIII	1824	— H. N. Hauge (Till Wickelgren?).
81	349	XIV	1810	— Religionssällskaper.
82	350	LXXIV	1810	— Fåfånga.
83	353	LXXIX	1811	— Stulet gods återlämnande.
84	354	LXXX		— En bok.
85	355	LXXXI	1822	— Lancaster-underv.metoden
86	356	LXXXII	1820	— En bok.
87	358		1815	— Gränserna för det andl. prästerskapet i öfverensstämmelse med Guds ord.

Bihang I. *Afskedet vid Jordan*. Anteckningar från H. Schartaus sista stunder af C. J. Nerman. — Bihang II. *Kännetecken på säkre, uppväckte och benådade människor*, af Sam. Holm.

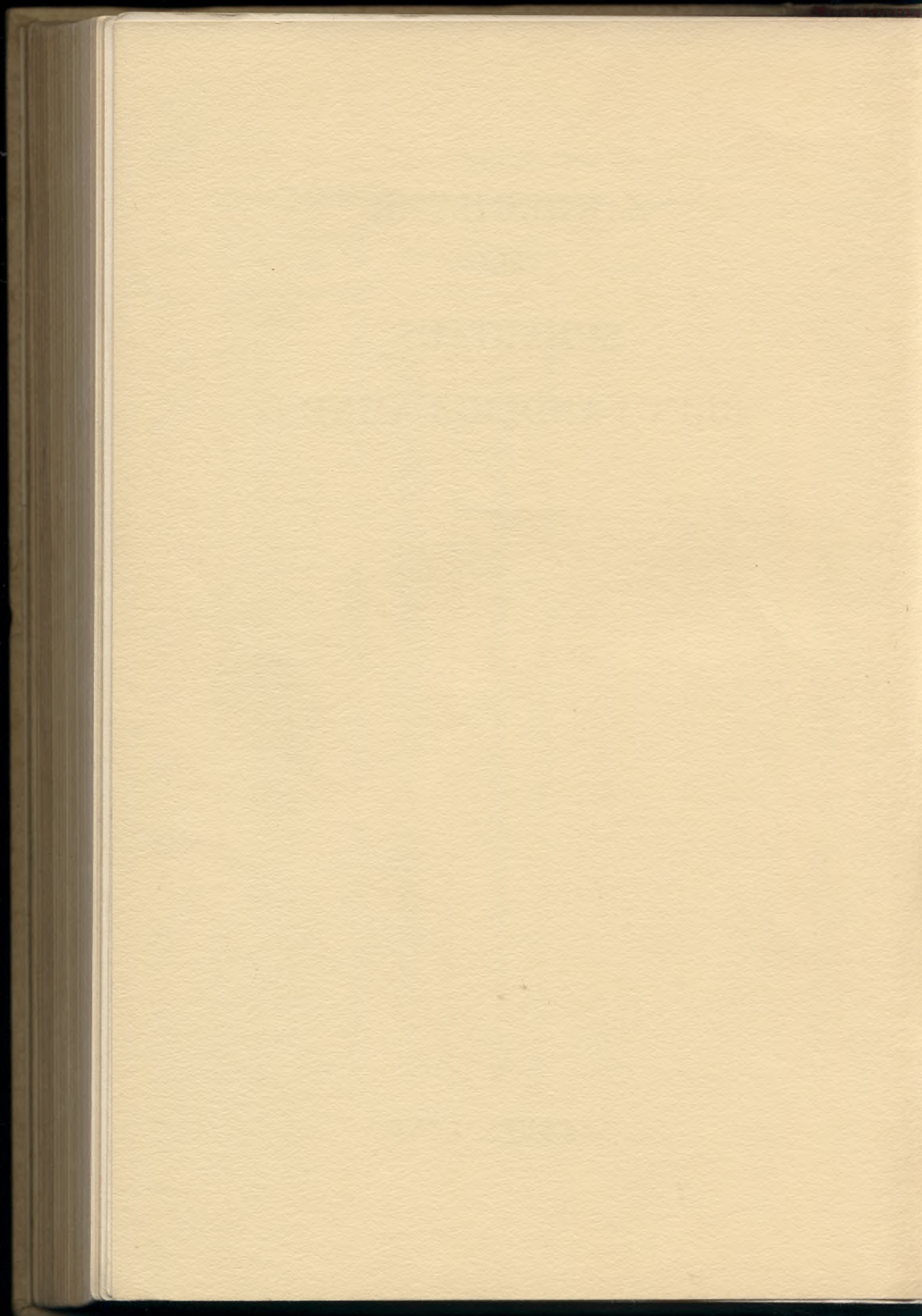
REGISTER II.

N:r i äldre upplagor	Sid.	N:r i 5:te upplagan	N:r i äldre upplagor	Sid.	N:r i 5:te upplagan
I	214	63	XLII	91	24
II	203	60	XLIII	93	25
III	257	71	XLIV	104	26
IV	314	76	XLV	18	6
V	33	14	XLVI	21	7
VI	40	15	XLVII	55	16
VII	61	18	XLVIII	130	43
VIII	69	19	XLIX	257	72
IX	229	67	L	258	73
X	175	53	LI	171	52
XI	81	20	LII	261	74
XII	142	49	LIII	213	62
XIII	233	68	LIV	220	64
XIV	349	81	LV	228	66
XV	166	50	LVI	133	45
XVI	167	51	LVII	83	21
XVII	179	55	LVIII	84	22
XVIII	252	69	LIX	105	27
XIX	178	54	LX	106	28
XX	220	65	LXI	107	29
XXI	205	61	LXII	109	30
XXII	198	59	LXIII	110	31
XXIII	319	77	LXIV	111	32
XXIV	333	78	LXV	111	33
XXV	86	23	LXVI	112	34
XXVI	338	79	LXVII	113	35
XXVII	197	58	LXVIII	114	36
XXVIII	341	80	LXIX	115	37
XXIX	256	70	LXX	116	38
XXX	23	8	LXXI	117	39
XXXI	26	9	LXXII	121	41
XXXII	27	10	LXXIII	118	40
XXXIII	28	11	LXXIV	350	82
XXXIV	29	12	LXXV	265	75
XXXV	31	13	LXXVI	138	47
XXXVI	127	42	LXXVII	141	48
XXXVII	1	1	LXXVIII	60	17
XXXVIII	4	2	LXXIX	353	83
XXXIX	7	3	LXXX	354	84
XL	8	4	LXXXI	355	85
XLI	11	5	LXXXII	356	86

Teol.
L.
Allm.

SAKREGISTER
TILL
SCHARTAUS
BREV I ANDLIGA ÄMNEN

GLEERUPS / LUND

SAKREGISTER
TILL
SCHARTAUS

BREV I ANDLIGA ÄMNEN

GLEERUPS / LUND

LUND 1962
Bröderna Ekstrands Tryckeri AB

I C. S. Lindblads "Vägvisare i Henric Schartaus skrifter"
Göteborg 1908, ingår ett sakregister till Schartaus Bref
i andelige ämnen, uppl 4. Detta sakregister har här ut-
ökats med omkring 180 nya hänvisningar och anpassats
till den sista (femte) uppl. av breven. Den första siffran
anger brevets nummer, den andra sidan.

Carl Norrman
Kyrkoherde em.

- Aga vid barnuppfostran 14: 39
 Ande, Helige —, tvivel på 15: 41
 Andens strid mot köttet 19: 74
 Andens fattigdom 6: 19; 68: 234;
 75: 269
 Andliga erfarenheter, jagande efter
 72: 257
 Andliga sammankomster, i slutet eller
 öppet sällskap 57: 196
 Andliga sällskap 52: 173; 68: 239 f.,
 251; 81: 349
 Andliga umgängessamtal, regler för
 87: 358 f.
 Anfäktning 24: 92
 Arndts sanna kristendom 63: 219;
 78: 335 f.
- Barn, Guds Andes nådeverk hos
 57: 195
 Barnuppfostran, kristlig 4: 10; 14: 39;
 49: 146
 Behållelsen i tron, den dagliga 36: 114
 Bekantskaper, onödiga 4: 11
 Bekännelse till Kristus 25: 93 f.
 „ för präst 69: 253 f.
 Bengel, Upp.boken 68: 246
 Benådningen, dess följder frid och
 glädje 75: 267 f.
 Beroende av människor 64: 220
 Berättelser, kunna urvattna Guds ord
 86: 357
 Bestraffning, varning, hur tillgå
 41: 121 f.
 Besök, husbesök 68: 244 f.
 Bibeln se Guds ord samt skrift heliga
 Binde- och lösenyckeln 68: 242 f.
- Broderliga samtal och brevväxling
 68: 239
 Brödrafolket, se ock Herrnhut 69: 254
 Bättring 77: 323 f.
 Böhme 55: 184 ff.
 Bön, ständig 19: 71 ff.
 „ felaktig och rätt tanke om
 49: 159 f.
 „ i Jesu namn 16: 57
 „ vid Guds ords bruk 14: 35
- Dagligt bröd under mörka utsikter
 27: 105
 Djävulens inskjutelser 22: 84
 Dopet 45: 134
 Döden, lugn vid åtanke av 41: 122
- Eden, dess berättigande 79: 338
 Eftergivenhet, enligt bergspredikan
 41: 123 ff.
 Ekmans postilla 11: 29
 Enskilda sammankomster 80: 346 f.
 Erfarenhet av Guds ords sanning
 14: 38; 15: 42
 Erfarenhetsbevis för d:o 75: 293 f.
 Erfarenheter i nådeståndet 4: 8—10;
 5: 16 f; 72: 257 f.
- Fallnas upprättelse 42: 127 ff.
 Falsk andlighet och falsk lära 1: 1;
 5: 13 ff.; 25: 103; 49: 150 ff.; 61:
 205: ff.
 Fasta 61: 208 ff.
 Fattigdom, andens, se andens fattig-
 dom

- Frestelser genom andra kristnas felaktighet 73: 258
 „ „ , medel mot 8: 49 f.; 74: 264
 Fria viljan 15: 52
 Frid med Gud, en följd av benådning 75: 294 ff.
 „ „ , mellan sanna kristna 73: 259; 74: 261 f.
 Frihet, kristlig 59: 200
 Frimodighet 60: 204
 Fritänkeriet 75: 276 f.
 Frälsaren 1: 2 f.
 „ „ , kännedom om 4: 10
 „ „ , vittnesbörd om 5: 17
 Frälsningsvisshet Schartaus egen — 23: 86; 5: 17
 „ „ , dess grund 5: 17; 25: 102
 „ „ , genom Andens vittnesbörd 6: 19
 „ „ , genom erfarenhet 75: 293 ff.
 „ „ , genom bön 18: 68
 „ „ , genom kännetecken 25: 103; 22: 85
 „ „ , hinder för 80: 346
 „ „ , rätta vägen till 76: 316 f.
 Fåfänga 82: 350 f.
 Förargelse (= anstöt) 59: 200 ff.
 Förbindelser, andliga 81: 349; 80: 345
 Förbön, för läraren 57: 194; 32: 111; 36: 115; 38: 117; 39: 118
 „ „ , för vilsefarande 52: 172
 „ „ , ömsesidig mellan lärare och åhörare 36: 115
 „ „ , av lärare för korrespondent 39: 118
 „ „ , för äkta män 4: 11
 Fördärv, kvarlevor av (se också syndafördärv) 19: 76 ff.
 Föreningar, andliga 80: 345
 Förföljelse 2: 5
 Förlovning 1: 4
 Förmana, enligt allmänna o. särskilda prästadömet 53: 175 ff.
 Förnuftet, som kunskapskälla 80: 343
 „ „ , -moral contra bibelns 75: 289 ff.
 „ „ , luckor i dess kunskap om Gud, fyllda av bibeln 75: 298 ff.
 Försakelse 67: 229 ff.
 Försoningens tillräcklighet 49: 161 f.
 Förståndsöga, som ser rakt framåt 60: 203
 Förtvivlans tankar vederlagda 49: 142 ff.
 Föräldrar, något profetiskt med avseende på deras barn 60: 204
 Förändring hos en människa genom Guds ord 72: 294 ff.
 Gamla Testamentets profetiers uppfyllelse bevis för skriftens sanning 75: 309 ff.
 Glädje som följd av benådning 75: 267 ff.
 Guds Andes verk, i sjukdom och hälsa 62: 213
 Guds löften, vid bönen 19: 78 f.
 Guds ord, dess bruk i ordning m. m. 1: 2; 60: 204; 63: 216; 71: 257
 „ „ , dess bruk med bön 1: 4; 4: 10; 6: 20; 67: 231
 „ „ , hunger efter, gott kännetecken 46: 136
 „ „ , skadan av försumlighet med 20: 82; 49: 146
 „ „ , nyttan av trohet 4: 10; 49: 158
 „ „ , tankspriddhet vid dess bruk 22: 84
 „ „ , dess sanning, bevis för 15: 40 ff.

- „ „ „ utspätt i predikan 30: 109
 „ „ „ verkan ibland kännbar,
 ibland fördold 43: 131
 „ „ „ verkan, se ock den heliga
 skrift 5: 16
 Guds väsende och egenskaper
 75: 280 ff.
 „ treenighet 75: 280 ff.
 Gästabud, en kristen på g. 47: 139
 Göteborgs stift 68: 251; 52: 171
 Göteborgsvänner 31: 110; 32: 111;
 33: 111; 36: 115; 28: 106
 Hauge 80: 341 ff.
 Hedningarnas frälsning 75: 310 ff.
 Hemliga synder 51: 169
 Herdespegel 40: 118
 Herrnhutare 1: 1; 6: 18; 7: 22 f.;
 49: 152 ff.
 „ „ , varning för 55: 191 f.;
 61: 205 ff; 69: 254;
 75: 271 ff.
 Hoof (sannolikt) 58: 197
 Holm, Samuel, prost i Svalöf 26: 104;
 40: 118 ff.
 „ „ „ kännetecken på säkre
 o.s.v. Bihang II s. 367.
 Husbesök 68: 244
 Hustru, kristen i sitt kall 47: 138 ff.
 Hälsa och sjukdom i förhållande till
 nådekallelsen 62: 213
 Härlighet, Guds fördolda och uppen-
 bara 34: 112 f.
 „ „ „ Frälsaren i Hans härlighet
 1: 3
 Höga Visan 19: 73
 Högmod (hos kristna av högre stånd)
 82: 350 f.
 Inbillningar, andliga 18: 61 f.
 Invändningar mot Bibeln 75: 277 ff.
 Jesu kors, till krycka på den breda
 vägen 26: 104
 Jesu person, två naturer 75: 283
 Det jordiska, rätta förhållandet där-
 med 41: 126
 Judarnas förskingring m. m. förutsagt
 i Skriften 75: 310 ff.
 Jungs andelära 75: 274 ff.; 57: 196
 Kallelse, ombyte av 60: 203 f.
 „ till predikoämbetet 68: 235 ff.;
 80: 341 f.
 „ (nådekallelse) en död kallelse
 av ett stympat Guds ord
 86: 356 f.
 Kamratskap mellan präster 68: 239
 Kananéernas utrotande 75: 291 f.
 a Kempis, Tomas (gärningslära)
 69: 254
 Kommunion 65: 226
 Kors, en kristens 9: 26 f.
 Kristendom, jämn och stadig 16: 59
 Kristen, sann, förhållande till rätta och
 falska lärare 25: 93 ff.
 „ „ „ hur man blir 25: 96 ff.
 „ „ „ kännetecken på 25: 102 f.
 Kvinna som församlingslärare 23: 87
 Kännbara andliga erfarenheter 6: 18 f.
 Kännetecken 6: 20; 22: 85
 „ „ „ ett nog 45: 134
 „ „ „ Sam. Holms 25: 103
 Bihang II 367
 Känslan, ej avgörande i salighetssaken
 16: 57; 43: 131; 72: 257
 Kärleken, till nådesyskon, varnar
 70: 256
 „ „ „ till vilsefarande 49: 164 ff.
 Köttet, andens strid mot 19: 74
 Lag och evangelium vid trons upp-
 komst 1: 2
 Lagiskhet 59: 200 ff.
 Lancastermetoden 85: 355 f.
 Ledsnad, en kristens i lidandet 47: 139
 Lekmannapredikan 52: 173; 80: 341 ff.

- Lidandet, kors ej straff för en sann kristen 9: 26 f.
- „ till gagn för trons tillväxt 16: 58; 18: 69; 37: 116; 29: 107; 47: 138
- „ , Martyrernas frimodighet i lidandet bevis för Skriftens sanning 75: 296 f.
- Lovsång 6: 21
- Luthers skrifter 10: 27 f.; 20: 82; 63: 219; 78: 333
- Läran, Jesu lära 77: 326 f.
- „ , kraftlös lära 86: 356 f.
- „ , renhet i läran viktig 55: 180 ff.
- Lärare, befråga 63: 217
- „ , rätt och falsk 25: 95; 55: 182
- „ , oomvänd, en sann kristens förhållande till 25: 94
- Lärares själattillstånd 75: 266
- „ förhållande till villfarande 52: 171; 61: 211; 69: 252 f.
- „ förhållande till åhörare i allmänhet 69: 254 ff.
- „ erfarenheter angående rådfrågande 75: 265 f.
- Lärarespegel 52: 171 ff.
- Lärarekallet (för barn) 14: 39
- Läsning av vilsefarande skrifter 55: 187
- Lösenyckeln och bindenyckeln 68: 241 f.
- Medgång, fara för det andliga livet 3: 7
- „ och motgång 33: 112
- Medicin, lekamlig och andlig 49: 158
- Missnöje med sig själv 24: 91 f.
- Misstag i alla mänskliga skrifter 78: 334 f.
- Musik, tankar om, information i 63: 218; 66: 228
- Mångkunnighet, mångläseri 85: 355
- Människoförnuftets otillräcklighet 75: 298 ff.
- Människolärar med tillökning till Guds lag 59: 202
- Mästaretiteln 61: 208
- Nattvarden, felaktig och rätt tanke om 49: 160 ff.
- „ Jesu lekamliga närvaro 75: 284
- „ enda värdighet 14: 36
- „ fri och öppen tillgång 54: 178 f.
- „ hur ofta deltaga 65: 220 f.
- „ rätt beredelse 65: 220 f.
- „ varning för ovärdig 68: 240 ff.
- „ såsom kommunion 65: 226
- „ råd till präst vid utdelning 68: 242 ff.
- Nattvardsgång i hemmet (enskild nattvardsgång) 8: 25 f.
- Nattvardsgäst, prästs ansvar för provning 68: 240 ff.
- Natur, Frälsarens två naturer, obegripligt 75: 283
- Neologi 72: 257; 68: 236; 55: 184
- Nit, falskt och överdrivet 58: 197 f.
- Nyfikna frågors besvarande 59: 198 f.
- Nyförörelse, i förhållande till rättfärdigörelse 80: 346
- „ , missvisande uttryck om (hos Arndt) 78: 336
- Nådavalet 78: 334 f.
- Nådens verk, avstannat, råd häremot 70: 256
- „ „ , bör ej för omständligt beskrivas eller för mycket undersökas 44: 132 f.
- Nådeförsäkran 76: 316 f.
- Nöd och hjälp, växling av, nyttigt 29: 108
- Nöd, stundande 27: 105; 28: 106; 29: 107
- Nöjen och förströelser 63: 218

Oaktsamhet vid ordet och bönen
20: 82

Obegripligheter i naturens rike och
nådens 75: 277 ff.

Oförrätt, hur förhålla sig därvid
41: 123 ff.

Omvända andra 14: 38

Omvändelse, Schartaus egen 14: 33;
49: 163; 55: 191; 68: 235;
75: 270

„ , beskrivning på 25: 96 ff.

„ , erfarenheter under
15: 49 ff.; 51: 167 ff.

„ , fullbordan av 76: 316 ff.

„ , efter döden, mot Skriften
23: 87 f.

Ord se Guds ord

Otrossynden 8: 24; 19: 79 f.

Ovisshet och medel däremot 6: 20

„ något, som ej bör vara
80: 346

„ dess orsak 28: 107

Pietistiska oroligheter 58: 197

Pontoppidan, Collegium pastorale
68: 240

Predikoämbetet, kallelse till 68: 235;
80: 341 f.

„ bästa arbetsfältet

„ 68: 238, 251

„ hur långt gå utom pre-
dikoämbetet att varna
53: 175 f.

Profetiornas uppfyllelse bevis för den
Heliga Skrifts sanning 15: 46

Profeterande, falskt 28: 86

Prästerskap, andlig gräns för dess
verksamhet 87: 358 f.

Prästs ställning till överordnade
68: 245 f.

Prövning av lärare och läror, se Falsk
andlighet.

Psalmboksförslaget 1815, granskning
77: 319 ff.

Psalmer i 1695-års Psalmbok, om-
döme om 77: 331 f.

Påvedömet 49: 153

Redlighet i salighetssaken 46: 135 f.

Reformerta läran 49: 152

Religionssällskap 80: 346; 81: 349 f.

Romarebr. 7 kap. 5: 15; 6: 20; 50: 166;
51: 167; 63: 216; 67: 231

Romanläsning 14: 35

Roos, Magnus Fredrik, skrifter
68: 246; 78: 336 f.

Rådgivande, försiktighet vid 74: 261 ff.

Rätta lärare och falska 25: 93 f.

Rättegång, när lita till 41: 124

Rättfärdiggörelse och ny födelse
80: 346

Rättfärdighet, Guds, felaktig och rik-
tig tanke om 49: 161

Rättfärdighet, grundas ej på levernets
förbättring 67: 232 f.

Sammanboende, frid emellan 74: 261 f.

Sammankomster, andliga 80: 346 f.

Samtal, andliga med person av annat
kön 4: 11; 87: 358

Satans frestelser 22: 84

Schartau, Gud bekänt sig till hans
verksamhet 18: 68

bekännelse om sig själv 5: 12;
17: 60 f.; 31: 110

självakarakteristik 28: 106;
74: 263

hans omvändelse, se Om-
vändelse.

människors tankar om ho-
nom 18: 66

hans frälsningsvisshet 5: 17
ord på dödsbädden s. 360—
366

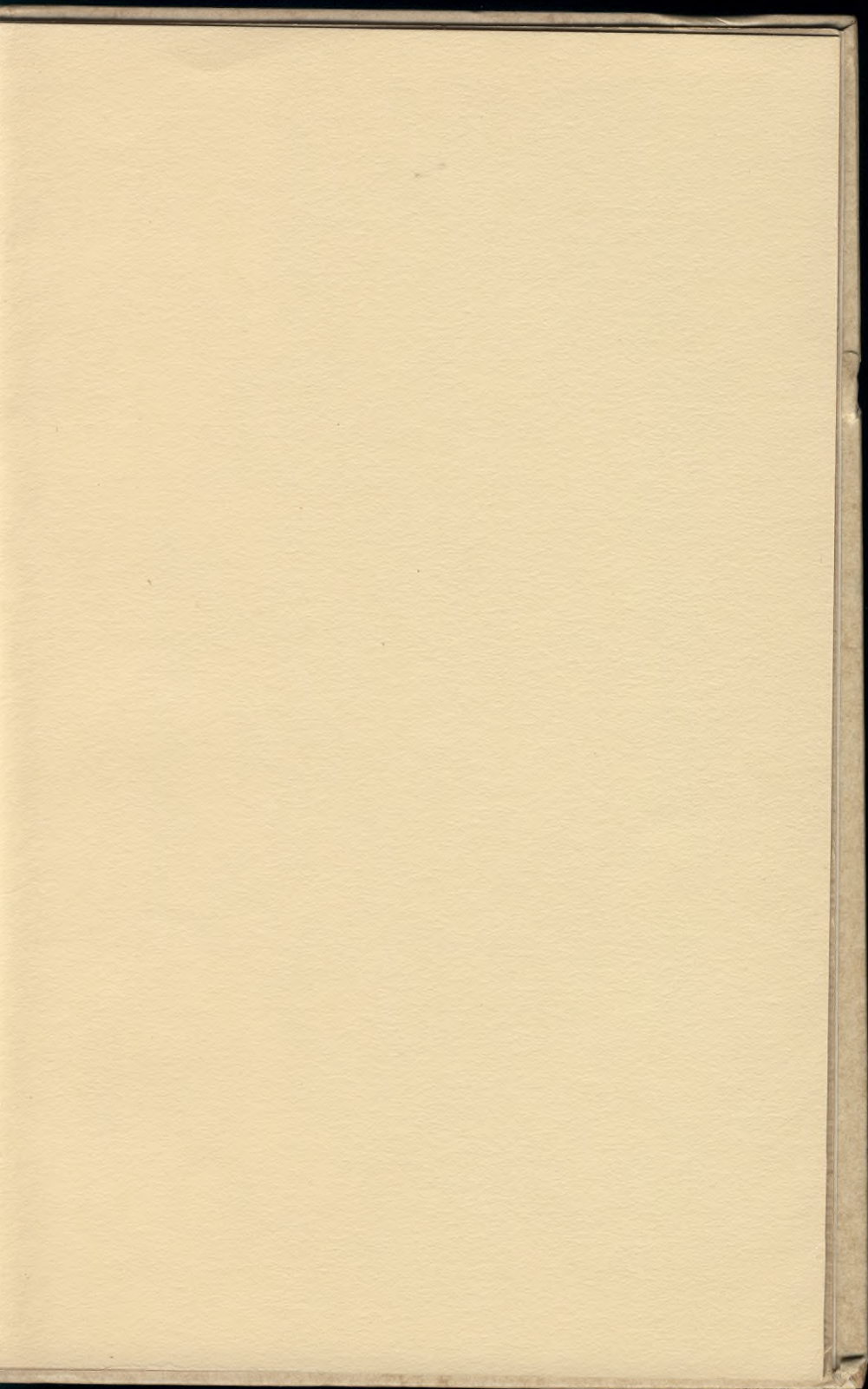
Schenmark, Reglor o.s.v. 84: 354

- Schubert, Rosengården 86: 356
- Scriver, Sjalaskatt 14: 33; 78: 333 f.
- Sekterna 55: 180
- Skrifter med kraftlös själföda 75: 271 ff.; 86: 356 f.
- Skrifters utgivande 81: 349 f.
- Skrift, den heliga, bevis för dess sanning:
- genom erfarenhet av dess kraft 75: 293 f.
 - „ martyrernas frimodiga lidande 75: 297
 - „ uppfyllelsen av förutsägelseerna om judiska folkets framtid 75: 311 f.
 - „ dess opartiskhet 75: 309
 - „ fyller lucka i kunskapen om Gud 75: 298 ff.
 - „ ger svaret på frågan efter frälsning 75: 305 f.
 - „ lyfter och förädlar folk och enskilda 75: 297
- Skrift, den heliga, jämförd med andra skrifter 78: 333 f.
- „ „ „ bör av präster läsas på grundspråket 56: 194
- „ „ „ Står över kyrkomöten 15: 41
- Sions sånger 5: 11 ff.; 61: 205 f.
- Sjukbesök, hur i vissa fall kalla präst till 8: 25 f.
- Sjukdom, en faderlig aga 9: 26 f.
- „ , nyttan av 46: 137
 - „ , frestelser efter 19: 70
 - „ , omvändelse under sjukdom 62: 213 f.
- Skrymteri 12: 29 f.; 23: 90
- Slut, ett gott slut på livet 49: 165 f.
- Spener, F. J. 80: 347
- Strid, andens mot köttet 19: 74
- Stulet gods, återställandet av 83: 353 f.
- Svedenborgs andlighet 63: 215
- Syndafördärvet 8: 49 f.; 19: 76 ff.; 24: 91; 78: 336
- Syndakänedom 5: 16
- Synder, hos omvända 19: 74 ff.
- Syner 5: 13
- Säkerhet, andlig 51: 168 ff.
- Theol. Doktor, rätt att lära var som helst 80: 344 f.
- Temperament, olika 47: 140
- Tiden, obegriplig till sitt väsen 75: 286
- Tidens vedermöda 27: 105
- Treenigheten, Guds 75: 282 f.
- Tron, dess beskaffenhet 5: 16; 10: 27; 25: 101
- „ upptändes omärkligt 76: 317
 - „ rätt tro 42: 130
 - „ icke = ett ständigt smakande 6: 18
 - „ dess förkovran fördold 16: 56 ff.
 - „ uppmuntran till tro 10: 27 f.; 11: 29; 37: 116; 42: 128 f.; 67: 232 f.
- Tro, utan att se eller känna 6: 18; 16: 60; 21: 83; 25: 101 ff.
- Trosvisshet 35: 113 f.; 50: 166 f.
- Tryckta skrifter 26: 104; 80: 344
- Tröghet, andlig 28: 106 f.
- Tröst genom Skriften 75: 293 ff.
- Tvivel på Guds ords sanning 15: 40 f.; 76: 314 f.
- „ bön medel mot tvivel 19: 78
 - „ en omvänd människas tvivel på sin omvändelse 13: 31; 42: 127 ff.
- Umgänge med världsmänniskor 4: 10 f.
- Umgängelsen såsom vittnesbörd 2: 6
- Undandöljande, Guds 19: 73 f.
- Uppenbarelsboken, Bengel om 68: 246 ff.

- Uppenbarelseboken 51: 169 f.
 Uppfostran vid Guds ord 4: 10
 Upplysning om syndafördärvet
 76: 316; 25: 98 ff.
 Uppväckelse 15: 49 f.; 63: 215 f.
- Vaka, vaksamhet 25: 93
 Vandeln, felaktigheter i v. hos en
 sann kristen 41: 122 ff.
 Varning, hur meddela 41: 121 f.
 Viljan, fria och trålbundna 15: 52 f.
 Villfarande åhörare, Lärarens förhål-
 lande mot 69: 252; 61: 211 f.
 Villfarelse i läran 49: 150 f.; 52: 171;
 55: 179 f.
 „ „ , varning för 75: 273;
 25: 93 f.; 26: 104
- Vinna andra för Kristus 14: 38
 Världens nöjen måste försakas i om-
 vändelsen 15: 53; 63: 218
- Återlösningen enligt Herrnhut och
 enligt Skriften 1: 2 f.
 Återställelse (omvändelse efter dö-
 den) oriktig mening om 78: 337;
 23: 87; 75: 274 f.
- Äkta makar 4: 10 f.
 Ärbarhet, kan vara hinder för om-
 vändelsen 14: 36
- Ödmjukheten hos hög och låg
 82: 350 ff.
 Övergiven av Gud (i känslan) 18: 67
 Överheten 79: 338

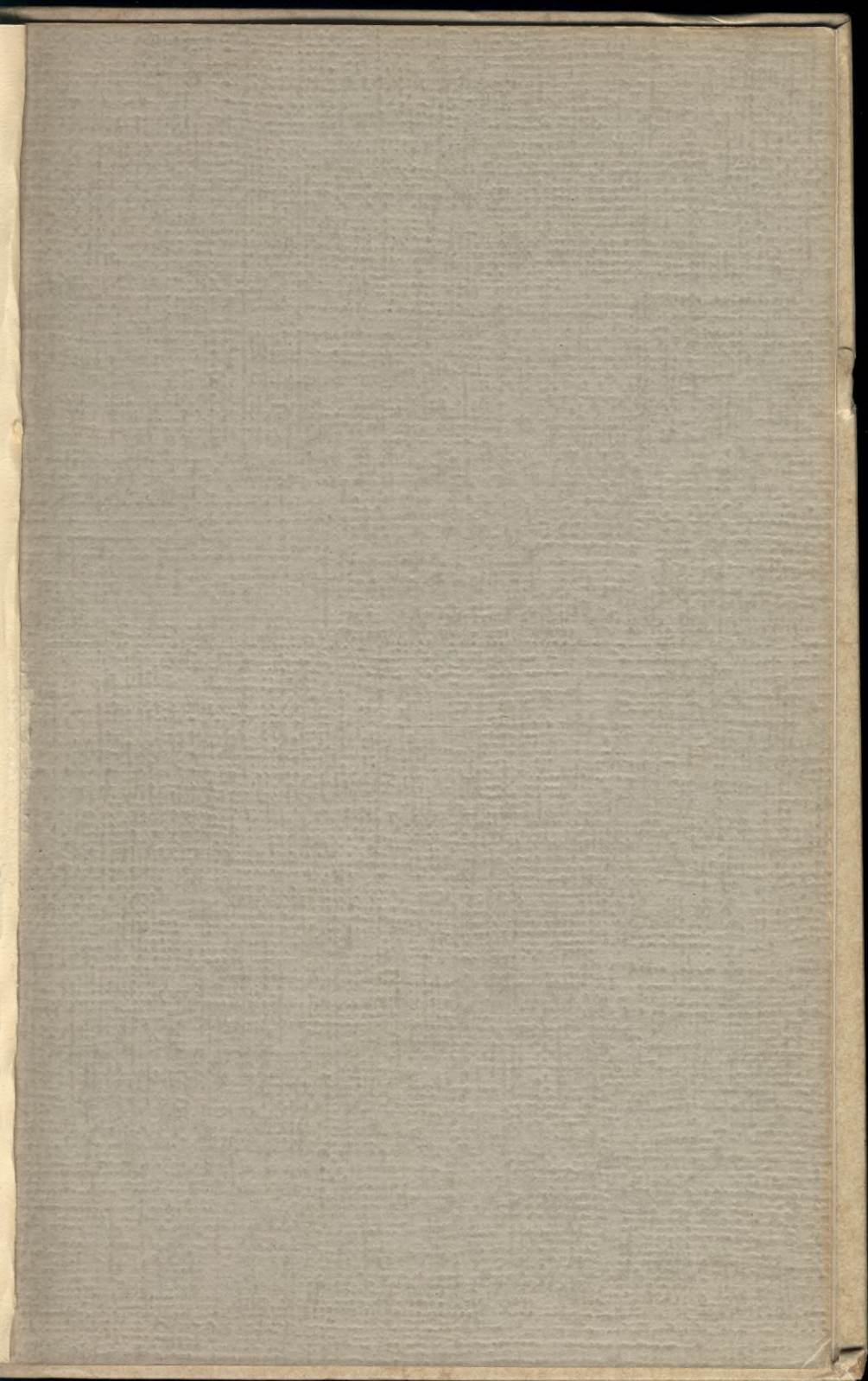
Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

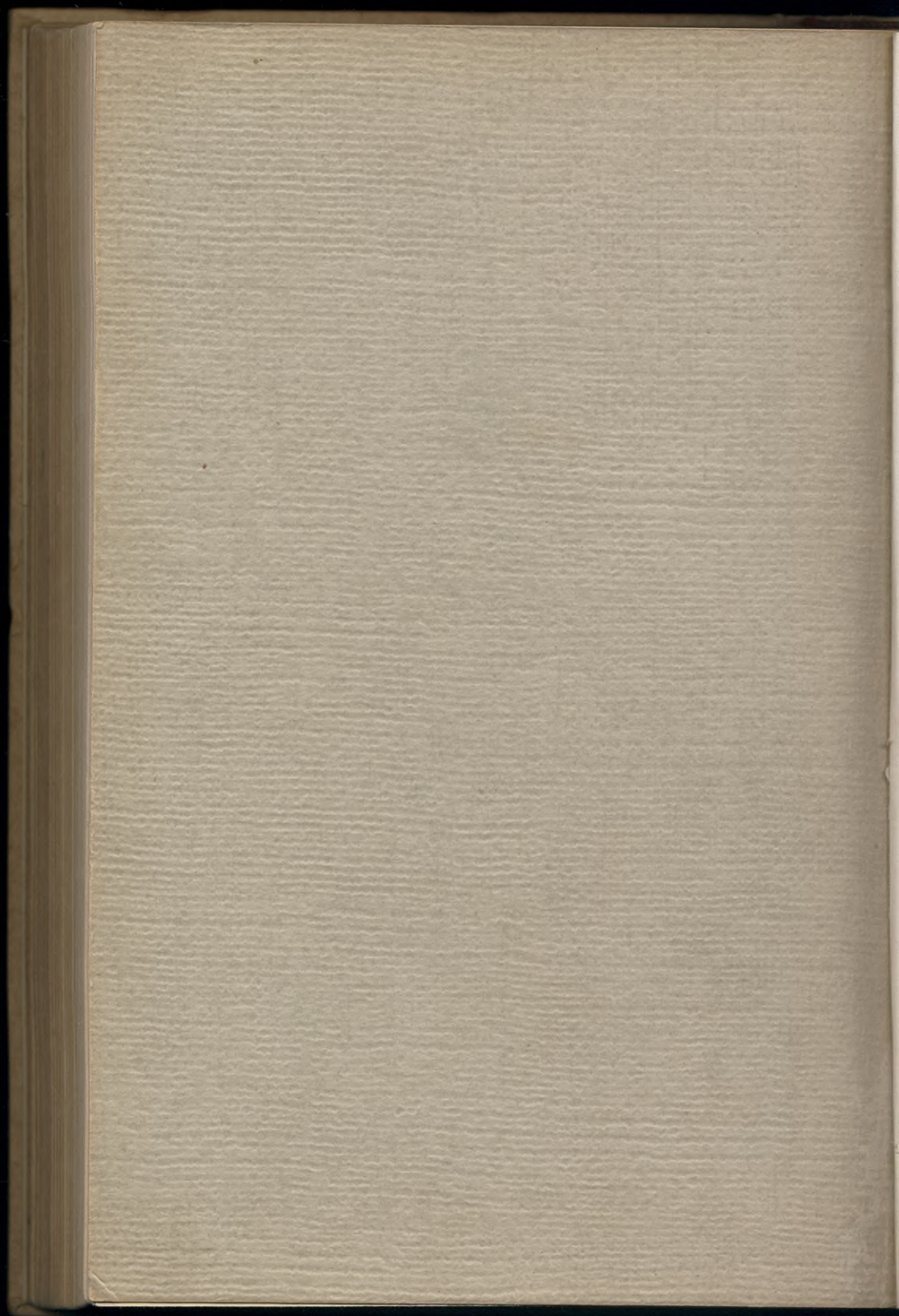
Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

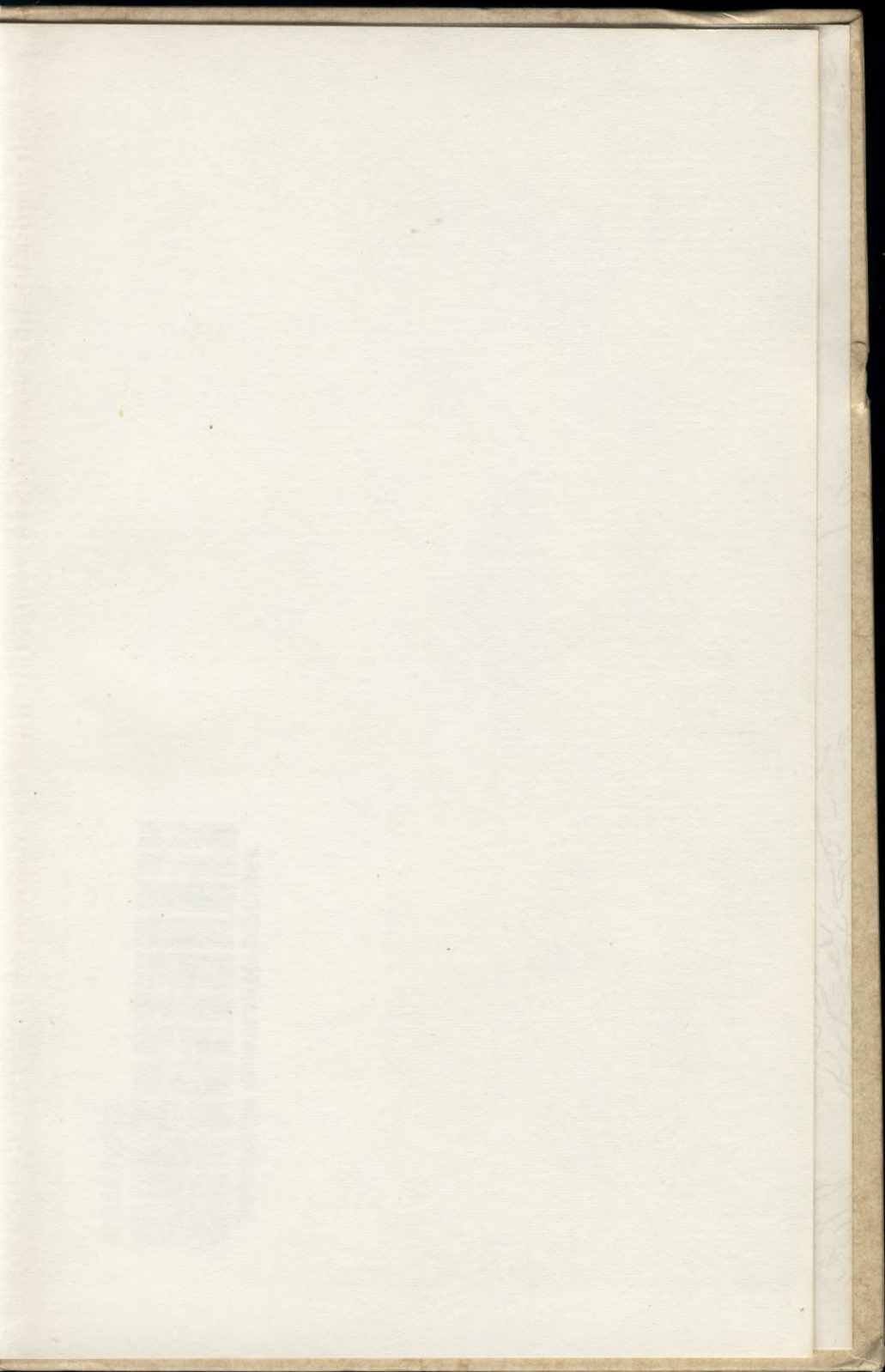

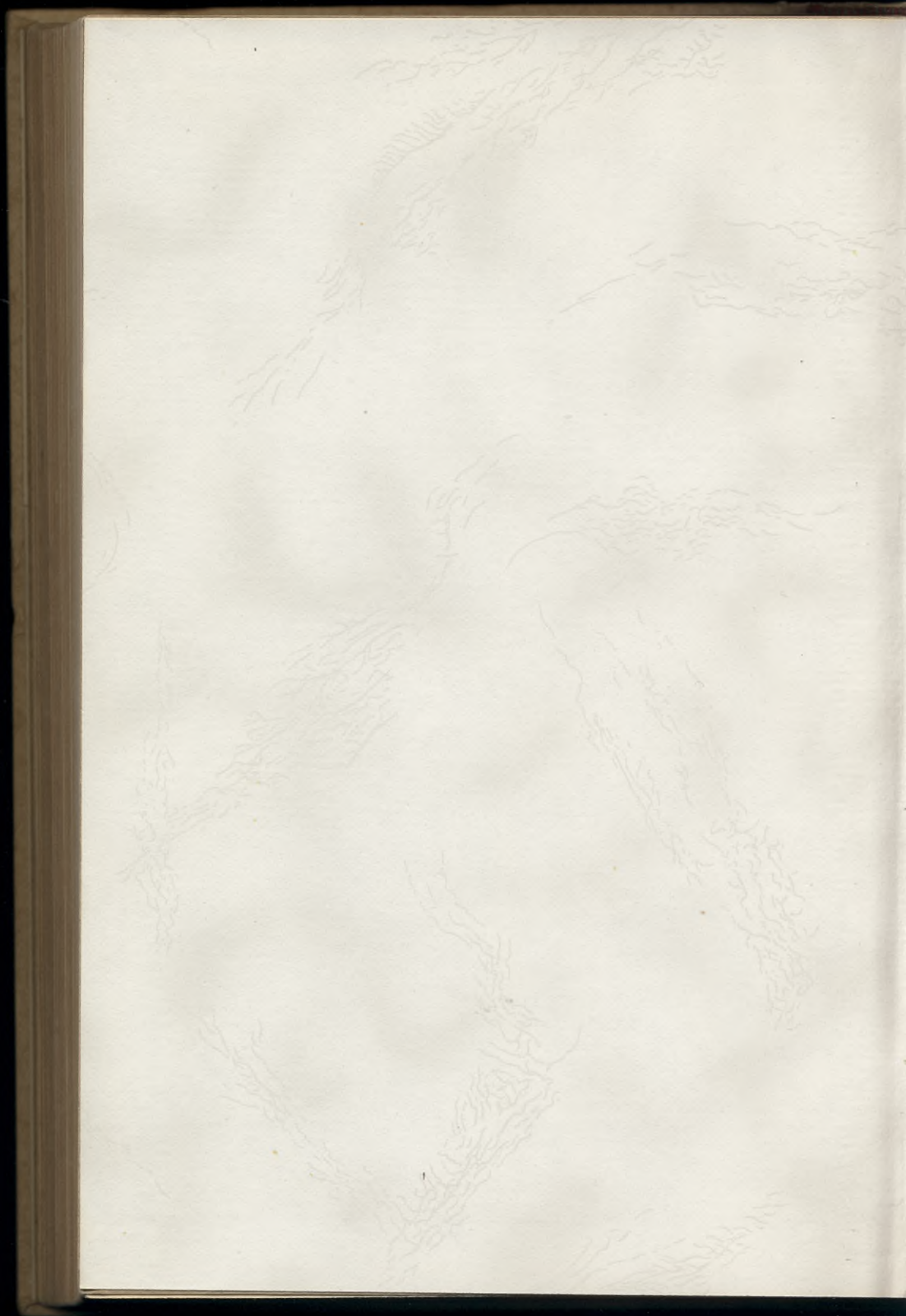
Pris 1: —

6000220922

Göteborgs universitetsbibliotek

